

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

100 GODINA S VAMA

100
GODINA
S VAMA
1922.
2022.
hziio.

hzmno.

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

100 GODINA S VAMA

NAKLADNIK

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

ZA NAKLADNIKA

Ivan Serdar

UREDNIŠTVO

Ivanka Antolković, Irena Bijelić, Miljenko Cvitanović, Suzana Filipović, Luka Ljubičić, univ. spec. inf., Antonija Krolo Vasilj, Romana Negovetić, Flora Pahić, Marija Sabljo, Anđelka Zrinušić

GLAVNA UREDNICA

Maja Čakarun

AUTORI TEKSTOVA

Dalibor Amanović, Marija Barjakatarić-Žuti, Saša Bošković, Ana Bradač, Suzana Filipović, Kristina Hrečuk, Željko Janeš, Darinka Klarić, Zoran Kordić, Blaženka Križanac, Ljiljana Kovačević, Luka Ljubičić, univ. spec. inf., Ivana Marinčić, Sunčica Mateljan Kranjčević, Višnja Matuzić, Snježana Ožegović, Jelena Premerl, Slavica Ružić, dr. sc. Aleksandar Skendžić, Ljiljana Sladović-Ninić, Lidija Šimac, mr. sc. Darko Škvorc, Dražen Šlibar, Igor Šoštarić, Sanja Vukušić, Snježana Zdjelar, Anđelka Zrinušić

SURADNICE

Nevena Bjeliš i Ljiljana Marušić

PREVODITELJICE

Martina Jug, Snježana Kasapović, Maja Lončarić Cesnovar, Marina Suman

LEKTORICE

Vlasta Antolić i Davorka Harasim

FOTOGRAFIJE

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
Muzej grada Zagreba
Ognjen Ivanović
CROPIX

ISBN: 978-953-99058-3-3 (online izdanje)

TISAK

Kerschoffset d.o.o.

NAKLADA

500 primjeraka

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001136006.

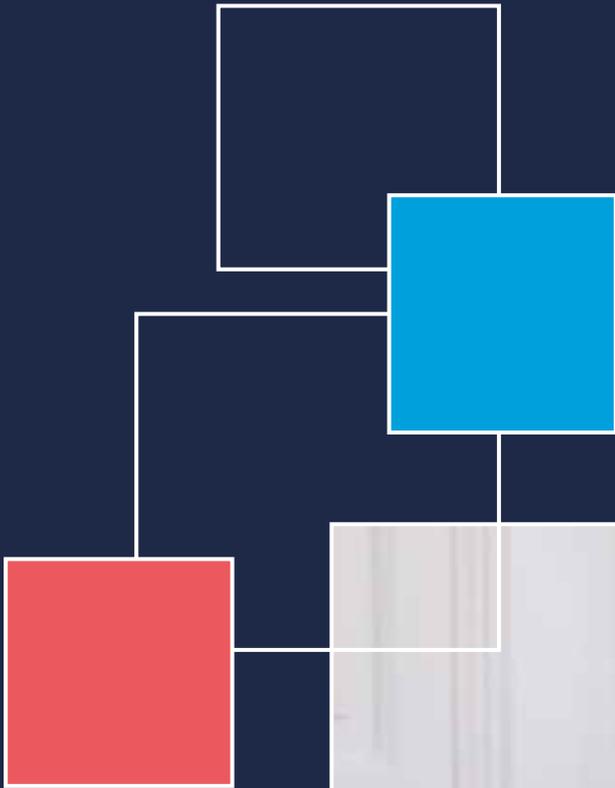
Zagreb, 2022.

UVODNA RIJEČ (ravnatelj)	8	2.1.2. Reforma mirovinskog sustava	68
UVODNA RIJEČ (ministar rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike)	10	2.1.3. ZOMO u razdoblju od 2014. do 2015.	72
		2.1.4. ZOMO u razdoblju od 2016. do 2018.	76
		2.1.5. ZOMO u razdoblju od 2019. do 2021.	80
		2.1.6. Staž osiguranja s povećanim trajanjem	81
UVOD	12	2.2. Uključivanje Zavoda u sustav Državne riznice	83
I. POVIJESNI RAZVOJ MIROVINSKOG OSIGURANJA U HRVATSKOJ	15	2.3. Mirovine prema posebnim propisima	88
1.1. Temelji mirovinskog osiguranja u 19. i na početku 20. stoljeća	17	2.3.1. Hrvatski branitelji	88
1.1.1. Zakon o osiguranju radnika 1922. - najnapredniji zakon u Europi	20	2.3.2. Mirovine djelatnika na određenim poslovima u unutarnjim poslovima i radnika u tijelima pravosuđa	92
1.2. Mirovinsko osiguranje u II. svjetskom ratu	25	2.3.3. Djelatne vojne osobe, policijski službenici i ovlaštene službene osobe	93
1.2.1. Mirovinsko osiguranje u poslijeratnom razdoblju	27	2.3.4. Mirovine hrvatske vojske ostvarene do 7. prosinca 1999.	96
1.3. Reforma mirovinskog osiguranja 1965.	33	2.3.5. Radnici na poslovima razminiranja	97
1.3.1. Izdvajanje mirovinskog osiguranja kao zasebne grane socijalnog osiguranja	38	2.3.6. Redoviti članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti	98
1.3.2. Zakonodavstvo o mirovinskom osiguranju iz 1983. godine	43	2.3.7. Zastupnici u Hrvatskom saboru	99
1.4. Mirovinsko osiguranje nakon osamostaljenja Republike Hrvatske	47	2.3.8. Bivši politički zatvorenici	99
1.4.1. Stanje mirovinskog osiguranja i novo zakonodavstvo 1991. - 1998.	49	2.3.9. Osiguranici – pomorci (članovi posade broda)	100
1.4.2. Posljedice Domovinskog rata na mirovinsko osiguranje	52	2.3.10. Službenici u savezним tijelima bivše SFRJ (hrvatski kadar)	101
1.4.3. Reforma mirovinskog osiguranja, zakonodavstvo i kretanja u mirovinskom osiguranju nakon 1999. godine	54	2.3.11. Radnici ugljenokopa „Tupljak“	101
Sažetak/Summary/Résumé/Zusammenfassung	57	2.3.12. Radnici profesionalno izloženi azbestu	101
		2.3.13. Osiguranici – profesionalni vatrogasci	102
		2.3.14. Pripadnici Hrvatske domovinske vojske od 1941. do 1945.	103
		2.3.15. Sudionici NOR-a	104
		2.3.16. Pripadnici bivše JNA	105
		2.3.17. Iznimne mirovine članovima Izvršnog vijeća Sabora	106
II. MIROVINSKO OSIGURANJE U 21. STOLJEĆU	63		
2.1. Zakon o mirovinskom osiguranju od 1999. do 2021.	65		
2.1.1. ZOMO u razdoblju od 1999. do 2013.	65		

2.3.18. Mirovine stradalih pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske	106	III. MIROVINSKO OSIGURANJE I MEĐUNARODNI PROPISI	127
2.3.19. Pripadnici Hrvatskog vijeća obrane	107	3.1. Međunarodni ugovori o socijalnom osiguranju	129
2.3.20. Najviša mirovina i Zakon o smanjenju mirovina određenih, odnosno ostvarenih prema posebnim propisima o mirovinskom osiguranju	107	3.1.1. Povijest sklapanja i primjene međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju u Hrvatskoj	132
2.4. Nacionalna naknada za starije osobe	109	3.1.2. Razvojni put stručne službe za provedbu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju	136
2.4.1. Ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe	110	3.2. Europska unija i primjena uredbi o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti	141
2.5. Matična evidencija u 21. stoljeću	111	3.2.1. Pregovori o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji i pripreme za provedbu uredbi EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti	146
2.5.1. Prijave na obvezno mirovinsko osiguranje	111	3.3. Područje određivanja mjerodavnog zakonodavstva	148
2.5.2. Kontrola podataka za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja	112	3.3.1. Pregled pravila za određivanje mjerodavnog zakonodavstva	150
2.5.3. Utvrđivanje svojstva/staža osiguranja	112	3.3.2. Postupci određivanja mjerodavnog zakonodavstva u Zavodu	154
2.5.4. Kompletiranje i pretkompletiranje	113	3.4. Koordinacija na području mirovina	156
2.5.5. Razmjena podataka	113	3.5. Mjerodavnost Sektora za provedbu uredbi Europske unije i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju	158
2.5.6. Elektroničko poslovanje	114	Sažetak/Summary/Résumé/Zusammenfassung	160
2.6. Kategorije osiguranika u razdoblju 2000. – 2022.	116	IV. DOPLATAK ZA DJECU I OBITELJSKA DAVANJA	167
2.6.1. Osobe u radnom odnosu i s njima prema posebnim propisima izjednačene osobe	116	4.1. Doplati za djecu	169
2.6.2. Osobe koje obavljaju samostalni rad	117	4.2. Koordinacija obiteljskih davanja	171
2.6.3. Sportaši	117	Sažetak/Summary/Résumé/Zusammenfassung	175
2.6.4. Poljoprivrednici	117	V. DIGITALNA TRANSFORMACIJA POSLOVANJA HRVATSKOG ZAVODA ZA MIROVINSKO OSIGURANJE	181
2.6.5. Pomorci	118	5.1. Povijesni osvrt na razvoj informatičke djelatnosti u Zavodu	183
2.6.6. Mjere demografske politike Republike Hrvatske u sustavu mirovinskog osiguranja	118	5.1.1. Počeci	183
2.6.7. Osobe u sustavu socijalne skrbi	119		
2.6.8. Specifični oblici rada	119		
2.6.9. Produženo osiguranje	119		
2.6.10. Osobe osigurane u određenim okolnostima	119		
Sažetak/Summary/Résumé/Zusammenfassung	120		

5.1.2. Prvo računalo, datoteke i skupne obrade	183	6.3. Zavod i fondovi Europske unije	242
5.1.3. Baze podataka, online transakcije	184	6.4. Nekretnine Zavoda kroz povijest i u sadašnjosti	248
5.1.4. Preustroj, nova razvojna okolina, web-aplikacije	187	6.4.1. Povijesni osvrt i kratki opis zgrade Središnjeg ureda Zavoda u Mihanovićevoj ulici	248
5.1.5. Razvojni ciklus od 2016. do 2022.	188	6.4.2. Nekretnine Zavoda – povijesni prikaz i stanje danas	250
5.2. Razvoj IKT usluga Zavoda	190	6.4.2.1. Stanovi	250
5.3. Digitalna transformacija kao proces	195	6.4.2.2. Poslovni prostori	250
5.3.1. Kibernetička sigurnost kao temelj digitalne transformacije	196	6.4.2.3. Upravljanje nekretninama	252
5.3.2. Investicijski ciklus značajnog ulaganja u mrežnu infrastrukturu i sigurnost	197	6.4.2.4. Domovi za starije i nemoćne osobe	254
5.3.3. Projekt eHZMO	198	Sažetak/Summary/Résumé/Zusammenfassung	257
5.3.4. Elektroničke usluge Zavoda među top 10 usluga portala e-Građani	199	VII. BUDUĆNOST I ODRŽIVOST MIROVINSKOG SUSTAVA	263
5.4. E-Usluga HZMO Lana	201	7.1. Uvod	265
5.5. E-Potvrde iz mirovinskog sustava	205	7.2. Hrvatski mirovinski sustav	267
Sažetak/Summary/Résumé/Zusammenfassung	207	7.3. Mirovinska reforma	270
VI. USTROJSTVO I DJELOKRUG HRVATSKOG ZAVODA ZA MIROVINSKO OSIGURANJE	213	7.4. Mirovinske projekcije za Hrvatsku	273
6.1. Ustrojstvo Zavoda	215	7.5. Strateški dokumenti u mirovinskom sustavu	275
6.1.1. Djelokrug Zavoda	217	7.6. Planovi za unaprjeđenje prvog stupa	277
6.1.2. Razvoj ljudskih potencijala	223	7.7. Planovi za unaprjeđenje kapitaliziranog sustava	279
6.1.3. Javnost rada Zavoda	226	7.8. Zaključno razmatranje/Concluding remarks/L'observation conclusive/Schlussüberlegungen	281
6.2. Pravne osobe kojima je Zavod osnivač	232	VIII. PRILOZI	289
6.2.1. Portfelj Zavoda	232	8.1. Broj osiguranika i korisnika mirovina po vrstama prava, stanje na dan 31. prosinca od 1999. do 2021.	291
6.2.2. Hrvatsko mirovinsko osiguranje d.o.o.	233	8.2. Vremenska crta	292
6.2.3. Hrvatsko mirovinsko investicijsko društvo d.o.o. i investicijski fondovi pod njegovim upravljanjem	236	8.3. Ravnatelji kroz povijest hrvatskog mirovinskog osiguranja	294
6.2.4. Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. (HRMOD)	239		

UVODNA RIJEČ

U Republici Hrvatskoj ne postoji velik broj institucija javne uprave koje se mogu pohvaliti stogodišnjim postojanjem, koje ove godine obilježava javna ustanova Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (u daljnjem tekstu: Zavod). Istovremeno je to i stota obljetnica uspostave obveznoga mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj u skladu sa Zakonom o osiguranju radnika, donesenim 14. svibnja 1922., iako počeci razvoja mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj datiraju od prve polovice 19. stoljeća.

Ovom publikacijom želimo podsjetiti na početke obveznoga mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj, ali i dati pregled zbivanja i promjena koje su nastupile u načinu poslovanja Zavoda u proteklih dvadesetak godina. Naime, socijalni i gospodarski izazovi suvremenih mirovinskih sustava, kao što su demografski trendovi, odnosno produljenje životnog vijeka uz istovremeno nisku stopu nataliteta, transformacija gospodarstva, odnosno tržišta rada te kontinuirani financijski pritisci radi smanjenja javnih troškova, neminovno su se odrazili i na mirovinski sustav u našoj državi.

Stoga se i Zavod u posljednjih dvadesetak godina, unatoč provedenim mirovinskim reformama 1999. (tzv. „mala mirovinska reforma“) i 2002. godine (uvođenje trodijelnog mirovinskog sustava), morao nositi s čestim izmjenama zakonskog okvira kojima je cilj bio postupno mijenjanje pojedinih elemenata mirovinskog sustava kako bi on ostao financijski dugoročno održiv. Poslovanje Zavoda prošireno je i na poslove ostvarivanja nove vrste prava – nacionalne

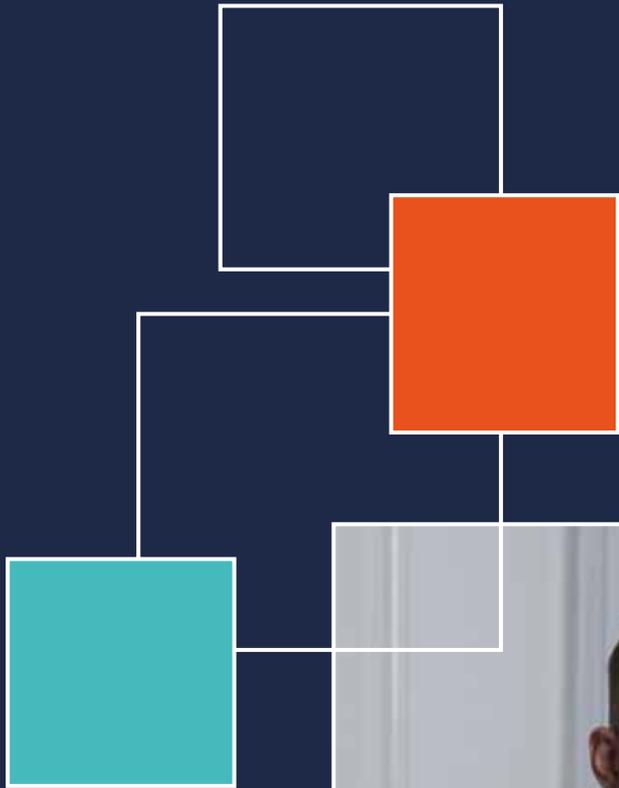
naknade za starije osobe, a Zavod je 2020. godine osnovao i Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. koje je ušlo na tržište kao jedno od samo dva mirovinska osiguravajuća društva u našoj zemlji. Na taj se način Zavod posredno, kao osnivač mirovinskog osiguravajućeg društva, uključio i u područje isplate mirovina iz drugog i trećeg mirovinskog stupa.

Osim toga, usporedo, kao i ostale institucije javne uprave u Republici Hrvatskoj, Zavod kontinuirano radi na podizanju kvalitete svojih usluga ulaganjem u informacijsko-komunikacijske tehnologije, povećanju broja e-usluga, kvalitetnijem povezivanju s ostalim dionicima u procesu ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja, povećanju stupnja transparentnosti i osiguranju prava na pristup informacijama itd., a poseban poticaj tim procesima bile su strukturne i javnopolitičke reforme u razdoblju pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji.

Bez obzira na promjene koje će hrvatski mirovinski sustav, kao uostalom i svi drugi sustavi mirovinskog osiguranja u svijetu, neizbježno morati pretrpjeti da bi se prilagodio izmijenjenim gospodarskim i socijalnim uvjetima, prvi stup mirovinskog osiguranja koji počiva na međugeneracijskoj solidarnosti i dalje će biti važan dio socijalne sigurnosti, a Zavod će, kao njegov nositelj, i ubuduće uspješno odgovarati na izazove nužnih prilagodbi.

Ivan Serdar, ravnatelj

UVODNA RIJEČ

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, koji ima ključnu misiju u mirovinskom sustavu temeljenom na generacijskoj solidarnosti, ove godine obilježava stoljeće svoga postojanja. Mirovinske politike iznimno su značajne i kompleksne, a osnovna zadaća mirovinskog sustava je pojedincima i njihovim obiteljima omogućiti raspodjelu potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka odnosno, prije svega, osigurati prihod u starosti.

Obilježavanje ovako značajne obljetnice prigoda je da se istakne nezamjenjiv doprinos Zavoda u uspostavi i razvoju mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj kakvoga danas poznajemo. Prošlo je više od dvadeset godina od početka provedbe reformiranog hrvatskog mirovinskog sustava, uspostavljena 1999. godine, kada je objedinjen javni mirovinski sustav za radnike, obrtnike i poljoprivrednike, a 2002. godine dopunjen je obveznim i dobrovoljnim mirovinskim osiguranjem na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. i III. mirovinski stup).

Duljina mirovinskog staža i visina plaća važni su čimbenici za osiguranje održivosti mirovinskog sustava i povećanje adekvatnosti mirovina, a utjecaj doprinosa na visinu mirovine potiče osiguranike na dulji rad i kasniji odlazak u mirovinu. Također, fokus mora biti i na generacijskoj solidarnosti te ublažavanju razlike u razini mirovina između mlađih i starijih generacija umirovljenika, koja je u Hrvatskoj u nekoliko navrata bila ozbiljno narušena. Posljednja velika disproporcija koja se unatrag nekoliko godina počela pojavljivati na štetu mlađih osiguranika II. stupa riješena je reformom iz 2018. godine, u okviru koje je osiguranicima II. stupa pri ostvarivanju prava na starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu omogućen izbor između mirovine ostvarene samo u prvom stupu ili mirovine iz oba stupa. Na taj je način, za razliku od većine tranzicijskih

država koje su uvele pa napustile II. stup, taj sustav u Hrvatskoj očuvan kroz zakonske odredbe, kako bi se očuvala ukupna razina mirovina i socijalna sigurnost mlađih osiguranika, vodeći pri tom brigu o fiskalnoj održivosti sustava.

U posljednjih nekoliko godina zakonskim je rješenjima u I. stupu poboljšana usklađenost mirovinskog sustava i tržišta rada, i to već 2003. kada su mirovinskim osiguranjem obuhvaćeni i tzv. atipični oblici rada – povremeni rad i dohodci od ugovora o djelu, a postupno je uvedena mogućnost rada uz istovremenu isplatu mirovine, što je pozitivno utjecalo na stope zaposlenosti starijeg stanovništva i njihovu socijalnu sigurnost. Primarni fokus bio je na povećanju standarda umirovljenika s najnižim mirovinama, pa je tako 2019. dodatno povećana najniža mirovina, a uveden je i institut dodanog staža od šest mjeseci za svako rođeno odnosno posvojeno dijete, kako bi se smanjio jaz između mirovina žena i muškaraca.

Usprkos nepovoljnim okolnostima s kojima se cijeli svijet suočava posljednjih godina, vidljiva su značajna postignuća u hrvatskom mirovinskom sustavu, pri čemu važnu ulogu u zahtjevnoj i složenoj provedbi u praksi ima upravo Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Unaprjeđenje i razvoj mirovinskog sustava jedna je od prioritarnih politika Vlade Republike Hrvatske, koja se i u strateškim dokumentima opredijelila za daljnje unaprjeđenje mješovitog mirovinskog sustava te jačanje i daljnje transformiranje Zavoda kao modernog javnog servisa naših umirovljenika i osiguranika, koji je spreman odgovoriti na sve izazove u budućnosti i jamčiti zakonitost, ažurnost i kvalitetu poslovanja.

Josip Aladrović, ministar rada,
mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike

UVOD

hzmo.

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

Obilježavanje stote obljetnice mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj značajan je događaj i za građane Hrvatske kao i za Hrvatsku. Davne 1922. godine donesen je *Zakon o osiguranju radnika* kojim je prvi put na jedinstven način, u čitavoj tadašnjoj Monarhiji, uspostavljeno i uređeno zdravstveno i socijalno osiguranje zaposlenih na ovim prostorima, uz već postojeće osiguranje za slučaj nesreće na poslu. Donošenjem ovog Zakona, 14. svibnja 1922. osnovan je Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu – institucija koja je prethodnica današnjeg Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO).

Dvije velike obljetnice: 100 godina mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj i 100 godina Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje povod su i prilika osvrnuti se na protekle godine i ono što je obilježilo mirovinski sustav.

Monografija obuhvaća povijesni razvoj mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj od 19. stoljeća do danas, uključujući reforme 1999. i 2002. godine. Osim provedbe obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti (I. stup mirovinskog osiguranja), postupka za ostvarivanje prava na doplatu za djecu i prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, publikacija sadrži i poglavlje o suradnji Zavoda na međunarodnoj razini, vezano uz mirovinsko osiguranje i međunarodne propise te koordinaciju susta-

va socijalne sigurnosti, obiteljskih davanja i određivanje mjerodavnog zakonodavstva primjenom uredbi Europske unije.

Važna uloga koju Zavod ima u provedbi mirovinskog osiguranja, kako u Hrvatskoj, tako i na međunarodnoj razini, nezamisliva je bez adekvatne informatičke podrške te je stoga peto poglavlje posvećeno razvoju IT-a i digitalnoj transformaciji poslovanja Zavoda od prvih početaka do danas.

Šesto poglavlje odnosi se na ustrojstvo i djelokrug Zavoda, pravne osobe kojima je Zavod osnivač te značenje i potencijal koji je Zavod prepoznao u EU fondovima, nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, kao priliku za ulaganje u svoj daljnji razvoj.

Na kraju publikacije dio je u kojem se govori o budućnosti i održivosti hrvatskog mirovinskog sustava, mirovinskoj reformi, projekcijama, strateškim dokumentima i planovima za unaprjeđenje I. i II. stupa mirovinskog osiguranje te zaključno razmatranje.

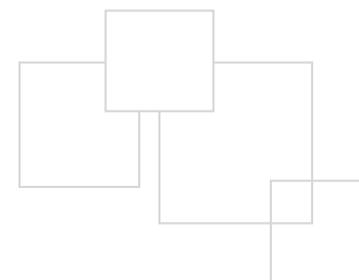
Želja nam je i vjerujemo da će ova monografija biti mali doprinos stotoj obljetnici mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje današnjim, a još više budućim generacijama.

I. POVIJESNI
RAZVOJ
MIROVINSKOG
OSIGURANJA
U HRVATSKOJ

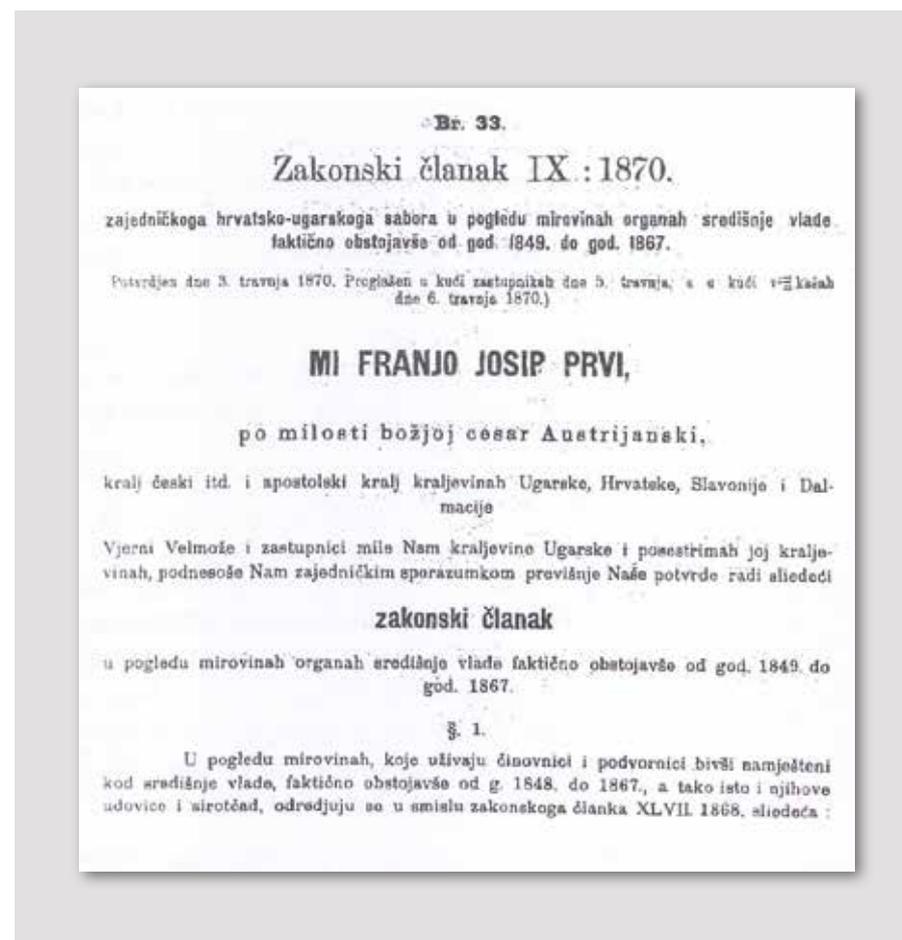
Zagreb, Mihanovičeva ulica.

1.1. TEMELJI MIROVINSKOG OSIGURANJA U 19. I NA POČETKU 20. STOLJEĆA

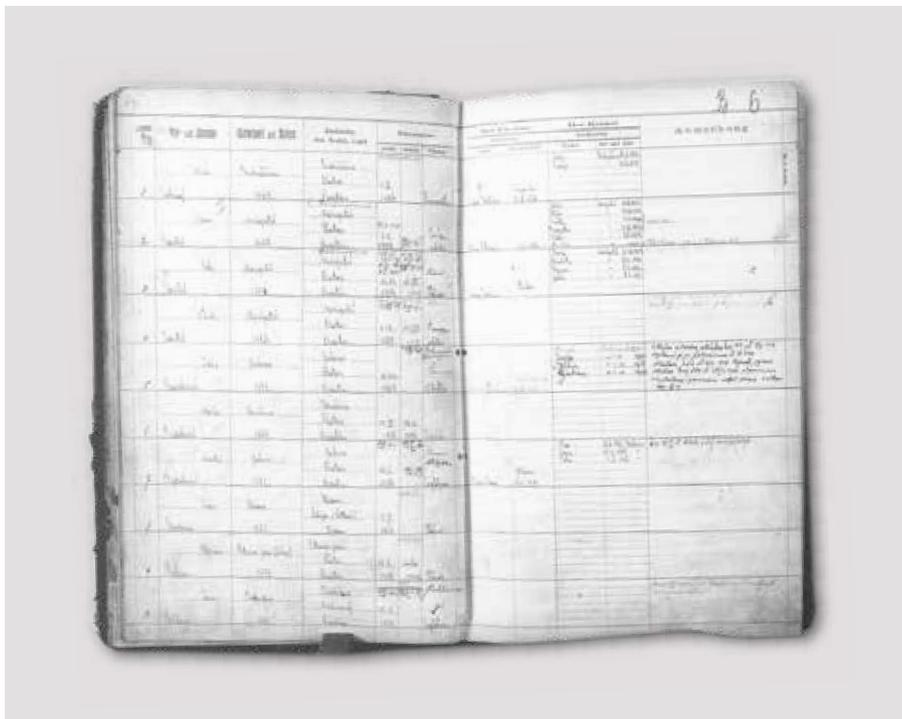

Republika Hrvatska pripada skupini država koje imaju dugu povijest mirovinskog osiguranja. Uspoređujući razvoj mirovinskog osiguranja, nužno je naglasiti da su samo 33 države u svijetu imale sustav mirovinskog osiguranja prije II. svjetskog rata. Mirovinsko osiguranje na prostoru današnje Republike Hrvatske datira još od 19. stoljeća kada je u Narodnim novinama 1870. objavljen *Zakonski članak „u pogledu mirovinah organah središnje vlade faktično obitjavše od god. 1849. do god. 1867.“* kojim je bilo uređeno mirovinsko osiguranje bivših državnih činovnika i podvornika te članova njihovih obitelji, a iz čijeg se sadržaja može zaključiti da je njihovo mirovinsko osiguranje postojalo i provodilo se još prije 1860. godine.

Postojanje Zaklade Jelačić-Bana pokazuje da je svijest o potrebi osiguranja od socijalnih rizika postojala u Hrvatskoj još polovicom 19. stoljeća. Svrha Zaklade bila je „na podporu vojnikah, koji su u godinah 1848. i 1849. obnemogli i siromašnih obitelji onih vojnikah koji su istih godinah pred neprijateljem pali ili usljed ratne službe umrli a rodnom su iz kraljevinah: Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, iz srbske Vojvodine i iz vojničke krajine“, a pravila Zaklade prihvaćena su u studenome 1850.

Nakon što je 1866. Austro-Ugarska Monarhija podijeljena na dva dijela i na dva pravna područja, uspostavljen je i provodio se dvostruki pravni režim mirovinskog osiguranja, jedan na području tadašnje Hrvatske i Slavonije, a drugi u Dalmaciji. Razvoj mirovinskog osiguranja na pravnim područjima temeljio se na rudarskim bratovštinama. Prva bratinska blagajna socijalnog osiguranja rudara koja je provodila osiguranje za slučaj bolesti, starosti, iznemoglosti (invalidnosti) i smrti, u kojoj se provodilo mirovinsko osiguranje za rudare u Dalmaciji, osnovana je 1880. u rudniku Monte Promina (Siverić). Po-

Unutrašnjost stare rudarske matične knjige

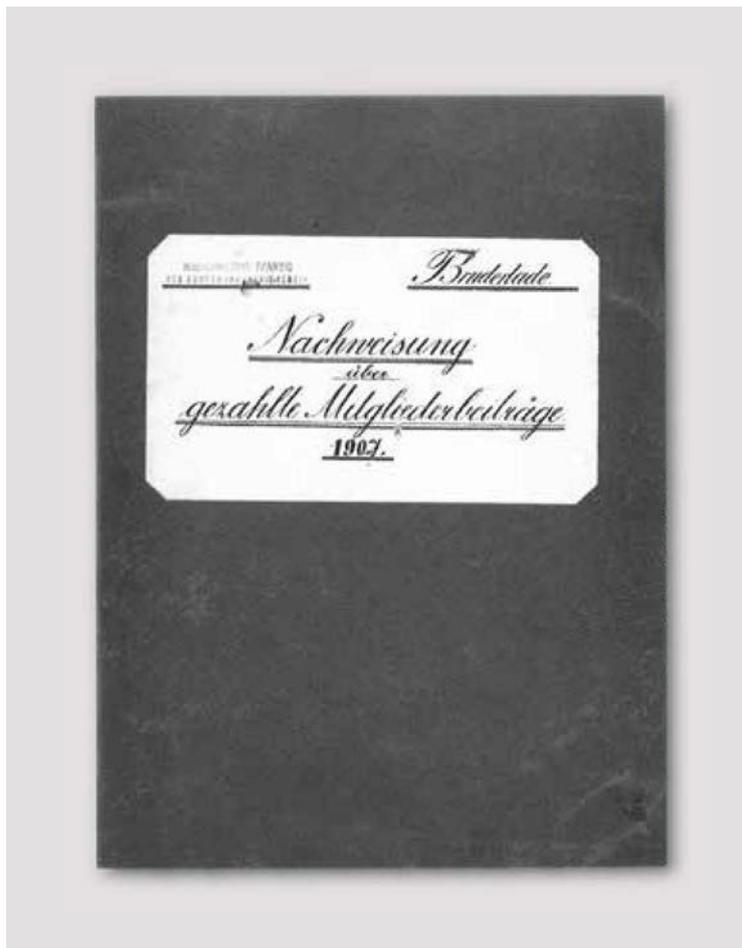
tom je 1887. uvedeno obvezno osiguranje za slučaj nesreće na poslu, koje je omogućavalo ostvarivanje mirovine (rente) zbog trajnih posljedica nesreće za radnu sposobnost, kao i obiteljske mirovine članovima obitelji osiguranika zbog posljedica nesreće na poslu. Ovo se osiguranje stalno širilo, tako da je s vremenom obuhvaćalo nove skupine zaposlenih, kao i nove osigurane slučajeve, osim nesreće na poslu u užem smislu riječi (nesreća na putu s posla, nesreće izvan poduzeća za vrijeme radnog vremena i rada za račun poslodavca i dr.).

Nakon priprema koje su trajale dvije godine i Zakona od 16. prosinca 1906., od 1. siječnja 1909. na području Dalmacije provodi se opće, obvezno, mirovinsko osiguranje privatnih namještenika, koje obuhvaća osiguranje za slučaj starosti, invalidnosti i smrti.

Prva rudarska bratovština osnovana je 1833. kod Samobora u Rudama, a tadašnja pravila poznavala su mogućnost ostvarivanja potpore (mirovine) u slučaju trajne nesposobnosti zbog nesreće i bolesti.

Rudarske bratovštine ubrzo su se osnivale i na ostalim područjima tadašnje Hrvatske, a 1907. osiguranjem za slučaj nesreće na poslu obuhvaćeni su obrtni i trgovački namještenici, a željezničari su bili još od ranije obuhvaćeni mirovinskim osiguranjem proporcionalno izgradnji i širenju željezničke mreže u Hrvatskoj.

Mirovinsko osiguranje u to je vrijeme bilo podijeljeno na određene skupine zaposlenih (državni i javni službenici te profesionalne vojne osobe, privatni namještenici, rudari, željezni-

▶ Stara matična rudarska knjiga

čari). Krug osoba obuhvaćenih osiguranjem stalno se širio te se nekim tadašnjim nositeljima osiguranja već tada upravljalo prema načelu samouprave i socijalnog partnerstva.

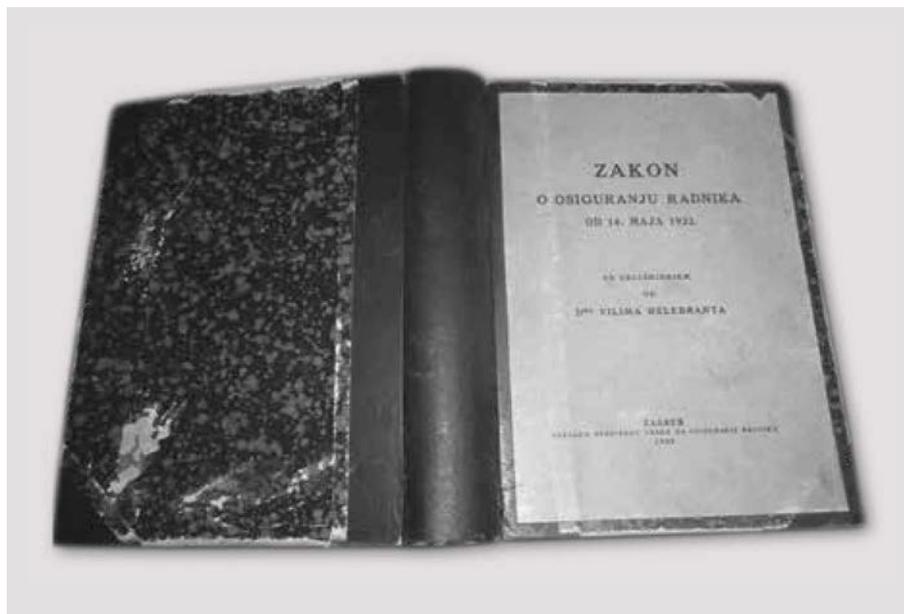
Davanja koja su se ostvarivala unutar tadašnjeg, za današnje prilike nerazvijenoga, mirovinskog osiguranja zvala su se mirovine (za javne i državne službenike te vojne osobe) te rente i potpore (za druge skupine osiguranika). Rente su bile karakteristične za slučajeve invalidnosti zbog nesreće na radu, a potpore za davanja iz općega mirovinskog osiguranja (u slučaju starosti i smrti te iznemoglosti, koji pojam odgovara današnjem pojmu invalidnosti).

Uspostavom Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, a potom Kraljevine Jugoslavije, u mirovinskom osiguranju u Hrvatskoj započinje nova faza razvoja karakteristična najprije prema zakonodavstvu koje je trebalo osigurati nastavak provedbe osiguranja u novoj državi, uključujući i preuzimanje obveza proizašlih iz sukcesije bivše Austro-Ugarske Monarhije, prema mirovnim ugovorima potpisanim u Saint-Germaniu i Trianomu.

1.1.1. | ZAKON O OSIGURANJU RADNIKA 1922. – NAJNAPREDNIJI ZAKON U EUROPI

Najznačajnije događanje iz prve polovice 20. stoljeća smatra se donošenje i početak provedbe *Zakona o osiguranju radnika (ZOR)* donesenog 14. svibnja 1922. kojim je uvedeno jedinstveno opće obvezno socijalno osiguranje radnika, koje je obuhvaćalo sve rizike osim rizika nezaposlenosti.

Zakonom o osiguranju radnika uvedeno je, na teritoriju čitave tadašnje države, obvezno mirovinsko osiguranje zaposlenih, uz već postojeće osiguranje za slučaj nesreće na poslu.

Mirovinsko osiguranje uspostavljeno ovim Zakonom pokrivalo je rizike starosti, invalidnosti i smrti, a njegova je primjena bila odgođena do 1. rujna 1937. od kada se provodi neprekidno do danas.

Zakon o osiguranju radnika zasnivao se na načelima obveznosti na osiguranje, neovisno o visini zarade, osiguranju od svih socijalnih rizika te je imao najširi obuhvat osiguranja osoba u radnom odnosu, uključujući učenike i osobe na praksi, pomorce, zaposlene u inozemstvu, kućepazitelje i kućno pomoćno osoblje (privatni namještenici, državni službenici i vojska, rudari i neke druge profesije ostale su obuhvaćene posebnim mirovinskim osiguranjem). Ujedno, zasnivao se na načelima općenitosti i jedinstvenosti osiguranja na području čitave države, upravljanja osiguranjem na načelu samouprave, financiranja osiguranjem doprinosima zaposlenih i poslodavaca, osim u osiguranju zbog nesreće na poslu, koje su financirali isključivo poslodavci, novčanim davanjima na temelju platnih razreda, na kojima se temeljilo i financiranje, sudskoj zaštiti prava na sudovima radničkog osiguranja te mogućnosti dobrovoljnoga mirovinskog osiguranja za neobuhvaćene osobe.

U vrijeme kada je donesen i kada se počeo provoditi ovaj je Zakon bio smatran jednim od najnaprednijih propisa te vrste u Europi, a zasnivao se na *Reichversicherungsordnungu* koji je još krajem 19. stoljeća uveden u Njemačkoj za vrijeme kancelara Bismarcka.

Odredbama članka 119. *Zakona o osiguranju radnika* uspostavljen je **Središnji ured za osiguranje radnika sa sjedištem u Zagrebu**, koji je provodio mirovinsko osiguranje prema

ZOR-u sve do 1941., a sljednik kojeg je danas Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Središnji ured za osiguranje radnika (SUZOR) bio je određen kao „jedini nosilac osiguranja“. Prema tom zakonu mjesna tijela provedbe osiguranja bila su okružni uredi za osiguranje radnika, blagajna za osiguranje radnika saobraćajnih poduzeća i bratinske blagajne po rudnicima. Središnji ured bio je nadležan za osiguranje radnika u čitavoj tadašnjoj državi. Zakonom je bio određen kao javna ustanova na načelu samouprave, a nadležnost između njega i okružnih ureda bila je podijeljena tako da su operativne poslove provedbe osiguranja provodili okružni uredi, a poslovi upravljanja osiguranjem i kontrole provodili su se u Središnjem uredu. Sudska zaštita prava osiguranika osiguravala su se preko sudova radničkog osiguranja, osnovanih pri okružnim uredima (u prvome stupnju) i Vrhovnog suda radničkog osiguranja.

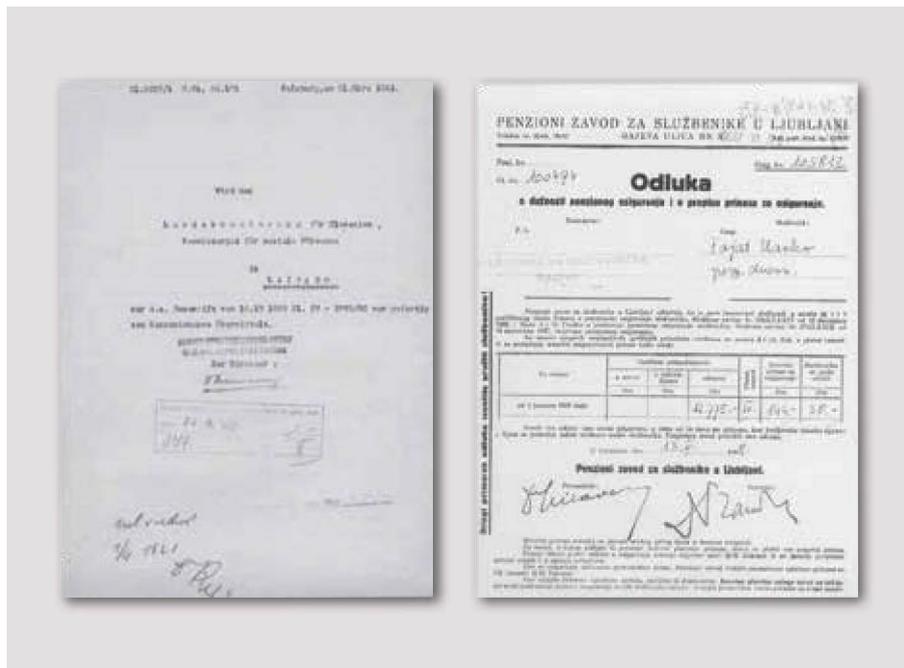
Nadzor nad provedbom osiguranja prema *Zakonu o osiguranju radnika* obavljao je ministar socijalne politike koji je imao široke ovlasti. U tu svrhu, pri Središnjem uredu praktično je za cijelo vrijeme njegova postojanja djelovao i povjerenik ministra socijalne politike, koji je tako osiguravao ostvarivanje državnih interesa u ovoj djelatnosti.

Tri godine nakon donošenja ovoga Zakona uočena je potreba i važnost potpune i pouzdane evidencije o osiguranicima, njihovom stažu („vremenu čekanja“) i doprinosima, što odgovara današnjoj matičnoj evidenciji (tada se to nazivalo „članskim katastrom“).

Dobna granica za starosnu rentu bila je tada određena sa 70 godina života, a pod iznemoglošću (invalidnošću) smatrala se trajna nesposobnost za ostvarivanje trećine zarade koju zarađuju tjelesno i duševno zdrave osobe iste vrste i slične naobrazbe u istome kraju.

Od početka provedbe Zakona o osiguranju radnika do II. svjetskog rata mirovinsko osiguranje radnika provodilo se na temelju kapitalizacije (sustav pokrića očekivanja), a financiralo se doprinosima (3% na osiguranu osnovicu/zaradu) koje su plaćali zaposlenici i njihovi poslodavci. S obzirom na kratko

trajanje toga osiguranja, prve su se mirovine počele koristiti za vrijeme rata.

Mirovinsko osiguranje namještenika (službenika) se, kao obvezno osiguranje, provodilo u Dalmaciji, a nositelj toga osiguranja bio je Penzioni zavod za službenike sa sjedištem u Ljubljani. Zakonom iz 1933. godine austrijsko zakonodavstvo preuzeto je u zakonodavstvo mirovinskog osiguranja službenika bivše Kraljevine Jugoslavije, a prema njemu na ostalom području Monarhije ovo se osiguranje provodilo kao fakultativno.

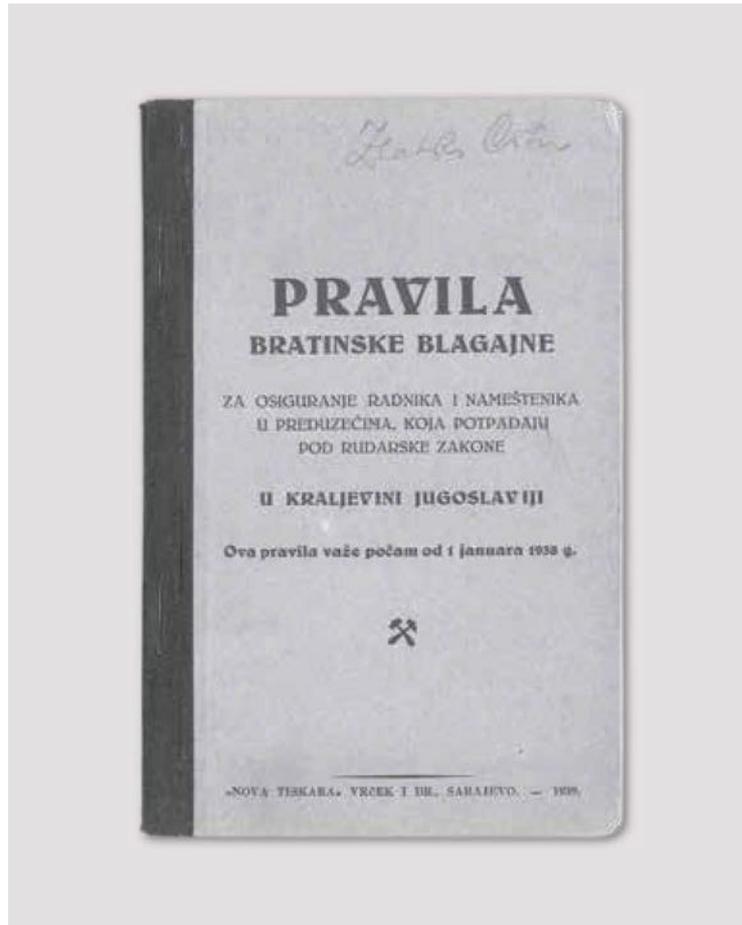
Za razliku od radnika, koji je definiran kao osoba „koja stalno ili privremeno, a na osnovi ma kakvog radnog odnosa daje svoju tjelesnu ili umnu snagu pod najam“, pod službenikom se smatralo „od poslodavca zavisno lice koje stavlja poslodavcu na raspolaganje svoju umnu radnu snagu ili realno vrši uglavnom umne poslove“. Na taj su se način tada razlikovale kategorije osiguranika radnika i službenika jer se i njihovo osiguranje provodilo odvojeno jedno od drugoga.

Ovo mirovinsko osiguranje provodio je Penzioni zavod za službenike, sa sjedištem u Ljubljani kojim je upravljao Upravni odbor i Zbor. Penzioni zavod imao je i predsjednika kojeg je postavljao ministar socijalne politike s mandatom od pet godina. Penzioni zavod provodio je mirovinsko osiguranje službenika preko filijala koje su se osnivale odlukom Upravnog odbora.

Mirovinsko osiguranje rudara ujedinjeno je Pravilima bratinske blagajne za osiguranje radnika i namještenika u poduzećima koja spadaju pod rudarske zakone od 1933. i, kao takvo, odvojeno se provodilo sve do 1945. godine.

Bratinske blagajne osnivale su se u mjestima u kojima su bili rudnici, kao mjesne bratinske blagajne, i glavne bratinske blagajne (u Hrvatskoj, sa sjedištem u Splitu i Zagrebu). Njihova su tijela upravljanja bila skupština, upravni i nadzorni odbor, sastavljeni na paritetnoj osnovi, a upravljanje se provodilo na načelima samouprave.

Mirovinsko osiguranje koje se provodilo u Hrvatskoj obuhvaćalo je postupno i druge skupine zaposlenih, kao što su državni činovnici, saobraćajno osoblje te banovinski činovnici

Podaci o trajanju učenja: *učenik*
je na učenstvu od
15. IV. 1929. god. 15. IV. 1932.

Struka: *brnjarstva*
posrednički ispit
polazio koji učenstvu
navršitija na gradnji
i ovek završio u
bojičin. slug. 17. VII. 1932.
Broj reg.: 55.

— 13 —

Dan, mesec i godina dostave u ostaru	Potpis nadležnog organa pripreme u ostaru	Dan, mesec i godina dostave u ostaru	Potpis nadležnog organa pripreme u ostaru	Dvostruki adresirani (opisni) potpis nadležnog ostaru
<i>1. IV. 1934. god.</i>	<i>Učenstvo, brnjarstva</i>	<i>15. IV. 1932. god.</i>	<i>Učenstvo, brnjarstva</i>	<i>M. Čičić</i> <i>Stanko Čičić</i>

M. Čičić
Stanko Čičić
brnjarstva

OUZOR U SUŠAKU

Datum dostave rente: *3. travnja 1940* Broj statist. lista prijav. nest: *6681/40*
Datum nesrećnog slučaj: *24. siječnja 1940* Obezbeđena god. zarada D: *5034/40*
Datum svršetka lečenja: *21. 4. 1940*

Računski list uživaoca privremene rente br. _____

Prezime i ime		Datum rođenja					
<i>Stefanić Marija pok. Brana</i>		<i>26/IV. 1892</i>					
Tajna oznaka stana i zadnja pošta (adresa)		Ponovna lekarska pregledba određena za					
<i>slučajna</i>		<i>21/7. 40</i>					
<i>Grada Zrinska 266.</i>		<i>21/10. 40</i>					
<i>Zemljanice</i>							
Početak priv. rente dne	2 godine iza ne-uređe	Svršetak priv. rente dne					
Broj odluka (prezade)		Prestanak vrsti		Mesečni iznos (iznos)		Napomene	
Oznaka	Šifra	Šifra red. sig.	Početak rente	od	do		
<i>110-4-40</i>			<i>10. 40</i>	<i>1. 40</i>	<i>28. 40</i>	<i>390 40</i>	<i>148.30</i>
<i>K. n. j. 1.</i>			<i>10. 40</i>	<i>1. 40</i>	<i>21. 40</i>	<i>224 25</i>	<i>98.90</i>
<i>N. n. j. 2.</i>			<i>30. 40</i>	<i>1. 40</i>	<i>11. 41</i>	<i>148 25</i>	<i>129.00</i>
		<i>trajan</i>	<i>10. 40</i>	<i>1. 41</i>	<i>27. 42</i>	<i>148 25</i>	<i>148.25</i>
							<i>61 78.27</i>
							<i>33</i>
Uvjjeti za isplatu rente							

(Zakon iz 1931.), pomoćno osoblje u državnoj službi (Uredba iz 1932.), banovinski dnevničari (Zakon iz 1935.), osoblje riječne plovidbe (Pravilnik iz 1928.), radnici državnih saobraćajnih ustanova (Pravilnik iz 1933.), ugovorni poštari (Pravilnik iz 1931.), stalni monopolski radnici (Pravilnik iz 1935.), zaposleni kod vojske (Pravilnik iz 1934.), osoblje koje izvodi predstave u kazalištima (Pravilnik iz 1935.), činovnici i liječnici ureda za osiguranje radnika, općinski službenici, novinari (Uredba iz 1926.), odvjetnici prema područjima apelacijskih sudova (Pravilnik iz

1931.), liječnici i ljekarnici (Zakon iz 1931.) te trgovci i obrtnici (Zakon o radnjama iz 1931.).

Karakteristika mirovinskog osiguranja u Kraljevini Jugoslaviji, jednako kao za vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, bila je njegova podijeljenost, kako u pogledu uvjeta za ostvarivanje pojedinih davanja u povodu nastanka osiguranog slučaja invalidnosti, starosti i smrti, tako i u pogledu obuhvata pojedinih skupina osiguranika te načina financiranja osiguranja svake pojedine skupine osiguranika.

U tome razdoblju postojali su i posebni privatni mirovinski fondovi i mirovinski fondovi u pojedinim poduzećima, ustanovama i udruženjima. U odnosu na obvezno mirovinsko osiguranje, oni su imali karakter dodatnog osiguranja, a često je osiguranje u njima bilo obvezno i zasnivalo se na samoj činjenici zaposlenja kod određenog poslodavca ili bavljenja određenom djelatnošću.

Kraljevina Jugoslavija sklopila je i provodila ugovore o socijalnom osiguranju s Italijom, Njemačkom, Austrijom, Argentinom, Čehoslovačkom i Rumunjskom. S Italijom, Njemačkom, Rumunjskom i Austrijom bili su sklopljeni ugovori o socijalnom osiguranju koji su obuhvaćali više grana socijalnog osiguranja, a s Argentinom je sklopljen ugovor koji je obuhvaćao samo davanja zbog nesreće na poslu. Ovi su ugovori bili zasnovani na tada važećima načelima, od kojih je najvažnije bilo načelo reciprociteta u pogledu tretiranja građana država ugovornica, u pogledu njihovih prava iz socijalnog osiguranja i isplate mirovina u drugu državu ugovornicu.

Fond za pomoć nezaposlenima koji ne primaju rente ni invalidnosti
Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu.

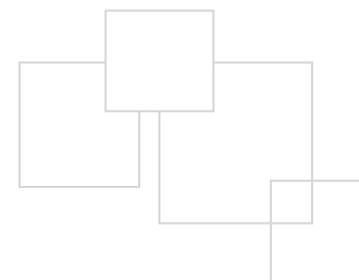
Trgovci bez stranoš. ...
Djelatnici ...
Mirovinski broj ...

Ime i prezime: **BELGIJA** ... **Victor Thunje**

Računski list uživatelja porodične rente

Ime i prezime	Victor Thunje, umr. Victor Thunje, umr.	Udal. roditelji
Tajna osiguranja ... (Sve do smrti osiguranika)	Victor Thunje, umr.
Porodica ... (Sve do smrti osiguranika)
Prig. i dodat. davanja ... (Sve do smrti osiguranika)	R 1923-34 1122-4 1122-4 R 1923-34 1122-4 1122-4 R 1923-34 1122-4 1122-4
Blagaj. davanja
Mirovinski iznos
Dobitak

1.2. | MIROVINSKO OSIGURANJE U II. SVJETSKOM RATU

Mirovinsko osiguranje u Hrvatskoj nastavilo se provoditi nakon početka II. svjetskog rata i uspostavljanja Nezavisne Države Hrvatske. Zakon o osiguranju radnika donesen je 1. lipnja 1942. i primjenjivao se do kraja rata. Zakon je po sadržaju bio jednak Zakonu o osiguranju radnika iz 1922. te prilagođen provedbi socijalnog osiguranja u novim uvjetima. Zanimljivo je da je tada zadržana ista definicija invalidnosti (kao i 1922.), a starosna granica za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu određena je sa 65 godina života, bez obzira na spol osigurani-ka, što je bilo za pet godina niže nego prema Zakonu iz 1922. godine.

Dotadašnji Središnji ured za osiguranje radnika postao je već u svibnju 1941. Središnjicom osiguranja radnika u Zagrebu, s podružnicama umjesto bivših okružnih ureda. Tadašnja vlast u Hrvatskoj težila je uspostavi jedinstvenog socijalnog (uključujući tu i mirovinsko) osiguranja za čitav narod, s tim da bi, kao okosnica za to, poslužilo upravo mirovinsko osiguranje.

U svibnju 1941. sklopljen je prvi međunarodni ugovor, i to s Njemačkom, kojim je uređeno zapošljavanje hrvatskih radnika u toj državi.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU

Ime i prezime: Sajat Slavica

Rođ. dan: 1.5.41

1.	Ime i prezime	Sajat Slavica
2.	Rođ. dan	1.5.41
3.	Stanovništveni broj	
4.	Ime i prezime	Sajat Slavica
5.	Rođ. dan	1.5.41
6.	Stanovništveni broj	
7.	Ime i prezime	
8.	Rođ. dan	

U _____ dan _____ 19__

Ova se dokumentacija predaje po 10 para.

1.2.1. | MIROVINSKO OSIGURANJE U POSLIJERATNOM RAZDOBLJU

Promjenom državnog i društvenog poretka nakon II. svjetskog rata i mirovinsko osiguranje na tlu Hrvatske doživjelo je korjenite promjene.

Pred završetak II. svjetskog rata Predsjedništvo AVNOJ-a donijelo je *Zakon o sprovođenju socijalnog osiguranja na području Demokratske Federativne Jugoslavije*, kojim je za provedbu svih grana socijalnog osiguranja bio određen jedan nositelj, i to **Središnji zavod za socijalno osiguranje sa sjedištem u Zagrebu**. U sastav Zavoda ušli su, osim nositelja zdravstvenog osiguranja, svi dotadašnji nositelji mirovinskog osiguranja službenika, rudara i drugih profesija koji su do tada samostalno provodili ovo osiguranje. Zavod je mirovinsko osiguranje provodio preko svojih filijala, a sudska zaštita prava osiguravala se, kao i do tada, na posebnim sudovima socijalnog osiguranja. Tako su praktično nestali dotadašnji zavodi za mirovinsko osiguranje privatnih namještenika u Beogradu, Ljubljani i Sarajevu, fondovi državnih službenika, rudara i drugih profesija, koji su postali filijale Zavoda.

Središnji zavod za socijalno osiguranje bio je javna ustanova na načelu samouprave, a sporovi su se i dalje rješavali na zemaljskim sudovima socijalnog osiguranja (u prvom stupnju) i na Vrhovnom sudu socijalnog osiguranja.

Radi unifikacije socijalnog i mirovinskog osiguranja, na načelima jedinstvenosti prava i potrebi da socijalno osiguranje, pa tako i mirovinsko, služi interesima radničke klase uslijedile su i druge mjere.

Prvi sustavni propis o uređivanju mirovinskog osiguranja u novoj državi, *Zakon o socijalnom osiguranju radnika, namještenika i službenika* donesen je 1946., a počeo se provoditi 1. siječnja 1947. te se zasnivao na načelima jedinstvenosti socijalnog osiguranja, koje se provodi preko jednoga nositelja - Državnog zavoda za socijalno osiguranje. Financiranje se obavljalo doprinosima zaposlenih i poslodavaca, a prihodi i rashodi osiguranja bili su prihodi i rashodi državnog budžeta. Zakon je garantirao prava, odnosno davanja od strane države, opseg prava prema načelu da se za više rada i za teži rad ostvarivalo više prava iz socijalnog osiguranja, pri čemu su se kao parametri za određivanje opsega prava uzimali trajanje zaposlenja, težina rada i prosječna plaća osiguranika.

Socijalno osiguranje više nije bilo organizirano na načelu samouprave, kao prema dotadašnjim propisima, već je postalo jednom od funkcija državne uprave, s jedne strane, uz organiziranu provedbu unutar pojedinih privrednih subjekata (poduzeća, ustanova), s druge strane.

Ovaj Zakon, kao i ostali prethodni o mirovinskom osiguranju, koji su se primjenjivali na području Hrvatske, zadirao je u pojam iznemoglosti (invalidnosti) i za ostvarivanje prava na temelju invalidnosti poznao je tri osnove: potpunu iznemoglost, opću radnu iznemoglost te profesionalnu iznemoglost. Zakon je odredio i krug osiguranika i to kao osobe u najamnom radnom odnosu, zaposlene u državnim nadležstvima, državnim zadružnim ili privatnim poduzećima, ustanovama, organizacijama i domaćinstvima ili u službi privatnih osoba.

Iako je Zakon bio zasnovan na stažu prema plaćenim doprinosima, prvi put je otvorio **moгуćnost računanja u mirovinski staž razdoblja nepokrivenih mirovinskim osiguranjem**. Naime, u članku 53. Zakona Vlada FNRJ dobila je ovlaštenje da uredbom uredi računanje vremena provedenog u NOB-u i uvjete za priznanje u mirovinski staž razdoblja prije uvođenja obveznoga radničkoga mirovinskog osiguranja (1. rujna 1937.).

Ovim su Zakonom (kao i onim kasnijim) priznata (preuzeta) u staž za ostvarivanje prava sva razdoblja osiguranja provedena kod tada već bivšega Središnjeg ureda za socijalno osiguranje

te Zavoda i blagajna za mirovinsko osiguranje koje su ušle u sustav Središnjeg zavoda za socijalno osiguranje u Zagrebu.

Iste godine donesena su još dva zakona značajna za mirovinsko osiguranje, *Zakon o uređenju i postupku sudova socijalnog osiguranja* kojim je sudska zaštita prava ostala i dalje u nadležnosti posebnih sudova i *Zakon o ustanovljenju prava na mirovinu i o mirovinama državnih službenika* kojim su bili propisani blaži uvjeti za ostvarivanje starosne mirovine onih bivših korisnika mirovine koji su u međuvremenu izgubili to pravo.

U siječnju 1950. donesen je *Zakon o socijalnom osiguranju radnika i službenika te njihovih porodica*, koji se počeo primje-

njaviti 16. veljače iste godine. Ovim Zakonom čitavo socijalno osiguranje, uključujući tu i mirovinsko osiguranje, postalo je državno osiguranje u punom smislu te riječi i provodilo se kao dio funkcija državne uprave. Dotadašnji Državni zavod za socijalno osiguranje, sa svojim područnim jedinicama, ukinut je u ožujku 1950., a poslove provedbe mirovinskog osiguranja preuzela su republička ministarstva za socijalno staranje. Tako je provedba mirovinskog osiguranja postala u cijelosti funkcijom državne uprave, što je trajalo do 1952. godine.

Invalidska i starosna mirovina, prema Zakonu iz 1950. godine, određivala se u postotku od mirovinske osnovice, koju je činila „prosječna plaća po vremenu za redovito radno vrijeme koju je osiguranik primao u posljednjoj godini, odnosno u posljednjih pet godina ako je to za njega povoljnije“.

Od 1951. do 1955. posebnim ugovorima s pojedinim vjerskim zajednicama i strukovnim udrugama uređivano je i ograničeno mirovinsko osiguranje svećenika, odvjetnika, umjetnika i nosača. Na taj su način i druge profesije, osim zaposlenih, obuhvaćene mirovinskim osiguranjem, međutim, one najbrojnije, koje su živjele od svojega privatnog rada, ostale su i dalje izvan osiguranja (obrtnici su uključeni u obvezno mirovinsko osiguranje tek 1965., a individualni poljoprivrednici još kasnije, 1980. godine).

Nakon Zakona o socijalnom osiguranju iz 1950. godine donesena je 1952. Uredba o određivanju i o prevođenju mirovina i invalidnina, koja se primjenjivala od 1. srpnja 1952. Tom su Uredbom sa zakonskom snagom unesene bitne izmjene u način određivanja mirovina i invalidnina.

Za razliku od prijašnjeg sustava, novi sustav napustio je plaću kao osnovni element određivanja mirovine i invalidnine i prenio je težište na stručnu kvalifikaciju i radni staž. Plaća se uzimala samo kao korektiv da bi se izbjegle suviše velike i neopravdane razlike između mirovinske osnovice i prosječne stvarne zarade do kojih bi u pojedinim slučajevima moglo doći zbog načelnog zapostavljanja plaće kao odlučujućeg elementa pri određivanju mirovine, odnosno invalidnine. Svi su osiguranici, ovisno o stručnoj spremi i dužini radnog staža, razvrstani u 20 mirovinskih razreda kojima odgovara 20 mirovinskih osnovica. Radni staž imao je dvostruku ulogu na način da je služio za razvrstavanje u mirovinske razrede i za određivanje visine mirovine od mirovinske osnovice.

Mirovina i invalidnina i dalje se određivala od mirovinske osnovice, samo od bitno drukčije utvrđene mirovinske osnovice (jedna od 20 mirovinskih osnovica). Invalidnina se određivala na način da se prethodno utvrdila svota invalidske mirovine, pa se od te svote uzimao odgovarajući postotak koji odgovara stupnju (postotku) smanjenja radne sposobnosti osiguranika. Mirovine i invalidnine ostvarene prije Uredbe prevedene su od 1. srpnja 1952. prema odredbama Uredbe.

Kao stvarni početak provedbe međunarodnih ugovora na ovom području uzima se 1. travnja 1951., od kada se primjenjuje Opća konvencija o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Francuske koja se, s naknadnim izmjenama i dopunama, primjenjuje i danas u odnosima u socijalnom osiguranju s Francuskom.

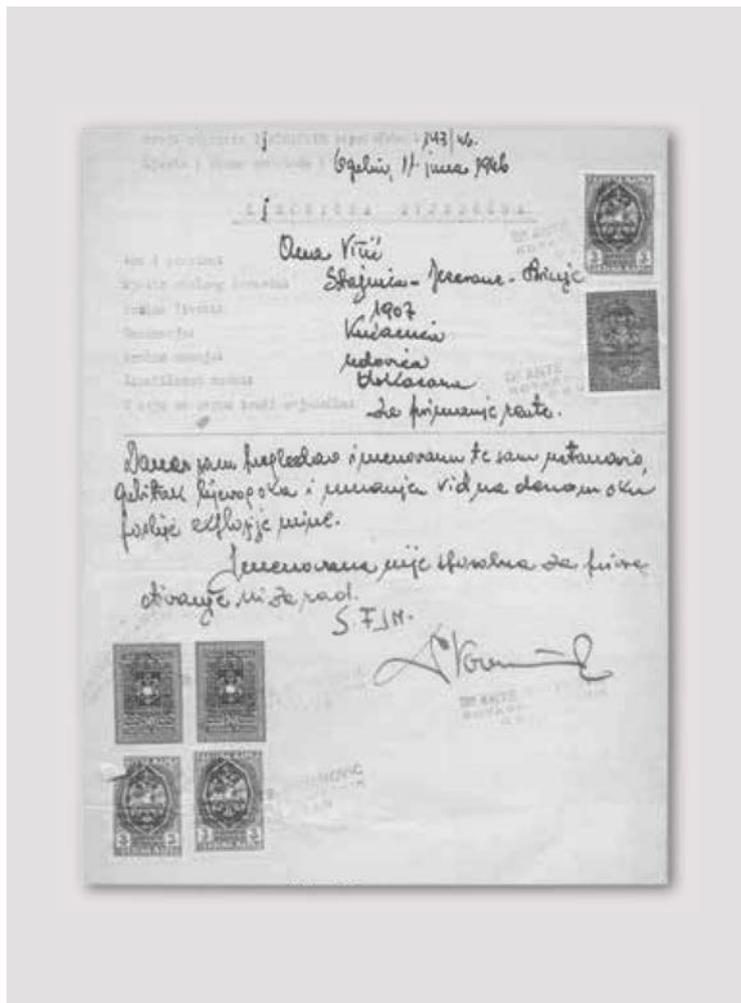
Slijedilo je sklapanje ugovora (konvencija) o socijalnom osiguranju s Belgijom i Luksemburgom (1954.), Bugarskom, Italijom

i Mađarskom (1957.) te Čehoslovačkom, Poljskom i Velikom Britanijom (1958.). Time se i rad osoba u inozemstvu počeo realizirati na temelju mirovinskih i invalidskih primanja ostvarenih u mirovinskom osiguranju drugih država.

Karakteristično za to vrijeme bilo je i ugovorno uređivanje preuzimanja obveza iz mirovinskog osiguranja za naše građane obuhvaćene mirovinskim osiguranjem u drugim državama (s Čehoslovačkom i SR Njemačkom 1956., a Mađarskom i Italijom 1957.), što je bilo uređeno i posebnim *Zakonom o određivanju naknada za potraživanja po osnovi socijalnog osiguranja nastala u inozemstvu*.

Godine 1952. donesena je i *Uredba o osnivanju zavoda za socijalno osiguranje i o privremenom upravljanju sredstvima socijalnog osiguranja*, prema kojoj su osnovani zavodi za socijalno osiguranje, kojima upravljaju osiguranici preko svojih predstavnika u skupštini zavoda. Socijalno osiguranje time je iz nadležnosti državnih tijela postupno prešlo na zavode za socijalno osiguranje, što predstavlja početak uvođenja samoupravljanja na području socijalnog osiguranja. Zavodi su bili samostalne ustanove, koje su za provedbu službe socijalnog osiguranja imale vlastita sredstva (fond socijalnog osiguranja). U skladu s Uredbom osnovani su Zavod za socijalno osiguranje Hrvatske i zavodi u gradovima i kotarima.

Nositelj mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj bio je Zavod za socijalno osiguranje NR Hrvatske (kasnije Republički zavod za socijalno osiguranje), koji je to osiguranje provodio izravno i preko zavoda za socijalno osiguranje kotara i gradova. Zavodom i sredstvima mirovinskog osiguranja upravljala je skup-

ština Zavoda, broj članova bio je određen Statutom Zavoda, a skupština je bila sastavljena od predstavnika kotarskih i gradskih zavoda za socijalno osiguranje u Hrvatskoj. Skupština je imala izvršni i nadzorni odbor te je postavljala i direktora Zavoda koji je neposredno rukovodio Zavodom i bio joj neposredno odgovoran. Nadzorni odbor Zavoda mogao je javnom pravobranitelju podnositi prijedloge za pokretanje upravnog spora protiv nezakonitih, pojedinačnih akata Zavoda ili sam pokrenuti upravni spor, a za obavljanje stručne kontrole rada Zavoda nadzorni odbor mogao je ovlastiti pojedine službenike Zavoda.

Na temelju nove organizacije, u okviru Zavoda za socijalno osiguranje Republike Hrvatske osnovan je Fond mirovinskog i invalidskog osiguranja i doplatka za djecu kao jedinstveni republički fond i Fond zdravstvenog osiguranja na razini kotarskih i gradskih zavoda.

Novom Uredbom o organizaciji Zavoda za socijalno osiguranje donesenom je 1955. pobliže je uređena nadležnost Zavoda, skupštinama Zavoda omogućeno je da, osim izvršnog odbora, osnivaju odbore i komisije i uveden je nadzor tijela vlasti Republike i kotara (grada) nad radom Zavoda za socijalno osiguranje.

U skladu s revizijom propisa o socijalnom osiguranju donesena su dva zakona: *Zakon o mirovinskom osiguranju*, koji se je primjenjivao od 1. siječnja 1958. i *Zakon o invalidskom osiguranju*, koji se je primjenjivao od 1. siječnja 1959. Tako je dotadašnje jedinstveno socijalno osiguranje organizacijski i financijski razdvojeno na svoje organske dijelove, odnosno na dvije grane osiguranja: mirovinsko osiguranje, u kojem se osi-

guravao rizik starosti i smrti, i invalidsko osiguranje, u kojem se osiguravao rizik invalidnosti i tjelesnog oštećenja. Ta dva zakona u potpunosti su uređivala mirovinsko i invalidsko osiguranje na području tadašnje države, a republike i pokrajine nisu imale ovlasti ni mogućnosti da samostalno uređuju pojedina pitanja na tom području.

Radi utvrđivanja mirovinske osnovice za određivanje mirovine osiguranik se razvrstavao u odgovarajući razred, a posebno su bili uređeni povoljniji uvjeti za stjecanje prava na starosnu mirovinu i određivanje mirovine sudionicima narodnooslobodilačkog rata.

Zakon o mirovinskom osiguranju sadrži posebne odredbe o vojnim osiguranicima, službenicima unutrašnjih poslova i posebnim skupinama osiguranika (osoba koje obavljaju samostalnu profesionalnu djelatnost).

Zakonom o invalidskom osiguranju koji je donesen krajem 1958. uvedene su značajne promjene na području invalidskog osiguranja. Invalidsko se osiguranje zasnivalo na načelu uzajamnosti i solidarnosti te načelu samoupravljanja osiguranika službom i fondovima socijalnog osiguranja. Prvi put uvodi se pravo na osposobljavanje za rad na drugom poslu (profesionalna rehabilitacija) s pravom na materijalno osiguranje, pravo na zaposlenje prema preostaloj radnoj sposobnosti i pravo na novčane naknade te pravo na invalidninu na osnovi tjelesnog oštećenja.

Ova reforma invalidskog osiguranja zasnivala se ne samo na tadašnjim socijalističkim načelima o pravu na rad i radnim

odnosima, koji su jamčili svima stalnost zaposlenja, nego i na Preporuci Međunarodne organizacije rada (MOR) br. 99 koja se odnosi na stručno osposobljavanje i preosposobljavanje invalida.

Zakonom o organizaciji i financiranju socijalnog osiguranja 1962. godine osnovane su zajednice socijalnog osiguranja. Mirovinsko osiguranje u Hrvatskoj isprva se ostvarilo unutar republičke zajednice socijalnog osiguranja, kojom je upravljala skupština zajednice, sastavljena od članova izabranih od skupština komunalnih zajednica za socijalno osiguranje na teritoriju Hrvatske. Zavodi za socijalno osiguranje ostali su i dalje nositelji provedbe osiguranja, tako da je Republički zavod za socijalno osiguranje provodio mirovinsko osiguranje izravno i preko komunalnih zavoda za socijalno osiguranje, koji su osnovani umjesto dotadašnjih kotarskih i gradskih zavoda. Zavodima su upravljali i upravni odbor i direktor zavoda, a određene poslove u upravljanju imali su i savjeti radnog kolektiva zavoda. Ove promjene u organizaciji pratile su i promjene u financiranju socijalnog osiguranja. Sredstva dječjeg doplatka od 1. siječnja 1963. izdvojena su iz mirovinskog i invalidskog osiguranja i započela su poslovati kao samostalni fond.

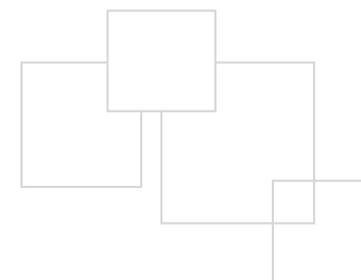
Osim osnovnog doprinosa za financiranje mirovinskog i invalidskog osiguranja, uveden je i obavezni dopunski doprinos za one radne organizacije koje imaju povećane izdatke po invalidskim osnovama. Osim ta dva doprinosa, uveden je i dodatni doprinos za pokriće povećanih obveza zbog staža osiguranja s povećanim trajanjem (beneficirani staž osiguranja). Od te godine uvodi se obvezna sigurnosna i valorizacijska pričuva

kao mehanizam održavanja ravnoteže u prihodima i rashodima mirovinskog osiguranja. Osim toga, pričuva je namijenjena usklađivanju mirovina s rastom troškova života. Ovdje treba spomenuti i jednu zanimljivu pojavu, a to je sustavno prelijevanje sredstava iz dugoročnog (mirovinsko) u kratkoročno (zdravstveno) osiguranje. Takva financijska politika vodila se u vrijeme zajedničkog poslovanja mirovinskog i zdravstvenog osiguranja u razdoblju od 1953. do 1972. godine. Uzroci tome veliki su poslovni gubici u zdravstvenim ustanovama, odnosno kotarskim i gradskim zavodima u manje razvijenim područjima Republike Hrvatske.

U to vrijeme počinje brzi gospodarsko-socijalni razvoj u kojem su se proširivala prava iz mirovinskog, a osobito iz invalidskog osiguranja. Postupno se povećavala potrošnja u mirovinskom osiguranju. To je odgovaralo nositeljima tadašnje socijalne politike pa i strategiji socijalnog razvoja. Mirovinsko osiguranje je u 1953. godini ostvarilo ukupan prihod od 87 milijuna, a u 1972. godini od 1.014 milijuna njemačkih maraka, što znači da se u tom razdoblju prihod povećao 12 puta. Uzroci tako brzog rasta ukupnog prihoda jesu povećanje broja zaposlenih kao i povećanje plaća, dakle osnovica od koje se računao doprinos. Broj od 534 227 osiguranika, koliko ih je bilo 1953., povećao se na 1 175 955 u 1972. godini. To znači da se ta populacija povećavala po prosječnoj godišnjoj stopi od 4,0%. Prosječna mjesečna zarada zaposlenika u istom razdoblju povećala se sa 117 na 350 njemačkih maraka ili prosječno mjesečno po stopi od 5,6% u promatranih 20 godina.

1.3. | REFORMA MIROVINSKOG OSIGURANJA 1965.

Ustavom SFRJ iz 1963. godine utvrđena su i osnovna načela socijalnog osiguranja. Ono, prema Ustavu, postaje institucijom uzajamnog osiguranja radnih ljudi zasnovanih na načelima uzajamnosti i solidarnosti, obveznosti i jedinstvenosti sustava. Socijalno osiguranje je, prema Ustavu, autonomno, zasnovano na načelima društvenog upravljanja samih osiguranika preko tijela koje oni biraju.

Idućih godina uslijedila je izmjena propisa i usklađivanje sustava mirovinskog i invalidskog osiguranja s novim načelima Ustava iz 1963. godine. Najprije je 26. prosinca 1964. donesen novi Osnovni zakon o mirovinskom osiguranju, a nešto kasnije, u veljači 1965. uslijedile su izmjene i dopune Zakona o invalidskom osiguranju iz 1958. godine, da bi u ožujku iste godine bio donesen i Osnovni zakon o organizaciji i financiranju socijalnog osiguranja.

Mirovinsko osiguranje, prema Osnovnom zakonu o mirovinskom osiguranju, zasnivalo se na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguranika u osiguravanju sredstava i prava iz mirovinskog osiguranja te određivanja prava iz mirovinskog osiguranja u skladu s načelom raspodjele prema radu, s ulaganjem u mirovinske fondove i drugim mjerilima u pogledu doprinosa osiguranika društvenoj zajednici.

Republičke zajednice socijalnog osiguranja mogle su uvesti dobrovoljno mirovinsko osiguranje, a unutar dobrovoljnoga mirovinskog osiguranja omogućeno je uključivanje i građana koji nisu obuhvaćeni obveznim mirovinskim osiguranjem.

Prava iz mirovinskog osiguranja, prema Osnovnom zakonu o mirovinskom osiguranju, osiguravala su se iz fondova mirovinskog osiguranja, a ostvarivala u zavodima za socijalno osiguranje koji su obavljali stručne i administrativne poslove za osiguranike i fondove.

Osnovni zakon o mirovinskom osiguranju bitno je izmijenio (pooštrio) uvjete za stjecanje prava na starosnu mirovinu, način utvrđivanja mirovinske osnovice i određivanja visine starosne mirovine. Time su se uvjeti dobne granice za mirovinu uskladili s uvjetima tada važećima u zemljama tržišne ekonomije Južne Europe. Valja napomenuti da je ova reforma mirovinskog osiguranja obavljena usporedno s tadašnjom privrednom reformom u Jugoslaviji, čije se do tada zatvoreno gospodarstvo počelo otvarati prema inozemstvu.

Osiguranicima koji su radili na osobito teškim i za zdravlje štetnim poslovima ili im se po drugim osnovama efektivno vrijeme provedeno na radu računalo s povećanim trajanjem u

mirovinski staž, propisana starosna granica za stjecanje prava na mirovinu razmjerno se smanjivala.

Radnici zaposleni u rudnicima ugljena, zbog iznimne težine njihova posla, mogli su ostvarivati pravo na mirovinu prema posebnim uvjetima. Radi određivanja zaštitnog dodatka uz mirovinu navedenim rudarima zakonom je određen veći iznos granične svote najnižega mirovinskog primanja.

Promijenio se i način utvrđivanja mirovinske osnovice koja služi za određivanje mirovine. Za utvrđivanje mirovinske osnovice uzimala se prosječna mjesečna svota plaće po kojoj je osiguranik bio osiguran u bilo kojih uzastopnih pet godina osiguranja za posljednjih deset godina osiguranja ili u bilo kojih uzastopnih deset godina osiguranja.

Osnovnim zakonom o osobnom dohotku koji služi za utvrđivanje mirovinske osnovice i osnovice za plaćanje doprinosa za socijalno osiguranje radnika, koji je donesen 14. srpnja 1966., pobliže je uređeno što se smatra osobnim dohotkom koji služi za utvrđivanje mirovinske osnovice, što se uzima kao osobni dohodak za razdoblje staža osiguranja u kojima osiguranici ne ostvaruju osobni dohodak iz radnog odnosa i kako se utvrđuje prosječna mjesečna svota osobnog dohotka od kojega se određuje mirovinska osnovica.

Mirovina je mogla iznositi najviše 85% od mirovinske osnovice, što znači da se mirovinski staž veći od 40 godina (muškarac) odnosno 35 godina (žena) nije uzimao u obzir za određivanje visine starosne mirovine.

Zakonom je uređeno pravo na prijevremenu starosnu mirovinu, koju je osiguranik mogao ostvariti i prije navršenih 60 (muškarac) odnosno 55 (žena) godina života, pod uvjetom da je navršio 35 (muškarac) odnosno 30 (žena) godina mirovinskog staža.

Visina starosne mirovine nije se smanjivala ako je osiguranik navršio 40 (muškarac) odnosno 35 (žena) godina mirovinskog staža, bez obzira na godine života.

Izmijenjen je način računanja staža osiguranja s povećanim trajanjem i način smanjivanja dobne granice propisane za stjecanje prava na starosnu mirovinu na temelju staža osiguranja s povećanim trajanjem. Staž osiguranja s povećanim trajanjem računao se na način da se svakih 12 efektivno provedenih mjeseci na određenim poslovima u staž osiguranja računalo kao 14, 15, 16, odnosno 18 mjeseci, a posebnim Zakonom o utvrđivanju radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem utvrđena su radna mjesta na kojima se staž osiguranja računao s povećanim trajanjem kao i stupanj povećanja staža za rad na pojedinim radnim mjestima.

Osnovni zakon o mirovinskom osiguranju uredio je da se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem osiguranicima koji su kao teži invalidi (invalid rada s tjelesnim oštećenjem I. do IV. stupnja, tj. s tjelesnim oštećenjem najmanje od 70%, ratni vojni invalidi i mirnodopski vojni invalidi I. do IV. skupine) ili slijepi proveli u radnom odnosu ukupno najmanje pet godina. Dobna granica za stjecanje prava na starosnu mirovinu snižavala se razmjerno stupnju povećanja staža osiguranja na određenim radnim mjestima.

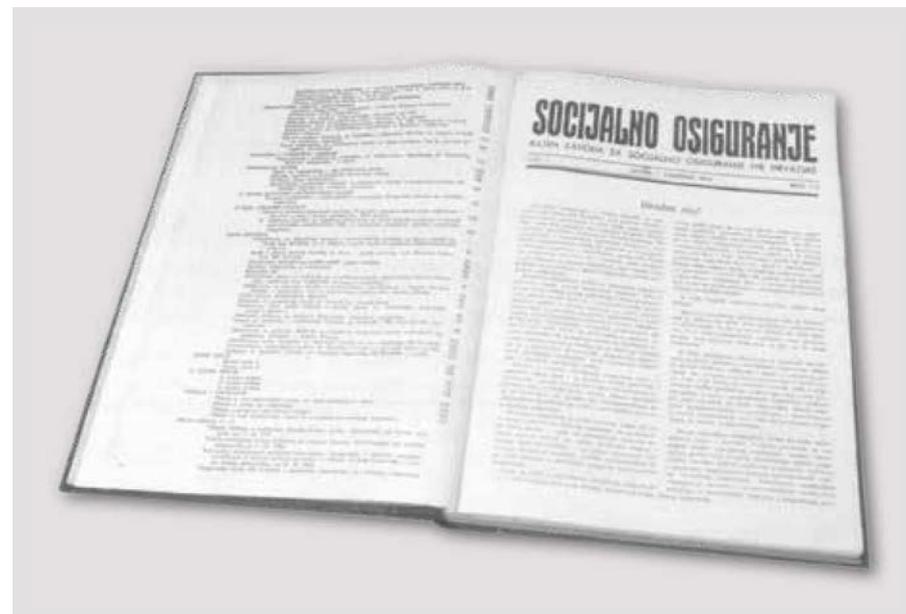
U travnju 1968. donesen je *Zakon o utvrđivanju radnih mjesta* na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, kojim su utvrđena radna mjesta na kojima je obavljanje poslova radnog mjesta teško i za zdravlje štetno, radna mjesta na kojima osiguranici zbog prirode i težine posla nakon određenih godina života ne mogu s uspjehom obavljati svoju profesionalnu djelatnost, stupanj povećavanja staža za pojedina radna mjesta te postupak za utvrđivanje novih i reviziju utvrđenih radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem.

Zakon je poznavao i institut tzv. iznimne mirovine. Naime, „osobama koje imaju osobite zasluge na području revolucionarne, političke, znanstvene, kulturne ili društvene djelatnosti, može se iznimno priznati starosna mirovina bez obzira na uvjete za stjecanje prava na mirovinu po ovom zakonu. Ovim se osobama može odrediti mirovina u iznosu većem od onoga koji bi mu pripadao po odredbama ovoga zakona.“ (O priznanju prava na iznimnu mirovinu i određivanju visine te mirovine odlučivalo je tadašnje Savezno izvršno vijeće, odnosno republičko izvršno vijeće.)

Osnovni zakon o mirovinskom osiguranju osiguravao je zaštitni dodatak na mirovinu ako je mirovina korisnika iznosila manje od propisane granične svote najnižega mirovinskog primanja i ako ni korisnik mirovine ni članovi njegova kućanstva nemaju drugih prihoda dovoljnih za uzdržavanje. Zakon je omogućio ponovno određivanje starosne mirovine na temelju staža osiguranja, navršenog nakon umirovljenja.

Odredbe Osnovnog zakona o mirovinskom osiguranju primjenjivale su se i na vojne osiguranike, službenike na određenim dužnostima u tijelima unutarnjih poslova i sudionike narodnooslobodilačkog rata, ako tim Zakonom za te kategorije osiguranika nije drukčije određeno. Posebni uvjeti za stjecanje prava na obiteljsku mirovinu za pojedine članove obitelji kao i način određivanja visine obiteljske mirovine nisu se mijenjali.

Mirovine su se usklađivale s kretanjem prosječnih troškova života početkom svake kalendarske godine, ako je razina troškova života u protekloj godini povećana najmanje za 3%. O usklađivanju mirovina odlučivala je skupština republičke zajednice socijalnog osiguranja.

Priznata starosna mirovina nije se isplaćivala za sve vrijeme dok se korisnik mirovine nalazio u radnom odnosu ili dok je obavljao samostalnu djelatnost na osnovi koje je bio obuhvaćen mirovinskim osiguranjem.

Osnovni zakon o mirovinskom osiguranju sadržavao je posebne odredbe o mirovinskom osiguranju osoba koje su obavljale samostalne djelatnosti. Važno je naglasiti da je taj Zakon ustanovio mirovinsko osiguranje samostalnih zanatlija i samostalnih ugostitelja, počevši od 1. siječnja 1965., s tim da su se prava iz toga osiguranja mogla ostvariti najranije nakon pet godina od uvođenja osiguranja.

Zakonom o invalidskom i mirovinskom osiguranju samostalnih zanatlija, samostalnih ugostitelja i prijevoznika, donesenim 1969. godine ustanovljeno je invalidsko i mirovinsko osiguranje prijevoznika.

Prema tome Zakonu, od 1. srpnja 1969. dobrovoljno su se mogle osigurati i osobe koje su obavljale domaću radinost, a koje nisu bile osigurane po drugoj osnovi. Bračni drug umrlog osiguranika stjecao je svojstvo osiguranika, kad je na temelju zakona nastavio voditi radnju, odnosno obavljati javni prijevoz.

Dana 1. srpnja 1969. osnovana je Zajednica invalidsko-mirovinskog osiguranja samostalnih zanatlija, samostalnih ugostitelja i prijevoznika Hrvatske, koja je osnovala svoju samostalnu službu za provedbu mirovinskog i invalidskog osiguranja (odvojenu od Službe Republičkog zavoda za socijalno osiguranje).

O pravima iz mirovinskog osiguranja rješavali su komunalni zavodi za socijalno osiguranje u prvom stupnju, odnosno republički zavod za socijalno osiguranje u drugom stupnju.

Rješenja komunalnih zavoda za socijalno osiguranje o pravima iz mirovinskog osiguranja podlijegala su reviziji koju je obavljao Republički zavod za socijalno osiguranje. Revizija je odgađala izvršenje rješenja.

Osnovni zakon o invalidskom osiguranju, koji je stupio na snagu 13. veljače 1965., uredio je prava na temelju invalidnosti (gubitka ili smanjene sposobnosti za rad), opasnosti od nastanka invalidnosti i tjelesnog oštećenja u osnovi na isti način kao i Zakon o invalidskom osiguranju iz 1958. godine. Definicija i kategorije invalidnosti kao i uvjeti za stjecanje prava na invalidsku mirovinu nisu se izmijenili.

Invalidska se mirovina određivala, uz određene specifičnosti invalidskog osiguranja, od mirovinske osnovice utvrđene prema odredbama Osnovnog zakona o mirovinskom osiguranju.

Sklapanje i provedba međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju. Šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća nastavljen je proces sklapanja novih ugovora o socijalnom osiguranju radi širenja na države u kojima su se zapošljavali naši građani.

Otvaranjem granica tadašnje Jugoslavije i provedbom reforme njezina gospodarstva šezdesetih godina velik broj naših građana (osobito iz Hrvatske) otišao je na rad u inozemstvo. Tako

je tada sklopljen ugovor (konvencija) o socijalnom osiguranju sa Švicarskom (1962.), Austrijom (1965.), SR Njemačkom (1968.), DR Njemačkom i Norveškom (1974.), Danskom i Nizozemskom (1977.) i Švedskom (1978.). Time je praktično obuhvaćena većina europskih država u kojima su se zapošljavali naši građani i tako se osiguralo čuvanje i ostvarivanje njihovih očekivanih i stečenih prava iz mirovinskog osiguranja za njih i članove njihovih obitelji. Godine 1984. sklopljen je i Sporazum s Europskom ekonomskom zajednicom, koji je također sadržavao neke odredbe o mirovinskom osiguranju, ali koji na tom području nije donio neke promjene u dotadašnjoj primjeni međunarodnih ugovora. Takvo stanje ostalo je sve do prestanka postojanja SFR Jugoslavije i početka postojanja Republike Hrvatske kao samostalne države.

Važnost i opseg poslova provedbe međunarodnih ugovora tih godina u Hrvatskoj najbolje ilustrira činjenica da je 1972. bilo 2 588 novih zahtjeva za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, a 1977. taj broj porastao je na 4 900, što je bio gotovo dvostruki porast u pet godina. Najviše zahtjeva odnosilo se na osiguranike iz SR Njemačke (više od 70%) i Austrije (10%), zatim su slijedile Švicarska (5,3%), Francuska (4,3%), Švedska (2,7%), države Beneluxa (1,8%) te ostale države.

1.3.1. IZDVAJANJE MIROVINSKOG OSIGURANJA KAO ZASEBNE GRANE SOCIJALNOG OSIGURANJA

Tijekom 1968. i 1971. godine usvajaju se ustavni amandmani kao podloga za sustavne promjene u mirovinskom i invalidskom osiguranju. Tim se amandmanima umjesto pojma socijalnog osiguranja uvodi pojam socijalne sigurnosti, koji je po svome sadržaju trebao značiti znatno više od socijalnog osiguranja. Prema jednom od tih amandmana (XXX.) Federacija je uređivala samo osnovna prava radnih ljudi da bi im se osigurala socijalna sigurnost. Takvo ustavno rješenje zahtijevalo je donošenje novih propisa na području socijalnog osiguranja i njihovo postavljanje na nove ustavne osnove.

Godine 1972. donesen je Zakon o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, koji se počeo primjenjivati od 1. siječnja 1973. Tim su Zakonom uređena samo osnovna prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, s tim da su republike mogle, u skladu sa svojim specifičnostima i mogućnostima, svojim osiguranicima osiguravati šira prava i povoljnije uvjete za njihovo ostvarivanje. Tako je, ponovno, mirovinsko i invalidsko osiguranje uređeno jednim zakonom.

Od početka 1973. godine mirovinsko i invalidsko osiguranje bilo je uređeno Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja (savezni zakon), Zakonom o mirovinskom i invalidskom osiguranju (republički zakon) i Statutom SIZ-a mirovinskog i invalidskog osiguranja.

U Hrvatskoj je, naime, krajem 1972. godine donesen *Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju*, koji se primjenjivao od 1. siječnja 1973. To je bio prvi zakon kojim je Hrvatska izvorno i cjelovito uređila mirovinsko osiguranje zaposlenih i pripadnika samostalnih djelatnosti. Početkom 1973. godine donesen je i Statut Samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske (Zajednice), koji je stupio na snagu 3. ožujka 1973., s tim da su se njegove odredbe o pravima primjenjivale također od 1. siječnja 1973.

Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja u potpunosti su i na jedinstveni način uređena prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja boraca NOR-a. U nadležnosti Federacije ostalo je uređivanje mirovinskog i invalidskog osiguranja vojnih osiguranika, pa je 1972. godine donesen i *Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika*.

U skladu s tim Zakonom osnovane su samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja, umjesto zavoda za socijalno osiguranje koji su prestali raditi 31. prosinca 1971. Ove su zajednice postale nositeljima mirovinskog osiguranja. U Hrvatskoj su djelovale dvije zajednice, jedna za zaposlene, a druga za obrtnike, ugostitelje i prijevoznike.

Zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja. Prestankom postojanja zavoda za socijalno osiguranje, organizacija provedbe mirovinskog osiguranja bila je uređena unutar samoupravnih interesnih zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja, zasnovanim na tadašnjim načelima samoupravljanja. Upravljanje zajednicama mirovinskog i invalidskog osiguranja

provodilo se na zborovima osiguranika, organiziranih kod poslodavaca i u organizacijama umirovljenika, koji su se očitovali o određenim pitanjima prije nego se o tim pitanjima donosila odluka na Skupštini Zajednice, zatim putem referenduma, koji se mogao raspisati radi prethodnog očitovanja o značajnim pitanjima iz djelokruga Skupštine Zajednice, savjeta osiguranika, koji su se osnivali u pojedinim općinama i koji su imali određene ovlasti na svojem području i vijeća osiguranika, osnovanih za više općina, sastavljenih od delegata savjeta osiguranika s određenog područja, koja su davala prijedloge na području profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja invalida rada te prevencije invalidnosti i obavljala druge poslove prema Statutu Zajednice.

Služba Zajednice provodila je mirovinsko osiguranje u Centralnoj službi u Zagrebu i u područnim službama osnovanim u 17 gradova Hrvatske, odnosno u sjedištima bivših komunalnih zavoda za socijalno osiguranje koji su do 1971. godine imali ovlaštenje za rješavanje o pravima iz mirovinskog osiguranja. U sklopu područnih služba osnovane su i ispostave (u pravilu, u sjedištima tadašnjih općina) radi provedbe matične evidencije o osiguranicima i obavljanja drugih poslova provedbe mirovinskog osiguranja te obavljanja stručnih poslova za samoupravna tijela Zajednice u općinama.

Zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja samostalnih obrtnika, samostalnih ugostitelja i prijevoznika Hrvatske, međutim, s obzirom na manji broj svojih osiguranika i korisnika mirovina, nije imala toliko razvijenu strukturu samoupravnih tijela i mehanizama odlučivanja, a stručna se služba nalazila samo u Zagrebu.

Pitanja koja nisu bila uređena saveznim Zakonom (obveza osiguranja drugih skupina osiguranika, osiguravanje prava koja nisu utvrđena kao osnovna prava i dr.), kao i pitanja za koja su u saveznom Zakonu bila utvrđena samo načela, uređivala su se republičkim zakonom i općim aktima samoupravnih interesnih zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Kao osnovna načela i u Zakonu o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja zapisana su načela uzajamnosti i solidarnosti na temelju kojih »prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja osiguravaju osiguranici u samoupravnim interesnim zajednicama mirovinskog i invalidskog osiguranja«.

Osnovna prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja koja su se osiguravala prema tome Zakonu su pravo na starosnu mirovinu za slučaj starosti, pravo na invalidsku mirovinu za slučaj gubitka radne sposobnosti (invalidnosti), pravo na profesionalnu rehabilitaciju i pravo na zaposlenje s odgovarajućim novčanim naknadama za slučaj smanjenja radne sposobnosti (invalidnosti), pravo na novčanu naknadu za slučaj tjelesnog oštećenja, pravo na obiteljsku mirovinu za slučaj smrti osiguranika. U Republici Hrvatskoj su se, osim navedenih osnovnih prava, osiguravala i određena prava na temelju Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju.

Prava iz mirovinskog osiguranja. Uvjeti za stjecanje prava na starosnu mirovinu nisu se mijenjali u odnosu na odredbe Osnovnog zakona o mirovinskom osiguranju iz 1957. godine, osim što je društvenim dogovorom republika utvrđen uvjet gustoće staža osiguranja za osiguranike starije od 65 (muška-

rac), odnosno 60 (žena) godina života s više od 15, a manje od 20 godina mirovinskog staža (40 mjeseci staža osiguranja u posljednjih 5 godina ili 80 mjeseci staža osiguranja u posljednjih 10 godina). Osiguranicima kojima se staž osiguranja računao s povećanim trajanjem snižavala se, kao i prije, dobna granica za stjecanje prava na starosnu mirovinu.

Opet se djelomično izmijenio način utvrđivanja mirovinske osnovice koja služi za određivanje visine mirovine. »Mirovinska osnovica jest mjesečni prosjek osobnih dohodaka što ih je osiguranik, na temelju svojega tekućeg i minulog rada, ostvario u posljednjih deset godina osiguranja prije ostvarivanja prava na mirovinu, ili u bilo kojih uzastopnih 10 godina osiguranja prema izboru osiguranika.«

Invalidnost, prema tome Zakonu, postojala je »kad kod osiguranika nastane gubitak ili smanjenje radne sposobnosti za rad na svojem poslu, koji se ne mogu otkloniti liječenjem ili mjerama medicinske rehabilitacije«. Moguća su četiri uzroka invalidnosti: bolest, ozljeda izvan rada, ozljeda na radu i profesionalna bolest. Zakon je napustio terminološku kategorizaciju invalidnosti na tri kategorije.

Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju definirao je gubitak i smanjenje sposobnosti za rad te preostalu radnu sposobnost.

Pravo na doplatak za pomoć i njegu ostvarivali su osiguranici i korisnici mirovine kojima je zbog invalidnosti bila prijeko potrebna stalna pomoć i njega druge osobe, jer sami nisu mogli udovoljavati osnovnim životnim zahtjevima.

Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju prvi put je ustanovio pravo na doplatak za pomoć i njegu i korisnicima obiteljske mirovine koji su u trenutku stjecanja prava na obiteljsku mirovinu bili slijepi ili su tijekom korištenja mirovine postali slijepi.

Statutom Zajednice utvrđeno je da doplatak za pomoć i njegu pripada u punoj ili smanjenoj (za 25%) svoti, ovisno o tome je li postojala prijeka potreba stalne pomoći i njege druge osobe u punom ili smanjenom opsegu.

Pravo na naknadu za tjelesno oštećenje ostvarivalo se prema jednakim uvjetima kao i prema prijašnjim propisima.

Uvjeti za stjecanje prava na obiteljsku mirovinu i način određivanja obiteljske mirovine nisu se izmijenili u odnosu na prijašnje propise.

Uvjeti za stjecanje prava na mirovinu sudionika NOR-a i način određivanja njihove mirovine, koji su cijelosti uređeni saveznim Zakonom o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja, nisu se izmijenili u odnosu na prijašnje propise.

Mirovine su se usklađivale s ekonomskim kretanjima na teritoriju Hrvatske: Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju i Statut Zajednice uredili su ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja djece-invalida.

Zakon o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja samo je načelno propisao da se u Zajednici obvezno vodi matična evidencija o osiguranicima i korisnicima prava iz miro-

vinskog i invalidskog osiguranja na način i u skladu s posebnim zakonom o matičnoj evidenciji, a Zakon o matičnoj evidenciji o osiguranicima i uživaocima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja donesen je tek nakon šest godina, 1979. godine.

Tim je Zakonom uređeno da se matična evidencija vodi prema jedinstvenim metodološkim načelima, da se u matičnu evidenciju unose podaci prema jedinstvenom kodeksu šifara, da matičnu evidenciju vode zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja te da se podaci sadržani u matičnoj evidenciji koriste za ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja i za provedbu toga osiguranja. U matičnu evidenciju unose se podaci o osiguranicima, korisnicima prava i obveznicima plaćanja doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, a na temelju prijava fizičkih i pravnih osoba utvrđenih zakonom.

O pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja rješavale su područne službe Zajednice u prvom stupnju i Centralna služba Zajednice u drugom stupnju.

Nakon donošenja novog Ustava 1974. godine izmijenjena je i organizacija dotadašnjih zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja. Tako su u Samoupravnoj interesnoj zajednici mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske uspostavljene osnovne zajednice u svakoj općini, s odgovarajućom samoupravnom strukturom (skupština osnovne zajednice, s odborima i komisijama). Osnovne zajednice brinule su se o provedbi profesionalne rehabilitacije i zapošljavanju invalida rada, prevenciji invalidnosti i stambenim potrebama korisnika mirovine. U Zajednici i osnovnim zajednicama uvedena je, kao samostalno tijelo, samoupravna radnička kontrola.

Upravljanje zajednicama obavljalo se u sklopu funkcioniranja tadašnjeg delegatskog predstavničkog sustava u kojemu su bile uspostavljene posebne delegacije osiguranika i korisnika mirovina za mirovinsko osiguranje, iz kojih su se birali delegati za Skupštinu Zajednice i skupštine osnovnih zajednica, kao i ostalih tijela upravljanja.

Umjesto dotadašnjih direktora, u Zajednici je uvedeno zvanje tajnika Zajednice, a u osnovnim zajednicama imenovani su također tajnici.

U sklopu Samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja samostalnih zanatlija, samostalnih ugostitelja i prijevoznika Hrvatske, zbog manjeg broja osiguranika i korisnika mirovina, tada još nisu bile osnovane osnovne zajednice. Međutim, godine 1979. i u ovoj zajednici mirovinskog osiguranja uspostavljene su osnovne zajednice za područje više općina.

Mirovinsko i invalidsko osiguranje individualnih poljoprivrednika. Ovo osiguranje uvedeno je u Hrvatskoj 1980. godine, na temelju Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju individualnih poljoprivrednika, koji je donesen 1979. godine, a počeo se primjenjivati od 1. siječnja 1980. Početkom 1980. godine donesen je i Statut Samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika Hrvatske.

Jednako kao i u mirovinskom osiguranju zaposlenih i pripadnika samostalnih djelatnosti, i u mirovinskom osiguranju indivi-

dualnih poljoprivrednika uspostavljena je gotovo ista samoupravna struktura radi upravljanja ovim osiguranjem.

Tako je osnovana Samoupravna interesna zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika Hrvatske, kao treći nositelj mirovinskog osiguranja u tadašnjoj Hrvatskoj. Ova zajednica mirovinskog osiguranja, također zbog manjeg broja obuhvaćenih osoba, u svojoj organizaciji nije imala osnovne zajednice, a poslove provedbe za tu zajednicu obavljala je stručna služba Samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske.

Obveznim mirovinskim i invalidskim osiguranjem bili su obuhvaćeni individualni poljoprivrednici i članovi njihovih kućanstava koji se bave poljoprivredom, radeći sa sredstvima na kojima je postojalo pravo vlasništva, pod uvjetom da im je poljoprivredna djelatnost bila jedino ili glavno zanimanje i da nisu obuhvaćeni obveznim mirovinskim i invalidskim osiguranjem po drugoj osnovi. Prema propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju individualnih poljoprivrednika, od početka 1980. godine bili su osigurani i samostalni ribari.

Mirovinsko osiguranje te skupine osiguranika bilo je organizirano u okviru Samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika Hrvatske.

Individualnim poljoprivrednicima osiguravalo se pravo na invalidsku mirovinu i pravo na starosnu mirovinu, a članovima njihovih obitelji pravo na obiteljsku mirovinu, pod uvjetima i na način te u postupku kao i osiguranicima radnicima.

1.3.2. | ZAKONODAVSTVO O MIROVINSKOM OSIGURANJU IZ 1983. GODINE

Najbitnije promjene u novom sustavu mirovinskog i invalidskog osiguranja u odnosu na prijašnji temeljile su se na tadašnjoj teoriji o „minulom radu“, a sadržane su u osnovnim društveno-ekonomskim postavkama prema kojima „radnici u udruženom radu u ostvarivanju svog ustavnog prava rada na društvenim sredstvima osiguravaju svoju socijalnu sigurnost obveznim mirovinskim i invalidskim osiguranjem, zasnovanim na samoupravnim osnovama i na načelima uzajamnosti i solidarnosti“, te da se »odnosi u mirovinskom i invalidskom osiguranju postavljaju kao sastavni dio odnosa u udruženom radu, i da se temelje na društveno-ekonomskim odnosima u stjecanju, raspoređivanju i upravljanju dohotkom u osnovnim organizacijama udruženog rada i drugim samoupravnim organizacijama i zajednicama. Na to se nadovezuje i teza da se „pravo na mirovinu ostvaruje prije svega na osnovi tekućeg i minulog rada što ga je radnik uložio u tijeku svoga radnog vijeka, tj. na osnovi njegovog doprinosa u stvaranju društvenog dohotka“. Iz toga je slijedio zaključak da „prava kojima se radnik koristi iz mirovinskog i invalidskog osiguranja u ostvarivanju svoje socijalne sigurnosti nisu prava koja netko radniku daje, osigurava, već su to prava koja je on stekao dok je bio u aktivnom radnom odnosu i koristi ih nakon prestanka rada.“

I dalje su se saveznim Zakonom osiguravala osnovna prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja (starosna mirovina, prava na osnovi preostale radne sposobnosti, invalidska

mirovina, obiteljska mirovina i novčana naknada za tjelesno oštećenje, a ostala su se prava osiguravala republičkim Zakonom (prijevremena starosna mirovina, minimalna mirovina, zaštitni dodatak uz mirovinu, osposobljavanje za samostalan život i rad djece sa smetnjama u tjelesnom i psihičkom razvoju, doplatak za pomoć i njegu i novčana naknada udovici) i statutima zajednica (otpremnina bračnom drugu nakon smrti osiguranika ili korisnika mirovine koji nije ostvario pravo na obiteljsku mirovinu, putni i selidbeni troškovi i jednokratna godišnja pomoć).

Novi propisi samo su djelomično i neznatno izmijenili uvjete za stjecanje te način određivanja i korištenja prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Uvjeti za stjecanje prava na starosnu mirovinu izmijenjeni su utoliko što je osiguranik koji nije navršio mirovinski staž od 20 godina mogao steći pravo na starosnu mirovinu kad navršši 65 godina (muškarac) odnosno 60 godina života (žena) i najmanje 15 godina staža osiguranja, ali bez uvjeta određene gustoće staža osiguranja u posljednjih pet, odnosno deset godina, kao prema prijašnjim propisima.

Novelom Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju iz 1989. godine dopunjena je odredba o određivanju prijevremene starosne mirovine. Naime, osiguraniku kojemu je radni odnos prestao zbog stečaja ili likvidacije organizacije u kojoj je bio zaposlen, prijevremena starosna mirovina određivala se na način da se mirovina, određena prema dužini mirovinskog staža umanjivala za 0,5% (umjesto za 1,33%) za svaku godinu ranijeg ostvarivanja prava na mirovinu.

Mirovinska osnovica od koje se određuje mirovina utvrđivala se kao i prema prijašnjim propisima, s tim da su se osobni dohoci iz prijašnjih godina valorizirali prema razini osobnih dohodaka u posljednjoj godini koja prethodi godini u kojoj osiguranik ostvaruje pravo na mirovinu. To je bitna razlika u odnosu na prijašnje propise prema kojima se valorizacija osobnih dohodaka iz prijašnjih godina obavljala na razinu osobnih dohodaka iz kalendarske godine koja prethodi posljednjoj godini osiguranja iz koje su uzeti u obzir osobni dohoci za utvrđivanje mirovinske osnovice.

Međutim, takav način valoriziranja osobnih dohodaka iz prijašnjih godina na razinu osobnih dohodaka iz posljednje godine rada vrijedio je tek od 1. siječnja 1990.

Prava na temelju preostale radne sposobnosti neznatno su, uglavnom terminološki, izmijenjena.

Ovdje svakako treba spomenuti odredbu članka 243. *Zakona o radu* koji se primjenjuje od 1. siječnja 1996., na temelju koje je velik broj invalida rada s pravom na raspoređivanje, odnosno zaposlenje ostvario privremenu naknadu. Naime, prema toj odredbi invalid rada koji je u skladu s propisima o mirovinskom i invalidskom osiguranju stekao neko od prava na osnovi preostale radne sposobnosti, a kojemu je poslodavac dao poslovno ili osobno uvjetovani otkaz jer ga nije mogao zaposliti na nekim drugim poslovima, ostvarivao je pravo na privremenu naknadu prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju. U razdoblju od početka 1996. do kraja 1998. godine najvećem broju zaposlenih invalida rada s pravom na raspoređivanje, odnosno zaposlenje prestao je ugovor o radu

(radni odnos) na temelju poslovno ili osobno uvjetovanog otkaza, pa su oni na temelju navedene odredbe ostvarili pravo na privremenu naknadu. To je jedan, ali ne i jedini, od eklatantnih primjera kako su se poteškoće u gospodarstvu rješavale na račun mirovinskog osiguranja.

Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju ustanovio je institut „izmijenjene radne sposobnosti“, koja „postoji kod osi-

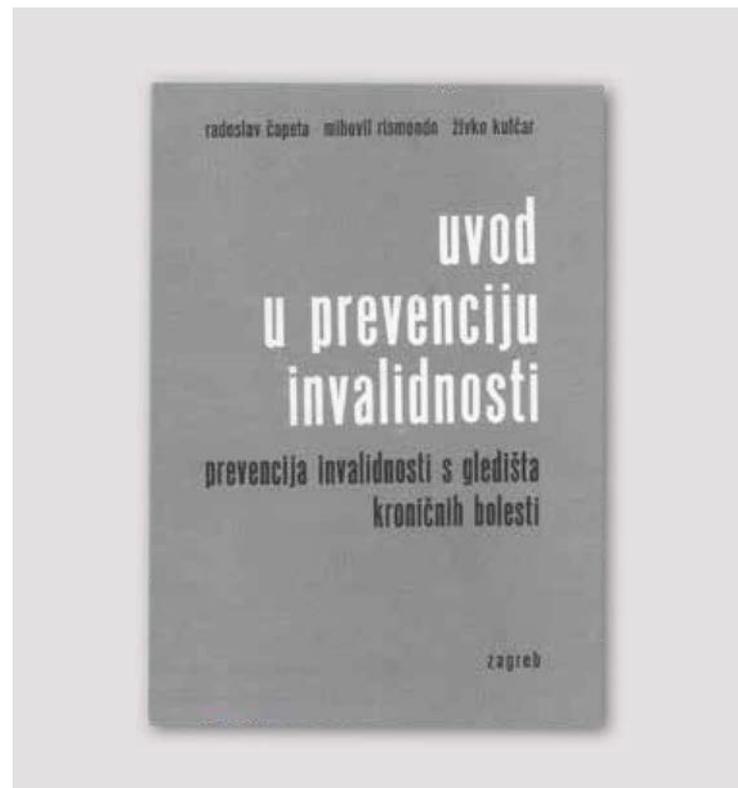
guranika kod kojeg ne postoji invalidnost, ali koji ne može zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju obavljati poslove na koje je bio raspoređen, a može obavljati poslove u organizaciji koji odgovaraju njegovoj stručnoj spremi, i to bez prekvalifikacije ili dokvalifikacije“. Izmijenjena radna sposobnost bila je osnova za stjecanje prava na raspoređivanje na odgovarajuće radno mjesto i prava na naknadu osobnog dohotka zbog manjega osobnog dohotka na odgovarajućem poslu.

Pravo na doplatak za pomoć i njegu prošireno je i na osiguranike u radnom odnosu kod kojih su zbog bolesti ili ozljede postojali funkcionalni poremećaji zbog kojih se nisu mogli samostalno kretati bez invalidskih kolica.

Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju ustanovio je i institut „najviše mirovine“. Najviša starosna i invalidska mirovina iznosila je 85% od prosječnog mjesečnoga čistoga osobnog dohotka svih radnika zaposlenih u Hrvatskoj u protekloj godini, povećanog četiri puta. Najviša mirovina usklađivala se na način kao i ostale mirovine.

Mirovina redovitih članova tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti nije mogla iznositi manje od prosječnoga mjesečnoga čistog osobnog dohotka svih radnika zaposlenih u Hrvatskoj u protekloj godini povećanog 3,3 puta.

Korisniku mirovine koji se zaposlio ili je počeo obavljati samostalnu djelatnost na osnovi koje je osiguran, od početka zaposlenja, odnosno obavljanja samostalne djelatnosti uspostavljalo se svojstvo osiguranika i obustavljala isplata mirovine. Nakon prestanka zaposlenja, odnosno obavljanja samostalne

djelatnosti uspostavljala se isplata mirovine. Korisnik starosne ili invalidske mirovine mogao je, pod određenim uvjetima, zahtijevati da mu se, na temelju staža osiguranja ostvarenog nakon umirovljenja, ponovno odredi mirovina.

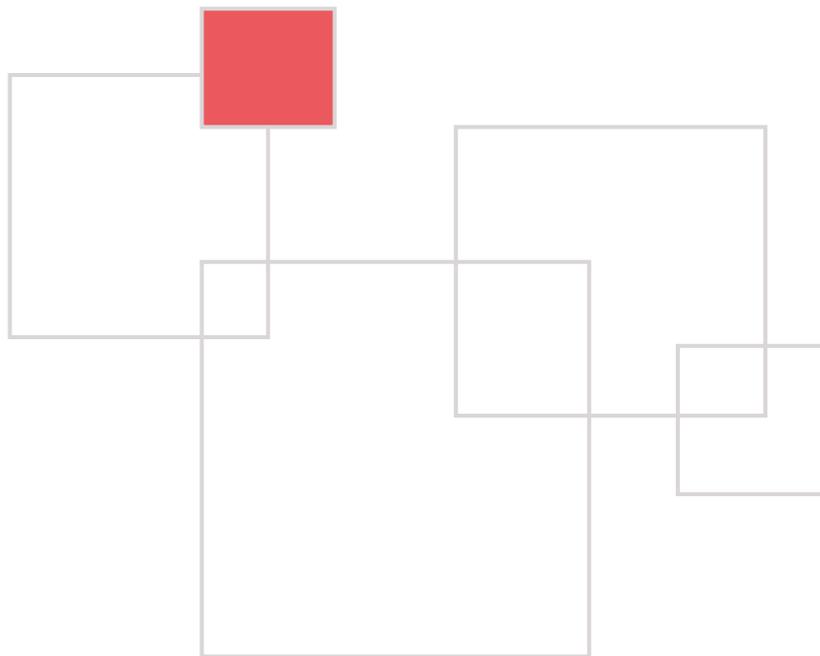
Proširio se i krug osiguranika kojima se staž osiguranja računao s povećanim trajanjem, i to na osiguranike koji su radeći puno radno vrijeme proveli kao osiguranici - osobe oboljele

od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, kao i drugi osiguranici koji su ostvarili doplatak za pomoć i njegu za vrijeme trajanja radnog odnosa. Tim se osiguranicima svakih 12 mjeseci, stvarno provedenih na radu, računalo kao 15 mjeseci staža osiguranja.

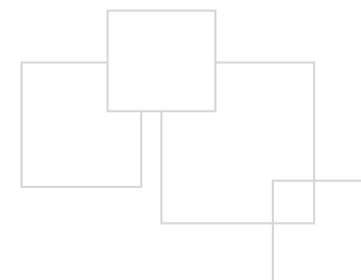
Na području mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika od 1. srpnja 1983. zakonom se i dalje osiguravalo pravo na invalidsku, starosnu i obiteljsku mirovinu. Međutim, prema odredbama Statuta Zajednice poljoprivrednika, koji je donesen 1984., ali su se njegove odredbe o pravima i obvezama primjenjivale od 1. srpnja 1983., individualnim poljoprivrednicima osiguravalo se i pravo na doplatak za po-

moć i njegu, pravo na novčanu naknadu za tjelesno oštećenje, pravo na minimalnu mirovinu, pravo na zaštitni dodatak uz mirovinu te pravo na naknadu putnih troškova u vezi s ostvarivanjem tih prava.

Godine 1983. uvedene su određene promjene u organizaciji samoupravnih interesnih zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja u Hrvatskoj. Naime, umjesto izvršnih odbora u skupštinama tih zajednica uvedena su predstavništva skupštine zajednice, s istim ovlastima kao i dotadašnji izvršni odbori. Ova je promjena u Samoupravnoj interesnoj zajednici individualnih poljoprivrednika Hrvatske provedena od 1984. godine.

1.4. MIROVINSKO OSIGURANJE NAKON OSAMOSTALJENJA REPUBLIKE HRVATSKE

Istupom Hrvatske iz tadašnje jugoslavenske federacije u Hrvatskoj su uslijedile promjene na području ustavnog i političkog sustava te tranzicija iz socijalističkog uređenja u sustav liberalne demokracije i tržišnog gospodarstva. Ustavne promjene kojima je dokinut sustav socijalističkog samoupravljanja u društvenim djelatnostima, pa tako i u mirovinskom osiguranju, stvorile su osnovu za reorganizaciju mirovinskog sustava.

U listopadu 1990. izmijenjen je Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju i Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju individualnih poljoprivrednika. Umjesto dotadašnjih samoupravnih interesnih zajednica, koje su prestale s radom 15. listopada 1990., osnovani su fondovi mirovinskog osiguranja, i to:

- Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske
- Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja samostalnih privrednika Hrvatske i
- Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika Hrvatske.

Ovi su mirovinski fondovi, kao pravni sljednici dotadašnjih samoupravnih interesnih zajednica, preuzeli njihova prava i obveze prema osiguranicima i korisnicima mirovine.

Donošenjem Ustava Republike Hrvatske 1990. završeno je prijelazno razdoblje, a u Ustavu je mirovinsko osiguranje sadržano u članku 56. kao „pravo zaposlenih i članova njihovih obitelji na socijalno osiguranje i socijalnu sigurnost“, a „uređuje se zakonom i kolektivnim ugovorom“. Međutim, mirovinsko osiguranje se nakon toga još nekoliko godina provodilo na temelju naslijeđenog zakonodavstva, u sklopu mirovinskih fondova kao nositelja osiguranja.

Sabor Republike Hrvatske donio je 25. lipnja 1991. *Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske* kojom Hrvatska „jamči, u skladu s pravilima međunarodnog prava, drugim državama i međunarodnim organizacijama da će u cijelosti i savjesno izvršavati sva prava i obveze kao pravni sljednik dosadašnje SFRJ u dijelu koji se odnosi na Republiku Hrvatsku“.

Izvršenje Deklaracije ostvareno je 8. listopada 1991. Odlukom Sabora Republike Hrvatske, prema kojoj „Republika Hrvatska

od dana 8. listopada 1991. raskida državno-pravne sveze na temelju kojih je zajedno sa ostalim republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ“. Od toga je dana Republika Hrvatska postala samostalna država, sa sljedećim posljedicama u pogledu zakonodavstva i pravnog sustava, na način da je dotadašnje savezno zakonodavstvo (ako nije bilo izričito isključeno) postalo dijelom hrvatskog unutarnjeg zakonodavstva, a ugovori koje je bivša federalna država sklopila i primjenjivala s drugim državama postali su međunarodno-pravnom obvezom Republike Hrvatske.

Hrvatska je na sebe preuzela i izvršavanje materijalnih obveza prema subjektima na svom teritoriju, koje su do tada bile obveza bivše federalne države.

U području mirovinskog osiguranja, ova je odluka imala za posljedicu preuzimanje zakonodavstva SFRJ o mirovinskom osiguranju u hrvatski pravni sustav radi osiguranja kontinuiteta provedbe toga osiguranja u samostalnoj hrvatskoj državi, a do njegovog uređivanja izvornim hrvatskim zakonodavstvom; sukcesiju SFRJ u pogledu međunarodnih (međudržavnih) ugovora o socijalnom osiguranju; sukcesiju SFRJ u pogledu obveza iz mirovinskog osiguranja (isplata mirovina) ostvarenih prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika prema korisnicima prava iz toga osiguranja nastanjenih u Hrvatskoj; sukcesiju SFRJ u pogledu obveza iz mirovinskog osiguranja (isplata mirovina) koje su izvršavale dotadašnje federalne jedinice, a federacija je sudjelovala u tome tadašnjim saveznim propisima (mirovine boraca NOR-a i dr.).

Pri donošenju odluke o raskidu državno-pravnih veza od 8. listopada 1991., Sabor Republike Hrvatske donio je dva zakona, i to:

- *Zakon o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti mirovinskog i invalidskog osiguranja* koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni i
- *Zakon o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti mirovinskog i invalidskog osiguranja i doplatka za djecu vojnih osiguranika* koji se u Republici Hrvatskoj primjenjuju kao republički zakoni.

Prvim zakonom u hrvatski pravni sustav preuzet je Zakon o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja (1982.), Zakon o matičnoj evidenciji o osiguranicima i uživaocima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja (1979.), Zakon o određivanju naknade za potraživanja po osnovi socijalnog osiguranja nastala u inozemstvu (1977.) i Zakon o obvezama federacije za mirovine boraca (1974.). Istim su zakonom (članak 6.) i financijska prava i obveze iz mirovinskog osiguranja, koja su pripadala bivšoj federativnoj državi, postala prava i obveze proračuna Republike Hrvatske.

Drugim zakonom preuzet je u hrvatski pravni sustav Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika (1985.). Zajedno s ovim zakonima preuzeti su i savezni propisi za njihovu primjenu, u dijelu u kojem su u suglasnosti s hrvatskim Ustavom.

Republika Hrvatska preuzela je i obveze međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i to ustavnom odlukom o suve-

renosti i samostalnosti kojom se obvezala da „međunarodni ugovori koje je sklopila i kojima je pristupila SFRJ primjenjivat će se u Republici Hrvatskoj, ako nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretkom Republike Hrvatske, na temelju odredaba međunarodnog prava o sukcesiji država u pogledu ugovora“.

Tako je uspostavljena normativna osnova za osiguranje kontinuiteta u ostvarivanju i korištenju prava iz mirovinskog osiguranja i korištenju prava iz mirovinskog osiguranja na temelju rada i osiguranja u inozemstvu, kao i za ostvarivanje očekivanih prava budućih korisnika.

Obveze hrvatske iz sukcesije SFRJ u dijelu mirovinskog osiguranja koji se odnosi na vojne mirovine uređene su Zakonom o ostvarivanju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja pripadnika bivše JNA. Prema zakonu, pod istim uvjetima mirovinu su mogli ostvariti i oni pripadnici bivše JNA koji su na dan 31. prosinca 1991. ispunjavali uvjete za mirovinu i prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika.

Hrvatska je slijedom sukcesije obveza bivše Jugoslavije i preuzimanjem u vlastito zakonodavstvo Zakona o obvezama federacije za mirovine boraca, preuzela i obvezu naknađivanja dijela svote mirovine (ili cijele mirovine) za mirovine sudionika NOR-a, koji su na temelju bivših saveznih propisa o mirovinskom osiguranju imali povišenu mirovinu ili koji su uopće mogli steći pravo na mirovinu. Navedeno je obveza državnog proračuna od 8. listopada 1991.

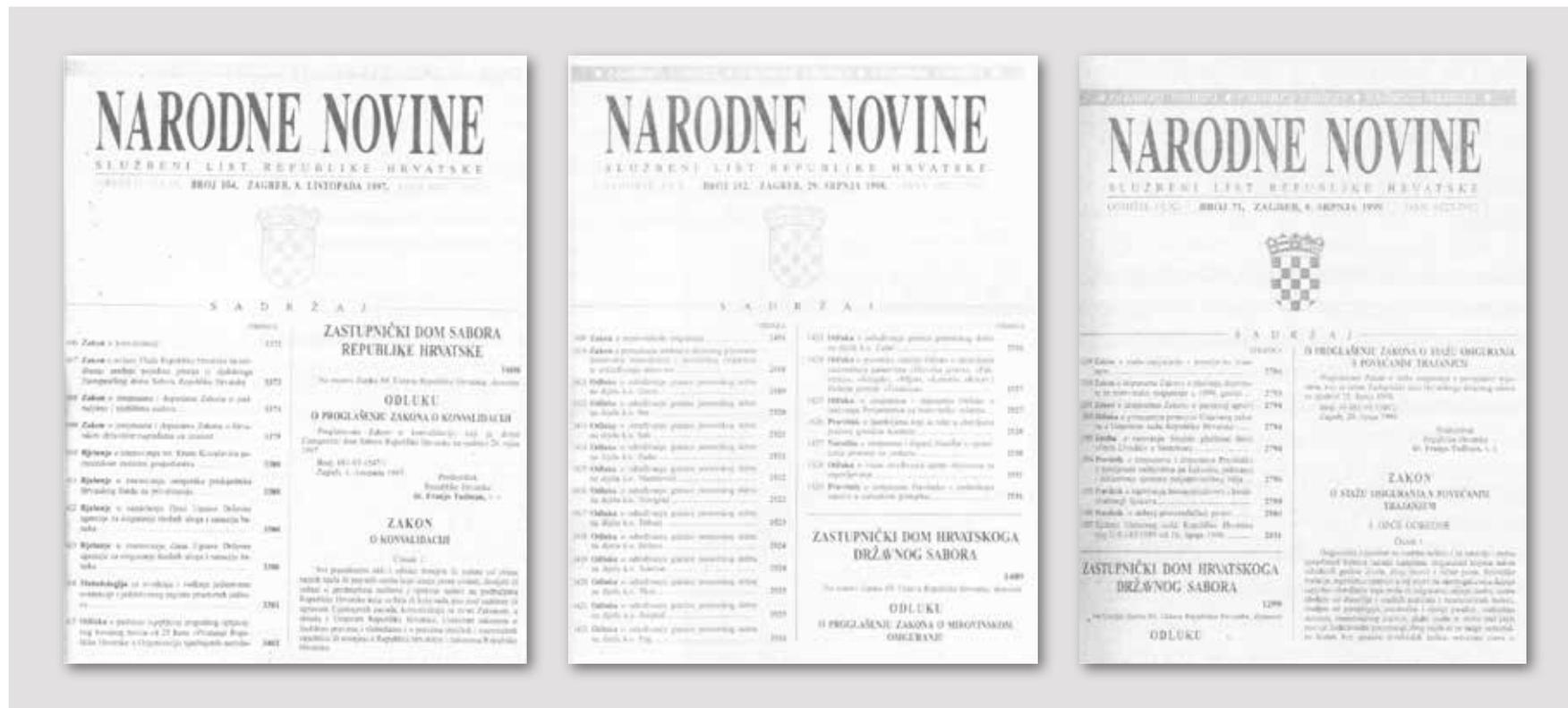
1.4.1. | STANJE MIROVINSKOG OSIGURANJA I NOVO ZAKONODAVSTVO 1991. – 1998.

Hrvatska je još prije proglašenja samostalnosti počela izvorno uređivati mirovinsko osiguranje. Tako je jedna od prvih mjera bila uređivanje položaja bivših političkih zatvorenika.

Mnogim hrvatskim državljanima koji su zbog svojih političkih uvjerenja ili političkog otpora i borbe za samostalnu hrvatsku državu bili lišeni slobode od 1. prosinca 1918. do 8. listopada 1991., na temelju Zakona o pravima bivših političkih zatvorenika, koji je stupio na snagu 24. srpnja 1991., priznato je razdoblje u kojem su bili lišeni slobode u staž u dvostrukom trajanju, a razdoblje nezaposlenosti nakon izlaska iz zatvora kao staž osiguranja u jednostrukom trajanju.

Tijekom ovog razdoblja odvijale su se pripreme za mirovinsku reformu i uređivalo se zakonodavstvo o mirovinskom osiguranju nekih drugih posebnih skupina osiguranika (hrvatski branitelji iz Domovinskog rata, saborski zastupnici).

Upravljanje fondovima mirovinskog i invalidskog osiguranja bilo je uređeno zakonom, odnosno statutima fondova koji su bili u primjeni do 31. prosinca 1998. Svakim od fondova upravljao je zasebni upravni odbor koji je imao devet članova, a fondom je rukovodio direktor s jednim ili više pomoćnika direktora koje je imenovala Vlada Republike Hrvatske. Upravni odbori kontinuirano su bili u tijeku s aktivnostima na reformi mirovinskog sustava, a već 1992. podržali su osnovne ciljeve reforme mirovinskog osiguranja, na sljedećim načelima:

- sačuvati stečena prava
- dovesti u izravnu ovisnost ulaganja osiguranika s ostvarenom mirovinom
- revidirati beneficije
- očistiti sustav od socijalno-zaštitnih instituta
- ujediniti sva tri fonda u jedinstveni sustav
- organizirati jedinstvenu stručnu službu

- izjednačiti sve osiguranike, bez obzira na temelj stjecanja svojstva osiguranja, u pogledu prava i doprinosa
- postići i održavati uzajamnu ovisnost priznavanja staža i plaćanja doprinosa za staž.

Mirovinsko je osiguranje u Republici Hrvatskoj do 31. prosinca 1998. bilo uređeno na jednakoj razini kao sustav obveznog op-

ćeg mirovinskog i invalidskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti s tzv. tekućim financiranjem, tako da su se prikupljeni doprinosi neposredno trošili za isplatu mirovina. Takav mirovinski sustav zadržao je za to vrijeme sve karakteristike bivšeg mirovinskog sustava iz socijalističkog uređenja.

Zakon o pretvorbi društvenih poduzeća odredio je da pretvorbom vlasništvo nad društvenim poduzećem, među ostalim, mogu steći Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske (Fond radnika) i Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika Hrvatske (Fond poljoprivrednika). Na temelju Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća Fond radnika i Fond poljoprivrednika stekli su vlasništvo u društvima svih grana djelatnosti, na cijelom području Republike Hrvatske.

Budući da bivši fondovi nisu imali ovlaštenja za obavljanje pravnih poslova vezanih uz dionice, udjele i financijske transakcije, Fond radnika i Fond poljoprivrednika su radi upravljanja i gospodarenja dionicama i udjelima, Ugovorom zaključenim 24. travnja 1992., osnovali „Hrvatsko mirovinsko osiguranje“, dioničko društvo za financiranje i investiranje, Zagreb („HMO“ d.d.).

U sklopu projekta upravljanja mirovinskim portfeljem, tijekom 1997. fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika, individualnih poljoprivrednika i samostalnih privrednika osnovali su „Hrvatsko mirovinsko investicijsko društvo“, društvo s ograničenom odgovornošću „HMID“ d.o.o. Osnivanje je započelo pokretanjem aktivnosti i osnivanjem zatvorenog investicijskog fonda kao dioničkog društva osnovanog prema

odredbama Zakona o investicijskim fondovima i Zakona o trgovačkim društvima. Glavna mu je zadaća prikupljanje novčanih sredstava u prenosive vrijednosnice i/ili nekretnine te depozite u financijskim institucijama, uvažavajući načela sigurnosti, profitabilnosti, likvidnosti i razdiobe rizika. Središnji projekt „HMID“-a d.o.o. je osnivanje i upravljanje zatvorenim investicijskim fondom.

Fondovi mirovinskog osiguranja bili su vlasnici stanova izgrađenih u razdoblju do 1990. radi rješavanja stambenih potreba korisnika mirovina i zaposlenih u fondovima. Ova je imovina, međutim, u većem dijelu u međuvremenu prodana nositeljima stanarskog prava u tim stanovima, a na temelju zakonskih propisa o prodaji stanova u društvenom vlasništvu na kojima postoji stanarsko pravo.

Preuzimanjem ugovora o socijalnom osiguranju zatečenih na snazi i u primjeni 8. listopada 1991. Hrvatska je osigurala kontinuitet u ovoj djelatnosti od posebnog značaja za mirovinsko osiguranje, kojima se osigurava daljnje korištenje već stečenih prava i ostvarivanje očekivanih prava za vrijeme rada i osiguranja u inozemstvu.

U skladu s odredbama članka 140. Ustava Republike Hrvatske „međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava“. Navedena odredba odnosi se i na međunarodne ugovore koje Hrvatska sklapa

i primjenjuje na području mirovinskog osiguranja, osim na sporazume između tijela za vezu koji uređuju samo njihove međusobne odnose u izvršavanju obveza iz tih ugovora i ne smatraju se međunarodnim ugovorima u smislu navedene ustavne odredbe.

Hrvatska je već 20. srpnja 1992. sklopila Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o vojnim mirovinama, koji je bio prvi ugovor te vrste koji je sklopila Hrvatska kao samostalna država. Nakon toga slijedilo je sklapanje ugovora o socijalnom osiguranju s drugim državama (od kojih su mnoge zamijenile ugovore koji su se primjenjivali na temelju sukcesije SFRJ).

1.4.2. | POSLJEDICE DOMOVINSKOG RATA NA MIROVINSKO OSIGURANJE

Od samog početka samostalnosti, Hrvatska se suočila s nametnutim ratom i agresijom na svom teritoriju. Okupacijom trećine državnog teritorija onemogućena je provedba mirovinskog osiguranja na okupiranim područjima, što je imalo za posljedicu:

- neprimjenjivanje hrvatskog zakonodavstva o mirovinskom osiguranju
- nemogućnost provedbe matične evidencije o osiguranicima i naplate doprinosa za mirovinsko osiguranje
- nemogućnost isplate mirovina i drugih primanja i
- nemogućnost djelovanja stručne službe mirovinskog osiguranja u svojoj cjelovitosti.

Ratne okolnosti i uvjeti rada u tom razdoblju uzrokovali su značajne stručne probleme u radu stručne službe koje je trebalo promptno rješavati. U stručnoj službi ulagani su iznimni naponi kako bi se svi problemi odgovorno, ozbiljno i jedinstveno riješili radi održavanja zakonskih rokova u rješavanju o pravima osiguranika te su poduzimane stalne mjere za poboljšanje ažurnosti i kvalitete u radu stručne službe.

Nakon što je Republika Hrvatska raskinula državno-pravne veze s državama bivše SFRJ te nakon prekida platnog prometa, Hrvatska je najprije, na temelju Uredbe o isplati mirovina korisnicima koji su mirovinu ostvarili u republikama bivše SFRJ, a onda Zakona o isplati mirovina korisnicima koji su mirovinu ostvarili u republikama bivše SFRJ, preuzela obvezu isplate mirovina. Isplata preuzetih mirovina, prema navedenom Zakonu, obavljala se sve do uspostave platnog prometa između Republike Hrvatske i bivše republike u kojoj je ostvareno pravo na mirovinu.

Nakon mirne reintegracije preostalih okupiranih područja Republike Hrvatske 1997. godine, na kojima je uspostavljen ustavnopravni poredak Republike Hrvatske, donesen je Zakon o konvalidaciji koji je stupio na snagu 16. listopada 1997., a potom i Uredba o provođenju Zakona o konvalidaciji za upravno područje rada, zapošljavanja, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata koja se počela primjenjivati 10. travnja 1998. Prema tim propisima, pojedinačni akti koje su izdala razna tijela i pravne osobe koje su imale javne ovlasti donijeti ih u upravnim predmetima na području Republike Hrvatske

koja su bila pod zaštitom ili upravom Ujedinjenih naroda, konvalidiraju se ako su u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i zakonima Republike Hrvatske.

Osobama koje su na okupiranom području bile u radnom odnosu ili su obavljale samostalnu djelatnost, vrijeme provedeno u radnom odnosu odnosno u obavljanju samostalne djelatnosti uračunava se, prema propisima o konvalidaciji, u staž osiguranja, pod uvjetom da su te osobe za to vrijeme imale status osiguranika evidentiran u odgovarajućim evidencijama mirovinskog i invalidskog osiguranja parafonda. Uredbom je bilo propisano da se zahtjev za utvrđivanje staža osiguranja i za konvalidaciju rješenja parafonda o priznanju prava na mirovinu može podnijeti najkasnije do 10. travnja 1999., ali je Uredbom za provođenje Zakona o konvalidaciji za upravno područje rada, zapošljavanja, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata koja je stupila na snagu 27. lipnja 2008., taj rok brisan, te podnošenje zahtjeva za utvrđivanje staža osiguranja i konvalidaciju rješenja parafonda o priznanju prava na mirovinu više nije uvjetovan rokom.

Reformi mirovinskog osiguranja neposredno su prethodile dvije vrlo značajne odluke Ustavnog suda Republike hrvatske, koje su donijele promjene u razinama i svotama mirovina ostvarenih prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju do kraja 1998. godine.

Mirovine su se prema *Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju*, koji se primjenjivao do 31. prosinca 1998. određivale i usklađivale prema kretanju prosječnih nominalnih plaća svih zaposlenih. Međutim, u skladu sa Stabilizacijskim progra-

mom iz 1993., Vlada je uredbama ograničila ukupnu mjesečnu masu sredstava za isplatu mirovina za razdoblje od studenoga 1993. do svibnja 1995. godine.

Nakon donošenja *Zakona o prenošenju sredstava državnog proračuna fondovima mirovinskog i invalidskog osiguranja te usklađivanju mirovina*, od 1. srpnja 1998. mirovine i druga mirovinska primanja usklađuju se svako polugodište za polovicu porasta troškova života i polovicu porasta prosječnih bruto plaća svih zaposlenih u prethodnom polugodištu.

Naknadno donesenim *Zakonom o povećanju mirovina* radi otklanjanja razlika u razini mirovina ostvarenih u različitim razdobljima, u kojem je izrijeком navedeno da se time „izvršava Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske od 12. svibnja 1998. u skladu s gospodarskim mogućnostima Republike Hrvatske“, mirovine ostvarene do 31. prosinca 1998. povećane su od 1. siječnja 2001. Mirovine su povećane za različiti postotak, u rasponu od 0,5% do 20%, ovisno o godini ostvarivanja prava na mirovinu i o posljednjoj godini iz koje je uzeta u obzir plaća za utvrđivanje mirovinske osnove. Tim povećanjem nisu obuhvaćeni zaštitni dodatak uz mirovinu, minimalna mirovina i najviša mirovina, a nisu povećane ni mirovine određene prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika, Zakonu o pravima i obvezama zastupnika u Hrvatskom državnom saboru i Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju individualnih poljoprivrednika.

1.4.3. REFORMA MIROVINSKOG OSIGURANJA, ZAKONODAVSTVO I KRETANJA U MIROVINSKOM OSIGURANJU NAKON 1999. GODINE

Uzimajući u obzir opisano stanje i tendencije u mirovinskom osiguranju, koje su pratile primjenu Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju, naslijeđenog od bivšeg državnog uređenja, postavljeni su sljedeći ciljevi mirovinske reforme:

- usklađivanje zakonodavstva o mirovinskom osiguranju s ustavnim uređenjem u Hrvatskoj i srodnim zakonodavstvima u zapadnoeuropskim državama
- usporavanje rasta broja, odnosno priljeva novih korisnika mirovina
- postizanje financijske ravnoteže mirovinskog sustava
- dovođenje u izravnu ovisnost ulaganja osiguranika u mirovinsko osiguranje s kasnije ostvarenom mirovinom.

Reforma mirovinskog osiguranja provedena je u dvije faze: prva, koja je ostvarena 1998. donošenjem *Zakona o mirovinskom osiguranju*, s početkom primjene od 1. siječnja 1999. i druga, koja je obavljena 1999. donošenjem Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima i Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima i isplati mirovina na temelju individualizirane kapitalne štednje koji su se počeli primjenjivati od 1. siječnja 2002. U sklopu reforme javnog sektora u Hrvatskoj došlo je u međuvremenu i do značajne izmjene u evidentiranju i naplati doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje

te zapošljavanje, s posljedicama i za provedbu mirovinskog, odnosno zdravstvenog osiguranja.

Zakonom o mirovinskom osiguranju uspostavljen je nov način uređenja dotadašnjeg sustava generacijske solidarnosti. Zakon je postavio i osnove čitavog mirovinskog sustava u Hrvatskoj tako što je, umjesto dotadašnjeg javnog mirovinskog sustava, uspostavio sustav na tri različite i odvojene razine, i to:

- kao obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti
- kao obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje i
- kao dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Najznačajnije promjene bile su:

- uveden je jedinstven sustav mirovinskog osiguranja za sve skupine osiguranika (zaposlenici, obrtnici, osobe koje samostalno obavljaju profesionalne djelatnosti, poljoprivrednici i dr.)
- umjesto prijašnjih mirovinskih fondova ustanovljen je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje kao nositelj jedinstvenog mirovinskog osiguranja.

Izmijenjen je krug prava iz mirovinskog osiguranja na način da su pojedina prava koja su ranije bila dio sustava mirovinskog osiguranja premještena u sustav socijalne skrbi.

Ujedno, uveden je novi institut osnovne mirovine koja se ostvaruje u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju genera-

cijske solidarnosti, s obzirom na uvođenje obveznog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Obvezno mirovinsko osiguranje prošireno je za članove uprave trgovačkih društava, sve svećenike, redovnike i ostale vjerske službenike za vrijeme službe za vjersku zajednicu te na roditelje koji obavljaju roditeljske dužnosti u prvoj godini života djeteta.

Dobne granice za stjecanje prava na starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu povećane su za pet godina, uz istodobno smanjivanje uvjeta duljine mirovinskog staža.

Najznačajnije promjene dogodile su se na području invalidskog osiguranja. Bitno je izmijenjena definicija invalidnosti, postupak medicinskog vještačenja o invalidnosti i prava koja se stječu na temelju invalidnosti.

Invalidnost, tjelesno oštećenje i opću nesposobnost člana obitelji prestale su utvrđivati prijašnje invalidske komisije, koje su prestale djelovati 31. prosinca 1998., već ih utvrđuju ovlašteni vještaci (liječnici pojedinci) u prvom i drugom stupnju.

Potpuno je izmijenjen i način određivanja mirovine koja se određuje prema novoj mirovinskoj formuli na način koji znatno objektivnije valorizira doprinose osiguranika u mirovinskim fondovima. Umjesto prijašnje minimalne mirovine, ustanovljen je institut najniže mirovine, a posebnim *Zakonom o najvišoj mirovini* ograničena je najviša svota mirovine koju osiguranik može ostvariti.

Novi *Zakon o mirovinskom osiguranju* dosljedno je proveo ustavno načelo zaštite stečenih prava jer je propisao da svi korisnici prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja ta prava koriste i nakon početka primjene novoga Zakona u istom opsegu te se i usklađuju prema novom Zakonu. Usklađivanje mirovina prema novom Zakonu uređeno je tako da je određena obveza usklađivanja od 1. siječnja do 1. srpnja svake godine, i to za polovicu stope rasta prosječne bruto plaće svih zaposlenih i za polovicu stope rasta prosječnih troškova života u Hrvatskoj u proteklom polugodištu.

Donesen je *Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem* koji se primjenjuje od 16. srpnja 1999., prema kojem osiguranici koji rade na osobito teškim i za zdravlje i radnu sposobnost štetnim radnim mjestima ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja kao i drugi osiguranici, prema *Zakonu o mirovinskom osiguranju*. Uslijedilo je i zakonsko uređivanje povoljnijih uvjeta za odlazak u mirovinu i određivanje mirovine za određene skupine osiguranika.

Zakonom o Poreznoj upravi dana joj je u nadležnost i naplata doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje, tj. obavljanje poslova koji su do tada bili u nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Svrha ove mjere je bila ujedinjavanje organizacije i kontrole prikupljanja javnih prihoda u Hrvatskoj.

Radi uspostavljanja jedinstvene evidencije uplate doprinosa za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (na drugoj razini mirovinskog sustava),

Zakonom o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima osnovan je Središnji registar osiguranika te je pobliže uređeno njegovo ustrojstvo i djelovanje.

Središnjem registru osiguranika naknadno je Zakonom o prikupljanju podataka po osiguranicima o obveznim doprinosima, porezu na dohodak i prirezu porezu na dohodak dano u nadležnost i evidentiranje svih doprinosa za obvezno mirovinsko osiguranje, a ne samo onih za mirovinsko osiguranje na temelju kapitalizacije. Slijedom tog Zakona, registar je počeo od 1. siječnja 2002. evidentirati uplate doprinosa za obvezno mirovinsko osiguranje generacijske solidarnosti koje provodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Mirovinski sustav u Hrvatskoj u godinama nakon uspostave samostalnosti karakterizira dinamičnost događaja i provedene promjene. Tranzicija iz socijalističkog sustava u sustav liberalne demokracije i tržišnog gospodarstva potaknula je niz promjena u mirovinskom osiguranju, a posljedice Domovinskog rata ostavile su traga i na sustavu mirovinskog osiguranja te obilježile mirovinsko osiguranje generacijske solidarnosti. Reforma mirovinskog osiguranja 1999. godine obuhvatila je mirovinsko osiguranje generacijske solidarnosti i uvela određene izmjene, a 2002. uvela novo, kapitalizirano mirovinsko osiguranje na drugoj i trećoj razini.

SAŽETAK

Republika Hrvatska pripada skupini država koje imaju dugu povijest mirovinskog osiguranja. Najznačajnije događanje iz prve polovice 20. stoljeća smatra se donošenje i početak provedbe *Zakona o osiguranju radnika (ZOR)* donesenog 14. svibnja 1922. kojim je uvedeno jedinstveno opće obvezno socijalno osiguranje radnika, koje je obuhvaćalo sve rizike osim rizika nezaposlenosti. Mirovinsko osiguranje uspostavljeno ovim Zakonom pokrivalo je rizike starosti, invalidnosti i smrti, a od 1937. provodi se neprekidno do danas. U vrijeme kada je donesen i kada se počeo provoditi ovaj je Zakon bio smatran jednim od najnaprednijih propisa te vrste u Europi. Odredbama članka 119. *Zakona o osiguranju radnika* uspostavljen je Središnji ured za osiguranje radnika sa sjedištem u Zagrebu, sljednik kojeg je danas Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Karakteristika mirovinskog osiguranja u Kraljevini Jugoslaviji, jednako kao za vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, bila je njegova podijeljenost. Promjenom državnog i društvenog poretka nakon II. svjetskog rata i mirovinsko osiguranje na tlu Hrvatske doživjelo je korjenite promjene. Radi unifikacije socijalnog i mirovinskog osiguranja, na načelima jedinstvenosti prava i potrebi da socijalno osiguranje, pa tako i mirovinsko, služi interesima radničke klase uslijedile su i druge mjere. Socijalno osiguranje više nije bilo organizirano na načelu samouprave, kao prema dotadašnjim propisima, već je postalo jednom od funkcija državne uprave, s jedne strane, uz organiziranu provedbu unutar pojedinih privrednih subjekata (poduzeća, ustanova), s druge strane.

U drugoj polovici dvadesetog stoljeća počeo je brzi gospodarsko-socijalni razvoj u kojem su se proširivala prava iz mirovinskog, a osobito iz invalidskog osiguranja. Ustavom SFRJ iz 1963. godine utvrđena

su osnovna načela socijalnog osiguranja. Ono postaje institucijom uzajamnog osiguranja radnih ljudi zasnovanih na načelima uzajamnosti i solidarnosti, obveznosti i jedinstvenosti sustava. Socijalno osiguranje postalo je autonomno i zasnovano na načelima društvenog upravljanja samih osiguranika preko tijela koje oni biraju. U Hrvatskoj je krajem 1972. donesen *Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju* kojim je Hrvatska prvi put izvorno i cjelovito uredila mirovinsko osiguranje zaposlenih i pripadnika samostalnih djelatnosti.

Osamostaljenjem Hrvatske uslijedile su ustavne i političke promjene i tranzicija iz socijalističkog uređenja u sustav liberalne demokracije i tržišnog gospodarstva. Ustavne promjene kojima je dokinut sustav socijalističkog samoupravljanja stvorile su osnovu za reorganizaciju mirovinskog sustava.

U Ustavu nove države – Republike Hrvatske, mirovinsko osiguranje sadržano je u članku 56. kao „pravo zaposlenih i članova njihovih obitelji na socijalno osiguranje i socijalnu sigurnost“, a „uređuje se zakonom i kolektivnim ugovorom“. Međutim, mirovinsko osiguranje se nakon toga još nekoliko godina provodilo na temelju naslijeđenog zakonodavstva, u sklopu mirovinskih fondova kao nositelja osiguranja. Tijekom ovog razdoblja odvijale su pripreme za mirovinsku reformu i uređivalo se zakonodavstvo o mirovinskom osiguranju nekih drugih posebnih skupina osiguranika (hrvatski branitelji iz Domovinskog rata, saborski zastupnici i dr.).

Uzimajući u obzir tendencije u mirovinskom osiguranju, koje su pratile primjenu Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju, naslijeđenog od bivšeg državnog uređenja, postavljeni su ciljevi mirovinske reforme koja je provedena u dvije faze, 1999. i 2002. godine.

SUMMARY

The Republic of Croatia appertains to the group of countries with a long history of pension insurance. The most significant event of the first half of the 20th century is considered to be the adoption and implementation of the *Workers' Insurance Act* (ZOR) passed on 14 May 1922. It introduced a single general mandatory social insurance for workers, covering all risks except unemployment. The pension insurance established by this Act covered the risks of old age, disability and death and it has been implemented continuously from 1937 until today. At the time of its adoption and commencement of implementation, it was considered one of the most progressive regulations of its kind in Europe. Based on Article 119 of the *Workers' Insurance Act*, the Central Office for the Insurance of Workers was established with a seat in Zagreb. Its successor is today's Croatian Pension Insurance Institute (HZMO).

The characteristic of pension insurance in the Kingdom of Yugoslavia, as well as during the Austro-Hungarian Monarchy, was its divisional structure. By changing the state and social order after World War II, pension insurance in Croatia underwent radical changes. To integrate social insurance and pension insurance, other measures were introduced to serve the interests of the working class (on the principles of unity of rights and the necessity for social insurance, including pension insurance). Social insurance abandoned the principle of self-government (as was the case under previous regulations) by becoming an integral part of the state administration organized within individual economic entities (companies, institutions) in an organised way.

In the second half of the twentieth century, rapid economic and social development started bringing the extension of the rights under pension insurance, especially disability insurance. The 1963 Consti-

tution of the SFRY set out the basic principles of social insurance that generated an institution for mutual insurance of workers, organised on the principles of reciprocity and solidarity, obligatoriness and uniqueness of the system. Social insurance became autonomous and designed on the principles of social self-governance by insured persons through the bodies they elect. In late 1972, Croatia adopted the *Pension and Disability Insurance Act* that enabled a genuine and complete regulation of pension insurance for the employees and self-employed.

The independence of Croatia followed the constitutional and political changes and the transition from a socialist system to a system of liberal democracy and a market economy. Constitutional changes that abolished the system of socialist self-government provided the fundamentals for the reorganization of the pension system.

Article 56 of the Constitution of a new state of the Republic of Croatia defines pension insurance as '*...the right of employees and their family members to social security and social insurance...*' being '*...regulated by law and collective agreements.*' However, for the next few years, pension insurance applied the principles of inherited legislation to pension funds as insurance carriers. During that time, preparations for pension reform took place. Simultaneously, the pension insurance regulations regulating the rights of certain groups of insured persons (such as Croatian Homeland War veterans, Members of Parliament, etc.) were introduced.

The trends in pension insurance, which occurred by the implementation of the *Pension and Disability Insurance Act* (inherited from the former system of government), set the objectives of the pension reform carried out in two phases, in 1999 and 2002.

RÉSUMÉ

La République de Croatie appartient au groupe d'états ayant une longue histoire de l'assurance pensions. Il est considéré que l'évènement le plus important de la première moitié du 20ème siècle est la promulgation et le début de l'application de la Loi sur l'assurance des travailleurs du 14 mai 1922 avec laquelle a été introduit l'assurance obligatoire générale unique qui couvrait tous les risques sauf le chômage. L'assurance pensions instaurée par cette Loi couvrait les risques de vieillesse, d'invalidité et de décès et depuis 1937 elle est appliquée sans cesse jusqu'à nos jours. À l'époque où elle a été promulguée et où elle a commencé à être appliquée cette Loi était considérée comme une des plus progressive réglementation de ce genre en Europe. Avec les dispositions de l'article 119 de la Loi sur l'assurance des travailleurs a été instauré le Bureau central pour l'assurance des travailleurs avec le siège à Zagreb, dont le successeur est actuellement l'Institut croate d'assurance pensions.

La caractéristique de l'assurance pensions dans le Royaume de Yougoslavie, comme au temps de la Monarchie austro-hongroise, était sa division. Avec le changement de l'ordonnance de l'état et de la société après la seconde guerre mondiale l'assurance des pensions en Croatie a vécu des changements radicaux. Dans le but d'unifier l'assurance pensions et la sécurité sociale sur les principes de l'unicité du droit et de la nécessité que la sécurité sociale et l'assurance pensions servent aux intérêts de la classe ouvrière d'autres mesures ont été introduits. La sécurité sociale n'était plus organisée sur le principe de l'autogestion, comme d'après la réglementation en vigueur jusqu'alors, mais elle est devenue une des fonctions de l'administration de l'état d'une part et l'application organisée à l'intérieur des sujets économiques (entreprises, institutions) d'autre part.

Dans la deuxième moitié du vingtième siècle s'est passé un rapide développement socio-économique dans lequel les droits de l'assurance pensions et surtout de l'assurance d'invalidité s'élargissaient. Avec la constitution de la RSFY du 1963 ont été établis les principes

fondamentaux de la sécurité sociale. Celle-ci devient l'institution de l'assurance mutuelle des travailleurs fondée sur la mutualité, la solidarité, l'obligation et l'unicité du système. La sécurité sociale est devenu autonome et fondée sur les principes de la gestion sociale des travailleurs moyennant les organismes élus par eux mêmes. En Croatie, vers la fin de 1972, a été promulguée la Loi sur l'assurance pensions et l'invalidité avec laquelle la Croatie a ordonné pour la première fois, d'une manière authentique et complète, l'assurance pensions des salariés et des travailleurs indépendants.

L'indépendance de la Croatie a engendré les changements de la constitution et de la politique ainsi que la transition du système socialiste au système de la démocratie libérale et de l'économie du marché. Les modifications constitutionnelles, avec lesquelles le système socialiste d'autogestion a été terminé, ont créé la base pour la réorganisation du système des pensions.

Dans la Constitution d'un nouvel état – la République de Croatie, l'assurance des pensions figure dans l'article 56 en tant que „droits des employés et des membres de leurs familles à l'assurance pensions et à la sécurité sociale“, ce qui a été déterminé avec la loi et l'accord collectif. Pourtant, l'assurance des pensions a été effectuée durant un certain nombre d'années suivantes sur la base de la législation précédente, dans le cadre des fonds de pensions en tant qu'organismes d'assurance. Pendant cette période se déroulaient les préparations pour la réforme des pensions et la législation sur l'assurance pensions de certains groupes spéciaux d'assurés (les défenseurs de la patrie provenants de la Guerre pour la patrie, les députés parlementaires etc).

Les tendances dans l'assurance pensions qui suivaient l'application de la Loi sur l'assurance pensions et l'invalidité, héritée du système de l'ancien état, ont engendré la détermination des buts de la réforme des pensions qui a été menée en deux phases, en 1999 et 2002.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Republik Kroatien gehört zu den Staaten mit einer langen Geschichte der Rentenversicherung. Die Verabschiedung und Umsetzung des am 14. Mai 1922 erlassenen Arbeiterversicherungsgesetzes (Zakon o osiguranju radnika -ZOR) war sicherlich das wichtigste Ereignis der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts in diesem Bereich. Mit dem neuen Gesetz wurde eine allgemeine gesetzliche Sozialversicherung für Arbeiter eingeführt, die alle Risiken außer Arbeitslosigkeit abdeckte. Außerdem umfaßte dadurch eingeführte Rentenversicherung Leistungsfälle wie Alter, Invalidität und Tod und wurde bzw. wird seit 1937 bis heute kontinuierlich durchgeführt. Zum Zeitpunkt seiner Verabschiedung und Umsetzung war das Arbeiterversicherungsgesetz ein Pioniergesetz solcher Art in Europa. Aufgrund der Bestimmungen des Artikels 119 dieses Gesetzes wurde die Zentralstelle für Arbeiterversicherung mit dem Sitz in Zagreb gegründet, deren Nachfolger das Kroatische Rentenversicherungsamt (HZMO) ist.

Während des Königreichs Jugoslawien und der Österreichisch-Ungarischen Monarchie war die Rentenversicherung durch getrennte Versicherungszweige gezeichnet. Infolge des poltisch-gesellschaftlichen Wandels nach dem II. Weltkrieg erlebte die Rentenversicherung in Kroatien radikale Veränderungen. Um die Sozial- und Rentenversicherung zu vereinheitlichen und der Arbeiterklasse anzupassen, wurden weitere Maßnahmen im Einklang mit den Grundsätzen der Rechtseinheit eingeleitet. Die Sozialversicherung beruhte nicht mehr auf dem Prinzip der Selbstverwaltung, sondern war einerseits die Aufgabe der Staatsverwaltung und andererseits als betriebliche Altersversorgung innerhalb einzelner Wirtschaftssubjekte organisiert und durchgeführt.

Die zweite Hälfte des 20. Jahrhunderts stand im Zeichen einer rasanten wirtschaftlich-gesellschaftlichen Entwicklung, wobei die Ansprüche aus der Renten- und insbesondere aus der Invalidenversiche-

rung schrittweise erweitert wurden. Die Verfassung der Sozialistisch Föderativen Republik Jugoslawien (SFRJ) legte 1963 die Grundsätze der Sozialversicherung fest: Gegenseitigkeit, Solidarität, Pflicht und Systemeinheitlichkeit. Die Sozialversicherung wurde autonom und durch die von Versicherten gewählten Verwaltungsorgane geleitet. Ende 1972 wurde in Kroatien das Gesetz über die Renten- und Invalidenversicherung (Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju) verabschiedet, mit welchem erstmals die Rentenversicherung der Arbeitnehmer und Selbständigen umfassend geregelt wurde.

Auf die Unabhängigkeit Kroatiens folgten verfassungsrechtliche und politische Änderungen sowie der Übergang vom sozialistischen zum System der liberalen Demokratie und Marktwirtschaft. Durch die verfassungsrechtlichen Änderungen wurde das System der sozialistischen Selbstverwaltung abgeschafft und die Grundlage für den Umbau des Rentensystems aufgebaut.

Gemäß Artikel 56 der Verfassung des neuen Staates - der Republik Kroatien - wird die Rentenversicherung als „das Recht der Arbeitnehmer und ihrer Familienmitglieder auf die Sozialversicherung und soziale Sicherheit“ definiert sowie „gesetzlich und tarifverträglich“ geregelt. Dennoch wurde die Rentenversicherung dann für einige Jahre auf der Grundlage der vererbten Gesetzgebung seitens der Rentenfonds als Versicherungsträger durchgeführt. Während dieser Zeit wurden die Rechtsvorschriften für bestimmte Gruppen von Versicherten (kroatische Veteranen aus dem Heimatskrieg, Abgeordnete usw.) verfaßt und Vorbereitungen für die Rentenreform getroffen.

Unter Berücksichtigung neuer Tendenzen in der Rentenversicherung, welche die Anwendung des Renten- und Invalidenversicherungsgesetzes begleiteten, wurden die Ziele der Rentenreform festgelegt und 1999 und 2002 durchgeführt.

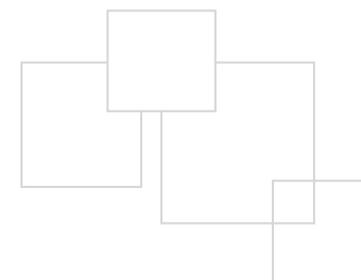
HRVATSKI ZAVOD ZA
MIROVINSKO OSIGURANJE

II.

MIROVINSKO
OSIGURANJE U
21. STOLJEĆU

2.1. | ZAKON O MIROVINSKOM OSIGURANJU OD 1999. DO 2021.

2.1.1. | ZOMO U RAZDOBLJU OD 1999. DO 2013.

Zakonom o mirovinskom osiguranju koji je stupio na snagu 1. siječnja 1999. i bio na snazi do 31. prosinca 2013. započela je mirovinska reforma na način da je uspostavljen sustav mirovinskog osiguranja koji čine tri stupa:

- obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti
- obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje
- dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Ovim ZOMO-om osnovan je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, javna ustanova za ostvarivanje prava radnika, poljoprivrednika, obrtnika i drugih osiguranih osoba utvrđenih Zakonom o mirovinskom osiguranju.

Zakonom o mirovinskom osiguranju osiguravaju se prava na starosnu, prijevremenu starosnu, invalidsku, obiteljsku, najnižu i osnovnu mirovinu, profesionalnu rehabilitaciju i naknadu zbog tjelesnog oštećenja, kao i naknadu putnih troškova u vezi s ostvarivanjem osiguranih prava.

Provedeno je ustavno načelo zaštite stečenih prava, odnosno propisano je da svi korisnici prava iz mirovinskog osiguranja koriste stečena prava, u istom opsegu, i nakon početka primjene ZOMO-a, a usklađuju se prema ZOMO-u.

ZOMO-om iz 1999. nisu uređena neka ranija prava: minimalna mirovina, zaštitni dodatak uz mirovinu, naknada plaće udovici koja nije stekla pravo na obiteljsku mirovinu, otpremnina bračnom drugu koji nije ostvario pravo na obiteljsku mirovinu, novčana naknada za tjelesno oštećenje zbog bolesti i ozljede izvan rada, pravo djece sa smetnjama u psihičkom i tjelesnom razvoju na osposobljavanje na samostalan život i rad, pravo na doplatak za tuđu pomoć i njegu, prava na osnovi neposredne opasnosti od nastanka invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti, a neka se od navedenih prava ostvaruju u sustavu socijalne skrbi.

Obvezno mirovinsko osiguranje prošireno je na članove uprave trgovačkih društava, svećenike, redovnike, redovnice i ostale vjerske službenike vjerske zajednice te na roditelje koji obavljaju roditeljske dužnosti u prvoj godini života djeteta.

Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navršši 65 godina života (muškarac), odnosno 60 godina (žena) i 15 godina mi-

rovinskog staža, a na prijevremenu starosnu mirovinu kada navršši 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža (muškarac), odnosno 55 godina života i 30 godina mirovinskog staža (žena).

Od 1. studenoga 2010. izjednačeni su uvjeti za starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu za žene i muškarce. Pravo na starosnu mirovinu ima osiguranik kada navršši 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, a na prijevremenu starosnu mirovinu sa 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža.

Međutim, do 2029. godine propisano je prijelazno razdoblje, pa žene u 2010. godini stječu pravo na starosnu mirovinu sa 60 godina života i 15 godina mirovinskog staža, a na prijevremenu starosnu mirovinu s 55 godina života i 30 godina mirovinskog staža. Svake godine uvjeti dobi za starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu i mirovinskog staža za prijevremenu starosnu mirovinu za žene povećavaju se za tri mjeseca, pa bi se gore navedeni uvjeti primjenjivali i na žene tek od 2030. godine.

Novina je i da se od 28. ožujka 2008., u slučaju smrti osiguranika ili korisnika mirovine, kao član obitelji osigurava i izvanbračni drug koji je s osiguranikom ili s korisnikom mirovine živio u zajedničkom kućanstvu najmanje tri godine, a status izvanbračne zajednice utvrđuje se u izvanparničnom postupku.

Značajna novina je određivanje obiteljske mirovinu za djecu nakon smrti oba roditelja - ako pravo na mirovinu imaju samo djeca, obiteljska mirovina određuje se od zbroja mirovina obaju roditelja.

Definicija invalidnosti obuhvaća dva oblika invalidnosti: profesionalnu nesposobnost za rad, tj. nesposobnost za obavljanje određene profesije ili zanimanja i opću nesposobnost za rad koja obuhvaća nemogućnost bilo kakvog rada.

Ustanovljen je institut profesionalne rehabilitacije, a umjesto minimalne mirovine i zaštitnog dodatka uz mirovinu uveden je institut najniže mirovine.

Na temelju invalidnosti ostvaruje se i pravo na profesionalnu rehabilitaciju. Profesionalnom rehabilitacijom može se osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugom poslu osiguranik mlađi od 50 godina ako mu je utvrđena profesionalna nesposobnost za rad i kod kojeg postoji preostala radna sposobnost s obzirom na njegovo zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost.

Promijenjen je postupak utvrđivanja invalidnosti, opće nesposobnosti za rad člana obitelji i tjelesnog oštećenja. Invalidnost više ne utvrđuju invalidske komisije, koje su prestale s radom 31. prosinca 1998., nego ovlaštene vještaci (liječnici pojedinci) u prvom i drugom stupnju. Novina je da nalaz i mišljenje na temelju kojeg se stječe pravo, prije donošenja rješenja, podliježe reviziji koju obavlja posebno osnovano Stručno povjerenstvo. Uveden je kontrolni pregled kcji se mora obaviti najkasnije četiri godine nakon prethodnog pregleda.

Ranije stečena prava na temelju preostale radne sposobnosti, neposredne opasnosti od nastanka invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti, ostvarena prema propisima koji su važili do 1998., prevode se po službenoj dužnosti od 1. siječnja 1999.

na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad, a korisnici tog prava koji su nakon 1. siječnja 1999. i dalje zaposleni imaju pravo na isplatu dijela te mirovine, ovisno o pravu koje im je bilo priznato.

Za razliku od ranijih propisa, pravo na novčanu naknadu može se ostvariti samo ako je tjelesno oštećenje od najmanje 30% nastalo na temelju ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

Svota mirovine izračunava se prema novoj bodovnoj formuli. Pri izračunu mirovine primjenjuje se načelo uzajamnosti, a doprinosi osiguranika u bivšim mirovinskim fondovima objektivnije se valoriziraju. Mirovina ovisi o plaći osiguranika (vrijednosni bodovi), dužini mirovinskog staža (staž u mjesecima i danima iskazan u decimalnom iznosu), o dobi osiguranika u trenutku odlaska u mirovinu (polazni faktor) i o mirovinskom faktoru (kojim se uređuje razina pojedinih vrsta mirovine). Prosječni vrijednosni bodovi u 1999. godini računali su se od vrijednosnih bodova utvrđenih u 10 najpovoljnijih uzastopnih godina. Broj godina za koje su se utvrđivali prosječni vrijednosni bodovi postupno se povećavao za tri godine, a od 2009. određuju se na temelju vrijednosnih bodova za 40 i više godina.

Umjesto prijašnje minimalne mirovine na koju su imali pravo muškarci s navršenih 40 i žene s 35 godina mirovinskog staža te zaštitnog dodatka na mirovinu, uveden je institut najniže mirovine. Najniža mirovina određuje se za svaku godinu mirovinskog staža u određenoj svoti, određenoj 1. siječnja 1999. u propisanom postotku od prosječne bruto plaće svih zaposlenih u RH iz 1998. godine, koja se nakon toga usklađuje kao i druge mirovine.

Propisana je obveza usklađivanja mirovina 1. siječnja i 1. srpnja svake godine, i to za polovicu stopa promjene prosječne bruto plaće i prosječnih troškova života u proteklom polugodištu.

Zakonom o najvišoj mirovini, koji se primjenjuje od 1. siječnja 1999., ograničena je najviša mirovina koja se može ostvariti, a određuje se razmjerno ukupnom mirovinskom stažu osiguranika.

Zakon o mirovinskom osiguranju iz 1998. postavio je temelje sistemske reforme provedene od 1. siječnja 2002., kada je uveden institut *osnovne mirovine* koju će u prvom stupu ostvariti osiguranici koji će ostvariti i mirovinu iz obveznog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje - II. stupa.

Zakon o mirovinskom osiguranju iz 1998. dopunjen je i izmijenjen više puta:

- Zakon o izmjeni Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 127/00 i 59/01)
- Zakon o dopuni Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 109/01)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07, 35/08, 121/10, 61/11 i 76/12)
- Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 43/07 i 40/10)
- Zakon o dopuni Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 114/11) i
- Zakon o dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 133/13).

Zakon o mirovinskom osiguranju prestao je važiti 1. siječnja 2014. kada je stupio na snagu novi Zakon o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 157/13).

Donesen je i Zakon o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 79/07 i 114/11), a prema dopuni tog Zakona dodatak je od 1. siječnja 2012. sastavni dio mirovine.

2.1.2. | REFORMA MIROVINSKOG SUSTAVA

Mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti dio je trodijelnog sustava mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj kojim se osiguranicima na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju prava za slučaj nastanka rizika starosti, smanjenja radne sposobnosti, djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti i tjelesnog oštećenja, a članovima njihovih obitelji prava za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika prava.

Za provedbu I. stupa mirovinskog osiguranja nadležan je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Zaposlene osobe (osiguranici) uplaćuju doprinose za mirovinsko osiguranje na temelju kojih se isplaćuju mirovine sadašnjim umirovljenicima. Prvi stup se, osim doprinosima, financira i iz državnog proračuna, što ga čini važnim dijelom javnih financija Republike Hrvatske.

PRVI STUP MIROVINSKOG OSIGURANJA

Zakonom o mirovinskom osiguranju uređen je sustav općeg, obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti, a drugi i treći stup mirovinskog osiguranja uređeni su posebnim zakonima.

U I. stupu osigurava se osnovna razina socijalne sigurnosti, s tim da zaposlene osobe (osiguranici) uplaćuju doprinose za mirovinsko osiguranje na temelju kojih se isplaćuju mirovine sadašnjim umirovljenicima, dok II. i III. stup trebaju osigurati ukupno višu razinu mirovina, ovisno o uplaćenom i kapitaliziranim doprinosu osiguranika.

Ukupna stopa doprinosa za obvezno mirovinsko osiguranje je 20%. Osobe koje su obuhvaćene samo mirovinskim osiguranjem na temelju generacijske solidarnosti uplaćuju cjelokupni doprinos u prvi stup, a osobe osigurane u oba stupa, u prvi stup uplaćuju 15%, a u drugi 5% bruto plaće.

DRUGI STUP MIROVINSKOG OSIGURANJA

Obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup) uvedeno je 1. siječnja 2002. kako bi se proširio izvor financiranja mirovina te postigla veća odgovornost pojedinca za sigurnost u starijoj dobi.

Individualna znači da je riječ o osobnoj imovini jer se uplaćena sredstva evidentiraju na osobnom računu svakog člana mirovinskog fonda, a kapitalizirana znači da se na temelju tih doprinosa ostvaruje prinos od ulaganja u zakonom dozvoljene vrste imovine.

Zakonom o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (Narodne novine, broj 71/99) bilo je propisano osnivanje obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova, osnivanje i poslovanje mirovinskih društava za upravljanje mirovinskim fondovima te osnivanje Središnjega registra osiguranika i Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja.

Reformom su obuhvaćeni osiguranici koji su 1. siječnja 2002. bili mlađi od 40 godina koji su obvezno osigurani i u II. stupu mirovinskog osiguranja, a osiguranici u dobi između 40 i 50 godina bili su osigurani u II. stupu prema osobnom izboru.

Osiguranici biraju obvezni mirovinski fond u koji žele plaćati doprinos po stopi od 5% bruto plaće, a ako u zakonskom roku ne izaberu fond, raspoređuje ih REGOS.

Mirovinski sustav na temelju kapitalizirane štednje od 2014. godine uređen je s tri zakona:

- *Zakon o obveznim mirovinskim fondovima* (Narodne novine, broj 20/14) uređuje akumulaciju i kapitalizaciju doprinosa članova obveznih mirovinskih fondova
- *Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima* (Narodne novine, broj 19/14) uređuje akumulaciju i kapitalizaciju doprinosa članova dobrovoljnih mirovinskih fondova
- *Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima* uređuje isplatu mirovina iz II. i III. stupa.

Godine 2019. provedena je mirovinska reforma te su uz novelu ZOMO-a doneseni i zakoni o izmjenama i dopunama gore navedenih zakona.

OSNOVNA MIROVINA U razdoblju od 1999. do 2013.

Zakonom o mirovinskom osiguranju koji se primjenjivao od 1. siječnja 1999. uređen je način određivanja mirovine koju mogu ostvariti osiguranici osigurani i u mirovinskom osiguranju na temelju individualne kapitalizirane štednje tako što ostvaruju mirovinu iz oba stupa, a u mirovinskom osiguranju generacijske solidarnosti određuje im se osnovna mirovina.

Osnovna mirovina određuje se tako da se dio mirovine za staž navršen do početka primjene II. stupa, 1. siječnja 2002., određuje jednako kao i za osiguranike osigurane samo na temelju generacijske solidarnosti, a za staž ostvaren od 1. siječnja 2002. određuje se osnovna mirovina.

Osnovna mirovina određivala se kao zbroj dijelova mirovine određenih od: a) 0,25% prosječne bruto plaće u prethodnoj godini, za svaku godinu mirovinskog staža navršenog nakon početka primjene II. stupa, b) 25% aktualne vrijednosti mirovine za osobne bodove ostvarene nakon početka primjene II. stupa.

Uz mirovinu iz I. stupa osiguranik je mogao ostvariti i mirovinu iz II. stupa koja ovisi o svoti kapitaliziranih doprinosa iz tog osiguranja te o dobi osiguranika na dan ostvarivanja prava.

Mogućnost određivanja osnovne mirovine uz koju pripada i mirovina iz II. stupa ovisila je i o vrsti prava, a uvjeti o kojima je ovisilo njeno određivanje izmijenjeni su nekoliko puta novelama ZOMO-a i Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

Osiguranik osiguran u I. i II. stupu, kod kojega je nastala invalidnost s pravom na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad, mogao je ostvariti mirovinu samo iz I. stupa, a sredstva kapitaliziranih doprinosa ostala su na osobnom računu u mirovinskom fondu do ostvarivanja prava na prijevremenu starosnu, starosnu ili invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad.

Korisnici mirovina prema posebnim propisima mogu ostvariti mirovinu samo iz I. stupa, a nakon odlaska u mirovinu sredstva iz obveznog mirovinskog fonda prenose se u državni proračun.

U razdoblju od 2014. do 2019.

Novim Zakonom o mirovinskom osiguranju, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014., osiguraniku II. stupa koji je ostvario staž osiguranja do početka primjene II. stupa, starosna i prijevremena starosna mirovina određivala se i dalje na način da se dio mirovine koji mu pripada za mirovinski staž navršen do tog dana određuje kao da je bio osiguran samo u mirovinskom osiguranju generacijske solidarnosti, a dio mirovine koji mu pripada za staž od toga dana određuje se kao osnovna mirovina.

Također, osiguraniku koji je osiguran prvi put nakon 1. siječnja 2002., starosna i prijevremena starosna mirovina određuju se kao osnovna mirovina, jer nema razdoblja staža ostvarenog do 2001. godine.

Novim ZOMO-om propisano je da se invalidska mirovina osiguranika II. stupa kod kojeg je nastao potpuni gubitak rad-

ne sposobnosti i obiteljska mirovina nakon smrti osiguranika ostvaruju samo u I. stupu ako se radi o mlađem osiguraniku. Međutim, ako je stariji od 55 godina i duže je od 10 godina bio osiguran u II. stupu, ostvaruje se povoljnija opcija – mirovina samo iz I. stupa, ili mirovina iz oba stupa. U slučaju ostvarivanja mirovine samo iz I. stupa, sredstva s osobnog računa prenose se u državni proračun.

Osiguraniku II. stupa, starosna i prijevremena starosna mirovina ostvarena prema posebnom propisu određuje se kao da je bio osiguran samo u I. stupu, a novelom ZOMO-a iz 2015. to je prošireno i na korisnike invalidske mirovine zbog potpunog gubitka radne sposobnosti te na korisnike obiteljske mirovine nakon smrti osiguranika.

Propisan je i novi način određivanja osnovne mirovine tako da se osobni bodovi određeni na temelju mirovinskog staža navršenog od početka osiguranja u II. stupu pomnože s *faktorom osnovne mirovine*, a računa se kao udio stope doprinosa za I. stup od 15% u ukupnoj stopi doprinosa od 20% ($15:20=0,75$).

U razdoblju od 1. siječnja 2019.

Novelom ZOMO-a koja je u primjeni od 1. siječnja 2019. osiguranicima koji su 1. siječnja 2002. bili mlađi od 40 godina i obvezno osigurani u oba stupa, omogućeno je da u postupku ostvarivanja prava na starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu izaberu u kojem će sustavu ostvariti mirovinu, dok su osiguranici koji su se dobrovoljno opredijelili za II. stup (40–50 godina) i prije imali tu mogućnost.

Osiguranici II. stupa osobno potpisanom izjavom REGOS-u biraju jednu od dvije opcije te mogu:

- a) istupiti iz II. stupa i u I. stupu ostvariti mirovinu isključivo iz I. stupa, s dodatkom od 27%, uz prijenos sredstava s osobnog računa u državni proračun, ili
- b) ostati u II. stupu te ostvariti mirovinu iz oba stupa. Ako izaberu ostanak u II. stupu, u tom slučaju:
 - iz I. stupa na dio mirovine za staž ostvaren do 31. prosinca 2001. određuje se dodatak od 27%, a na osnovnu mirovinu određenu na temelju staža ostvarenog od 1. siječnja 2002. dodatak iznosi 20,25%
 - iz II. stupa osiguranik ugovara mirovinu prema programu mirovinskog osiguravajućeg društva s kojim je sklopio ugovor o mirovini, a sredstva s osobnog računa osiguranika prenose se u to društvo.

Osiguranicima s ispodprosječnim primanjima uglavnom je povoljniji prelazak u I. stup, što je u najvećoj mjeri povezano s pravom na najnižu mirovinu u I. stupu, koja je za njih uglavnom povoljnija od mirovine određene na temelju njihovih (nižih) plaća ostvarenih tijekom radnog vijeka.

Osiguranici koji su izabrali ostanak u II. stupu mogu podići 15% sredstava s osobnog računa, pod uvjetom da je mirovina iz I. stupa veća od najniže mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, povećane za 15%.

Izmjenama i dopunama Zakona o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (Narodne novi-

ne, broj 115/18), počevši od 1. siječnja 2019., korisnicima mirovine koji su bili obvezno osigurani i u II. stupu, a kojima je u I. stupu određena osnovna mirovina, propisano je određivanje dodatka na osnovnu mirovinu. Nakon smrti osiguranika koji je bio osiguran u II. stupu, članu obitelji koji u I. stupu ostvaruje obiteljsku mirovinu određenu kao osnovnu mirovinu, također se određuje dodatak na osnovnu mirovinu. Dodatak na mirovinu zatečenim korisnicima odredio se po službenoj dužnosti bez donošenja rješenja.

Osiguraniku koji ostvaruje pravo na invalidsku mirovinu zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti, priznaje se mirovina samo iz generacijske solidarnosti, a sredstva osiguranika ostaju na osobnom računu u obveznom mirovinskom fondu dok ne ispuni uvjet za prijevremenu starosnu, starosnu ili invalidsku mirovinu zbog potpunog gubitka radne sposobnosti.

2.1.3. | ZOMO U RAZDOBLJU OD 2014. DO 2015.

Novi Zakon o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 157/13) stupio je na snagu 1. siječnja 2014.

Odredbama ZOMO-a osiguranicima se na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju prava na starosnu, prijevremenu starosnu, invalidsku, privremenu invalidsku, obiteljsku, najnižu i osnovnu mirovinu, profesionalnu rehabilitaciju, naknadu zbog tjelesnog oštećenja i naknadu putnih troškova u vezi s ostvarivanjem osiguranih prava.

Osiguranici mogu ostvariti starosnu mirovinu s navršениh 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža u razdoblju do 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030. Uvjeti za starosnu mirovinu žene u 2014. su 61 godina života i 15 godina mirovinskog staža. Uvjet starosne dobi za žene se povećava za tri mjeseca godišnje, a u 2030. godini stječu pravo na starosnu mirovinu s navršениh 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, kao i muškarci.

Od 1. siječnja 2031. dobna granica i za muškarce i žene postupno se povećava za tri mjeseca do 2037. godine. Od 1. siječnja 2038. starosnu mirovinu osiguranik stječe s navršениh 67 godina života i 15 godina mirovinskog staža.

Za osiguranika koji prvi put stječe pravo na mirovinu nakon navršene propisane dobi za starosnu mirovinu (za muškarce 65 godina, za žene ovisno o godini u kojoj ostvaruje pravo) i ima 35 i više godina mirovinskog staža, mirovina se povećava za 0,15% po mjesecu kasnijeg odlaska u mirovinu, a najviše za pet godina, čime se potiče osiguranike na dulji ostanak u svijetu rada.

Uvjeti za prijevremenu starosnu mirovinu su navršениh 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030. Uvjeti za prijevremenu starosnu mirovinu za žene u 2014. su navršениh 56 godina života i 31 godina mirovinskog staža, uz postupno povećanje starosne dobi i mirovinskog staža za tri mjeseca do 2029. te bi u 2030. žene imale pravo na prijevremenu starosnu mirovinu s navršениh 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža, kao i muškarci.

Od 1. siječnja 2031. uvjet starosne dobi za oba spola povećava se za tri mjeseca godišnje do 31. prosinca 2037., a od 2038. godine uvjeti za stjecanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu su navršene 62 godine života i 35 godina mirovinskog staža.

Prijevremena starosna mirovina određuje se tako da se polazni faktor 1,0 smanjuje za svaki mjesec prije navršenih godina života propisanih za stjecanje prava na starosnu mirovinu, ovisno o duljini mirovinskog staža, od 0,34 do 0,10%.

Uvažavajući dulje vrijeme koje je pojedinac proveo u svijetu rada, uveden je institut *prijevremene starosne mirovine zbog dugogodišnjeg osiguranja* (60 godina života i 41 godina staža osiguranja). Za izračun ove mirovine primjenjivalo se povećanje polaznog faktora za 0,15% za svaki mjesec proveden na radu nakon navršenih 60 godina.

Zbog gospodarskih prilika i nezaposlenosti, uvodi se i novo pravo, *prijevremena starosna mirovina zbog stečaja poslodavca* na koju se također ne primjenjuju odredbe o smanjenju polaznog faktora.

Ovim ZOMO-om omogućeno je korištenje starosne mirovine u punoj svoti uz istovremeni rad do polovice punog radnog vremena. Osiguranik nakon stjecanja prava na starosnu mirovinu može nastaviti raditi do polovice punog radnog vremena uz izmijenjen ugovor o radu i primiti mirovinu. Uređeno je i ponovno određivanje mirovine nakon što je korisnik ostvario najmanje jednu godinu staža osiguranja i prestao s osiguranjem.

Uveden je pojam smanjene radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost, a invalidska mirovina se ostvaruje kao invalidska mirovina zbog potpunog ili djelomičnog gubitka radne sposobnosti.

Djelomični gubitak radne sposobnosti postoji kada kod osiguranika postoji smanjenje radne sposobnosti, a osiguranik se s obzirom na zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost ne može profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugim poslovima, ali može raditi najmanje 70% radnog vremena na prilagođenim poslovima iste ili slične razine obrazovanja koji odgovaraju njegovim dosadašnjim poslovima.

Potpuni gubitak radne sposobnosti postoji kada kod osiguranika u odnosu na zdravog osiguranika jednake ili slične razine obrazovanja, zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, nastane trajni gubitak radne sposobnosti bez preostale radne sposobnosti.

Uvedena je i *privremena invalidska mirovina* koju može steći osiguranik koji se profesionalnom rehabilitacijom osposobio za druge poslove i nakon toga bio prijavljen kao nezaposlena osoba najmanje pet godina u nadležnoj službi za zapošljavanje (do 58. godine života) bez mogućnosti zaposlenja na poslovima za koje se profesionalnom rehabilitacijom osposobio.

S navršenom starosnom dobi, korisnicima invalidske mirovine zbog potpunog gubitka radne sposobnosti, mirovina se po službenoj dužnosti prevodi u starosnu mirovinu, koja se određuje u dotadašnjoj svoti.

Tjelesno oštećenje utvrđuje se prema Listi tjelesnih oštećenja, a pravo na naknadu stječe osiguranik kod kojega je tjelesno oštećenje od najmanje 30% nastalo kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

Djeci sa statusom osobe s invaliditetom omogućeno je da ostvare obiteljsku mirovinu nakon smrti roditelja, neovisno o činjenici uzdržavanja. Mogu i raditi, uz obustavu isplate mirovine.

Mirovine se usklađuju prema novom modelu, 1. siječnja i 1. srpnja svake godine, na način da se aktualna vrijednost mirovine (AVM) uskladi po stopi koja se dobije kao polovica zbroja stopa promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena i prosječne bruto plaće u prethodnom polugodištu (50:50). Konačna godišnja stopa usklađivanja AVM-a primjenjuje se od 1. siječnja svake godine, počevši od 1. siječnja 2015., a određuje prema promjenjivom omjeru stopa promjene indeksa potrošačkih cijena i prosječne bruto plaće u prethodnoj godini (70:30, 50:50 ili 30:70, ovisno što je povoljnije). AVM se ne usklađuje ako je stopa usklađivanja jednaka ili manja od nule.

Uveden je drugačiji način usklađivanja mirovine za korisnike koji ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja prema posebnim propisima pod povoljnijim uvjetima, a s tim u vezi je uvedeno razdvajanje mirovina na dio mirovine ostvarene prema posebnom propisu i na dio mirovine ostvarene prema općem propisu. Propisan je faktor preračuna koji je uz ostvareni staž osiguranja bio osnovni kriterij za razdvajanje.

Osnovna mirovina određuje se tako da se osobni bodovi, određeni na temelju staža navršenog od početka primjene II.

stupa, pomnože s faktorom osnovne mirovine, koji se određuje kao prosjek udjela stope doprinosa za mirovinsko osiguranje generacijske solidarnosti za osiguranike osigurane u oba obvezna osiguranja u ukupnoj stopi doprinosa za mirovinsko osiguranje u razdoblju od 1. siječnja 2002. do godine u kojoj osiguranik stječe pravo na mirovinu i iznosi 0,75.

Propisan je i način određivanja invalidske i obiteljske mirovine te postupak sa sredstvima kapitaliziranih doprinosa u slučaju potpunog gubitka radne sposobnosti osiguranika mlađeg od 55 godina ili osiguranog kraće od 10 godina u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Zakon propisuje isplatu mirovina i drugih primanja iz mirovinskog osiguranja koja su ostvarena od 1. siječnja 2014. preko banaka u RH ili inozemstvu. Mirovine koje su ranije ostvarene i nadalje se isplaćuju preko Hrvatske pošte, a troškovi njihove isplate namiruju se iz državnog proračuna.

Rok prijave na mirovinsko osiguranje ili odjave s mirovinskog osiguranja skraćen je na 24 sata od početka ili prestanka rada, radi zaštite radnika i njihovih prava.

Pripadnicima bivše JNA kojima je priznato pravo na mirovinu od 1. siječnja 1992. do dana stupanja na snagu ovoga ZOMO-a prema općim propisima iz mirovinskog osiguranja RH i kojima je u ukupan mirovinski staž uračunat i staž osiguranja navršen do 8. listopada 1991. prema prijašnjim propisima koji su uređivali prava vojnih osiguranika, ponovo se određuje mirovina tako da se za razdoblja toga staža uračuna plaća ostvarena u bivšoj JNA u iznosu od 63,22%.

Poljoprivrednicima kojima je svojstvo osiguranika-poljoprivrednika priznato u razdoblju od 1. siječnja 1980. do dana stupanja na snagu ovoga ZOMO-a, a navršili su 65 godina života, omogućeno je da na svoj zahtjev istupe iz osiguranja s danom s kojim su navršili 65 godina. Također, propisano je da se šumoposjednici i članovi njihovih obiteljskih domaćinstava mogu obvezno osigurati kao poljoprivrednici od stupanja na snagu ZOMO-a, odnosno od 1. siječnja 2014.

Uredba o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju koja je stupila na snagu 1. siječnja 2015. uvela je određene promjene, a prestala je vrijediti stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju.

Donošenjem zakona kojima su uređena posebna područja nastala je potreba da se urede dotadašnja prava iz mirovinskog osiguranja te da se Zakon o mirovinskom osiguranju uskladi s drugim propisima - Direktiva Vijeća 97/81/EZ od 15. prosinca 1997. o Okvirnom sporazumu o radu s nepunim radnim vremenom koji su sklopili UNICE, CEEP i ETUC, koja je preuzeta u pravni poredak RH, Zakon o nasljeđivanju, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola, Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom i dr.

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, broj 157/13) osnovan je Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, a *Zakonom o jedinstvenom tijelu vještačenja* (Narodne novine, broj 85/14 i 95/15) ustrojen je kao jedinstveno tijelo vještačenja te od 1. siječnja 2015. obavlja

poslove vještačenja za potrebe ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja u prvom i drugom stupnju. Do početka rada Zavoda za vještačenje poslove vještačenja obavljao je Centar za medicinsko vještačenje Zavoda.

Vlada je u skladu s ovlaštenjima iz Zakona o jedinstvenom tijelu vještačenja donijela *Uredbu o metodologijama vještačenja* koja uređuje postupak medicinskog vještačenja, a stupila je na snagu 1. siječnja 2015.

Postupak vještačenja u mirovinskom osiguranju usklađen je s navedena dva zakona te je nadležnost za poslove vještačenja prenesena na Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

ZOMO-om je propisano da novčana primanja nakon smrti korisnika koji nema nasljednika, iznimno od propisa o nasljeđivanju, pripadaju Republici Hrvatskoj.

Član obitelji osiguranika ili korisnika mirovine je i životni partner. Ovom normom je izjednačena životna zajednica osoba istoga spola s bračnom zajednicom, pod uvjetom da je postojala na dan stupanja na snagu Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola, 5. kolovoza 2014. ili kasnije i ako je trajala tri godine.

Prijeвременa starosna mirovina zbog dugogodišnjeg osiguranja preimenovana je u starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika te je propisano da ovu mirovinu ne može steći osiguranik koji je navršio dob za starosnu mirovinu.

Propisano je da se invalidska mirovina ostvarena zbog potpunog gubitka radne sposobnosti nastalog zbog bolesti prevodi po službenoj dužnosti u starosnu mirovinu te da se nadalje određuje u dotadašnjoj svoti.

Korisnik invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti, odnosno zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti, koji navršši najmanje jednu godinu staža osiguranja, može ostvariti starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu ako su ispunjeni uvjeti za priznanje prava na tu novu mirovinu.

Jasno je definirano da korisnik invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad, odnosno djelomičnog gubitka radne sposobnosti, može ostvariti invalidsku mirovinu zbog potpunog gubitka radne sposobnosti, neovisno o činjenici je li nakon priznanja prava stekao svojstvo osiguranika ili nije.

2.1.4. | ZOMO U RAZDOBLJU OD 2016. DO 2018.

Zakon o izmjenama i dopuni ZOMO-a (Narodne novine, broj 120/16), na snazi od 1. siječnja 2017.

Navedenim Zakonom brisane su odredbe o razdvajanju mirovina na dio mirovine ostvaren prema posebnom propisu i dio mirovine ostvaren na temelju staža osiguranja.

Zakon o izmjenama i dopuni ZOMO-a (Narodne novine, broj 62/18), na snazi od 15. srpnja 2018.

Navedenim Zakonom propisan je i postupak izvanrednog kontrolnog pregleda korisnika invalidske mirovine u okviru provedbe nadzora i kontrole.

U okviru sveobuhvatne mirovinske reforme doneseni su ili izmijenjeni i dopunjeni sljedeći zakoni koji su stupili na snagu

1. siječnja 2019.:

1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 115/18)
2. Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (Narodne novine, broj 115/18)
3. Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 115/18)
4. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim mirovinskim fondovima (Narodne novine, broj 115/18)
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima (Narodne novine, broj 115/18)
6. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (Narodne novine, broj 115/18).

Izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 115/18) izmijenjeni su uvjeti za priznanje prava u razdoblju od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2027. tako da pravo na starosnu mirovinu stječu osiguranici s navršenih 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, a ženama se u tom razdoblju starosna dob povećava, umjesto za dotadašnjih 3, za 4 mjeseca godišnje.

Povećan je polazni faktor za svaki mjesec kasnijeg odlaska u mirovinu nakon navršene dobi propisane za stjecanje prava na

starosnu mirovinu za osiguranike koji imaju 35 godina mirovinskog staža na 0,34% po mjesecu, umjesto dotadašnjih 0,15%.

Propisano je sniženje dobne granice za starosnu mirovinu osiguranicima koji su ostvarili staž osiguranja s povećanim trajanjem s različitim stupnjem povećanja te snižavanje dobne granice i za preostalo razdoblje za koje dobna granica nije snižena prema pojedinom stupnju povećanja.

Prijevremenu starosnu mirovinu stječu osiguranici s navršених 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža, dok se ženama u tom razdoblju starosna dob povećava umjesto za 3 za 4 mjeseca godišnje.

Pri određivanju prijevremene starosne mirovine smanjuje se polazni faktor za 0,3% za svaki mjesec ranijeg odlaska u mirovinu u odnosu na dob propisanu za starosnu mirovinu, tj. za 3,6% po godini do maksimalno 18% umanjenja za pet godina ranijeg odlaska u mirovinu.

Određba koja uređuje prijevremenu starosnu mirovinu zbog stečaja poslodavca usklađena je sa Stečajnim zakonom.

Starosna mirovina za dugogodišnjeg osiguranika stječe se s navršених 60 godina života i 41 godinom staža osiguranja u *efektivnom* trajanju (razdoblje provedeno u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju u stvarnom trajanju).

Novina je i da Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje može osnovati mirovinsko osiguravajuće društvo za isplatu mirovina iz II. i III. stupa, što je tijekom 2021. godine i realizirano.

Uveden je i institut *dodanog staža* kao demografska mjera pronatalitetne politike u mirovinskom osiguranju, prema kojoj se majci ili posvojiteljici, koja ostvaruje mirovinu prema ZOMO-u ili prema posebnim propisima u obveznom mirovinskom osiguranju generacijske solidarnosti, ukupnom mirovinskom stažu za određivanje mirovine dodaje šest mjeseci za svako rođeno ili posvojeno dijete. Iznimno, staž se prema propisanim uvjetima dodaje ocu ili posvojitelju djeteta.

Proširen je krug osiguranika-osoba s invaliditetom kojima se vrijeme provedeno u zaposlenju računa kao staž osiguranja s povećanim trajanjem 12:15, tako da to svojstvo od 1. siječnja 2019., osim oboljelih od reumatoidnog artritisa, imaju i oboljeli od drugih sustavnih upalnih bolesti zglobova i vezivnog tkiva (aksilozantni spondilitis i dr.) čiji su uzrok, klinička slika, komplikacije i prognoza vrlo slični reumatoidnom artritisu, zatim gluhoslijepe osobe i osobe s Downovim sindromom. Svojstvo osiguranika-osobe s invaliditetom, ako im zdravstveno stanje uzrokuje trajne posljedice za život i rad, utvrđuje rješenjem Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje na temelju nalaza i mišljenja Zavoda za vještačenje, na zahtjev osiguranika, a može se priznati najranije od 1. siječnja 2019.

U vezi s novim *Zakonom o stažu osiguranja s povećanim trajanjem* uređena su radna mjesta i zanimanja na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, kao i staž osiguranja s povećanim trajanjem za osiguranike-osobe s invaliditetom te snižavanje dobi za stjecanje prava na starosnu mirovinu po toj osnovi.

Zakonom su uređene i odredbe o dokazu za priznanje prava na obiteljsku mirovinu za dijete sa statusom osobe s invaliditetom.

Institut profesionalne rehabilitacije je unaprijeđen, te je povećana dobna granica s 53 na 55 godina života za stjecanje prava na profesionalnu rehabilitaciju radnika koji je u radnom odnosu. Utvrđen je i zajamčeni najniži iznos naknade plaće za vrijeme rehabilitacije, u visini najnižeg iznosa bruto plaće koja pripada za rad u punom radnom vremenu, određenog propisom kojim se određuje minimalna plaća.

Propisano je da se obvezni kontrolni pregled mora obaviti u roku od tri godine od dana utvrđene smanjene radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost ili djelomičnog ili potpu-

nog gubitka radne sposobnosti, ali ne kasnije od šest mjeseci prije navršene dobi za starosnu mirovinu.

Povećana je osnovica za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja koje nastane kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti za 15%.

Najniža mirovina povećana je za 3,13% od 1. siječnja 2019. tako što se određuje za svaku godinu mirovinskog staža u visini 100% AVM-a.

Od 1. srpnja 2019. propisan je i povoljniji način usklađivanja mirovina na način da se AVM usklađuje od 1. siječnja i 1. srpnja svake godine tako da se stopa usklađivanja utvrdi kao zbroj stopa promjene indeksa potrošačkih cijena i prosječne bruto plaće u prethodnom polugodištu u omjeru 70:30 ili 30:70, ovisno je li bila veća stopa promjene cijena ili plaća i to:

- ako je udio stope promjene indeksa potrošačkih cijena u zbroju stopa manji ili jednak 50%, stopa usklađivanja se računa tako da se zbroji 30% indeksa potrošačkih cijena i 70% stope promjene prosječne bruto plaće (30:70)
- ako je udio stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena u zbroju stopa veći od 50%, stopa usklađivanja se računa tako da se zbroji 70% indeksa potrošačkih cijena i 30% stope promjene prosječne bruto plaće (70:30).

Proširena je mogućnost rada do polovice punog radnog vremena uz istovremeno korištenje mirovine i na korisnike starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika i korisnike prijevremene starosne mirovine.

Korisnicima starosne mirovine ostvarene ili određene prema posebnim propisima o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba i posebnom propisu o pravima iz mirovinskog osiguranja zaposlenika na poslovima razminiranja, koji se tijekom korištenja mirovine zaposle do polovice punog radnog vremena, isplaćuje se 100% mirovine, a ako rade s punim radnim vremenom, 50% mirovine.

Omogućeno je i ponovno određivanje prijevremene starosne i starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika uz uvjet da je navršena najmanje jedna godina staža osiguranja po osnovi zaposlenja odnosno obavljanja djelatnosti i ako je ispunjen uvjet godina života i mirovinskog staža za novu mirovinu. Isto važi i za korisnike prijevremene starosne, starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika i starosne mirovine prema posebnim propisima o pravima iz mirovinskog osiguranja djelat-

nih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba te starosne mirovine na poslovima pirotehničara.

Omogućeno je i ponovno određivanje mirovine korisniku koji je ostvario najmanje jednu godinu staža osiguranja po osnovi *drugog dohotka* za koji su u cijelosti uplaćeni doprinosi i ako su ispunjen uvjeti za novu mirovinu.

Dodana je i odredba koja uređuje uzimanje u obzir razdoblja zaposlenja u međunarodnoj organizaciji odnosno u instituciji Europske unije u skladu sa Zakonom o prijenosu mirovinskih prava.

2.1.5. | ZOMO U RAZDOBLJU OD 2019. DO 2021.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 102/19), na snazi od 1. siječnja 2020.

Pravo na *starosnu mirovinu* ima osiguranik kada navršši 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža. U prijelaznom razdoblju od 2020. do 2029., uvjet dobi za žene povećava se za po 3 mjeseca. U 2022. žena ispunjava uvjete za starosnu mirovinu sa 63 godine života.

Pravo na *prijevremenu starosnu mirovinu* ima osiguranik kada navršši 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža, a za žene, u prijelaznom razdoblju od 2020. do 2029. postupno se prelazi na uvjete koji sada vrijede za muškarce. Svake godine se ti uvjeti povećavaju za 3 mjeseca, a u 2022. godini pravo na

prijevremenu starosnu mirovinu stječe žena kada navršši 58 godina života i 33 godine mirovinskog staža.

Definicija starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika dopunjena je te pravo na tu mirovinu ima osiguranik kada navršši 60 godina života i 41 godinu staža osiguranja u *efektivnom* trajanju.

Polazni faktor za određivanje prijevremene starosne mirovine određuje se tako da se polazni faktor smanjuje za 0,2%, umjesto dotadašnjih 0,3%, za svaki mjesec ranijeg odlaska u mirovinu prije navršene dobi za starosnu mirovinu. S tim u vezi, propisano je i ponovno određivanje prijevremene starosne mirovine bez donošenja rješenja korisnicima prijevremene starosne mirovine ostvarene u 2019. godini.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 84/21), na snazi od 1. kolovoza 2021.

Krug umirovljenika koji mogu raditi do polovice punog radnog vremena i primati puni iznos mirovine proširen je i na korisnike *obiteljske mirovine*.

Najniža mirovina pripada i za vrijeme zaposlenja do polovice punog radnog vremena. Kada se korisnik mirovine zaposli u vremenu duljem od polovice punog radnog vremena, najniža mirovina obustavlja se korisnicima starosne, starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika, prijevremene starosne i obiteljske mirovine, a umjesto najniže mirovine isplaćuje im se mirovina određena prema plaćama/osnovicama osiguranja.

2.1.6. | STAŽ OSIGURANJA S POVEĆANIM TRAJANJEM

U sustavu mirovinskog osiguranja prema propisima koji su važili do 31. prosinca 1998. staž osiguranja računao se osiguranicima u skladu s tada važećim Zakonom o mirovinskom i invalidskom osiguranju.

Zakon o mirovinskom osiguranju od 1. siječnja 1999. propisao je da sljedeći osiguranici ostvaruju prava iz obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti prema posebnom zakonu: osiguranici koji rade na osobito teškim i za zdravlje i radnu sposobnost štetnim radnim mjestima i osiguranici kojima nakon određenih godina života, zbog naravi i težine posla, fiziološke funkcije organizma opadaju u toj mjeri da onemogućavaju daljnje uspješno obavljanje tog posla kao i osiguranici slijepo osobe, osobe oboljele od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljeli od paraplegije, cerebralne i dječje paralize multipleks skleroze, reumatoidnog artritisa, gluhe osobe te osobe kod kojih postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica.

Na temelju navedene odredbe donesen je Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, koji je stupio na snagu 16. srpnja 1999., kojim su utvrđena radna mjesta i zanimanja na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem kao i stupanj povećanja za ta radna mjesta i zanimanja. Staž osiguranja s povećanim trajanjem računa se tako da se svakih 12 mjeseci provedenih na radu na utvrđenim radnim mjestima računa kao

14, 15, 16 ili 18 mjeseci staža osiguranja. Staž s povećanim trajanjem računa se i osiguranicima-invalidnim osobama.

Osiguranicima kojima se staž računa s povećanim trajanjem snižava se dobna granica za stjecanje prava na starosnu mirovinu ovisno o broju godina provedenih na radnim mjestima na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem i stupnju povećanja staža osiguranja.

Osiguranicima-invalidnim osobama staž osiguranja s povećanim trajanjem računa se tako da se svakih 12 mjeseci staža osiguranja računa kao 15 mjeseci, i to: slijepim osobama, osobama oboljelim od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljelima od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multipleks skleroze, reumatoidnog artritisa, gluhim osobama i osobama kod kojih postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica.

Osiguranicima-invalidnim osobama, na njihov zahtjev, utvrđivalo se to svojstvo rješenjem Zavoda, na temelju nalaza i mišljenja ovlaštenih vještaka, prema odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju.

Osim prema navedenom Zakonu, staž osiguranja s povećanim trajanjem računao se i na temelju posebnih propisa djelatnim vojnim osobama, policijskim službenicima, ovlaštenim službenim osobama, pirotehničarima i vatrogascima.

Novi Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem donesen 1. siječnja 2019. proširio je krug osiguranika kojima se

može utvrditi svojstvo osiguranika-osobe s invaliditetom i na: gluhoslijepe osobe, osobe oboljele od drugih sustavnih upalnih bolesti zglobova i vezivnog tkiva (ankilozantni spondilitis, psorijatični artritis, seronegativni artritis, sistemski eritemski lupus, sklerodermija i polimiozitis/dermatomiozitis) te osobe s Downovim sindromom.

Osiguranicima-osobama s invaliditetom svakih 12 mjeseci staža osiguranja računa se kao 15 mjeseci, a dobna granica za stjecanje prava na starosnu mirovinu snižava se ovisno o dužini razdoblja za koje se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem i stupnju povećanja staža osiguranja.

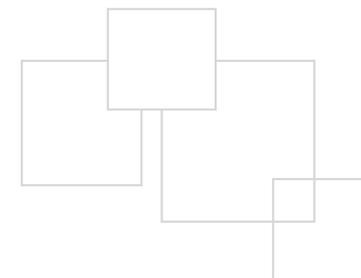
Do 10. travnja 2021. svojstvo osiguranika-osobe s invaliditetom mogle su steći i slijepe osobe, osobe oboljele od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multiple skleroze i srodnih bolesti, slijepe, gluhe i gluhoslijepe osobe, osobe oboljele od reumatoidnog artritisa i drugih sustavnih upalnih bolesti zglobova i vezivnog tkiva (ankilozantni spondilitis, psorijatični artritis, seronegativni artritis, sistemski eritemski lupus, sklerodermija i polimiozitis/dermatomiozitis), osobe kod kojih postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica.

Dopunom Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem proširen je krug osiguranika kojima se može utvrditi svojstvo

osiguranika-osobe s invaliditetom, tako da to svojstvo može steći i:

- osoba obvezno osigurana na mirovinsko osiguranje, i to samostalni obveznik uplate doprinosa (obrtnik, osoba koja samostalno obavlja profesionalnu djelatnost i dr.) i osoba na stručnom osposobljavanju prema posebnim propisima
- osoba koja pruža pomoć i njegu hrvatskom ratnom vojnom invalidu iz Domovinskog rata
- osoba osigurana kao roditelj koji obavlja roditeljske dužnosti u prvoj godini života djeteta/kao roditelj njegovatelj, njegovatelj djeteta s teškoćama u razvoju ili njegovatelj osobe s invaliditetom/kao udomitelj
- osoba osigurana na temelju obavljanja profesionalne rehabilitacije na koju je upućena kao invalid rada ili kao vojni ili civilni invalid, invalid rata
- osoba kod koje postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne može samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica bez obzira na to je li prije bila osigurana/koristeći se pravom na profesionalnu rehabilitaciju
- osoba osigurana kao korisnik naknade plaće zbog privremene nesposobnosti za rad prema propisima o obveznom zdravstvenom osiguranju nakon prestanka zaposlenja ili drugog rada na osnovi kojeg je osigurana.

2.2. | UKLJUČIVANJE ZAVODA U SUSTAV DRŽAVNE RIZNICE

Nakon povijesnog razdoblja kada su se mirovinska primanja isplaćivala u gotovini na blagajnama ustanova za provedbu mirovinskog osiguranja, a nakon toga i preko pošte te kasnije i preko poslovnih banaka kojima je tu uslugu Zavod plaćao naknadu, početkom 2002. Zavodu se otvaraju bolje pregovaračke pozicije radi ugovaranja novog načina isplate s bankama i poštom jer se u pregovore uključilo i Ministarstvo financija.

Uvjeti za to stvoreni su Novelom Zakona o mirovinskom osiguranju (NN 59/01) koja se primjenjuje od 1. srpnja 2001. i izmjenom odredbe koja se odnosi na podmirenje doprinosa koje obveznici doprinosa od tada plaćaju na jedinstveni račun Državne riznice. Na temelju Naredbe o izmjeni i dopuni Naredbe o načinu uplaćivanja prihoda proračuna i izvanproračunskih fondova te prihoda za financiranje drugih javnih potreba u 2001. godini (NN 56/01) doprinosi za mirovinsko osiguranje uključeni su u prihode državnog proračuna, a time započinje i obveza Ministarstva financija, Državne riznice za osiguranje sredstava za isplatu mirovina i mirovinskih primanja. Na taj način omogućeno je jednostavnije osiguravanje sredstava za isplatu primanja i naknada te racionalizacija troškova provedbe isplate mirovinskih primanja. Uz podršku Ministarstva fi-

nancija ostvarena je i racionalizacija troškova za isplatu preko banaka koji su kasnije za isplatu u tuzemstvo ukinuti.

Od 1. srpnja 2001. Zavod se povezuje u jedinstveni informacijski sustav Državne riznice kao područna riznica te prvi je izvanproračunski korisnik koji se uključio u sustav Državne riznice. U informacijski sustav riznice Zavod samostalno unosi obveze za isplatu većeg dijela mirovina i mirovinskih primanja. Ostale obveze Zavoda koje se odnose na administraciju i upravljanje Zavodom i nadalje se podmiruju preko računa Zavoda u Hrvatskoj poštanskoj banci (u daljnjem tekstu: HPB).

U pogledu planiranja prihoda i primitaka te rashoda i izdataka u razdoblju 2001.-2006. Zavod je djelomično uključen u sustav Državne riznice jer sastavlja prijedlog financijskog plana kao proračunski korisnik u okviru razdjela nadležnog ministarstva, a dio prihoda i rashoda planira kao izvanproračunski korisnik državnog proračuna – tzv. „mali plan“. U skladu s odredbama tada važećeg Zakona o proračunu (NN 96/03), na dio plana Zavoda kao izvanproračunskog korisnika Hrvatski sabor, istovremeno s proglašenjem Državnog proračuna Republike Hrvatske, donosi odluku o davanju suglasnosti na financijski plan Zavoda.

Rashodi Zavoda unutar proračuna planirani su prema proračunskim klasifikacijama, a odnose se na mirovine i mirovinska primanja, dodatke uz mirovinu, naknade za isplatu mirovina, posebne kategorije osiguranika (doprinosi za drugi stup), rashode stručne službe, ulaganje u mirovinski sustav (dio zajma Svjetske banke).

Rashodi Zavoda kao izvanproračunskog korisnika obuhvaćali su rashode za zaposlene, materijalne rashode, financijske rashode, ustege iz mirovina, transfer mirovina u inozemstvo, poreze i prireze iz mirovina, nabavu nefinancijske imovine, koji su se podmirivali s postojećeg računa Zavoda u HPB i deviznih računa u Zagrebačkoj banci. Zbog takvog načina poslovanja Zavod je morao sastavljati tri vrste financijskih izvještaja: za Ministarstvo financija, Državnu riznicu, izvještaj za ostale

troškove i izvještaje koji su objedinjavali ukupne prihode, rashode i imovinu Zavoda.

Od siječnja 2007. poslovanje Zavoda u cijelosti je integrirano u sustav Državne riznice te se sve transakcije evidentiraju preko jedinstvenog računa državnog proračuna. U skladu s uputom Ministarstva financija, Državne riznice o zatvaranju računa u HPB-u zatvaraju se svi računi Zavoda u HPB-u. Sva plaćanja u zemlji obavljaju se preko sustava Državne riznice, preko jedinstvenog računa državnog proračuna ili preko „prolaznih“ računa, kao što je račun za posebne namjene za isplatu rashoda za zaposlene, račun za isplatu materijalnih (tekućih) rashoda i račun u HPB-u za isplatu gotovinskih sredstava.

Također, od 2007. Zavod u potpunosti planira prihode i rashode unutar državnog proračuna RH kao glava unutar razdjela nadležnog ministarstva. Zatvaranjem računa u HPB-u izvršene su brojne izmjene u radu pomoćnih i Glavne knjige Zavoda radi prilagodbe propisima proračunskog računovodstva. Istodobno je, zbog provedbe svih poslovnih promjena Zavoda preko jedinstvenog računa državnog proračuna, svim dužnicima i vjerovnicima dostavljena obavijest o izmijenjenom načinu plaćanja. Prvi financijski izvještaj u novom načinu poslovanja preko računa državnog proračuna sastavljen je za razdoblje od 1. siječnja 2007. do 31. ožujka 2007.

U cijelom razdoblju odnosi u poslovanju s bankama kontinuirano se unaprjeđuju te banke ugovorno postupno i nenaplatno preuzimaju obavještavanje korisnika o isplati mirovinskih primanja. Troškovi za isplatu mirovinskih i drugih primanja preko banaka ukinuti su u potpunosti 2006. godine.

Troškovi za isplatu na adresu preko Hrvatske pošte zbog osiguranja gotovine i posebnog načina isplate nisu ukinuti, ali su tijekom godina kontinuirano smanjivani, a najznačajnije smanjenje uslijedilo je stupanjem na snagu Novele Zakona o mirovinskom osiguranju (NN 157/13) 1. siječnja 2014., kada je isplata preko pošte omogućena samo korisnicima koji su to pravo ostvarili do 31. prosinca 2013.

Zatvaranjem deviznog računa Zavoda u Zagrebačkoj banci početkom 2015. učinjen je još jedan korak kako bi se i isplate mirovina i mirovinskih primanja u inozemstvo i uplate iz inozemstva cjelovito uključile u sustav Državne riznice. Umjesto preko Zagrebačke banke koja je isplatu u inozemstvo korisnicima na sve kontinente isplaćivala više od 40 godina, isplate mirovina i mirovinskih primanja nakon provedenog postupka javne nabave obavljaju se većim dijelom preko odabrane poslovne banke, Erste & Steiermärkische Banke d.d., a dio preko jedinstvenog računa državnog proračuna i multivalutnih računa posebnih namjena u HNB te preko nekoliko računa Ministarstva financija u poslovnim bankama. Isplata preko Erste & Steiermärkische Banke d.d. obavlja se u ukupno 58 država članica EU i svijeta¹ za 159 257 korisnika putem doznake u bankama korisnika zemalja u kojima se primanja isplaćuju i za 302 korisnika putem čeka. Ujedno, sve uplate iz inozemstava evidentiraju se na jedinstvenom računu državnog proračuna.

Zavod prema Zakonu o doplatku za djecu (NN 94/01) odlučuje o pravima na doplatku za djecu i obavlja isplatu, ali se

¹ Prema podacima Zavoda iz obrade redovne doznake za siječanj.

sredstva za doplatku za djecu planiraju na teret ministarstva mjerodavnog za socijalnu politiku sve do donošenja Državnog proračuna za 2015. godinu kada je aktivnost doplatku za djecu prenesena u tadašnje Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, odnosno rashode Zavoda.

U skladu s odredbom ZOMO-a prema kojoj radi povećanja imovine Zavod ima pravo osnivati trgovačka društva, investicijske fondove, bankarsko-financijske organizacije i ustanove, odnosno društva za profesionalnu rehabilitaciju, a novčana sredstva ostvarena poslovanjem navedenih pravnih osoba koristiti za smanjenje obveza uplatitelja doprinosa ili za povećanje primanja korisnika iz mirovinskog osiguranja. Zavod je, iz neto dobiti ostvarene poslovanjem pravnih osoba koje je osnovao, u 2006., 2008. i 2011. korisnicima isplatio božićnicu, odnosno jednokratno novčano primanje.

Također, Zavod je na temelju Odluke o isplati jednokratnog novčanog primanja iz sredstava koja pripadaju RH kao članu Umirovljeničkog fonda (NN 112/15) te Odluke o isplati jednokratnog novčanog primanja korisnicima mirovine radi ublažavanja posljedica uzrokovanih epidemijom bolesti COVID-19 (NN 39/21 i 107/21) koju je donijela Vlada proveo isplatu jednokratnih primanja korisnicima.

Uz primanja iz mirovinskog osiguranja, Zavod je preuzeo i isplatu drugih primanja prema posebnim propisima za koja se sredstva osiguravaju u državnom proračunu.

Od 28. prosinca 2017., stupanjem na snagu Zakona o prestanku važenja Zakona o Umirovljeničkom fondu (NN 127/17, u dalj-

njem tekstu: Zakon), Zavod je preuzeo imovinu, prava i obveze bivšeg Umirovljeničkog fonda te predmete u sudskim postupcima koji se vode za račun Fonda, te sve troškove nastale u vezi s izvršenjem preostalih obveza proizašlih iz Zakona o provođenju Odluke Ustavnog suda RH od 12. svibnja 1998. radi obeštećenja umirovljenika. Prestankom Umirovljeničkog fonda, sve poslove koje je do tada obavljao HPB Invest d.o.o. koji je upravljalo Umirovljeničkim fondom, preuzeo je Zavod.

Prema Zakonu o nastavku isplate dokupljenih mirovina (NN 130/17), Zavod preuzima i isplatu dokupljenih mirovina ostvarenih do 31. svibnja 2014. koje je tim korisnicima isplaćivalo trgovačko društvo »Royal međugeneracijska solidarnost d.d.« na temelju ugovora o dokupu mirovine sklopljenih s poslodavcima sa sjedištem u Hrvatskoj.

Također, prema Zakonu o nacionalnoj naknadi za starije osobe (NN 62/20) Zavod obavlja i isplatu korisnicima te naknade, a isplata se obavlja preko poslovnih banaka, pri čemu Zavod prvi put uvodi u plaćanje dijelom standard SEP-a, odnosno izravno plaćanje na račune korisnika preko FINA-e.

Od mirovinskih primanja korisnika, prije isplate obračunava se porez, prirez i doprinos za zdravstveno osiguranje i priprema dokumentacija za plaćanje. Prema Ovršnom zakonu, od mirovinskih primanja koja nisu izuzeta od ovrhe obračunava se dio primanja koji podliježe ovrhama na mirovinama ili dio primanja nad kojima se preko FINA-e provodi ovrha na novčanim sredstvima u bankama te dio primanja umirovljenika s dobrovoljnim osnovama za plaćanje i izrađuje dokumentacija za njihovo plaćanje.

Korisnike mirovinskih primanja koji su uključeni u sustav *e-Građani*, Zavod obavještava o ustegama/vjerovniku/ovrhovoditelju ako se po nekoj pravnoj osnovi obustavljaju iz redovitog mjesečnog mirovinskog primanja.

Danas se svim bankama podaci za isplatu korisnicima dostavljaju elektroničkim putem sigurnim kanalima. Zavod u redovitoj doznaci ² obavlja u RH isplatu mirovinskih primanja prema općim i posebnim propisima iz mirovinskog osiguranja koji obuhvaćaju i hrvatske branitelje iz Domovinskog rata i članove njihovih obitelji te korisnike dokupljenih mirovina na račune 21 banke i približno 200 domova za starije osobe i centara za socijalnu skrb za nešto više od milijun korisnika i za 60 tisuća korisnika preko HP, za 140 tisuća korisnika doplatka za djecu preko 21 banke i gotovo 6 tisuća korisnika nacionalne naknade, s tim da korisnici zadržavaju pravo izbora i promjene banke tijekom isplate mirovine. Korisnicima mirovinskih primanja smještenih u ustanove socijalne skrbi za brigu o starijim osobama i obiteljskim domovima isplata se obavlja u korist njihovih žiroračuna na temelju sklopljenih ugovora i suglasnosti korisnika kao i na žiroračune centara za socijalnu skrb na temelju rješenja o plaćanju troškova smještaja.

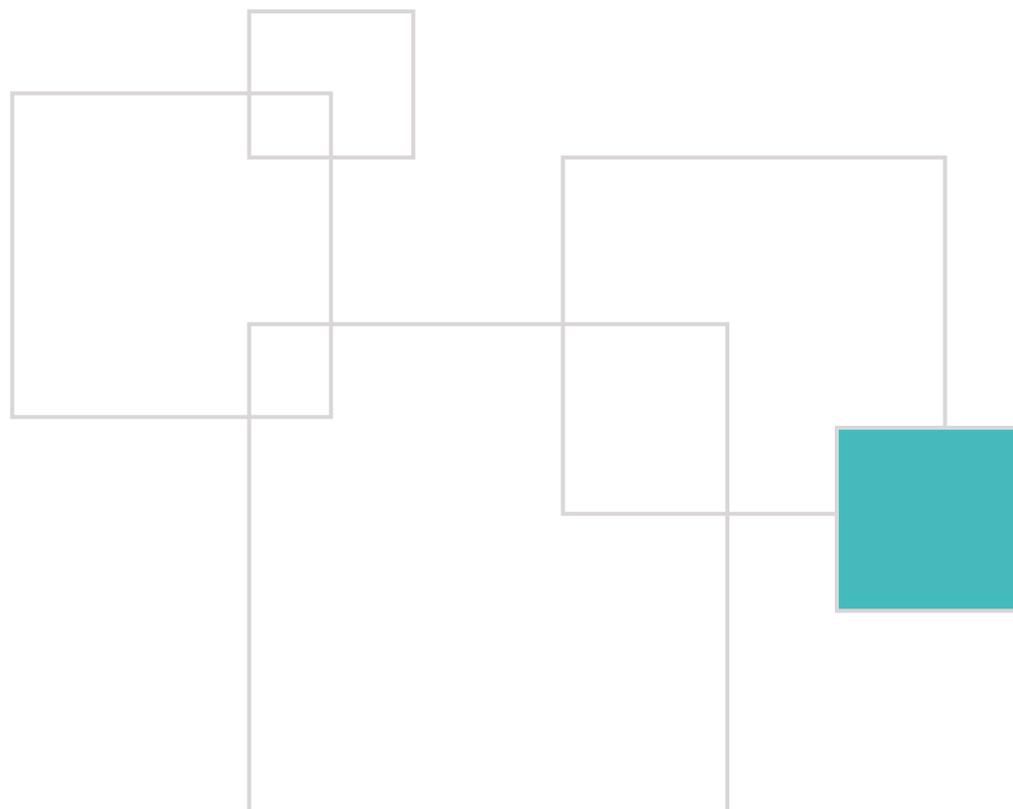
Radi isplate Zavod obavlja obračun redovitih mjesečnih primanja i pripremu dokumentacije za uplatu za približno 1 230 000 korisnika mirovinskih primanja, 140 tisuća korisnika doplatka za djecu i za približno 6 tisuća korisnika naknade za

² Podaci iz redovne doznake mirovinskih primanja za siječanj 2022., a odnose se i na isplatu u RH i inozemstvo.

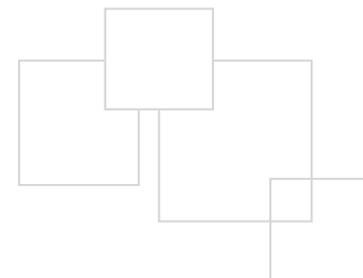
starije osobe. Osim toga, dnevno obavlja i obračun za isplatu naknadnih razlika primanja prema novostečenim ili naknadno priznatim pravima.

Cilj Zavoda i Državne riznice su daljnja unaprjeđenja primjenom SEPA standarda plaćanja kako bi se sva primanja koja Zavod isplaćuje isplaćivala izravno na račune korisnika.

Provedbom Strategije unaprjeđenja sustava Državne riznice nastavljen je proces integracije informacijskih sustava Zavoda s informacijskim sustavom Državne riznice, počevši od 2018. godine pa sve do danas.

2.3. | MIROVINE PREMA POSEBNIM PROPISIMA

Uz Zakon o mirovinskom osiguranju, Zavod rješava o pravima odnosno provodi i posebne zakone koji uređuju ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja prema posebnim propisima za pojedine posebne kategorije osiguranika i osiguranih osoba. Naime, određene skupine osiguranika ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja na temelju posebnih zakona, koji propisuju povoljnije uvjete za stjecanje prava i/ili povoljniji način određivanja mirovina od uvjeta propisanih Zakonom o mirovinskom osiguranju (općeg propisa), koje se u dijelu u kojemu su priznate i/ili određene na povoljniji način financiraju iz državnog proračuna.

2.3.1. | HRVATSKI BRANITELJI

A) Prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata u razdoblju od 10. veljače 1994. do 31. prosinca 2004. bila su uređena Zakonom o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 2/94 od 12. siječnja 1994., Zakonom o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata (Narodne novine, broj 108/96) od 1. siječnja 1997. te Zakonom o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 94/01) od 7. studenoga 2001.

Nakon prijašnjih zakona koji su uređivali prava po osnovi rizika invalidnosti i smrti u vezi s obranom suvereniteta RH, donesen je Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 174/04, u nastavku teksta: ZOPHBDR iz 2005.) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2005., kojim se prvi put propisuje i povoljnije određivanje prava na starosnu, prijevremenu starosnu, invalidsku i obiteljsku mirovinu ostvarenu prema općem propisu, a pravo na invalidsku mirovinu, prava na temelju preostale radne sposobnosti i pravo na obiteljsku mirovinu uređuje se na novi način te se uvodi pravo na najnižu braniteljsku mirovinu i uređuje prevođenje ranije priznatih prava ako je to za korisnika povoljnije.

1. Hrvatskom branitelju iz Domovinskog rata koji pravo na invalidsku mirovinu stječe zbog trajnog gubitka radne sposobnosti (opće nesposobnosti za rad) ili profesionalne nesposobnosti za rad, nastale kao posljedica ranjavanja, ozljede, zatočeništva u logoru, bolesti, pogoršanja bolesti, odnosno pojave bolesti zadobivene u obrani suvereniteta RH (skraćeno: okolnosti u vezi s člankom 2. stavkom 2. ZOPHBDR-a), kao i HRVI-u iz Domovinskog rata kod kojeg je opća ili profesionalna nesposobnost za rad uzrokovana djelomično zbog posljedica okolnosti iz članka 2. stavka 2. ZOPHBDR-a, a djelomično izvan okolnosti iz članka 2. stav-

ka 2. ZOPHBDR-a, određuje se tzv. *kumulirana invalidska mirovina*, u razmjernim dijelovima, u postotku u kojem na ukupnu invalidnost (profesionalnu ili opću nesposobnost za rad) utječe pojedini uzrok invalidnosti na ukupnu invalidnost.

2. Pravo na profesionalnu rehabilitaciju stječe hrvatski branitelj kod kojeg je nastala invalidnost uz preostalu radnu sposobnost kao posljedica okolnosti iz članka 2. stavka 2. ZOPHBDR-a, uključujući i osposobljavanje za obavljanje poslova za koje se traži stručna sprema viša od njegove, bez obzira je li mu nakon profesionalne rehabilitacije osigurano zaposlenje, ako je invalidnost nastala prije navršene 40 (žene), odnosno 45 godina života (muškarci).
3. Pravo na obiteljsku mirovinu prema ZOPHBDR-u iz 2005. imaju članovi obitelji smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata čija je smrt uzrokovana u vezi s okolnostima iz članka 2. stavka 2. ZOPHBDR-a. Kao članovi obitelji smrtno stradaloga hrvatskog branitelja smatraju se bračni drug, djeca rođena u braku ili izvan braka, posvojena djeca i pastorčad (članovi uže obitelji) te roditelji, očuh, maćeha i posvojitelj (članovi šire obitelji). Članom uže obitelji smatra se i izvanbračni drug koji je s hrvatskim braniteljem do njegove smrti živio u zajedničkom kućanstvu najmanje tri godine. Prema općem propisu, pravo na obiteljsku mirovinu u to vrijeme nije stjecao i izvanbračni drug, već samo bračni.

Prednost u ostvarivanju prava između članova obitelji utvrđuje se prema propisima o nasljeđivanju, a članovi obitelji iz

istog nasljednog reda ostvaruju pravo prema međusobnom sporazumu. Ako se sporazum ne postigne, prednost u ostvarivanju prava ima član obitelji iz istog nasljednog reda koji je s hrvatskim braniteljem živio u zajedničkom kućanstvu.

Očuh i maćeha i posvojitelj ostvaruju pravo na obiteljsku mirovinu ako su hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata uzdržavali ili je hrvatski branitelj uzdržavao njih najmanje pet godina prije smrti.

Udovica, odnosno majka hrvatskog branitelja stječe pravo na obiteljsku mirovinu ako je uzrok smrti u vezi s obranom suvereniteta RH, kada navršši 40 godina života, a udovac, odnosno otac hrvatskog branitelja kada navršši 50 godina, odnosno i bez obzira na godine života ako kod njih nastane opća nesposobnost za rad prije ispunjenja propisanog uvjeta starosti. (Prema općem propisu to pravo se može steći samo ako je udovica navršila 50 godina života u trenutku smrti supruga.)

Djeci, posvojenicima i pastorčadi smrtno stradalog hrvatskog branitelja produžuje se pravo na obiteljsku mirovinu i nakon završetka ili prekida redovitog školovanja ako su nezaposleni, a najduže 12 mjeseci nakon završetka ili prekida redovitog školovanja.

4. Pravo na najnižu mirovinu. Osnovica za određivanje najniže mirovine iznosi 45% prosječne neto plaće u godini koja prethodi godini ostvarivanja prava. Najniža mirovina određuje se korisniku invalidske i obiteljske mirovine koji je dijelom ili u cijelosti ostvario mirovinu prema novom ZOP-

HBDR, kao i korisniku starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine određene prema općem propisu i povećane prema ovome Zakonu, ako je ta mirovina manja od najniže mirovine. Najniža mirovina ne pripada korisniku za vrijeme zaposlenja ili obavljanja samostalne djelatnosti.

5. Uvedeno je pravo na mirovinu u visini najniže mirovine, koju može ostvariti branitelj koji je navršio 65 (muškarac), odnosno 60 godina života (žena), a ne ispunjava uvjet staža za starosnu mirovinu prema ZOMO-u, koja se također određuje u visini 45% prosječne neto plaće.

Određivanje invalidske mirovine za opću ili profesionalnu nesposobnost za rad koja je u cijelosti ili u dijelu nastala kao posljedica okolnosti iz članka 2. stavka 2. ZOPHBDR-a: Mirovina se također izračunava prema bodovnoj mirovinskoj formuli, važećoj i u općem sustavu mirovinskog osiguranja, ali uz pogodnosti prema ovom Zakonu, za osiguranike radnike i djelatne vojne osobe.

Vrijednosni bod za određivanje invalidske mirovine, za invalidnost nastalu u vezi s okolnostima obrane suvereniteta RH, utvrđuje se na temelju plaće za čin i ustrojbeno mjesto hrvatskog branitelja iz godine koja prethodi godini u kojoj se ostvaruje pravo na mirovinu.

Polazni faktor za izračun invalidske mirovine za invalidnost u vezi s obranom suvereniteta Republike Hrvatske ovisi o pripadnosti postrojbi (gardijskoj, izvangardijskoj, specijalna policija), o statusu dragovoljca, te o statusu HRVI-a iz Domovinskog rata.

Mirovina se određuje za 40 godina mirovinskog staža, a osobni bod povećava se za 45%.

Određivanje kumulirane invalidske mirovine: Razmjerni dio mirovine za dio invalidnosti u vezi s obranom suvereniteta RH određuje se u visini za 40 godina mirovinskog staža, a razmjerni dio invalidske mirovine za dio invalidnosti izvan okolnosti obrane suvereniteta RH branitelj stječe ako ispunjava uvjet da je 1/3 radnog vijeka pokrivena mirovinskim stažem. Ako taj uvjet nije ispunjen, razmjerni dio invalidske mirovine za taj dio invalidnosti ne pripada korisniku.

Određivanje obiteljske mirovine: Iznos obiteljske mirovine nakon smrtno stradalog hrvatskog branitelja određuje se od osobnih bodova kao i za korisnike invalidske mirovine, a polazni faktor iznosi 1,90. Mirovinski faktor za obiteljsku mirovinu nakon smrtno stradalog branitelja koja pripada bračnom drugu i djetetu ili samo djetetu branitelja iznosi 1, za oba roditelja iznosi 1, samo bračnom drugu, odnosno samo jednom roditelju iznosi 0,8, a za svako sljedeće dijete povećava se za 0,1.

6. U ZOPHBDR-u iz 2005. sadržane su i pogodnosti u pogledu povećanja mirovine ili dijela mirovine priznate i određene prema općem propisu.

Mirovina hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata odnosno člana njegove obitelji, ostvarena prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (starosna, invalidska i obiteljska) ili prema ZOPHBDR-u iz 2005., povećava se za 10-30%, razmjerno vremenu sudjelovanja u Domovinskom ratu, i to: branitelju koji je sudjelovao do 12 mjeseci povećava se za 10%, od 12 do 24

mjeseca povećava se za 15%, od 24 do 36 mjeseci povećava se za 20%, od 36 do 48 mjeseci povećava se za 25%, a koji je sudjelovao 48 i više mjeseci za 30%. Dragovoljcu iz Domovinskog rata povećava se također za 30%, a tako povećana mirovina ne može iznositi više od mirovine određene na temelju 40 godina mirovinskog staža.

7. Staž u dvostrukom trajanju. Ovim se Zakonom, osim računanja staža provedenog u Domovinskom ratu u dvostrukom trajanju prema propisima o obrani, hrvatskom branitelju iz Domovinskog rata koji nakon 30. lipnja 1996. nije bio zaposlen ili nije ostvario staž osiguranja, odnosno poseban staž po drugoj osnovi, a obavljao je zadaće u postrojbama MUP-a, odnosno Ministarstva obrane, to se razdoblje računa kao *poseban staž u jednostrukom trajanju*.

B) Novim Zakonom o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji (Narodne novine, broj 121/17 i 84/21 - skraćeno: ZOHBDR), koji je stupio na snagu 14. prosinca 2017., uređena su prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i HRVI-a iz Domovinskog rata koji su sudjelovali isključivo u borbenom sektoru u obrani suvereniteta Republike Hrvatske, s tim da prema tome Zakonu odredbe koje uređuju mirovinska prava stupaju na snagu 1. siječnja 2019., a odredbe o najnižoj mirovini 1. ožujka 2018.

Novim ZOHBDR-om su prava na invalidsku mirovinu, HRVI-u iz Domovinskog rata zbog djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti zbog ranjavanja, ozljede, zatočeništva u neprijateljskom logoru, zatvoru ili drugom neprijateljskom objektu, bolesti, pogoršanja ili pojave bolesti zadobivene u

obrani suvereniteta RH i obiteljsku mirovinu nakon smrtno stradalog hrvatskog branitelja uređena kao i u prijašnjem zakonu.

Novina je da status hrvatskog branitelja, osim pripadnika Oružanih snaga RH, stječu i pripadnici *Naoružanih odreda Narodne zaštite* koji su bili izravno angažirani kao pripadnici borbenog sektora najmanje 100 dana u razdoblju od 30. srpnja 1991. do 31. prosinca 1991. u obrani suvereniteta RH.

Uvodi se i mogućnost ostvarivanja prava na obiteljsku mirovinu za članove uže obitelji, i to:

- nakon umrlog HRVI-a iz Domovinskog rata od I. do IV. skupine s pravom na doplatak za pomoć i njegu do smrti korisnika prava na invalidsku mirovinu ostvarenu prema ZOHBDR-u
- nakon umrlog hrvatskog branitelja i HRVI-a iz Domovinskog rata od V. do X. skupine osiguranika ili korisnika mirovine, pod povoljnijim uvjetima u odnosu na opći propis.

Omogućuje se i povratak u svijet rada hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, korisnika invalidske mirovine zbog uzroka u vezi s obranom suvereniteta RH - ako se zaposle na manje od 3,5 sati dnevno, mogu istovremeno koristiti i invalidsku mirovinu.

Mogućnost zaposlenja i korištenja mirovine omogućuje se i hrvatskim braniteljima koji su ostvarili starosnu, prijevremenu starosnu ili starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika prema ZOMO-u ili prema ZOHBDR-u, koji mogu raditi do polovice punog radnog vremena uz korištenje cijele mirovine.

Starosna mirovina može se steći i uz sniženje starosne granice ovisno o mjesecima sudjelovanja u Domovinskom ratu u borbenom sektoru.

Uvodi se i novi način izračuna mirovine za korisnike starosne i prijevremene starosne mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, koje se za razliku od prethodnog zakona povećavaju za broj dana sudjelovanja u Domovinskom ratu u borbenom sektoru za 0,5% (do 30 dana sudjelovanja) do 30% (za 1441 i više dana sudjelovanja) te još 10% na broj dana sudjelovanja po osnovi statusa dragovoljca, bez ograničenja visine mirovine na 40 godina mirovinskog staža, kao pravedniji model u odnosu na ZOPHBDR iz 2005.

Određivanje najniže mirovine: Osnovica za određivanje najniže braniteljske mirovine čini 45% prosječne neto plaće iz 2016. (2.558,25 kn) i povećava se prema broju dana sudjelovanja u borbenom sektoru za 0,015% od proračunske osnovice. Novu svotu najniže mirovine ostvaruju i svi zatečeni korisnici najniže mirovine ostvarene prema prijašnjim propisima o pravima hrvatskih branitelja, ako je to za korisnika povoljnije.

2.3.2. MIROVINE DJELATNIKA NA ODREĐENIM POSLOVIMA U UNUTARNJIM POSLOVIMA I RADNIKA U TIJELIMA PRAVOSUĐA

Ovlaštene službene osobe (MUP) i djelatnici u pravosuđu do 7. prosinca 1999. ostvarivali su mirovinu prema posebnim normama za te kategorije osiguranika propisane člankom 100. do 103. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju. Pogodnosti za te kategorije osiguranika, osim općim propisom, bile su propisane i posebnim zakonima.

Prema Zakonu o organima unutrašnjih poslova (Narodne novine, broj 44/79, 27/81 i 12/85), osiguraniku (ovlaštenoj službenoj osobi) kao i prema Zakonu o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija (Narodne novine, broj 21/74, 53/91) (ovlaštene službene osobe) odnosno radnicima na tim poslovima, mogao je, iznimno, prestati radni odnos s pravom na mirovinu i prije ispunjenja općih uvjeta za starosnu mirovinu, na temelju rješenja nadležnog ministra, ako je imao najmanje 25 godina mirovinskog staža, od toga najmanje 10 godina na poslovima ovlaštene službene osobe u unutarnjim poslovima, odnosno pravosuđu.

Mirovina se određivala od mirovinske osnovice koju čini prosječna plaća ostvarena u godini koja prethodi godini u kojoj je pravo ostvareno, ako je to bilo povoljnije od mirovine određene od osnovice prema općim propisima (desetogodišnji prosjek).

Utvrđeni su i povoljniji postoci za određivanje starosne i invalidske mirovine, tako da se osiguraniku-muškarcu za 20 godina mirovinskog staža mirovina iznosila 55% od mirovinske osnovice, a osiguraniku-ženi 57,5% i povećavala se za svaku daljnju godinu do navršanih 30 godina staža, a mirovina nije mogla iznositi više od 85% od mirovinske osnovice. (Prema općem propisu, za 20 godina mirovinskog staža mirovina je iznosila 10% manje nego prema ovome propisu.).

Na temelju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba (Narodne novine, broj 22/02) i mirovine ovih korisnika smanjuje se za 8% do 20% dio koji prelazi 2.500 kn, a tako smanjena mirovina ne može iznositi manje od mirovine prema općem propisu.

Povoljnost je i računanje staža osiguranja s povećanim trajanjem, i to, svakih 12 mjeseci provedenih na određenim poslovima ovlaštene službene osobe računa se kao 14, odnosno 16 mjeseci, a imaju pravo i na snižavanje dobne granice za starosnu mirovinu.

2.3.3. | DJELATNE VOJNE OSOBE, POLICIJSKI SLUŽBENICI I OVLAŠTENE SLUŽBENE OSOBE

Od 8. prosinca 1999. ovi osiguranici ostvaruju prava na temelju Zakona o mirovinskom osiguranju djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba (Narodne novine, broj: 128/99 - skraćeno: Zakon o pravima DVO, PS i OSO).

Osim prava na starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu, do 2008. ove posebne kategorije osiguranika mogle su steći i starosnu mirovinu prema uvjetima iz ZOMO-a uz sniženje starosne granice propisane tim posebnim Zakonom.

Sniženje starosne granice bilo je propisano Zakonom o pravima DVO, PS i OSO ovisno o stupnju povećanja staža osiguranja, u omjeru 12:15, 12:16 i 12:18 tako da se dobna granica za starosnu mirovinu od 65 godina smanjuje za po jednu godinu za svakih 5 godina provedenih na dužnostima na kojima se staž osiguranja računa 12:15, po jednu godinu za svake 4 godine provedene na dužnostima na kojima se staž osiguranja računa 12:16, te po jednu godinu za svake 3 godine provedene na dužnostima na kojima se staž osiguranja računa 12:18.

Pravo na mirovinu mogu steći i pod posebnim povoljnijim uvjetima, i to:

1. starosnu mirovinu na temelju rješenja ministra, odnosno Ureda za nacionalnu sigurnost o prestanku službe zbog potreba službe, kada osiguranik navrši mirovinski staž od 30 godina, od toga najmanje 15 godina na dužnostima, odnosno poslovima na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, bez obzira na godine života. U mirovinski staž od 15 godina za uvjet za stjecanje prava uračunava se i vrijeme koje je osoba kao hrvatski branitelj provela u Domovinskom ratu u dvostrukom trajanju.
2. invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad administrativnim putem, djelatnoj vojnoj osobi, policijskom službeniku, te djelatniku s posebnim ovlastima u

sigurnosno- obavještajnim službama, koji ima 20 godina staža osiguranja na tim poslovima, a za koje se utvrdi nemogućnost daljnjeg profesionalnog razvoja, služba može prestati s pravom na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad u visini kao da je nesposobnost uzrokovana ozljedom na radu ili profesionalnom bolešću. U staž osiguranja za ispunjenje uvjeta staža od 20 godina uračunava se i staž osiguranja koji je djelatna vojna osoba ili policijski službenik proveo u Domovinskom ratu u jednostrukom trajanju.

3. invalidsku mirovinu zbog opće ili profesionalne nesposobnosti za rad na temelju rješenja zdravstvene komisije nad-

ležnog ministarstva ako osiguranika proglasi nesposobnim za djelatnu vojnu službu odnosno za poslove ovlaštene službene osobe.

4. Na temelju odluke Vrhovnog zapovjednika, djelatnoj vojnoj osobi koja ima osobite zasluge za unaprjeđenje Oružanih snaga, odnosno ako postoji drugi osobito važan razlog, vojna služba može prestati s pravom na starosnu mirovinu i prije ispunjenja uvjeta utvrđenih ovim Zakonom i Zakonom o mirovinskom osiguranju.

Pravo na određivanje starosne i prijevremene starosne mirovine na povoljniji način imaju i osiguranici ako su najmanje 10 godina proveli u svojstvu djelatne vojne osobe, odnosno u svojstvu ovlaštene službene osobe unutarnjih poslova ili pravosuđa. Ako u trenutku stjecanja prava ne rade na tim poslovima, na poslovima ovlaštene službene osobe morale su u stvarnom trajanju provesti najmanje 20 godina.

U Prvoj noveli Zakona (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba i ovlaštenih službenih osoba, Narodne novine, broj 16/01), koja je stupila na snagu 7. ožujka 2001., a primjenjuje se retroaktivno od 1. siječnja 1999., riješeno je pitanje razine prava korisnika koji su pravo stekli u razdoblju od 31. prosinca 1998. do 7. prosinca 1999. u odnosu na korisnike koji su pravo ostvarili prije tog razdoblja.

Zbog prelaska na bodovni obračun mirovina, za ovlaštene službene osobe i djelatnike u pravosuđu kojima je radni odnos prestao u razdoblju od 31. prosinca 1998. do 7. prosinca

1999., a koji su već ostvarili starosnu mirovinu prema Zakonu o organima unutarnjih poslova i Zakonu o izvršenju sankcija izrečenih za krivična djela, privredne prijestupe i prekršaje, uvodi se dodatna pogodnost, i to:

- starosna mirovina im se po službenoj dužnosti, od 1. siječnja 1999. određuje od mirovinske osnovice koju čini prosječna plaća osiguranika iz godine koja prethodi godini u kojoj je ostvareno pravo na mirovinu, i to, za 20 godina mirovinskog staža određuje se u visini 55% od osnovice (muškarac), odnosno 57,5% (žena) i povećava se svaku daljnju godinu staža, a mirovina može iznositi najviše 85% mirovinske osnovice. Nova svota mirovine određuje se ako je to povoljnije od ranije određene mirovine.

Prema Drugoj noveli Zakona (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba, Narodne novine, broj 22/02), u uvjet od 10, odnosno 20 godina staža osiguranja na tim poslovima uračunava se i vrijeme provedeno u Domovinskom ratu u statusu hrvatskog branitelja, u jednostrukom trajanju.

Određivanje mirovine: Mirovina se određuje prema bodovnoj formuli prema ZOMO-u, ali na temelju najpovoljnijih uzastopnih 10 kalendarskih godina, pri čemu se uzimaju plaće od 1998. nadalje. Osobni bodovi dobiveni na temelju desetogodišnjeg prosjeka povećaju se za 45%. Ovako određena svota mirovine smanjuje se od 8 do 20% na dio mirovine iznad 2.500 kn, a tako smanjena ne smije iznositi manje od mirovine određene prema općim propisima o mirovinskom osiguranju.

Trećom novelom (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pravima djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba, Narodne novine, broj 41/08), koja je donesena radi usklađivanja hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU, uređuju se prava iz mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti:

1. djelatnih vojnih osoba
2. policijskih službenika
3. službenih osoba na posebnim dužnostima i ovlastima u sigurnosno-obavještajnom sustavu
4. ovlaštenih službenih osoba na poslovima izvršavanja kazne zatvora, mjere pritvora, odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod i osiguranja pravosudnih tijela (ovlaštene službene osobe pravosuđa).

Novelom iz ožujka 2008. propisane su sljedeće izmjene i dopune Zakona o pravima DVO, PS i OSO.

Zakon koji uređuje prava DVO, PS i OSO usklađuje se s Direktivom Vijeća 79/7/EEZ od 19. prosinca 1978. o postupnoj primjeni načela ravnopravnosti muškaraca i žena u pitanjima socijalne sigurnosti, čiji je predmet i cilj provedba načela jednakog postupanja za muškarce i žene u svim pitanjima koja se odnose na područje socijalne sigurnosti.

Za starosnu mirovinu uvjeti su 15 godina mirovinskog staža i 65 godina života, bez obzira na spol, uz sniženje dobne granice ovisno o stupnju povećanja staža. Za prijevremenu starosnu mirovinu uvjeti su 35 godina mirovinskog staža i 60 godina života.

2.3.4. | MIROVINE HRVATSKE VOJSKE OSTVARENE DO 7. PROSINCA 1999.

Djelatne vojne osobe su prava iz mirovinskog osiguranja ostvarivale do 7. prosinca 1999. na temelju preuzetog Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika (Narodne novine, broj: 53/91, 73/91, 18/92, 71/92, 26/93 i 96/93) i Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, broj: 23/95, 33/95 i 105/99).

Pogodnosti koje su djelatne vojne osobe imale u ostvarivanju prava iz mirovinskog osiguranja bile su sljedeće:

- djelatnoj vojnoj osobi prestaje služba po sili zakona, s pravom na starosnu mirovinu kada navršši 55 godina života i 35 godina mirovinskog staža, a mirovina se određuje kao da osiguranik ima 40 (muškarac), odnosno 35 godina mirovinskog staža (žena)
- djelatna vojna osoba mogla je ostvariti starosnu mirovinu ako joj je služba prestala zbog potrebe službe, a navršila je 50 godina života i najmanje 25 godina mirovinskog staža
- djelatnoj vojnoj osobi vojna služba mogla je prestati s pravom na punu starosnu mirovinu svoga čina i prije ispunjenih uvjeta za stjecanje mirovine utvrđene Zakonom o službi u Oružanim snagama RH, na temelju odluke Vrhovnog zapovjednika
- osobe koje su dobile častan otpust iz Oružanih snaga, u kojima su efektivno bile u službi najmanje 10 godina, pri

umirovljenju ostvaruju pravo na vojnu mirovinu, ako je to za njih povoljnije

- povoljniji postoci za određivanje starosne mirovine, tako da je za 20 godina mirovinskog staža vojnom osiguraniku–muškarcu pripadala mirovina u visini 55% od mirovinske osnovice, a osiguraniku–ženi 57,5%, za svaku daljnju godinu staža mirovina se povećavala i mogla je iznositi najviše 85% od mirovinske osnovice
- mirovina se određivala od mirovinske osnovice koju čini plaća koja je pripadala vojnom osiguraniku za odgovarajući čin i ustrojbeno mjesto u prosincu godine koja prethodi godini u kojoj je prestalo svojstvo osiguranika. Mirovina djelatnih vojnih osoba nije bila ograničena.
- usklađivanje mirovina obavljalo se prema kretanju plaća djelatnih vojnih osoba u toj godini, a na početku svake godine mirovina se usklađivala i prema plaći aktivne vojne osobe istog čina i ustrojbenog mjesta iz prosinca prethodne godine.

U razdoblju od 8. prosinca 1999., kada je stupio na snagu Zakon o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba (Narodne novine, br. 128/99, 129/00, 16/01 i 22/02), djelatne vojne osobe ostvaruju mirovinu uz pogodnosti navedene u poglavlju 2.3.3.

2.3.5. | RADNICI NA POSLOVIMA RAZMINIRANJA

Od 5. siječnja 2006. prava pirotehničara uređena su Zakonom o humanitarnom razminiranju (Narodne novine, broj 153/05) i Zakonom o posebnim pravima iz mirovinskog osiguranja na poslovima razminiranja (Narodne novine, broj 153/05).

Zakonom o posebnim pravima iz mirovinskog osiguranja na poslovima razminiranja propisano je ostvarivanje prava zaposlenicima na poslovima razminiranja u slučaju starosti, smrti ili ozljede koja nije nastala kao posljedica razminiranja.

Pravo na starosnu mirovinu radnici na poslovima razminiranja stječu neovisno o godinama života, ako imaju 25 godina mirovinskog staža, od toga najmanje 8 godina stvarno provedenih na poslovima pretraživanja, razminiranja, nadzora ili tehničkog izvida (u to vrijeme priznaje se i vrijeme sudjelovanja u Domovinskom ratu). Mirovina im se određuje prema Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba.

Prema *Zakonu o humanitarnom razminiranju*, radnik na poslovima razminiranja može steći pravo na invalidsku mirovinu zbog opće ili profesionalne nesposobnosti za rad ili pravo na profesionalnu rehabilitaciju ako je uzrok te nesposobnosti isključivo ozljeda na radu, a članovi njegove obitelji pravo na obiteljsku mirovinu ako je uzrok smrti osiguranika isključivo ozljeda ili ranjavanje pri razminiranju.

Invalidska mirovina određuje se kao i za djelatne vojne osobe, ali bez smanjenja po stopi od 8 do 20% na razliku mirovine iznad 2.500 kn, a obiteljska mirovina određuje se prema općem propisu ili Zakonu o pravima hrvatskih branitelja, ovisno što je povoljnije.

Zakonom o protuminskom djelovanju (Narodne novine, broj 110/15), koji je stupio na snagu 21. listopada 2015., uređena su na novi način, u odnosu na Zakon o humanitarnom razminiranju, prava pirotehničara i s njima izjednačenih osoba s osnove invalidnosti i smrti osiguranika. Uređena su i prava po osnovi tih rizika u slučaju profesionalne bolesti, a ne samo za slučaj ozljede na radu.

Pravo na invalidsku mirovinu ima pirotehničar i s njime izjednačena osoba kod kojih nastane djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti koja je neposredna posljedica obavljanja poslova razminiranja, a mirovina se određuje prema Zakonu o pravima djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba.

Pravo na obiteljsku mirovinu stječe član obitelji smrtno stradale osobe iz članka 107. Zakona, čija je smrt nastala zbog ozljede na radu za vrijeme obavljanja poslova iz toga članka, a određuje se prema Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji.

2.3.6. | REDOVITI ČLANOVI HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti (Narodne novine, broj 150/02), koji je stupio na snagu 25. prosinca 2002., redovitom članu Akademije uvodi se dodatak mirovini priznatoj prema općem propisu u visini proračunske osnovice u RH za godinu koja prethodi godini u kojoj ostva-

ruje mirovinu. Pravo na dodatak mirovini pripada i članovima obitelji nakon smrti člana Akademije (od 25. prosinca 2002.), a visina dodatka određuje se uz primjenu mirovinskog faktora utvrđenog rješenjem o pravu na obiteljsku mirovinu (za jednog člana obitelji 70% od 3.326 kn itd.). Pravo na ovaj dodatak imaju i članovi Akademije koji su mirovinu ostvarili do stupanja na snagu ovoga Zakona, kojima je mirovina određena prema općem propisu. Dodatak ne podliježe odredbama o najvišoj mirovini, već samo mirovina.

2.3.7. | ZASTUPNICI U HRVATSKOM SABORU

Prava iz mirovinskog osiguranja zastupnici su ostvarivali prema Zakonu o pravima i dužnostima zastupnika u Hrvatskom državnom saboru (Narodne novine, broj 86/92 – pročišćeni tekst 87/94, 72/95, 14/96 i 129/99), a od 1. lipnja 2000. Zakonom o pravima i dužnostima zastupnika u Hrvatskom državnom saboru (Narodne novine, broj 55/00 i 107/01).

Saborski zastupnik koji je bio zastupnik u I. do VI. saziva Hrvatskog sabora može, bez obzira na dan podnošenja zahtjeva nakon prestanka mandata, ostvariti zastupničku mirovinu ako je zastupničku dužnost obavljao više od polovice trajanja jednog mandata, a ima najmanje 20 godina mirovinskog staža i 55 godina života - muškarac, odnosno 50 godina - žena; ili bez obzira na godine života ako je zastupničku dužnost obavljao najmanje tri mandata uzastopce, pod uvjetom da je u svakom mandatu dužnost obnašao dulje od polovice trajanja zastupničkog mandata propisanog Ustavom, ako ima najmanje 15 godina staža.

Također, zastupnik može ostvariti invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad nastale u vezi s obnašanjem dužnosti zastupnika, neovisno o vremenu obnašanja zastupničke dužnosti, stažu i starosti te invalidsku mirovinu zbog ozljede izvan rada i bolesti, koja se određuje kao i zastupnička mirovina.

Pravo na zastupničku mirovinu imaju i članovi Vlade, suci Ustavnog suda i glavni državni revizor. Predsjednik RH može ostvariti mirovinu bez obzira na starost i staž, nakon prestanka dužnosti, u visini 90% plaće predsjednika.

Osnovica za određivanje mirovine je neto plaća zastupnika koju je ostvario ili bi ostvario u mjesecu koji prethodi podnošenju zahtjeva za zastupničku mirovinu. Mirovina iznosi 65% od osnovice za 20 godina mirovinskog staža, a za svaku daljnju godinu povećava se za 2%, a može iznositi najviše 85% osnovice. Ako je riječ o zastupniku s tri mandata uzastopce, mirovina iznosi 55% za 20 godina mirovinskog staža, a također ne može iznositi više od 85%.

Zastupnička mirovina smanjuje se za 8 do 20% (dio mirovine iznad 2.500 kn) i ograničena je najvišom mirovinom koju čini dvostruka svota najviše mirovine za 40 godina mirovinskog staža (kao i za branitelje). Zastupnička mirovina se od 1. srpnja 2009. smanjuje još za 10% prema Zakonu o smanjenju mirovina određenih prema Zakonu o pravima i dužnostima zastupnika u Hrvatskom saboru, koji je stupio na snagu 18. srpnja 2009.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o pravima i dužnostima zastupnika (Narodne novine, broj 12/12) saborski zastupnici 7. i kasnijih saziva Hrvatskog sabora stječu pravo na mirovinu prema općem propisu.

2.3.8. | BIVŠI POLITIČKI ZATVORENICI

Zakonom o pravima bivših političkih zatvorenika (Narodne novine, broj 34/91), koji je stupio na snagu 24. srpnja 1991., uređena su prava iz mirovinskog osiguranja bivših političkih zatvorenika. Bivšem političkom zatvoreniku razdoblje koje je proveo u zatvoru od 1. prosinca 1918. do 8. listopada 1991. kao bivši politički zatvorenik, razdoblje u kojem je bio lišen slobode

de, priznaje se kao staž osiguranja u dvostrukom trajanju, a vrijeme nezaposlenosti nakon izlaska iz zatvora kao staž osiguranja u jednostrukom trajanju, i računa kao radni staž za uvjete za stjecanje prava na mirovinu.

Pod bivšim političkim zatvorenikom smatra se hrvatski državljanin koji je na dan stupanja na snagu Zakona imao prebivalište u RH najmanje 10 godina, koji je zbog svojih političkih uvjerenja ili drugog političkog otpora i borbe za samostalnu državu Hrvatsku bio u razdoblju od 1. prosinca 1918. do 8. listopada 1991. lišen slobode.

Bivšem političkom zatvoreniku mirovina se određivala od jednogodišnjeg prosjeka plaće iz godine prije ostvarivanja prava ili od zajamčene mirovinske osnovice ili od desetogodišnjeg prosjeka, ovisno što je povoljnije.

Od 1. siječnja 1999. za nove korisnike mirovina se određuje prema općem propisu (na temelju plaća/osnovica iz cijelog radnog vijeka) ili od vrijednosnog boda utvrđenog za godinu koja prethodi godini ostvarivanja prava ili od vrijednosnog boda 1,4 (kao da je ostvario plaću u visini 140% prosječne plaće u RH), ovisno što je povoljnije. Ovako određeni vrijednosni bodovi povećavaju se ovisno o vremenu provedenom u zatvoru ili pritvoru za najmanje 25% (ako je 6 mjeseci proveo u zatvoru) do 100% (ako je u zatvoru proveo više od 10 godina). Ova mirovina ograničena je institutom najviše mirovine prema općem propisu.

2.3.9. | OSIGURANICI – POMORCI (ČLANOVI POSADE BRODA)

Zakonom o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika (Narodne novine ,broj 61/11, skraćeno: ZID Pomorskog zakonika), koji je stupio na snagu 11. lipnja 2011., uvode se nova mirovinska prava pomoraca u međunarodnoj i nacionalnoj plovidbi, i to:

- staž osiguranja s povećanim trajanjem i za pomorce (osiguranike-članove posade broda) u međunarodnoj plovidbi, a ne samo u nacionalnoj plovidbi, i to bez obzira na svojstva ukrcaja na brodu, državnu pripadnost i vrstu broda
- pravo na starosnu mirovinu osiguranik-član posade broda stječe sa 60 godina i najmanje 15 godina staža osiguranja na ukrcaju kao član posade broda u međunarodnoj i nacionalnoj plovidbi.

Pomorac-samostalni obveznik uplate doprinosa, plaća dodatne doprinose za staž osiguranja s povećanim trajanjem sam, a za člana posade kod domaćeg brodara plaća poslodavac. Za stjecanje prava, pomorcu u međunarodnoj plovidbi doprinosi za mirovinsko osiguranje zajedno s dodatnim doprinosima moraju biti u cijelosti podmireni.

2.3.10. | SLUŽBENICI U SAVEZNIM TIJELIMA BIVŠE SFRJ (HRVATSKI KADAR)

Prava službenika u saveznim tijelima bivše SFRJ s prebivalištem u RH preuzeta su u hrvatsko mirovinsko osiguranje od 1. siječnja 2003. na temelju čl. 38. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, br. 147/02). Korisnik ima pravo na mirovinu u svoti koja mu je pripadala u trenutku preuzimanja, odnosno prema propisanim uvjetima donosi se novo rješenje o mirovini prema kojem se razdoblje zaposlenja u tim tijelima utvrđuje kao staž osiguranja ostvaren u RH.

Osiguraniku se također navedena razdoblja priznaju kao staž osiguranja u Hrvatskoj ako ima hrvatsko državljanstvo i ako se u razdoblju od 8. listopada 1991. do 30. lipnja 1992. zaposlio u tijelima državne vlasti RH i u tom zaposlenju proveo najmanje pet godina.

2.3.11. | RADNICI UGLJENOKOPA "TUPLJAK"

Prema Zakonu o posebnim pravima iz mirovinskog osiguranja i prava po osnovi nezaposlenosti zaposlenika u Istarskim ugljenokopima "Tupljak" d.d. Labin (Narodne novine, broj 19/99) radnici mogu ostvariti starosnu mirovinu bez obzira na godine života ako su najmanje 15 godina proveli na radnim mjestima u rudnicima ugljena u neposrednoj proizvodnji na podzemnim poslovima, uz uvjet mirovinskog staža od 20

do 35 godina, ovisno o stupnju povećanja staža s povećanim trajanjem. Mirovina se određuje tako da se ostvarenom stažu dodaje do pet godina, s tim da ostvareni i dodani staž iznosi najviše 40 godina.

Mirovina se određuje prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, uz primjenu instituta najviše i najniže mirovine.

2.3.12. | RADNICI PROFESIONALNO IZLOŽENI AZBESTU

Zbog zatvaranja azbestne proizvodnje pokazala se potreba zbrinjavanja radnika koji su radili u azbestnoj proizvodnji, odnosno koji su bili profesionalno izloženi azbestu te je donesen *Zakon o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu* (Narodne novine, broj 79/07, skraćeno: Zakon o azbestu).

Radnici profesionalno izloženi azbestu stječu pravo na starosnu mirovinu s navršenih 50 (muškarac), odnosno 45 (žena) godina života i 25 godina staža osiguranja, ako su 10 godina radili na poslovima *na kojima su bili neposredno profesionalno izloženi azbestu* te radnici s navršenih 53 (muškarac), odnosno 48 (žena) godina života i 30 godina staža osiguranja, ako su najmanje 20 godina radili kod poslodavca koji je u proizvodnji koristio azbest, odnosno koji su bili *posredno profesionalno izloženi azbestu*.

Mirovina im se određuje u visini za 40 godina mirovinskog staža prema općem propisu.

Zakonom o dopunama Zakona o azbestu ovo se pravo proširuje i na radnike koji nemaju navedeni staž, a bili su profesionalno izloženi azbestu, koji su radili u neposrednoj proizvodnji, osobe koja je u proizvodnji koristila azbest kao sirovinsku osnovu, a *oboljeli su od bolesti uzrokovane azbestom* (npr. „Salonit“, „Plobest“), a bolest im je utvrđena rješenjem o priznanju profesionalne bolesti Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu.

Nakon 1. siječnja 2011. ova bolest utvrđuje im se rješenjem o priznanju profesionalne bolesti Hrvatskog zavoda za zdrav-

stveno osiguranje na temelju Zakona o izmjeni Zakona o azbestu (Narodne novine, broj 139/10). Pravo na starosnu mirovinu stječu na temelju rješenja navedenoga Zavoda, neovisno o stažu i starosti.

Mirovina se određuje u visini mirovine koja bi pripadala za 40 godina mirovinskog staža i povećava se za 26%. Mirovina se ograničava institutom najviše mirovine, a osigurava se i najniža mirovina.

2.3.13. | OSIGURANICI - PROFESIONALNI VATROGASCI

Zakonom o vatrogastvu (Narodne novine, broj 125/19) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2020. prvi put uređena su i prava iz mirovinskog osiguranja profesionalnih vatrogasaca.

1. Pravo na starosnu mirovinu osiguranik–profesionalni vatrogasac stječe prema uvjetima dobi i mirovinskog staža prema općem propisu, ali uz sniženje starosne granice prema Zakonu o mirovinskom osiguranju odnosno Zakonu o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, na način da se profesionalnom vatrogascu za svakih pet godina provedenih u zaposlenju na poslovima profesionalnog vatrogasca starosna granica propisana ZOMO-om snižava za jednu godinu.
2. Pravo na starosnu mirovinu prema Zakonu o vatrogastvu osiguranik-profesionalni vatrogasac može steći i na temelju rješenja glavnog vatrogasnog zapovjednika zbog potreba službe, bez obzira na godine života, ako ima navršenih 30 godina mirovinskog staža, od toga 20 godina na duž-

nostima odnosno poslovima profesionalnog vatrogasca na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem.

Ovim Zakonom propisano je povoljnije određivanje starosne i prijevremene starosne mirovine na temelju osobnih bodova utvrđenih na temelju najpovoljnijih 10 uzastopnih godina osiguranja profesionalnog vatrogasca od 1998. nadalje, povećanih za 45%.

Dio mirovine koji prelazi 2.500 kn smanjuje se za 8% do 20% , a tako smanjena mirovina ne može iznositi manje od najniže mirovine određene prema općem propisu.

Mirovina se dodatno smanjuje i prema Zakonu o smanjenju mirovina ostvarenih odnosno određenih prema posebnim propisima.

2.3.14. | PRIPADNICI HRVATSKE DOMOVINSKE VOJSKE OD 1941. DO 1945.

Pripadnicima Hrvatske domovinske vojske, u skladu sa *Zakonom o dopunama Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju* (Narodne novine, broj 96/93), određene su sljedeće pogodnosti:

- kao posebni staž računa se vrijeme koje je osiguranik proveo u sastavu Hrvatske domovinske vojske mobilizirane od 17. travnja 1941. do 15. svibnja 1945. odnosno u zarobljeništvu u dvostrukom trajanju, kao i vrijeme provedeno u zarobljeništvu od 16. svibnja 1945. do otpuštanja iz zarobljeništvu

- povoljnije određivanje mirovinske osnovice kao i pravo na ponovno određivanje mirovine nakon priznavanja u posebni staž razdoblja provedenog u Hrvatskoj domovinskoj vojsci i to tako da se mirovina određuje od mirovinske osnovice na isti način kao i ostalim osiguranicima (prema desetogodišnjem prosjeku plaće), a ako je to bilo povoljnije, uzimao se mjesečni prosjek plaće koju je ostvario u bilo kojih uzastopnih pet godina koje su za njega najpovoljnije ili od mirovinske osnovice utvrđene od prosječne plaće svih zaposlenih u 1992. (zajamčena osnovica).

Uvjete za mirovinu morali su ispunjavati prema općem propisu i ovako određena mirovina pripadala im je najranije od 25. listopada 1993.

Nakon stupanja na snagu Zakona o mirovinskom osiguranju od 1. siječnja 1999. zadržana su stečena prava ovih korisnika u opsegu koji su imali 31. prosinca 1998. Od 1. siječnja 2002. i ove mirovine su smanjene, i to za 8 do 20% razlika mirovine od 2.500 kn nadalje, a tako smanjena mirovina ne može iznositi manje od mirovine određene prema općim propisima.

2.3.15. | SUDIONICI NOR-a

a) Borci NOR-a prije 9. rujna 1943.

Borac NOR-a prije 9. rujna 1943. stjecao je pravo na starosnu mirovinu prema Zakonu o osnovnim pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja bez obzira na godine života, kada navršši mirovinski staž od 35 (muškarac) odnosno 30 godina (žena), ili kada navršši 55 (muškarac) odnosno 50 godina života (žena) i najmanje 20 godina mirovinskog staža.

Mirovina se određivala od mirovinske osnovice kao i drugim osiguranicima, prema desetogodišnjem prosjeku plaća, ili od petogodišnjeg prosjeka plaća ili od zajamčene mirovinske osnovice (u visini koja odgovara prosjeku plaća radnika ostvarenih u bivšoj SFRJ u posljednjoj godini prije godine prema kojoj se mirovina određuje, povećanoj za 30%), ovisno što je povoljnije.

Visina starosne mirovine utvrđivala se u povoljnijem postotku od mirovinske osnovice prema duljini mirovinskog staža, s tim da je mogla iznositi najviše 85% mirovinske osnovice.

Borcu NOR-a prije 9. rujna 1943. koji je ostvario mirovinu s mirovinskim stažem manjim od 35 (muškarac) odnosno 30 godina (žena), iznos mirovine povećavao se za 60%, a tako povećana mirovina mogla je iznositi najviše od 85% mirovinske osnovice.

b) Borci NOR-a od 9. rujna 1943. ili kasnije

Borac NOR-a koji je u NOB stupio, odnosno koji je aktivni i organizirani rad za narodnooslobodilačku borbu počeo 9. rujna 1943. ili kasnije, stjecao je pravo na mirovinu pod istim uvjetima i mirovina mu se određivala na isti način kao i drugim osiguranicima.

Ako je na temelju mirovinskog staža ostvario mirovinu nižu od 85% mirovinske osnovice, mirovina se povećavala ovisno o godini stupanja u NOR: borcu NOR-a od 9. rujna 1943. do kraja te godine - za 60%; od 1944. za 30%, a borcu NOR-a od 1945. za 10%, s tim da povećana mirovina može iznositi najviše 85% mirovinske osnovice.

Nakon stupanja na snagu Zakona o mirovinskom osiguranju od 1. siječnja 1999. zadržana su stečena prava ovih korisnika u opsegu koji su imali 31. prosinca 1998. prema odredbi Zakona o mirovinskom osiguranju.

Od 1. siječnja 2002. ove mirovine smanjene su za 8 do 20%, i to razlika mirovine od 2.500 kn nadalje, a tako smanjena mirovina ne može iznositi manje od mirovine određene prema općim propisima.

2.3.16.1 PRIPADNICI BIVŠE JNA

a) Na temelju *Uredbe Vlade RH o ostvarivanju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja osoba kojima je prestalo svojstvo aktivne vojne osobe u bivšoj JNA do 31. prosinca 1991.* (Narodne novine, br. 46/92 i 71/92), a od 2. studenoga 1993. na temelju *Zakona o ostvarivanju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja pripadnika bivše JNA* (Narodne novine, broj 96/93) RH je preuzela isplatu mirovina i drugih novčanih primanja pripadnicima bivše JNA ako ispunjavaju posebne uvjete, i to da pripadnik bivše JNA ima prebivalište u RH, da je ostvario pravo na mirovinu u Zajednici socijalnog osiguranja vojnih osiguranika u Beogradu prije 8. listopada 1991., da mu je ta Zajednica obustavila isplatu mirovine, da protiv njega nadležno tijelo državne vlasti nije pokrenulo postupak zbog poduzimanja i pripremanja određenih kaznenih djela iz glave XIV. do XIX. Kaznenog zakona.

b) Zakonom o ostvarivanju prava pripadnika bivše JNA omogućeno je da osobi kojoj je na teritoriju RH prestalo svojstvo aktivne vojne osobe u bivšoj JNA do 31. prosinca 1991., a do tada nije ostvarila pravo iz mirovinskog osiguranja, da može ta prava ostvariti ako ispunjava uvjete prema Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika i posebne uvjete, i to: da ima prebivalište na području RH, da se stavila na raspolaganje Oružanim snagama RH i da protiv njega nadležno tijelo nije pokrenulo postupak zbog poduzimanja kažnjivih djela propisanih glavom XIV. do XIX. Kaznenog zakona.

Određivanje mirovine:

- a) Visina mirovina pri preuzimanju isplate od strane RH ograničena je na 63,22% mirovine koja je tim korisnicima isplaćena u prosincu 1991., a nakon toga se usklađuju kao i ostale mirovine. Novim korisnicima također se određuje u visini 63,22% od mirovine koja bi im pripadala prema činu i ustrojbenom mjestu, odnosno u visini 63,22% od graničnog iznosa mirovinskog primanja od kojega se određuje zaštitni dodatak na mirovinu.
- b) Od 1. siječnja 1993. te su mirovine povećane i za 15,74% na ime preindeksacije, tako da je stvarni postotak mirovine pripadnika bivše JNA iznosio 73% od mirovine u prosincu 1991. Kriterij za određivanje razine tih mirovina bio je odnos između najviše isplaćene vojne mirovine i najviše isplaćene radničke mirovine ostvarene prema općim propisima.

U preuzetim mirovinama sadržane su bile pogodnosti koje su bile propisane *Zakonom o mirovinskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika (ZOMIOVO)*, a od 1. siječnja 1992. te se mirovine usklađuju prema općem propisu.

Nakon stupanja na snagu Zakona o mirovinskom osiguranju od 1. siječnja 1999. zadržana su stečena prava ovih korisnika u opsegu koji su imali 31. prosinca 1998.

Od 1. siječnja 2002. i ove mirovine su smanjene, i to za 8 do 20% razlika mirovine od 2.500 kn nadalje, a smanjena mirovina ne može iznositi manje od mirovine koja bi se odredila prema općem propisu.

Od 1. siječnja 1999. kao povoljnost ostaje samo računanje u mirovinski staž staža osiguranja provedenog u djelatnoj vojnoj službi do 8. listopada 1991. prema ZOMIOVO-u hrvatskom državljaninu radi ostvarivanja prava prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, pod uvjetom da ta osoba nije na temelju toga staža ostvarila mirovinu izvan hrvatskog mirovinskog osiguranja, a od 1. siječnja 2014. za određivanje mirovine omogućuje se uračunavanje i plaća ostvarenih u bivšoj JNA u visini 63,22%.

2.3.17. | IZNIMNE MIROVINE ČLANOVIMA IZVRŠNOG VIJEĆA SABORA

Prema posebnoj normi članka 107. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju koji je prestao važiti donošenjem Novele toga Zakona (Narodne novine, broj 34/89), Izvršno vijeće Sabora moglo je osobama koje su imale posebne zasluge na području političke, znanstvene, kulturne ili društvene djelatnosti iznimno priznati starosnu mirovinu bez obzira na tadašnje uvjete propisane navedenim Zakonom za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu prema općem propisu, te odrediti veću od mirovine koju bi te osobe imale prema općim propisima.

2.3.18. | MIROVINE STRADALIH PRIPADNIKA ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 125/19), koji je stupio na snagu 21. prosinca 2019., vojna osoba koja je bez svoje krivnje ranjena ili teško ozlijeđena u obavljanju službene zadaće u Hrvatskoj vojsci i kojoj je organizam oštećen najmanje 20% zbog rane ili ozljede koju je bez svoje krivnje zadobila u obavljanju službene zadaće u HV vojsci ili u mirovnim misijama, ima pravo na invalidsku mirovinu, a članovi obitelji vojne osobe koja pogine ili umre u obavljanju tih zadaća imaju pravo na obiteljsku mirovinu.

Pravo na invalidsku mirovinu određuje se prema Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenih i ovlaštenih službenih osoba, s tim da se pri izračunu te mirovine primjenjuje mirovinski faktor 1,85.

Pravo na obiteljsku mirovinu pripada samo članovima uže obitelji (udovici i djeci) i kada te osobe imaju roditelje, a mirovina se određuje uz primjenu polaznog faktora 1,90, odnosno ako je osoba smrtno stradala u Oružanim snagama pri protuminskom djelovanju, određuje se prema Zakonu o hrvatskim braniteljima.

2.3.19. | PRIPADNICI HRVATSKOG VIJEĆA OBRANE

Pripadnici Hrvatskog vijeća obrane i članovi njihovih obitelji ostvaruju pravo na invalidsku i obiteljsku mirovinu na temelju posebnog Ugovora između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o suradnji na području prava stradalnika rata u Bosni i Hercegovini koji su bili pripadnici Hrvatskog vijeća obrane i članova njihovih obitelji (Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 16/06, skraćeno: Ugovor).

Pripadnicima HVO-a kojima je *nadležno županijsko bosanskohercegovačko tijelo* priznalo status RVI zbog ranjavanja ili zatočeništva, RH je obvezna priznati pravo na invalidsku mirovinu i isplaćivati od dana stupanja na snagu Ugovora *razliku* između visine osobne invalidnine ostvarene u nadležnom tijelu BiH s osnove ranjavanja ili zatočeništva i visine invalidske mirovine koju bi ta osoba ostvarila prema propisima u RH zbog djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti - primjenom ZOPHBDR-a i ZOMO-a. Također, RH je obvezna članu obitelji poginulog ili zatočenog pripadnika HVO-a isplaćivati razliku između visine obiteljske invalidnine ostvarene u nadležnom tijelu BiH s osnove zatočeništva ili pogibije i visine obiteljske mirovine koju bi ta osoba ostvarila prema propisima u RH primjenom ZOPHBDR-a.

Od 1. siječnja 2019. pripadnici HVO koji nisu ostvarili pravo prema Ugovoru stječu pravo na invalidsku mirovinu u roku propisanom tim Ugovorom (do 31. srpnja 2006.), osigurava se stjecanje toga prava prema posebnim odredbama Zakona o hrvatskim braniteljima.

Prema tome Zakonu, pravo mogu steći i članovi obitelji umrlih pripadnika HVO-a, korisnici invalidske mirovine ostvarene prema propisima o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

2.3.20. | NAJVIŠA MIROVINA I ZAKON O SMANJENJU MIROVINA ODREĐENIH, ODNOSNO OSTVARENIH PREMA POSEBNIM PROPISIMA O MIROVINSKOM OSIGURANJU

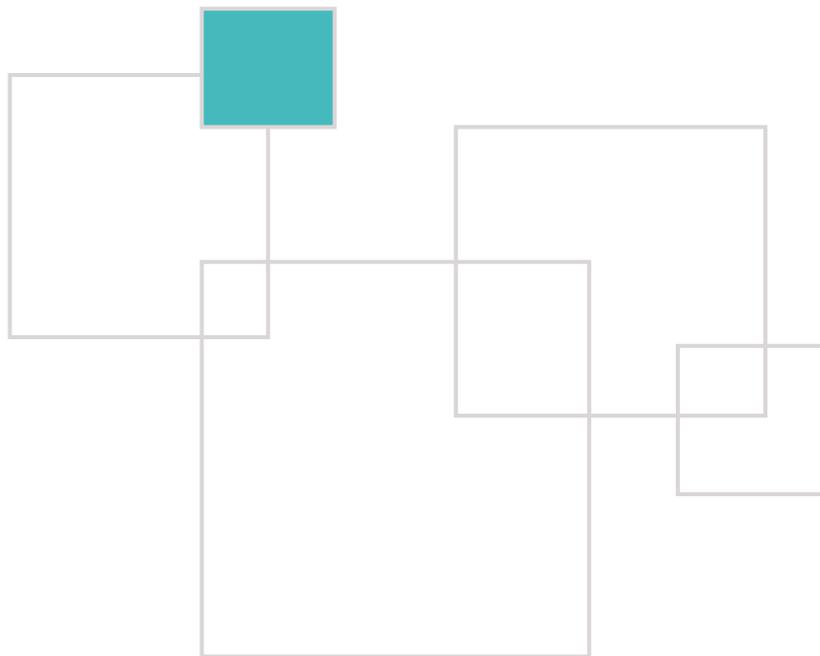
Mirovine ostvarene nakon 1. siječnja 1999. prema posebnim propisima kao i mirovine ostvarene prema općim propisima ograničene su prema Zakonu o najvišoj mirovini (Narodne novine, broj 162/98).

Mirovine koje su pojedini korisnici prema posebnim propisima ostvarili za vrijeme važenja ZOMIO-a (do 31. prosinca 1998.) također su bile limitirane. Limitirane su sve mirovine, pa i one određene na povoljniji način (mirovine članova HAZU, pripadnika Hrvatske domovinske vojske, sudionika NOR-a, ovlaštenih službenih osoba MUP-a i pravosuđa, pripadnika bivše JNA i dr.), osim mirovina Hrvatske vojske ostvarenih do 9. prosinca 1999.

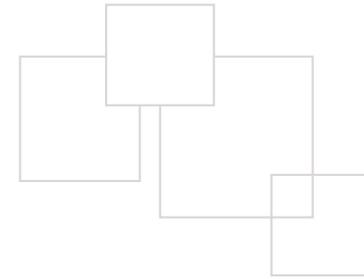
Mirovine određene prema posebnim propisima limitirane su i Zakonom o dopunama Zakona o najvišoj mirovini (Narodne novine, broj 82/01).

Sve ove mirovine podliježu i Zakonu o smanjenju mirovina određenih odnosno ostvarenih prema posebnim propisima o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 71/10, 130/11, skraćeno: Zakon o smanjenju) koji je stupio na snagu 1. srpnja 2010. i prema kojemu se trajno smanjuju mirovine i mirovinska primanja korisnika koji su pravo stekli prema posebnim propisima za 10%. Smanjenju ne podliježu mirovine manje od 3.500 kuna, mirovine HRVI-a iz Domovinskog rata s oštećenjem organizma od 100% te obiteljske mirovine djece smrtno strada- lih hrvatskih branitelja bez oba roditelja, osim sukorisničkih dijelova mirovina koji pripadaju djeci koja su rođena u braku ili izvan braka s drugim roditeljem odnosno udovici.

Prema Zakonu o izmjeni i dopunama Zakona o smanjenju (Narodne novine, broj 157/13), zbog krize uvedeno je i dodatno smanjenje od još 10%, koje je u međuvremenu prestalo 1. listopada 2017. Odlukom Vlade RH o prestanku smanjenja mirovina određenog od 1. siječnja 2014. Navedenim Zakonom ujedno je ukinuto smanjenje mirovina i za redovite članove HAZU jer mirovinu ostvaruju prema općem propisu, uz koju pripada dodatak mirovini određen prema Zakonu o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti.

2.4. NACIONALNA NAKNADA ZA STARIJE OSOBE

Institut nacionalne naknade za starije osobe uveden je Zakonom o nacionalnoj naknadi za starije osobe (Narodne novine, broj: 62/20 - u daljnjem tekstu: Zakon) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2021. Zakon je donesen u skladu sa Strategijom socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020. radi uspostave osnovne socijalne sigurnosti za one osobe koje su ispunile uvjete dobi za starosnu mirovinu, ali nisu uspjele ispuniti uvjet mirovinskog staža

za mirovinu te time (zbog objektivnih ili subjektivnih razloga) nisu uspjele osigurati prihode za život u starosti.

Zakonom je nacionalna naknada definirana kao novčano primanje za starije osobe koje se ostvaruje na način i prema uvjetima propisanim Zakonom. To je osobno pravo korisnika i ne može se prenositi na drugu osobu niti naslijediti, niti može biti predmet ovrhe ili osiguranja.

2.4.1. OSTVARIVANJE PRAVA NA NACIONALNU NAKNADU ZA STARIJE OSOBE

Postupak se pokreće zahtjevom koji se Zavodu može podnijeti na tiskanici u fizičkom obliku, kao i elektroničkim putem u sustavu e-Građani. Zakonom su propisani opći i posebni uvjeti za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe koji moraju biti kumulativno ispunjeni.

Prema općem uvjetu, pravo na nacionalnu naknadu za starije osobe može ostvariti hrvatski državljanin koji je navršio 65 godina života s prebivalištem na području RH u neprekidnom trajanju od 20 godina neposredno prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Posebni uvjeti koje podnositelj zahtjeva mora ispuniti:

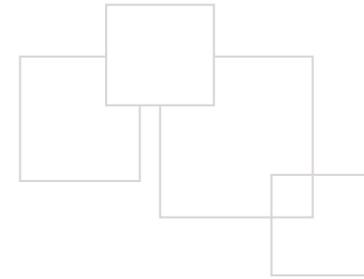
- da nije korisnik mirovine prema propisima RH niti druge države, niti osiguranik u obveznom mirovinskom osiguranju
- da prihod podnositelja zahtjeva i/ili prihod članova njegovog kućanstva u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno ne prelazi utvrđeni iznos nacionalne naknade za starije osobe
- da nije korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu niti mu je priznato pravo na uslugu smještaja prema propisima o socijalnoj skrbi

- da nije sklopio ugovor o dosmrtnom niti doživotnom uzdržavanju kao primatelj uzdržavanja.

U 2021. uvjet dohodovnog cenzusa ispunjen je ako su korisnik i članovi njegovog kućanstva u prethodnoj godini ostvarili prihod koji nije veći od 800 kn mjesečno po članu kućanstva, što je propisana svota nacionalne naknade. Svota nacionalne naknade usklađuje se svake godine, te se prema usklađenoj svoti utvrđuje i dohodovni cenzus.

Zavod jedanput godišnje provjerava pravne i druge pretpostavke za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu. Ako korisnik više ne ispunjava uvjete, Zavod donosi rješenje o prestanku prava na nacionalnu naknadu za starije osobe. Propisana je i obveza korisnika nacionalne naknade da Zavodu nadoknadi štetu koja nastane ako ostvari pravo na nacionalnu naknadu na koju nema pravo ili je ostvari na temelju neistinitih i netočnih podataka za koje je znao ili morao znati da su neistiniti i netočni ili ako u roku od 15 dana ne prijavi promjene koje uzrokuju gubitak prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, a znao je ili morao znati za te promjene.

2.5. | MATIČNA EVIDENCIJA U 21. STOLJEĆU

Zavod vodi matičnu evidenciju o osiguranicima, korisnicima prava i obveznicima doprinosa. Ustanovljena je propisima iz mirovinskog osiguranja 1965. te se u kontinuitetu vodi i održava sa svrhom prikupljanja i evidentiranja podataka o osiguranicima na temelju kojih se ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja.

Matična evidencija uređena je Zakonom o mirovinskom osiguranju kao javni i temeljni registar koji sadrži podatke o osiguranicima, mirovinskom stažu i korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja, čiju dostupnost Zavod osigurava putem državne informacijske infrastrukture svim tijelima javnog sektora kojima su podaci potrebni za obavljanje poslova iz njihovog djelokruga.

Od 1. siječnja 1999. Zavod sustavno nadograđuje vođenje matične evidencije u skladu s odredbama ZOMO-a i općih akata koje donosi - Pravilnik o vođenju matične evidencije o osiguranicima, obveznicima plaćanja doprinosa i korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja te Jedinstvena metodološka načela za vođenje matične evidencije o osiguranicima, obveznicima plaćanja doprinosa i korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja.

Poslovi mirovinskog osiguranja – matične evidencije uključuju: prijave na obvezno mirovinsko osiguranje, kontrolu podataka

za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, upravni postupak utvrđivanja staža i svojstva osiguranika, kompletiranje i pretkompletiranje podataka te razmjenu podataka.

Modernizacija poslovnih procesa u Zavodu, kao i u drugim tijelima i institucijama, osigurana je kontinuiranim osuvremenjivanjem svih poslova mirovinskog osiguranja, u normativnom i digitalnom obliku.

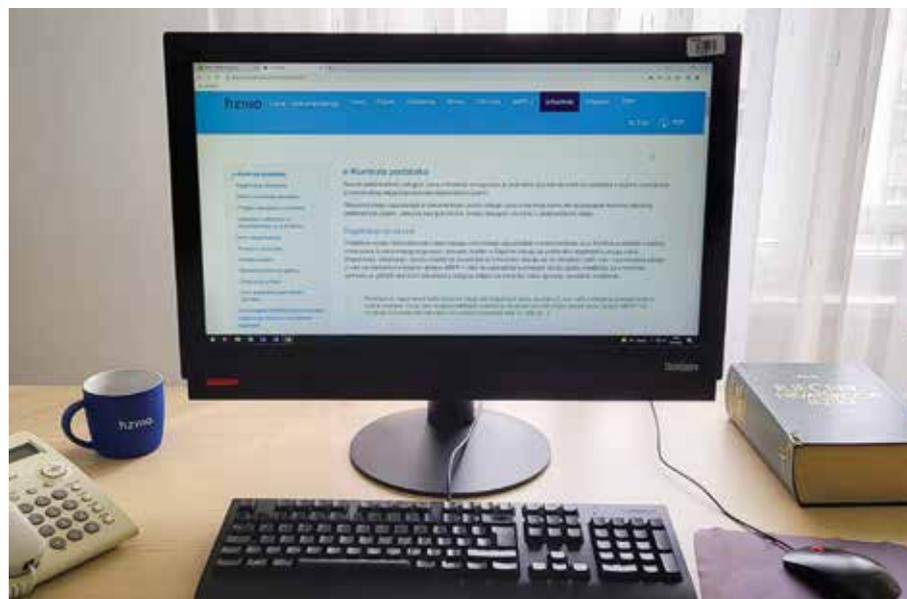
2.5.1. | PRIJAVE NA OBVEZNO MIROVINSKO OSIGURANJE

Podaci sadržani u matičnoj evidenciji Zavoda vode se na propisanim prijavama koje uspostavljaju obveznici, a obrađuju radnici Zavoda. Modernizacija ovog poslovnog procesa započela je u 2006. uvođenjem mogućnosti uspostavljanja prijave na mirovinsko osiguranje elektroničkim putem za obveznike pravne osobe i za osiguranike zaposlene kod pravnih osoba, a od 1. siječnja 2014. usluga je dodatno optimizirana i proširena putem novog sustava elektroničkog poslovanja Zavoda HZMO Lana. Broj prijava uspostavljenih elektroničkim putem kontinuirano raste te je krajem 2021. više od 90% prijava zaprimljeno elektroničkim putem.

Međunarodna organizacija za socijalnu sigurnost (ISSA) je 2016. projektu e-Prijave u konkurenciji 71 projekta, koji je prijavilo 27 članica iz 19 zemalja regije, dodijelila priznanje za kvalitetan projekt.

2.5.2. | KONTROLA PODATAKA ZA OSTVARIVANJE PRAVA IZ MIROVINSKOG OSIGURANJA

Zavod ima zakonski određenu obvezu i ovlast za kontrolu pravilnosti podataka za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja. Svrha kontrole podataka je utvrđivanje točnosti podataka o osiguranicima zaposlenim kod fizičkih i pravnih osoba, koji se koriste za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja.

Zavod kontrolira staž osiguranja i plaće radi pravilnog evidentiranja, što doprinosi bržem ostvarivanju prava na mirovinu.

U okviru kontrole podataka prikupljaju se i prijave kojima se upotpunjuju i ispravljaju nedostajući odnosno pogrešni podaci te se provode aktivnosti koje rezultiraju kontinuiranim povećanjem obuhvata prijava, i to za sve osiguranike u razdoblju od 1970. do 2002. godine, te za osiguranike koji će u sljedećoj godini ispuniti uvjete za mirovinu.

Postupak kontrole prilagođava se potrebama modernog vremena, pa je tako od 5. siječnja 2022. omogućena kontrola podataka elektroničkim putem, novom uslugom e-Kontrola iz sustava HZMO Lana, kojom se znatno ubrzava i olakšava komunikacija s obveznicima, dostava dokumentacije te postupak kontrole.

2.5.3. | UTVRĐIVANJE SVOJSTVA/STAŽA OSIGURANJA

U upravnom postupku utvrđuje se na zahtjev osiguranika ili po službenoj dužnosti svojstvo osiguranika ili staž u slučajevima kada podaci nisu evidentirani u bazama Zavoda ili nisu pravilno evidentirani.

Uvođenjem ESUD-a u poslovanje Zavoda, odnosno rješavanjem zahtjeva elektroničkim putem, kroz virtualni predmet, upravni postupci utvrđivanja svojstva osiguranika i staža osiguranja znatno su ubrzani, komunikacija s osiguranicima, obveznicima i drugim institucijama je olakšana.

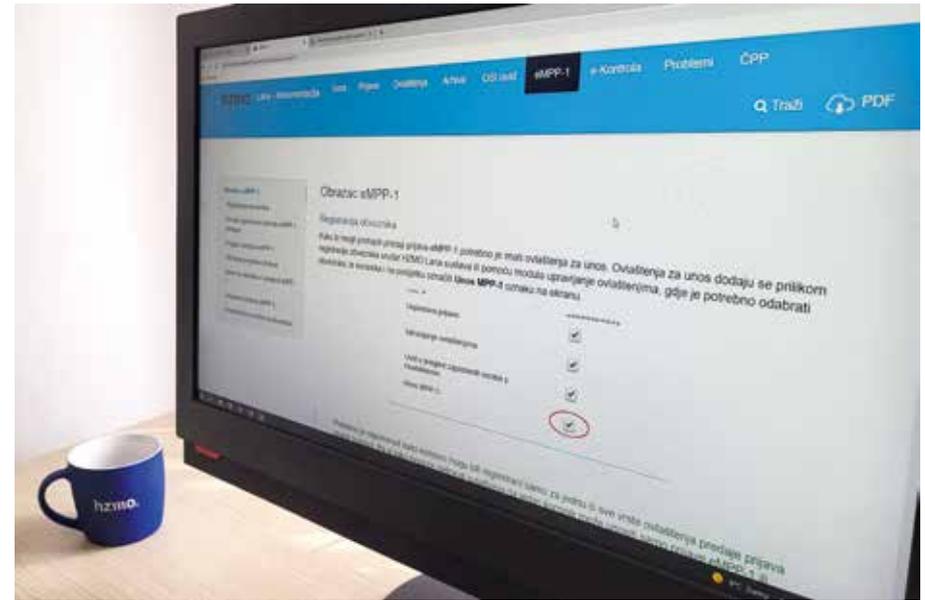
2.5.4. | KOMPLETIRANJE I PRETKOMPLETIRANJE

Postupak kompletiranja provodi se u povodu zahtjeva za ostvarivanje prava na mirovinu, a od 1. siječnja 2005. i obavijesti o namjeri podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava na starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu (pretkompletiranje), te na zahtjev stranih nositelja osiguranja za pregled staža navršenog u RH. U tim postupcima provjeravaju se svi podaci koji se vode u matičnoj evidenciji te se prikupljaju nedostajući podaci. I ovi postupci provode se elektroničkim putem, što olakšava komunikaciju s obveznicima i drugim institucijama.

Bržem i efikasnijem postupku kompletiranja pridonijelo je i to što se od 1. siječnja 2010. uveo novi jedinstveni obrazac kojim se dostavljaju i mijenjaju podaci o utvrđenom stažu osiguranja i osnovici za razdoblja osiguranja od 1. siječnja 1970. nadalje (MPP-1 prijava), koji je zamijenio dotadašnjih nekoliko vrsta obrazaca koje je trebalo uspostavljati.

Daljnji razvoj ovog dijela poslovnog procesa postignut je uvođenjem elektroničke usluge eMPP-1 od 5. siječnja 2021., kojom se i MPP-1 prijava može zatražiti i uspostavljati elektroničkim putem u svim postupcima prikupljanja nedostajućih podataka. Uz kompletiranje i pretkompletiranje, ova usluga važna je i za ranije naveden postupak kontrole podataka, u kojem se također omogućava brže i jednostavnije prikupljanje podataka.

Sredinom 2019. Zavod je uveo novi poslovni model komunikacije s budućim korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja s

ciljem upoznavanja o njihovim pravima, a kako bi se u neposrednom kontaktu s osiguranicima provjerili njihovi podaci u evidencijama Zavoda te na vrijeme pribavili nedostajući podaci. U okviru pilot-projekta ovaj model postigao je odlične rezultate te predstavlja značajan iskorak u daljnjem poboljšanju kvalitete usluga sadašnjim i budućim korisnicima.

2.5.5. | RAZMJENA PODATAKA

Da bi matična evidencija optimalno ispunjavala svoju ulogu, vrlo je važna učinkovita razmjena podataka s vanjskim institucijama tako da se podaci preuzimaju ažurno, unaprijed utvrđenom dinamikom, uz osiguranu redovitu automatsku obradu podataka.

Najznačajnije promjene u poslovima razmjene uvjetovane su mirovinskom reformom koja je započela razmjenom podataka sa Središnjim registrom osiguranika i omogućila novi način evidentiranja jednog od osnovnih podataka za određivanje mirovine - staža i plaća odnosno osnovica putem R-S, a od 2014. putem JOPPD obrasca. Preuzimanjem podataka iz REGOS-a znatno se racionalizirao postupak prikupljanja navedenih podataka jer su ukinute sve pojedinačne prijave o stažu osiguranja i plaći/osnovicama/naknadama koje su do tada poslodavci dostavljali Zavodu.

Od 1. siječnja 2003. podaci o stažu osiguranja i plaći izvode se uparivanjem podataka iz baza Zavoda (prijavno-odjavnih podataka i radnog vremena osiguranika) i podataka o osnovicama preuzetim iz REGOS-a. Obradama su obuhvaćeni svi aktivni osiguranici i svi podaci o plaćama, osnovicama i naknadama koji su za njih uspostavljeni tijekom kalendarske godine.

Razmjena podataka s drugim tijelima državne i javne uprave te institucijama radi obavljanja poslova iz njihova djelokruga uspostavljena je i s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje (omogućen je izravan pristup podacima Zavoda putem posebnog web-servisa), Inspektoratom rada (putem posebne web-aplikacije omogućen je uvid u prijavno-odjavne podatke osiguranika) te s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje (podnesena prijava na mirovinsko osiguranje je elektroničkom razmjenom ujedno i prijava na obvezno zdravstveno osiguranje).

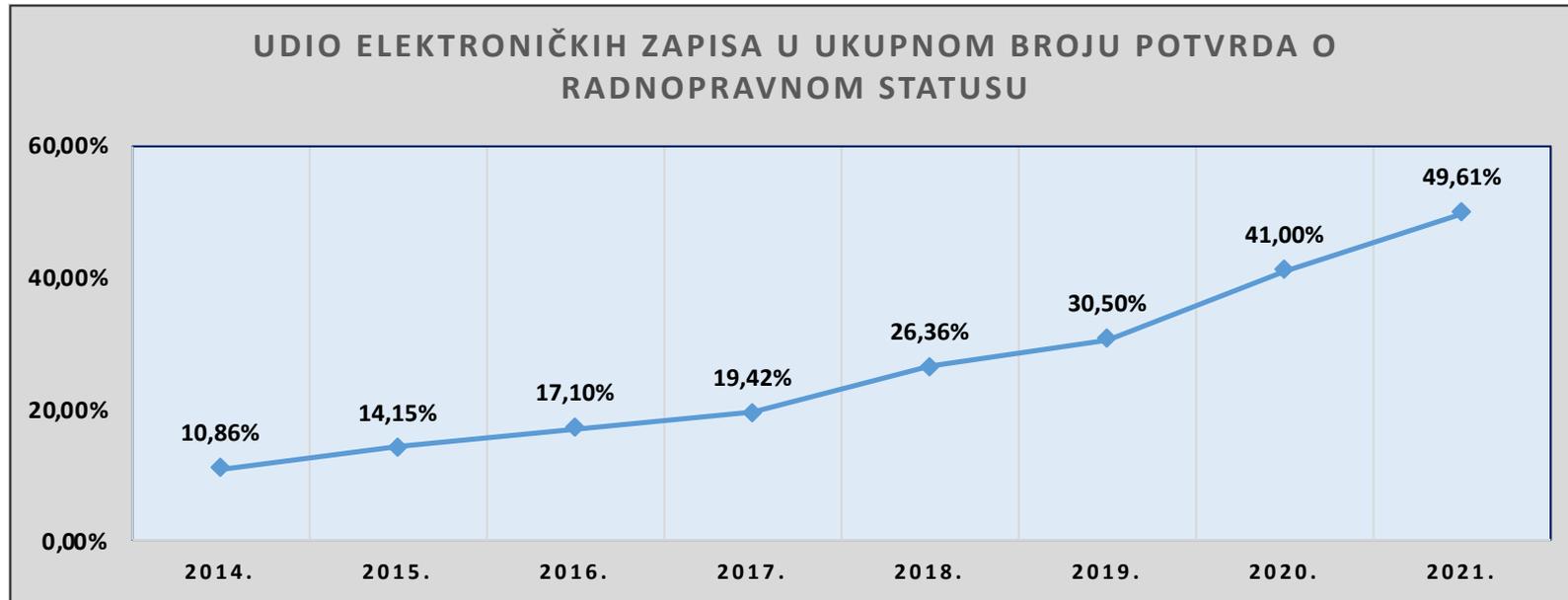
Prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom Zavod je dužan voditi očevidnik zapo-

slenih osoba s invaliditetom. Vođenje očevidnika odvija se razmjenom podataka s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo koji vodi Hrvatski registar o osobama s invaliditetom i Zavodom za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

2.5.6. | ELEKTRONIČKO POSLOVANJE

U 21. stoljeću poslovanje Zavoda u odnosu na vanjske korisnike usluga i obveznike sve više se odvija elektroničkim putem, što znatno olakšava i obavljanje poslova matične evidencije, ali zahtijeva i dodatne prilagodbe. Osim usluge elektroničkog poslovanja HZMO Lana, za poslove Zavoda značajne su i druge elektroničke usluge koje su dostupne putem sustava e-Građani.

Od 1. srpnja 2013. Zavod je, s obzirom na ukidanje radne knjižice, dužan u okviru elektroničke baze podataka o osiguranicima voditi elektroničke zapise s podacima o osiguranicima koji to svojstvo imaju po osnovi radnog odnosa. Sadržaj elektroničkog zapisa, njegovo izdavanje, ispravak, razmjena podataka između tijela s javnim ovlastima te vođenje evidencije o izdanim elektroničkim zapisima propisan je Pravilnikom o elektroničkom zapisu podataka iz područja radnih odnosa, pa su u tu svrhu postojeće baze podataka Zavoda dopunjene podacima o temeljnom i dodatnom obrazovanju i dr. Od 1. srpnja 2013. Zavod u okviru elektroničke baze podataka o osiguranicima vodi podatke za sve osiguranike prijavljene na mirovinsko osiguranje, neovisno po kojoj su osnovi osigurani.

Projekt elektroničkog zapisa podataka (ERPS) je 2016. također dobio od Međunarodne organizacije za socijalnu sigurnost (ISSA) priznanje, i to s posebnom pohvalom za kvalitetan projekt.

U razdoblju 2014. - 2021. udio izdanih elektroničkih zapisa u ukupnom broju izdanih potvrda o radnopravnom statusu je u kontinuiranom porastu.

U posljednjih nekoliko godina povećao se broj razmjena podataka s drugim institucijama, radni postupci se osuvremenjuju informatizacijom (tako su npr. ESUD-om, osim upravnih postupaka i kompletiranja podataka, obuhvaćeni i drugi po-

stupci, npr. izdavanje potvrda o utvrđenom stažu osiguranja na temelju uplaćenih doprinosa za samostalne obveznike doprinosa, a u sljedećoj fazi proširit će se na nepravni postupak i postupke kontrole podataka), a u tijeku su i projekti kojima će se proširiti elektroničke usluge.

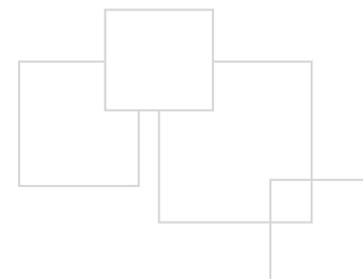
Poslovi vođenja podataka u matičnoj evidenciji i nadalje će se prilagođavati potrebama modernog vremena radi funkcionalnije organizacije poslovnih procesa, kao odgovor na potrebe osiguranika, obveznika i Zavoda i ispunjavanja uloge Zavoda kao javnog i temeljnog registra podataka koje vodi.

2.6. | KATEGORIJE OSIGURANIKA U RAZDOBLJU 2000. – 2022.

Reforma mirovinskog osiguranja započela je 1. siječnja 1999. početkom primjene Zakona o mirovinskom osiguranju koji je u sustav obveznog mirovinskog osiguranja integrirao nove kategorije osiguranika. Zakonom o mirovinskom osiguranju koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014., uključujući i izmjene i dopune spomenutih zakona, proširio se krug kategorija osoba obuhvaćenih obveznim mirovinskim osiguranjem.

Nove kategorije osiguranika uvjetovane su promjenama u sustavima rada i radnih odnosa, socijalne skrbi, poreznom sustavu i sustavu obračuna i naplate doprinosa za obvezna osiguranja, uvjetima za obavljanje gospodarske djelatnosti poljoprivrede na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu te pristupanjem RH Europskoj uniji i primjenom uredbi o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti.

Sveobuhvatan presjek kategorija osiguranika u razdoblju od 2000. do 2022. podijeljen je na skupine koje obuhvaćaju više kategorija osiguranika sa sličnom pravnom osnovom.

2.6.1. | OSOBE U RADNOM ODNOSU I S NJIMA PREMA POSEBNIM PROPISIMA IZJEDNAČENE OSOBE

Propisima kojima se uređuju radni odnosi, u sustav rada uvedena je od 1. siječnja 1996. koncepcija radnog odnosa koja se temelji na ugovoru o radu kao dvostrano obveznom i konsenzualnom ugovoru, čime radni odnos prestaje biti statusno pitanje. Temelj za obvezno mirovinsko osiguranje navedene skupine proizlazi iz radnog ili sličnog odnosa s poslodavcem (pravnom ili fizičkom osobom) koji ima sjedište u RH ili (od 1. srpnja 2013.) u državi članici EU, odnosno Europskog gospodarskog prostora, obuhvaćajući radnike, namještenike, osobe koje se stručno osposobljavaju za rad i sezonske radnike u poljoprivredi. Status osoba koje su izabrane ili imenovane na dužnosti u tijelima javne vlasti i u jedinicama lokalne i područne (regionalne) uprave i obavljaju poslove u djelokrugu tih tijela uređen je posebnim zakonima, izdavanjem upravnog akta kao koncepcije upravno-pravnog i radno-pravnog odnosa.

Osobe koje se obvezno osiguravaju na mirovinsko osiguranje u kombinaciji neformalnog rada i radnog odnosa su osobe koje pružaju pomoć i njegu hrvatskim ratnim vojnim invalidi-

ma iz Domovinskog rata te osobe koje su nezaposlene i nisu u ugovornom odnosu, a pravo na obvezno mirovinsko osiguranje pobliže se uređuje posebnim propisima.

2.6.2. | OSOBE KOJE OBAVLJAJU SAMOSTALNI RAD

Osobe koje obavljaju samostalni rad, odnosno samostalnu djelatnost obvezno se osiguravaju na mirovinsko osiguranje ako su upisane u odgovarajući registar (npr. obrtni, sudski, registar poreznih obveznika), upisnik koji vode nadležna tijela (npr. imenik odvjetnika, evidencija vjerskih zajednica) ili su članovi strukovnih udruga (npr. umjetnici, novinari, lektori) ili im se rješenjem nadležnog ministarstva odobri obavljanje djelatnosti u skladu s odredbama posebnih zakona (npr. privatna praksa zdravstvenog radnika).

2.6.3. | SPORTAŠI

Sportaši mogu obavljati sportsku djelatnost (sudjelovanje u sportskim natjecanjima, sportske pripreme, rekreacije i poduke) kao samostalnu djelatnost na temelju upisa u registar sportskih djelatnosti.

Osoba koja rješenjem Hrvatskog olimpijskog odbora, Hrvatskog paraolimpijskog odbora i Hrvatskog sportskog saveza gluhih ima priznat status vrhunskog sportaša od I. do III. kategorije, na osnovi tog statusa obvezno se osigurava na mirovinsko osiguranje ako nije obvezno osigurana po nekoj drugoj osnovi propisanoj ZOMO-om (supsidijarnost osiguranja).

Sportaš kao fizička osoba u sustavu sporta (npr. sportaš, trener, instruktor, voditelj) može sa sportskim klubom (sportska udruga za natjecanje, sportska dionička društva) sklopiti ugovor o radu i obavljati sportsku djelatnost u obliku nesamostalnog rada, a ne kao samostalni rad.

2.6.4. | POLJOPRIVREDNICI

Zakonom o mirovinskom osiguranju zadržana je koncepcija obveznog mirovinskog osiguranja poljoprivrednika koja se temeljila na visini katastarskog prihoda kao pokazatelja za određivanje visine osnovice za obračunavanje i plaćanje doprinosa za mirovinsko osiguranje.

Od 18. prosinca 2002. izmijenjena je koncepcija obveznog mirovinskog osiguranja poljoprivrednika koja se temeljila na katastarskom prihodu s vlasničkopravnom koncepcijom, koja za temelj ima vlasništvo, posjed, zakup i koncesiju poljoprivrednog zemljišta. Osim toga, u sustav mirovinskog osiguranja uvodi se nova kategorija osiguranika poljoprivrednika koji su upisani u registar obveznika poreza na dohodak ili poreza na dobit po osnovi obavljanja poljoprivrede i šumarstva te se po toj osnovi i nadalje osiguravaju na obvezno mirovinsko osiguranje.

Najznačajnija promjena u mirovinskom osiguranju poljoprivrednika uvedena je 1. studenoga 2010. zamjenom vlasničkopravne koncepcije kao temelja za priznanje svojstva osiguranika poljoprivrednika, koncepcijom upisa nositelja i članova obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva u Upisnik obitelj-

skih poljoprivrednih gospodarstava, koja se i sada primjenjuje. Nositeljima samoopskrbnog poljoprivrednog gospodarstva upisanim u Upisnik poljoprivrednika omogućeno je da se na osobni zahtjev osiguraju na mirovinsko osiguranje.

2.6.5. | POMORCI

Obvezno mirovinsko osiguranje pomoraca primjenjivalo se u neizmijenjenom obliku do 31. prosinca 2007. na način da su se pomorci koji su ukrcani na brod pod stranom zastavom obvezno osiguravali na mirovinsko osiguranje u RH na temelju sklopljenog ugovora sa stranim poslodavcem, odnosno na temelju potvrde o ukrcaju, ako međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju, sklopljenim između RH i države čiju zastavu brod vije, nije bilo drugačije određeno.

Zakonom o izmjenama i dopunama Pomorskog zakonika koji je stupio na snagu 1. siječnja 2008. i njegovim daljnjim izmjenama i dopunama te Zakonom o mirovinskom osiguranju koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014., započela je reforma radnopravnog statusa i mirovinskog osiguranja pomoraca. Naime, obvezno se osiguravaju na mirovinsko osiguranje pomorci – članovi posade broda u međunarodnoj plovidbi čiji je poslodavac, brodar ili kompanija strana pravna osoba, na temelju upisa podataka o ukrcaju/iskrcaju u pomorskoj knjižici, ako dvostranim međunarodnim ugovorima o socijalnom osiguranju, a od 1. srpnja 2013. i uredbama EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti nije drugačije određeno, odnosno članovi posade broda čiji je poslodavac, brodar ili kompanija domaća pravna osoba, a brod plovi u međunarodnoj plovidbi.

Pomorci koji imaju sklopljen ugovor o radu s poslodavcem (fizičkom ili pravnom osobom), brodarom ili kompanijom domaćom pravnom osobom, a brod plovi u teritorijalnim vodama RH (nacionalna plovidba), obvezno se osiguravaju na mirovinsko osiguranje kao osobe u radnom odnosu i izjednačene su u pravima i obvezama s radnicima.

Članovima posade broda u međunarodnoj plovidbi (od 11. lipnja 2011.) i članovima posade broda u nacionalnoj plovidbi, razdoblje ukrcaja na brodu navedeno u pomorskoj knjižici računa se u staž osiguranja s povećanim trajanjem na način da se svakih 12 mjeseci provedenih na ukrcaju računa kao 15 mjeseci staža osiguranja.

2.6.6. | MJERE DEMOGRAFSKE POLITIKE REPUBLIKE HRVATSKE U SUSTAVU MIROVINSKOG OSIGURANJA

Kao poticajna mjera očuvanja demografske slike RH, od 1. siječnja 1999. omogućeno je stjecanje prava na mirovinsko osiguranje roditelju koji obavlja roditeljsku dužnost u prvoj godini života djeteta pod uvjetima propisanim Zakonom o mirovinskom osiguranju.

2.6.7. | OSOBE U SUSTAVU SOCIJALNE SKRBI

Propisima kojima se uređuje područje socijalne skrbi, kontinuirano se uređuje i unaprjeđuje sustav socijalne skrbi u RH zaštitom najranjivijih skupina u društvu i proširenjem prava osobama koje se nalaze u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. U tu svrhu, pravo na mirovinsko osiguranje omogućeno je roditelju njegovatelju, njegovatelju osoba s invaliditetom i njegovatelju djeteta s teškoćama u razvoju. Svojstvo osiguranika u Zavodu priznaje se na osnovi prethodno priznatog statusa u sustavu socijalne skrbi. Mirovinskim osiguranjem obuhvaćene su i osobe koje pružaju socijalne usluge kao profesionalnu djelatnost u vidu predstavnika obiteljskog doma, obavljanja poslova savjetovališta i usluga pomoći i njege u kući pod uvjetima pobliže uređenim propisima iz sustava socijalne skrbi, odnosno pružanjem socijalne usluge udomiteljstva, u obliku standardnog udomitelja i specijaliziranog udomitelja za djecu, uređene propisom o udomiteljstvu.

2.6.8. | SPECIFIČNI OBLICI RADA

Osobama koje obavljaju drugu djelatnost i osobama koje ostvaruju primitke po osnovi drugog dohotka, na način kako je to uređeno propisima za plaćanje obveznih doprinosa, u staž osiguranja računa se razdoblje za koje je utvrđena godišnja osnovica po osnovi obavljanja druge djelatnosti, razdoblje u kojem su isplaćeni primici po osnovi drugog dohotka i razdoblje za koje je utvrđena razlika obveze doprinosa za člana uprave, izvršnog direktora, likvidatora i upravitelja zadruge,

ako je obveznik plaćanja doprinosa uplatio u cijelosti doprinose za mirovinsko osiguranje.

2.6.9. | PRODUŽENO OSIGURANJE

Produženo osiguranje je oblik dobrovoljnog osiguranja. Osiguranik sam odlučuje o početku i prestanku osiguranja nastankom određenih okolnosti koje daju pravo na to osiguranje, u skladu sa Zakonom o mirovinskom osiguranju, kako bi se omogućilo da osiguranik uplatom doprinosa za mirovinsko osiguranje na osnovi produženog osiguranja ostvari staž osiguranja.

2.6.10. | OSOBE OSIGURANE U ODREĐENIM OKOLNOSTIMA

Ova skupina obuhvaća osobe osigurane na mirovinsko osiguranje u slučaju nastanka rizika smanjenja radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost te djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti i tjelesnog oštećenja nastalog zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti za vrijeme obavljanja praktične nastave i stručne prakse, stručnog osposobljavanja ili profesionalne rehabilitacije nezaposlenih osoba, izdržavanja kazne zatvora i rada za opće dobro, odnosno sudjelovanja u spašavanju i obrani od elementarnih nepogoda, u gašenju požara u kojem sudjeluju članovi dobrovoljnog vatrogasnog društva i prigodom obavljanja dužnosti građana u obrani.

SAŽETAK

Da bi se osigurala socijalna sigurnost osiguranika za slučaj nastanka rizika starosti, invalidnosti i smrti te pojedinca potaknulo na veću socijalnu odgovornost vezano uz osiguranje prihoda za starost, 1. siječnja 1999. započela je reforma hrvatskog mirovinskog sustava, a obvezno i dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje uvedeno je i provodi se od 1. siječnja 2002.

Osnovan je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje kao pravna osoba s javnim ovlastima u rješavanju o pravima i obvezama iz mirovinskog osiguranja.

Sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj sastoji se od mirovinskog osiguranja utemeljenog na generacijskoj solidarnosti te od obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Zakonom o mirovinskom osiguranju osiguravaju se prava na starosnu mirovinu, prijevremenu starosnu mirovinu, invalidsku mirovinu, obiteljsku mirovinu, najnižu mirovinu, osnovnu mirovinu, profesionalnu rehabilitaciju, naknadu zbog tjelesnog oštećenja i naknadu putnih troškova u vezi s ostvarivanjem osiguranih prava.

Od 1. srpnja 2001. Zavod se povezo u jedinstveni informacijski sustav Ministarstva financija i Državne riznice kao područna riznica te je tako postao prvi izvanproračunski korisnik koji samostalno unosi obveze za isplatu većeg dijela mirovina i mirovinskih primanja.

Dana 12. ožujka 2020. Zavod je osnovao Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo za isplatu mirovina iz obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje.

Izmjene ZOMO-a u razdoblju od 1999. do 2021. pratile su aktualna i očekivana demografska, ekonomska i društvena zbivanja.

Prava iz mirovinskog osiguranja za pojedine kategorije osiguranika uređena su posebnim propisima kojima su propisani drugačiji uvjeti

za ostvarivanje prava na mirovinu u odnosu na uvjete propisane Zakonom o mirovinskom osiguranju.

Prema posebnim propisima, prava mogu ostvariti hrvatski branitelji, djelatne vojne osobe, policijski službenici i ovlaštene službene osobe pravosuđa, radnici na poslovima razminiranja, vatrogasci, zastupnici u Hrvatskom saboru, redoviti članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i drugi.

Zakonom o nacionalnoj naknadi za starije osobe, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2021., osobama koje su navršile 65 godina života, ali nisu ispunile uvjet mirovinskog staža za priznanje prava na mirovinu te time nisu uspjele osigurati prihode za život u starosti, omogućeno je ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe.

Reformom je proširen krug osoba koje se obvezno osiguravaju na mirovinsko osiguranje i kojim su obuhvaćeni novi oblici nesamostalnog rada (npr. sezonski radnici u poljoprivredi) i samostalnog rada (npr. osobe upisane u registar poreznih obveznika), roditelji koji obavljaju roditeljske dužnosti u prvoj godini života djeteta (mjera demografske politike), osobe koje pružaju usluge u sustavu socijalne skrbi (npr. njegovatelji, udomitelji, predstavnici obiteljskog doma) i specifični oblici rada (drugi dohodak i druga djelatnost).

Novim Zakonom o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2019., primjena instituta staža osiguranja s povećanim trajanjem na radnim mjestima i zanimanjima prilagođena je standardima i novim mjerama zaštite na radu te modernizaciji tehnoloških procesa. Proširen je krug osiguranika – osoba s invaliditetom kojima se priznaje pravo na staž osiguranja s povećanim trajanjem i sniženje dobne granice za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu.

O osiguranicima, korisnicima prava i obveznicima doprinosa Zavod vodi matičnu evidenciju radi prikupljanja i evidentiranja podataka na temelju kojih se ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja.

Ključan korak prema bržem i funkcionalnijem prikupljanju i evidentiranju podataka napravljen je osuvremenjivanjem poslovnih procesa koji se vode u matičnoj evidenciji. Uz automatsko izvođenje podataka o stažu osiguranja i plaći radi ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja, obradom podataka iz baza Zavoda i podataka preuzetih

od REGOS-a, uvedene su i unaprijeđene elektroničke usluge kroz sustav Lana mirovinsko - nadogradnja usluge e-prijava te u konačnici uvođenje eMPP-1 prijava i digitalne kontrole podataka o kojima ovise prava iz mirovinskog osiguranja.

SUMMARY

The reform of the Croatian pension scheme (that began on 1 January 1999) was designed to provide social security for insured persons against the risk of old age, disability, and death and encourage the citizens to become more socially responsible about their income in old age. The mandatory and voluntary pension insurance by individual capitalized savings started on 1 January 2002 and is still in force.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (Croatian Pension Insurance Institute, short: HZMO) was established as a legal entity with public authority in resolving pension insurance rights and obligations.

The pension insurance scheme in the Republic of Croatia consists of insurance based on generational solidarity, and mandatory and voluntary pension insurance based on individual capitalized savings.

The Pension Insurance Act (ZOMO) provides the rights to the old age pension, early age pension, disability pension, survivor's pension, minimum pension, basic pension, professional rehabilitation, compensation for bodily injury and reimbursement of travel expenses related to the exercise of insured rights.

From 1 July 2001, HZMO integrated into a unique IT system of the Ministry of Finance and State Treasury as a regional treasury, thus be-

coming the first extra-budgetary user that independently keeps records of payment obligations for most pensions and pension benefits.

On 12 March 2020, HZMO established *Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo* (Croatian Pension Insurance Company) for payment of pensions under mandatory and voluntary pension insurance based on individual capitalized savings.

The amendments to ZOMO, occurring from 1999 to 2021, followed the existing and anticipated demographic, economic and social developments.

Pension insurance rights for some insured person categories are subject to regulations prescribing eligibility that differs from those under the Pension Insurance Act.

The Croatian veterans, active military personnel, police officers, authorized judicial officials, demining workers, firefighters, members of the Croatian Parliament and regular members of the Croatian Academy of Sciences and Arts and others may acquire their pension rights under specific regulations.

The Act on the National Benefit for the Elderly (in force from 1 January 2021) allows those who reached the age of 65 but have not met a sufficient qualifying period to acquire the right to national benefit for the elderly.

The reform expanded the circle of persons covered by mandatory pension insurance. It included new forms of employment (e.g., seasonal agricultural workers) and self-employment (e.g., persons registered as taxpayers), parents performing parental duties during the first year of a child's life (demographic policy measure), persons providing services within the system of social welfare (e.g., carers, foster parents, representatives of the family homes for the elderly) and specific forms of work (other income and secondary activity).

By the new *Act on Insurance Periods with Extended Duration* in force from 1 January 2019 (Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem), the principle of insurance periods with extended duration in jobs and occupations was adjusted to standards and new occupational safety measures and modernization of technological processes. It implied

broader coverage of insured persons to persons with disabilities approved of the insurance with extended duration and lower age eligibility for an old-age pension.

HZMO keeps a central database of insured persons, beneficiaries, and contribution payers for collecting and recording the data requisite for acquiring pension insurance rights.

A crucial step to a faster and more effective collecting and recording of data was the modernization of business processes used by the central database. Automatic fetching of information about the periods of insurance and salaries needed to decide about the pension insurance rights (by the processing of data from HZMO and REGOS databases) launched and improved electronic services available through *Lana mirovinsko* system (upgraded e-registrations, availability of electronic modification of entries through the so-called *eMPP -1* service and digital control of data critical for rights under the pension insurance).

RÉSUMÉ

La réforme du système de pension croate, débuté le 1er janvier 1999, a été introduite dans le but d'assurer la sécurité sociale des personnes assurées pour les risques de vieillesse, d'invalidité et de décès et d'inciter les citoyens à une plus grande responsabilité sociale concernant l'assurance des revenus pour la vieillesse. L'assurance pensions obligatoire et volontaire sur la base de l'épargne individuel capitalisé a été introduit le 1er janvier 2002 et est toujours en application.

L'Institut croate d'assurance pensions a été fondé comme la personne morale avec les compétences publiques dont la tâche est de décider sur les droits et les obligations au sein de l'assurance pensions.

Le système d'assurance pensions en République de Croatie est constitué de l'assurance pensions basée sur la solidarité générationnelle et de l'assurance pensions obligatoire et volontaire basée sur l'épargne individuel par capitalisation.

La Loi sur l'assurance pensions régit les droits concernant la pension de vieillesse, la pension de vieillesse anticipée, la pension d'invalidité, la pension de réversion, la pension minimale, la pension de base, la rééducation professionnelle, l'indemnité pour la lésion professionnelle et l'indemnité de transport en relation avec les droits assurés.

Depuis le 1er juillet 2001 l'Institut est lié au système informatique unique du Ministère des finances et de la Trésorerie de l'état en tant que trésorerie régionale. De cette manière il est devenu le premier usager indépendant du budget d'état qui introduit en pleine autonomie les obligations pour le versement d'une majeure partie des pensions et des prestations d'assurance pensions.

En date du 12 mars l'Institut a fondé la Société croate d'assurance pension pour le paiement des pensions de l'assurance pensions obligatoire et volontaire sur la base de l'épargne individuel par capitalisation.

Les modifications de la Loi sur l'assurance pensions durant la période de 1999 à 2021 ont suivi les événements actuels et attendus sur le plan démographique, économique et social.

Les droits de l'assurance pensions pour certaines catégories d'assurés sont régis par les normes particulières prévoyant les conditions pour l'ouverture du droit à pension qui sont différentes par rapport aux conditions prescrites par la Loi sur l'assurance pensions.

Selon les normes particulières les droits peuvent être acquis par les défenseurs de la patrie, les militaires actifs, les agents de la police et les acteurs de la justice, les demineurs, les pompiers, les députés dans le Parlement croate, les membres réguliers de l'Académie croate des sciences et des arts et autres.

La Loi sur l'allocation nationale pour les personnes âgées, entrée en vigueur le 1er janvier 2021, a rendu possible l'ouverture du droit

à l'allocation nationale pour les personnes âgées aux citoyens qui ont accompli 65 ans, mais qui n'ont pas rempli la condition de durée d'assurance pour l'attribution du droit à pension et qui, par conséquent, n'ont pas réussi à assurer des revenus pour la vieillesse.

La Réforme a élargi le cercle de personnes couvertes par l'assurance pensions obligatoire. Elle a inclus les formes nouvelles du travail indépendant (par ex. les saisonniers dans l'agriculture) et du travail salarié (par ex. les personnes inscrites dans le registre des contribuables), les parents qui exercent des tâches de parent durant la première année de l'enfant (la mesure de la politique démographique), les personnes qui offrent leurs services dans le cadre du système de la prévoyance sociale (par ex. les soignants, les parents d'accueil, les représentants des maisons de famille pour les personnes âgées) et les formes spécifiques du travail (un autre revenu et une activité secondaire).

Avec la Nouvelle Loi sur les périodes d'assurances avec la durée augmentée, entrée en vigueur le 1er janvier 2019, l'application du principe des périodes d'assurance avec la durée augmentée concernant certains postes de travail et les métiers a été adaptée aux normes et aux nouvelles mesures de protection du travail et de la modernisation des processus technologiques. Le cercle d'assurés a été élargi en introduisant les personnes handicapées auxquels a été reconnu le droit aux périodes d'assurance avec la durée augmentée et l'abaissement de l'âge pour l'ouverture du droit à la pension de vieillesse.

L'Institut tient le Registre central des assurés, des bénéficiaires et des payeurs de contributions en récoltant et en enregistrant les données sur la base desquels sont ouverts les droits de l'assurance pensions.

Le pas crucial vers une récolte et une registration plus rapide et plus fonctionnelle de données a été effectué en modernisant les processus d'affaires mis en place dans le Registre central des assurés.

Outre l'affichage automatique de données sur les périodes d'assurance et les salaires pour l'ouverture des droits de l'assurance pensions, grâce au traitement de données provenant des bases de l'Institut et de REGOS, on a introduit et modernisé les services élec-

troniques tels que le système Lana mirovinsko - l'amélioration ultérieure du service e-déclaration et, au final, l'introduction des soi-disant déclarations eMPP-1 et le contrôle numérique de données dont dépendent les droits de l'assurance pensions.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Ziel der Rentenreform vom 1. Januar 1999 war die soziale Sicherheit der Versicherten im Falle von Alter, Invalidität und Tod zu gewährleisten und den Einzelnen zur Sicherung des Einkommens im Alter anzuregen. Die freiwillige Rentenversicherung aufgrund der individuellen kapitalgedeckten Altersvorsorge wird seit dem 1. Januar 2002 durchgeführt.

Das Kroatische Rentenversicherungsamt (HZMO) wurde als öffentliche Behörde gegründet, um über Rechte und Pflichten aus der Rentenversicherung zu entscheiden.

Das Rentenversicherungssystem in Kroatien besteht aus der Rentenversicherung aufgrund der Generationensolidarität und aus der obligatorischen und freiwilligen Rentenversicherung aufgrund der individuellen kapitalgedeckten Altersvorsorge.

Mit dem Rentenversicherungsgesetz werden Ansprüche auf Altersrente, vorzeitige Altersrente, Invaliditätsrente, Hinterbliebenenrente, Mindestrente, Grundrente, und berufliche Rehabilitationsmaßnahmen gewährleistet bzw. Schadenersatz für Körperschäden und Reisekosten im Zusammenhang mit der Ausübung von Rechten erteilt.

Seit dem 1. Juli 2001 ist das Kroatische Rentenversicherungsamt an das einheitliche Informationssystem des Finanzministeriums und der Staatskasse als regionale Kasse angebunden. Als der erste außerbudgetäre Nutzer führt das Amt selbständig die Evidenz über die Zahlung von Beiträgen und Renten.

Am 12. März 2020 gründete das Amt Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. (HRMOD d.d.) bzw. eine Rentenversicherungsgesellschaft, die für Rentenauszahlungen aus der obligatorischen und freiwilligen Rentenversicherung aufgrund der individuellen kapitalgedeckten Altersvorsorge zuständig ist.

Die Novellen zum Rentenversicherungsgesetz im Zeitraum von 1999 bis 2021 waren in Einklang mit aktuellen demographischen, wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Entwicklungen.

Die Ansprüche aus der Rentenversicherung für bestimmte Kategorien von Versicherten werden durch Sondervorschriften geregelt, die andere Voraussetzungen im Vergleich zum Rentenversicherungsgesetz vorschreiben.

Die Ansprüche gemäß Sondervorschriften können Veteranen aus dem Heimatskrieg, Berufssoldaten, Polizei- und Justizbeamte, Mienenräumer, Berufsfeuerwehr, Abgeordnete im kroatischen Parla-

ment, ordentliche Mitglieder der Kroatischen Akademie der Wissenschaften und Künste geltend machen.

Mit dem am 1. Januar 2021 verabschiedeten Gesetz über die nationale Kompensation für Ältere steht den Personen mit vollendeten 65 Jahren, die keine Voraussetzungen für die Anerkennung des Anspruchs erfüllen und somit über kein Einkommen im Alter verfügen, das Recht auf die nationale Kompensation zu.

Durch die Reform wurde der Kreis der Pflichtversicherten erweitert und umfaßt jetzt neue Formen der nichtselbständigen (z.B. Saisonarbeitskräfte in der Landwirtschaft) und selbständigen Arbeit (z.B. Steuerpflichtige) sowie Eltern, die im ersten Lebensjahr des Kindes elterlichen Pflichten nachkommen (demographisch-politische Maßnahmen), Leistungserbringer im Bereich der Sozialhilfe (z. B. Pfleger, Pflegeeltern, Familienheim-Vertreter) und besondere Erwerbstätigkeiten (Nicht-Erwerbseinkommen und sonstige Tätigkeiten).

Mit dem neuen Gesetz über vermehrt angerechnete Versicherungszeiten vom 1. Januar 2019 wurde die Anwendung des Rechts-

instituts der vermehrten Versicherungszeiten neuen Standards und Arbeitsschutzmaßnahmen sowie modernen technologischen Prozessen am Arbeitsplatz angepaßt. Der Kreis der Versicherten wurde erweitert – behinderte Menschen mit Anspruch auf vermehrte Versicherungszeiten – und die Altersgrenze für die Altersrente herabgesetzt.

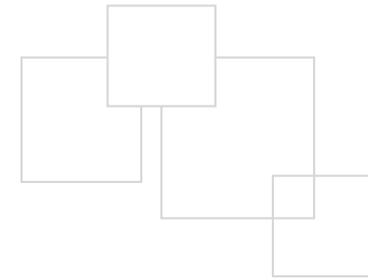
Das Amt erfaßt die zur Geltendmachung der Ansprüche erforderlichen Daten über Versicherte, Berechtigte und Beitragspflichtige. Die Datenerhebung und -erfassung wurde durch die Modernisierung der Geschäftsprozesse in der Datenbank beschleunigt. Neben dem automatisierten Abruf von Versicherungszeiten- und Einkommensdaten, die für den Anspruchserwerb erforderlich sind, wurden gleichzeitig elektronische Dienstleistungen im System Lana mirovinsko eingeführt und verbessert, darunter e-prijava (e-Meldung) und eMPP-1-Meldung mit entsprechenden digitalen Datenkontrollen.

MIROVINSKO OSIGURANJE I MEĐUNARODNI PROPISI

3.1. | MEĐUNARODNI UGOVORI O SOCIJALNOM OSIGURANJU

Svaka država, pa tako i Hrvatska, dužna je brinuti se o svojim građanima i kada ne borave na njezinom teritoriju (članak 10. Ustava Republike Hrvatske: „Republika Hrvatska štiti prava i interese svojih državljana koji žive ili borave u inozemstvu...“). Radi zaštite svojih građana koji rade ili borave izvan njihovog područja, većina država sklapa dvostrane, odnosno višestrane ugovore o socijalnom osiguranju kojima se uređuju ostvarivanja i korištenja prava građana.

Ugovori o socijalnom osiguranju sklapaju se među europskim državama skoro dva stoljeća, a svrha im je da osobama koje su živjele i bile osigurane u državama ugovornicama i članovima njihovih obitelji osiguraju određena prava odnosno davanja iz osiguranja za slučaj bolesti i majčinstva, starosti, invalidnosti i smrti, ozljede na radu i profesionalne bolesti, nezaposlenosti, kao i obiteljska davanja (u Hrvatskoj doplatak za djecu).

Prema hrvatskom zakonodavstvu međunarodni ugovor je sporazum, utemeljen na sukladnom očitovanju najmanje dva-ju međunarodnopravnih subjekata, uređen međunarodnim pravom i u pisanom obliku, bez obzira na to je li sadržan u jedinstvenoj ispravi ili u dvjema ili više međusobno povezanih isprava i neovisno o njegovu nazivu, koji Republika Hrvatska

sklapa s jednom ili više država, jednom ili više međunarodnih organizacija odnosno s jednim ili više ostalih međunarodnopravnih subjekata.

Prema članku 134. Ustava Republike Hrvatske: „Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj snazi su iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava.“

Međunarodni ugovori, pa tako i ugovori o socijalnom osiguranju, sklopljeni i na snazi u skladu s navedenom ustavnom odredbom i Zakonom o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora, po svojoj su snazi iznad zakona, što znači da se u slučaju kolizije između odredbe međunarodnog ugovora i zakonske odredbe koja uređuje isti pravni odnos ili situaciju u praksi primjenjuju odredbe međunarodnog ugovora.

Ugovori o socijalnom osiguranju imaju određene specifičnosti po kojima se razlikuju od drugih međunarodnih ugovora:

- koordiniraju primjenu nacionalnih zakonodavstava o socijalnom osiguranju (sigurnosti) u sklopu kojih se ostvaruju i određena subjektivna prava u pojedinačnim slučajevima
- uspostavljaju pravnu vezu između zakonodavstava o socijalnom osiguranju različitih država
- primjenjuju se izravno na slučajeve ili odnose koje uređuju i služe kao temelj za ostvarivanje prava u pojedinim slučajevima
- sklapaju se na neodređeno vrijeme, a prava pojedinaca ostvarena njihovom primjenom traju i izvršavaju se i nakon njihovog otkazivanja, odnosno nakon što više nisu na snazi.

Međunarodni ugovori mogu se sklapati između dva (*dvostrani ugovor*) ili više (*mногоstrani ugovor*) subjekata međunarodnog prava.

U svojoj dosadašnjoj praksi Republika Hrvatska (i bivša SFR Jugoslavija) sklapala je dvostrane ugovore.

Pod pojmom koordinacije podrazumijeva se skup pravila međunarodnog socijalnog prava radi međusobnog usklađivanja sustava socijalnog osiguranja (nacionalnih i međunarodnih) u svrhu uređenja slučajeva s elementom inozemnosti te zaštite položaja radnika migranata i članova njihove obitelji.

Osnove na kojima se zasnivaju međunarodni ugovori o socijalnom osiguranju utvrđene su prije II. svjetskog rata (godine 1928., izradom prvih tipskih norma u Međunarodnoj organizaciji rada). Već tada se došlo do spoznaje da je potrebno izraditi odgovarajuće norme i uspostaviti međunarodnu koordinaciju

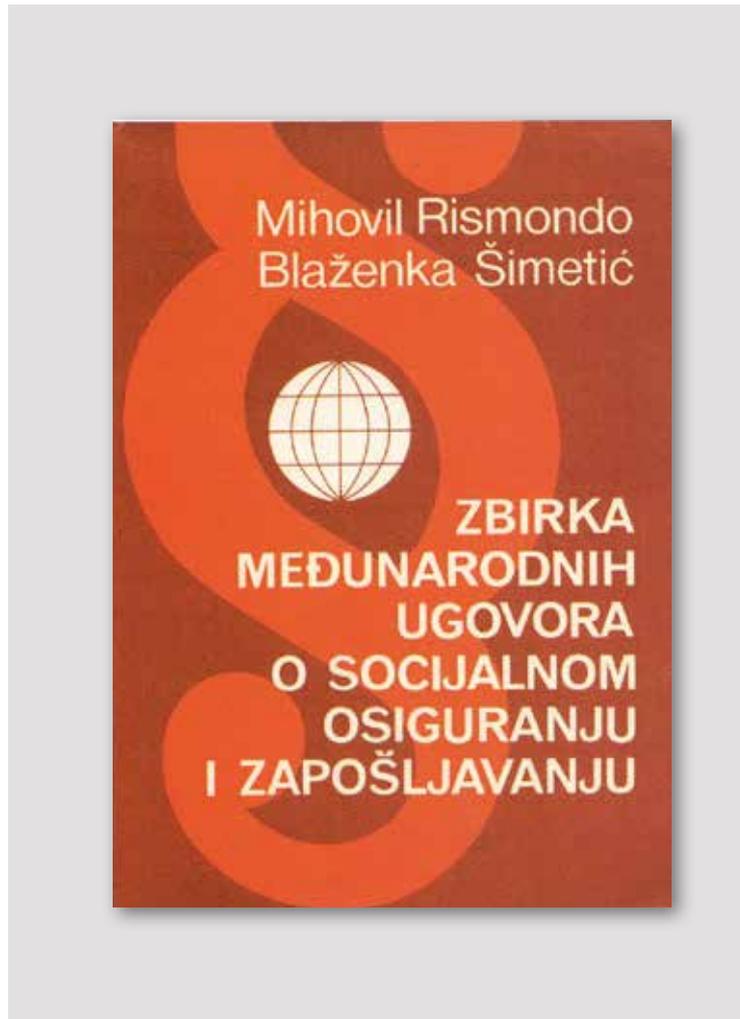
radi ostvarivanja i očuvanja prava osoba, koje su tijekom svojega radnog vijeka bile zaposlene i osigurane u više država, u povodu nastanka nekog od socijalnih rizika, kao što je bolest, starost, invalidnost ili smrt.

Međunarodni ugovori o socijalnom osiguranju zasnivaju se na sljedećim načelima:

- 1) određivanje mjerodavnog zakonodavstva
- 2) jednako postupanje i uvažavanje činjenica (zabrana izravne i neizravne diskriminacije)
- 3) zbrajanje navršenih razdoblja osiguranja
- 4) izvoz ostvarenih davanja
- 5) suradnja nadležnih tijela i ustanova.

U pravilu, ovi ugovori odnose se na sve klasične socijalne rizike (bolest, majčinstvo, ozljeda na radu i profesionalna bolest, nezaposlenost, starost, smrt uzdržavatelja, invalidnost, posmrtna pripomoć, obiteljska davanja), međutim, pojedini ugovori ne obuhvaćaju sve navedeno ili pak obuhvaćaju samo jedno područje socijalnog osiguranja (primjerice, ugovori sklopljeni s Australijom, Kanadom, Quebecom i Korejom odnose se samo na mirovinsko osiguranje).

Prema svim dvostranim međunarodnim ugovorima o socijalnom osiguranju koje je Republika Hrvatska sklopila i primjenjuje, za određivanje prava na mirovinu koristi se metoda raspodjele, odnosno djelomičnih mirovina (svaka država računa svoj dio mirovine na temelju svojih razdoblja osiguranja i određuje proporcionalnu mirovinu), a primjena ugovora je supsidijarna. Ako je potrebno radi ispunjenja uvjeta za ostva-

rivanje prava, u obzir se uzimaju i razdoblja osiguranja navršena u drugim državama.

Osiguraniku koji je navršio razdoblja osiguranja u Republici Hrvatskoj i u državi s kojom je Republika Hrvatska sklopila međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju, a zakonske uvjete za ostvarivanje prava iz hrvatskog mirovinskog osiguranja ispunjava na temelju razdoblja osiguranja ostvarenih samo u Republici Hrvatskoj, pravo će se priznati i davanje odrediti samo na temelju hrvatskih razdoblja osiguranja (tzv. samostalna mirovina).

Ako osiguranik ne ispunjava uvjete za ostvarivanje prava na temelju razdoblja osiguranja ostvarenih u Republici Hrvatskoj, hrvatski će nositelj osiguranja radi ispunjavanja uvjeta za mirovinu u obzir uzeti i razdoblja osiguranja navršena u inozemstvu, odnosno u nekoj od država s kojima Republika Hrvatska primjenjuje međunarodni ugovor o socijalnom osiguranju, ali davanje iz hrvatskog osiguranja bit će određeno samo na temelju navršenih hrvatskih razdoblja osiguranja (pravo na razmjerni dio mirovine). Radi ispunjenja uvjeta za mirovinu, ugovorima je predviđena i mogućnost pribrajanja razdoblja osiguranja navršenih u trećim državama ako jedna ili obje države imaju s tom trećom državom sklopljen ugovor o socijalnom osiguranju.

3.1.1. POVIJEST SKLAPANJA I PRIMJENE MEĐUNARODNIH UGOVORA O SOCIJALNOM OSIGURANJU U HRVATSKOJ

Početak sustavne provedbe međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju na području Hrvatske počinje nakon II. svjetskog rata. Iako su se već u vrijeme Kraljevine Jugoslavije, pa i Nezavisne Države Hrvatske sklapali međunarodni ugovori o socijalnom osiguranju, sustavna međunarodna suradnja u području mirovinskog osiguranja započela je nakon II. svjetskog rata. Kao datum stvarnog početka provedbe međunarodnih ugovora na ovom području uzima se 1. travnja 1951., od kada se primjenjuje Opća konvencija o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Francuske.

Bivša SFRJ, osim što je naslijedila veliki broj radnika koji su radili u inozemstvu i sama je, otvaranjem svojih granica šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, bila izvoznik radne snage u druge države, pa je radi njihove zaštite sklopila ugovore o socijalnom osiguranju sa sljedećim državama:

1. Francuskom – Opća konvencija o socijalnom osiguranju od 5. siječnja 1950., stupila je na snagu i primjenjuje se od 1. travnja 1951.
2. Luksemburgom – Opća konvencija o socijalnom osiguranju od 13. listopada 1954., stupila je na snagu 1. lipnja 1956. i primjenjivala se do 1. studenoga 2002.

3. Belgijom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 1. studenoga 1954., stupila je na snagu 1. listopada 1956. i primjenjivala se do 1. kolovoza 2005.
4. Čehoslovačkom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 22. svibnja 1957., stupila je na snagu 1. prosinca 1957. i primjenjivala se za Slovačku Republiku do 1. svibnja 1998., a za Češku Republiku do 1. srpnja 2000.

5. Mađarskom – Konvencija o uređenju pitanja socijalnog osiguranja njihovih državljana od 7. listopada 1957., stupila je na snagu i primjenjuje se od 1. srpnja 1958.
6. Italijom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 14. studenoga 1957., stupila je na snagu 1. siječnja 1961. i primjenjivala se do 1. studenoga 2003.
7. Bugarskom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 18. prosinca 1957., stupila je na snagu 1. rujna 1958. i primjenjivala se do 1. listopada 2004.
8. Poljskom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 16. siječnja 1958., stupila je na snagu i primjenjuje se od 1. siječnja 1959.
9. Velikom Britanijom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 24. svibnja 1958., stupila je na snagu i primjenjuje se od 1. rujna 1958.
10. Švicarskom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 8. lipnja 1962., stupila je na snagu 1. ožujka 1964. i primjenjivala se do 1. svibnja 1998.
11. Austrijom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 19. studenoga 1965., stupila je na snagu 1. siječnja 1967.
12. SR Njemačkom – Sporazum o socijalnom osiguranju od 12. listopada 1968., stupio je na snagu 1. rujna 1969. i primjenjivao se do 1. prosinca 1998.
13. DR Njemačkom – Sporazum o suradnji na području socijalnog osiguranja od 31. listopada 1974., stupio je na snagu 1. listopada 1976. i primjenjivao se do 25. lipnja 1990. tj. 1. prosinca 1998.
14. Norveškom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 22. studenoga 1974., stupila je na snagu i primjenjuje se od 1. rujna 1976.
15. Nizozemskom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 11. svibnja 1977., stupila je na snagu 1. travnja 1979. (zamijenila je Opću konvenciju o socijalnom osiguranju od 1. lipnja 1956.) i primjenjivala se do 1. listopada 2000.
16. Danskom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 22. lipnja 1977., stupila je na snagu i primjenjuje se od 1. veljače 1979.
17. Švedskom – Konvencija o socijalnom osiguranju od 30. ožujka 1978., stupila je na snagu i primjenjuje se od 1. siječnja 1979. (zamijenila je Konvenciju o socijalnom osiguranju od 5. srpnja 1968.).

Nakon proglašenja samostalnosti 8. listopada 1991. (raspadom bivše SFRJ) Republika Hrvatska je na temelju odredbi međunarodnog prava o sukcesiji država u pogledu ugovora preuzela i primjenjivala sve zatečene ugovore o socijalnom osiguranju koje je sklopila bivša SFRJ, koji su na taj dan bili na snazi i u primjeni.

Međutim, postojala je i potreba samostalnog uređivanja odnosa u socijalnom osiguranju s pojedinim državama na novim osnovama, a posebno s državama nastalima raspadom SFRJ. Prvi ugovor koji je Hrvatska samostalno sklopila bio je sa Slo-

venijom (1992. godine), uređivao je samo vojne mirovine, a zatim je ugovore o socijalnom osiguranju sklopila sa sljedećim državama:

1. Makedonijom – Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Makedonije o socijalnom osiguranju potpisan je 9. svibnja 1997., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. studenoga 1997.
2. Švicarskom – Ugovor između Republike Hrvatske i Švicarske Konfederacije o socijalnom osiguranju potpisan je 9. travnja 1996., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. siječnja 1998.
3. Slovenijom – Sporazum o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Republike Slovenije potpisan je 28. travnja 1997., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. veljače 1998. i Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o vojnim mirovinama od 20. srpnja 1992., stupio je na snagu i primjenjuje se od 14. studenoga 1992.
4. Slovačkom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Slovačke Republike potpisan je 29. siječnja 1997., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. svibnja 1998.
5. Austrijom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Republike Austrije potpisan je 16. siječnja 1997., stupio je na snagu 1. listopada 1998., a primjenjuje se od 1. siječnja 1997.
6. SR Njemačkom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Savezne Republike Njemačke potpisan je 24. studenoga 1997., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. prosinca 1998.
7. Kanadom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Kanade potpisan je 22. travnja 1998., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. svibnja 1999.
8. Češkom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Češke Republike potpisan je 22. siječnja 1999., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. srpnja 2000.
9. Nizozemskom – Ugovor između Republike Hrvatske i Kraljevine Nizozemske o socijalnom osiguranju potpisan je 11. rujna 1998., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. listopada 2000.
10. kanadskom provincijom Quebec – Sporazum o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Quebeqa potpisan je 25. listopada 1999., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. svibnja 2001.
11. Bosnom i Hercegovinom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine potpisan je 4. listopada 2000., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. studenoga 2001.
12. Luksemburgom – Ugovor između Republike Hrvatske i Velikog Vojvodstva Luksemburga o socijalnom osiguranju potpisan je 17. svibnja 2001., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. studenoga 2002.
13. Srbijom i Crnom Gorom (SR Jugoslavija) – Ugovor između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije o socijalnom osiguranju potpisan je 15. rujna 1997., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. svibnja 2003.
14. Italijom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Republike Italije potpisan je 27. lipnja 1997.,

- stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. studenoga 2003.
15. Australijom – Ugovor između Republike Hrvatske i Australije o socijalnom osiguranju potpisan je 13. svibnja 2003., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. srpnja 2004.
 16. Bugarskom – Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Bugarske o socijalnom osiguranju potpisan je 14. srpnja 2003., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. listopada 2004.
 17. Belgijom – Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Kraljevine Belgije potpisan je 31. listopada 2001., stupio je na snagu i primjenjuje se od 1. kolovoza 2005.
 18. Turskom – Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Turske o socijalnom osiguranju potpisan je 12. lipnja 2006., stupio na snagu 1. lipnja 2012.
 19. Crnom Gorom – Ugovor između Republike Hrvatske i Crne Gore o socijalnom osiguranju potpisan je 24. srpnja 2013., stupio na snagu 1. svibnja 2014.
 20. Korejom – Ugovor između Republike Hrvatske i Republike Koreje o socijalnoj sigurnosti potpisan je 18. prosinca 2018., stupio je na snagu 1. studenoga 2019.

Pregovori o Administrativnom sporazumu između Republike Hrvatske i Republike Koreje Zagreb, siječanj 2019.

3.1.2. RAZVOJNI PUT STRUČNE SLUŽBE ZA PROVEDBU MEĐUNARODNIH UGOVORA O SOCIJALNOM OSIGURANJU

U prethodnom dijelu dan je pregled sklopljenih međunarodnih dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju koji su se primjenjivali ili se primjenjuju na području Republike Hrvatske. Za provedbu tih ugovora trebaju i odgovarajući ljudski resursi, tj. osobe koje će provoditi konkretne postupke primjenom navedenih ugovora, zaprimati podneske, obrađivati ih, prosljeđivati nositeljima mirovinskog osiguranja u drugim državama ugovornicama te nakon provedenog postupka donositi odgovarajuća rješenja o priznanju prava na mirovinu.

Činjenica je da su prvi ugovori o socijalnom osiguranju sklopljeni prije II. svjetskog rata, međutim, ne postoje tragovi organiziranog oblika njihove tadašnje provedbe. Stoga se pretpostavlja da je njihova organizirana provedba u Hrvatskoj započela tek nakon II. svjetskog rata, nakon sklapanja Opće konvencije o socijalnom osiguranju s Francuskom (5. siječnja 1950.), odnosno nakon njezina stupanja na snagu 1. travnja 1951.

Ministarstvo socijalnog staranja, Uprava za socijalno osiguranje (kasnije Zavod za socijalno osiguranje, a današnji Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je preko nositelja mirovinskog osiguranja, koji su se u međuvremenu osnivali i ukidali, njezin pravni sljednik za provedbu mirovinskog osiguranja) bila je nadležna i za provedbu Opće konvencije o socijalnom osiguranju između FNR Jugoslavije i R Francuske i drugih kon-

vencija o socijalnom osiguranju koje su bile u primjeni. Prema dostupnim pisanim podacima, 1950. godine je na ove poslove raspoređen jedan službenik.

Opseg poslova koji su se obavljali na provedbi konvencija o socijalnom osiguranju nužno je zahtijevao povećanje broja izvršitelja na tim poslovima i organizacijske promjene, te je rješenjem Zavoda za socijalno osiguranje od 1. ožujka 1954. imenovan rukovoditelj Referade za inozemno osiguranje. Daljnjim povećanjem poslova na provedbi inozemnog osiguranja i sklapanja novih ugovora o socijalnom osiguranju referada je prerasla u Odsjek za inozemno osiguranje, kasnije Službu za inozemno osiguranje, odnosno u Službu za provedbu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju.

Tijekom šezdesetih godina prošlog stoljeća poslovi donošenja nacрта rješenja o pravu na mirovinu obavljali su se u republičkim zavodima za socijalno osiguranje za i u ime Saveznog zavoda za socijalno osiguranje. Decentralizacijom i stvaranjem zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća, republičke zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja preuzele su u potpunosti provedbu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, od zaprimanja zahtjeva do donošenja rješenja u prvom i drugom stupnju. U Hrvatskoj su se ti poslovi obavljali u Direkciji današnjeg Zavoda, odnosno u Centralnoj (sada Središnjoj) službi u Zagrebu.

Budući da je broj zahtjeva iz godine u godinu bio u stalnom porastu, u želji da osiguranici što prije ostvare svoja prava iz mirovinskog osiguranja primjenom međunarodnih ugovora o

socijalnom osiguranju, krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća postupno su prenošeni poslovi zaprimanja i kompletiranja zahtjeva, a početkom osamdesetih godina 20. stoljeća i obrada zahtjeva na ugovorenim, dvojezičnim, međudržavnim tiskanicama za provedbu Sporazuma između SFR Jugoslavije i SR Njemačke o socijalnom osiguranju od 12. listopada 1968. i Konvencije između SFR Jugoslavije i SR Austrije o socijalnom osiguranju od 19. studenoga 1965. na područne službe tadašnje Samoupravne interesne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja Republike Hrvatske (SIZ MIORH).

Krajem 1980. godine, radi decentralizacije poslova, Služba za provedbu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju morala se reorganizirati te je u Centralnoj službi u Zagrebu 1. siječnja 1981. osnovana Referada za instruktažu i nadzor te Referada za upravne poslove.

Prenošenje ovih poslova i daljnje osposobljavanje područnih službi bivšeg SIZMIORH-a okončano je 1984. kada su ovlaštene sve područne službe, osim Područne službe u Gospiću, za rješavanje o pravima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja koja se ostvaruju primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju sa SR Njemačkom i SR Austrijom.

U Područnoj službi u Zagrebu, koja je obavljala trećinu poslova provedbe međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, a koji su preneseni na nadležno rješavanje u druge područne službe, opseg poslova zahtijevao je nove organizacijske promjene, te je od 25. srpnja 1986. osnovana Referada za provedbu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i Referada za medicinsko vještačenje – inozemno osiguranje. Zbog pove-

ćanja opsega poslova na provedbi međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju u Područnoj službi u Zagrebu nastale su nove organizacijske promjene te je od 23. lipnja 1988. osnovan Odsjek za provedbu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju.

Sklapanjem ugovora o socijalnom osiguranju s novonastalim državama na području bivše SFRJ znatno je povećan broj inozemnih osiguranika. S obzirom na navedeno bila je neizbježna daljnja promjena u organizaciji provedbe poslova na primjeni međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju 1999. godine iz Sektora provedbe izdvojen je Odjel poslova tijela za vezu i provedbu međunarodnih ugovora i Odsjek invalidske komisije za provedbu međunarodnih ugovora te je osnovan zaseban sektor, Sektor provedbe međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju.

Sektor se sastojao od Odjela poslova tijela za vezu i provedbu međunarodnih ugovora, a u okviru tog Odjela bio je Odsjek provedbe međunarodnih ugovora i Odsjek medicinskog vještačenja za provedbu međunarodnih ugovora. Pravilnikom o sistematizaciji radnih mjesta HZMO-a od 22. svibnja 2001. u okviru Sektora organizirana su tri odjela:

- Odjel za međunarodnu suradnju i reviziju
- Odjel provedbe međunarodnih ugovora i
- Odjel medicinskog vještačenja.

Zbog organizacijskih promjena 2001., u Područnoj službi u Zagrebu osnovan je Odjel rješavanja o pravima primjenom međunarodnih ugovora i u Područnoj službi u Varaždinu Odsjek poslova rješavanja o pravima primjenom međunarodnih ugovora.

Zbog povećanja opsega poslova, naročito u primjeni ugovora o socijalnom osiguranju s republikama bivše SFRJ, daljnjim organizacijskim promjenama u 2004. godini, u područnoj službi u Osijeku, Rijeci i Splitu osnovani su odsjeci rješavanja o pravima primjenom međunarodnih ugovora.

Nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, 2014. godine provedene su nove organizacijske promjene. Sektor je preimenovan u Sektor za provedbu uredbi Europske unije i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju u okviru kojega su organizirana dva odjela:

- Odjel za poslove Europske unije i međunarodnu suradnju
- Odjel za žalbe i upravne sporove.

Zakonom o jedinstvenom tijelu vještačenja osnovan je Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, koji je započeo s radom 1. siječnja 2015., u kojem se nastavljaju obavljati poslovi medicinskog vještačenja. Ujedno, zaposlenici Odjela medicinskog vještačenja nastavili su s radom u navedenom novoosnovanom Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Također, značajna promjena uvedena je od 1. rujna 2014. kada su u područnim službama (Osijek, Rijeka, Split, Varaždin i Zagreb) organizirani odjeli za provedbu uredbi Europske unije i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju.

Daljnjom decentralizacijom poslovanja, od 1. lipnja 2019. područne službe (Osijek, Varaždin, Rijeka i Split) nadležne su za provedbu postupaka primjenom uredbi Europske unije za

koordinaciju sustava socijalne sigurnosti sa svim državama članicama EU-a (do tada su, što se tiče država članica EU-a, vodile postupke samo prema Austriji, Njemačkoj i Sloveniji, a postupci s ostalim državama provodili su se isključivo u Područnoj službi u Zagrebu).

Danas je u Sektoru za provedu uredbi Europske unije i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju te u područnim službama i uredima Zavoda na poslovima koordinacije sustava socijalne sigurnosti zaposleno približno 210 radnika. Točan se broj ne može utvrditi jer u manjim područnim uredima na poslovima provedbe, odnosno ostvarivanja prava, isti radnici provode postupke i u tuzemnim i u inozemnim predmetima.

U donjem grafikonu su navedeni podaci o broju primljenih zahtjeva primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju u pojedinim godinama (svaka peta godina, odnosno godina u kojoj je znatno porastao priljev zahtjeva), uz napomenu da se knjiga upisnika počela voditi od 1980. godine.

Na temelju danog prikaza međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju može se zaključiti da se s porastom broja ugovora o socijalnom osiguranju koji su u primjeni i broj zahtjeva za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja na temelju tih ugovora ubrzano povećavao.

Do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. Zavod je primjenjivao 25 dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju. Nakon ulaska u članstvo EU-a 16 ugovora s državama članicama EU-a, od 12. travnja 2014. ugovor s Norveškom i od 1. siječnja 2017. ugovor sa Švicarskom Konfederacijom zami-

jenjeni su uredbama EU-a za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti.

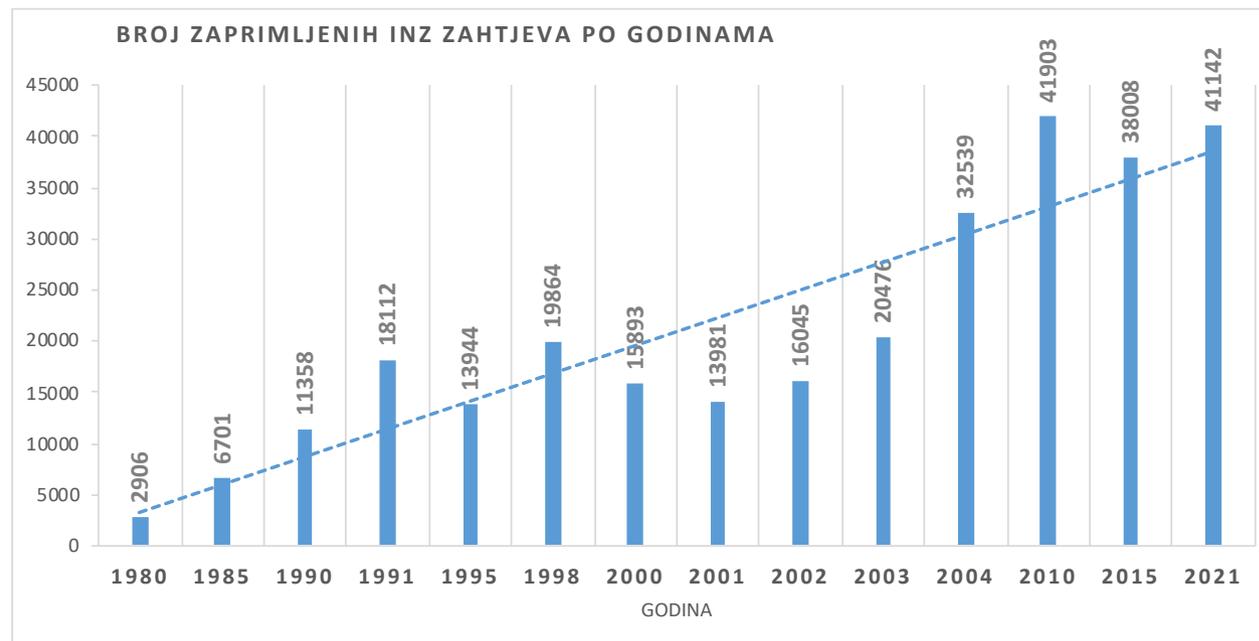
Na snazi je ostalo sedam ugovora, a 1. svibnja 2014. stupio je na snagu ugovor s Crnom Gorom i 1. studenoga 2019. ugovor s Korejom, tako da Zavod trenutačno primjenjuje devet dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju (Australija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kanada, Republika Koreja, Quebec, Sjeverna Makedonija, Srbija i Turska).

Nakon ulaska R Hrvatske u Europsku uniju, propisi EU-a za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti primjenjuju se i na 13 novih država partnera s kojima R Hrvatska nije imala sklo-

pljen ugovor o socijalnom osiguranju. To su: Cipar, Estonija, Finska, Grčka, Irska, Latvija, Litva, Malta, Portugal, Rumunjska, Španjolska te dvije države EGP-a, Lihtenštajn i Island.

Zavod danas ima uspostavljenu suradnju i koordinaciju na području mirovina s 40 država:

- uredbe EU primjenjuju se s 30 država (države članice EU-a, EGP-a i Švicarska Konfederacija)
- dvostrani ugovori o socijalnom osiguranju s 9 država
- nakon *Brexita*, s Ujedinjenim Kraljevstvom primjenjuje se Protokol o koordinaciji socijalne sigurnosti (koji je sastavni dio novog Sporazuma o trgovini i suradnji između EU-a i UK-a, na snazi od 1. siječnja 2021.).

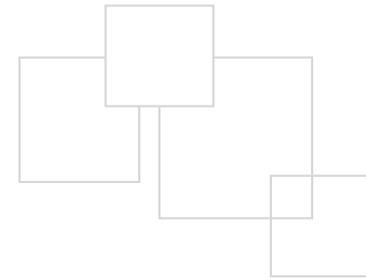

Izvor: Službena statistika HZMO-a

Razgovori hrvatskog i njemačkog nositelja osiguranja i tijela za vezu, Zagreb, svibanj 2019.

3.2. | EUROPSKA UNIJA I PRIMJENA UREDBI O KOORDINACIJI SUSTAVA SOCIJALNE SIGURNOSTI

Sloboda kretanja osoba je jedna od četiri temeljne slobode koje omogućuju funkcioniranje jedinstvenog tržišta Europske unije (osim slobode kretanja osoba, još su sloboda kretanja roba, kapitala i sloboda pružanja usluga). U okviru slobode kretanja osoba posebno područje odnosi se na koordinaciju sustava socijalne sigurnosti.

Koordinacija sustava socijalne sigurnosti među državama članicama Europske unije uređena je sljedećim propisima:

- Uredbom (EZ) broj 883/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (u daljnjem tekstu: Osnovna uredba)
- Uredbom (EZ) broj 987/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. o utvrđivanju postupka provedbe Uredbe (EZ) broj 883/2004 o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (u daljnjem tekstu: Provedbena uredba).

Države članice EU-a samostalno uređuju svoje nacionalne sustave socijalne sigurnosti. Navedeni sustavi izrasli su iz tradicija socijalne politike svake pojedine države. Nacionalnim zakonodavstvom određeno je koje su osobe obuhvaćene su-

stavom i koja prava i pod kojim uvjetima mogu ostvariti. Radi načela teritorijalnosti i različitih sustava socijalne sigurnosti u državama članicama, osobe koje se koriste pravom slobode kretanja mogu doći u neravnopravan položaj u odnosu na osobe koje se nisu koristile pravom slobode kretanja te mogu izgubiti dio ili sva socijalna prava.

Kako bi se omogućila sloboda kretanja osoba na razini EU-a izrađen je sustav pravila za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti. Navedena pravila ne zamjenjuju nacionalna zakonodavstva niti zabranjuju razlike među njima, njihov cilj nije harmonizacija različitih sustava država članica nego koordinacija tih sustava radi zaštite osoba koje se koriste pravom slobode kretanja unutar EU-a.

Pravo Europske unije čini zaseban pravni poredak, čije odredbe ne pripadaju ni međunarodnom pravu ni nacionalnom pravu država članica. Izvori europskog prava raznovrsni su, po svojoj pravnoj naravi i po načinu njihovog stvaranja, a u pravilu dijele se na primarne i sekundarne. Primarno europsko pravo čine propisi osnivačkih ugovora kojima su države članice stvorile Europsku zajednicu te ugovori kojima su oni stalno mijenjani i dopunjavani, a sekundarno europsko pravo čine propisi koje donose tijela Europske unije na temelju ovlasti koje su im dane primarnim propisima.

Uredbe su zakonodavni akti s općom primjenom, u cijelosti su obvezujuće za institucije Europske unije, države članice i za pojedince na koje se odnose i neposredno se primjenjuju u svim državama članicama čim stupe na snagu (datum koji one određuju ili, u nedostatku datuma, 20 dana nakon objave

u Službenom listu EU). Za njihovo stupanje na snagu, odnosno za njihovu primjenu u državama članicama nije potrebno da ih vlasti te države nekim svojim aktom (kako se to obično čini s međunarodnim ugovorima) implementiraju u nacionalno zakonodavstvo te su one izravno obvezujuće ne samo za državne institucije nego i za pravne i fizičke osobe. Uredbama se stvaraju prava i obveze za pojedince i oni se mogu pozivati na uredbu neposredno pred nacionalnim sudovima. Uredbama se želi osigurati jedinstvena primjena prava Europske unije u svim državama članicama.

Uredbe o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti dio su europskog *acquisa* (pravna stečevina) od samih početaka integracije (Uredba br. 3/1958 - već tada se smatralo da je koordinacija sustava socijalne sigurnosti nužna za slobodno kretanje radnika).

Pravna osnova za donošenje navedenih pravila je članak 48. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), koji je dio Glave IV. Ugovora, pod nazivom Slobodno kretanje osoba, usluga i kapitala, a upravo mjesto u Ugovoru na kojem se nalazi važno je za njegovo tumačenje. Tako se Sud EU-a, pri tumačenju pravila o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti često poziva na smještaj pravne osnove tih pravila, navodeći kako se zbog svog sadržaja i smještaja članak 48. treba tumačiti tako da se osigura sloboda kretanja radnika, a ne samo kao tehničko pravilo o koordinaciji.

Za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti važan je i članak 45. UFEU-a koji zabranjuje svaku diskriminaciju na temelju državljanstva među radnicima iz država članica u vezi sa zapo-

šljavanjem, primicima od rada i ostalim uvjetima rada i za-
pošljavanja. Navedeni članak često se koristi pri odlučivanju
o pitanjima koordinacije sustava iz socijalne sigurnosti koja
nisu obuhvaćena člankom 48. UFEU-a (posebno se odnosi na
razna obiteljska davanja).

Pravo Europske unije ima svoju vlastitu terminologiju, odno-
sno pojmovi prava EU-a imaju autonomno značenje, koje ne
mora odgovarati značenju u različitim nacionalnim pravnim
sustavima. Jedan od primjera je pojam boravišta i privreme-
nog boravišta, boravište je mjesto gdje osoba uobičajeno bo-
ravi, a privremeno boravište je mjesto gdje boravi privremeno.

Navedeni pojmovi i definicije su autonomni pojmovi prava
EU-a i njihovo utvrđivanje ne ovisi o definicijama propisanim
nacionalnim zakonodavstvom pojedine države članice, a za
potrebe primjene ovih uredbi osoba može imati samo jedno
uobičajeno boravište.

Uredbe se primjenjuju i u odnosima s državama Europskog
gospodarskog prostora – EGP-a (Norveška, Lihtenštajn i
Island) te u odnosu sa Švicarskom Konfederacijom, tako da se
pojam država članica odnosi i na te države.

Uredbe se primjenjuju na državljane EU-a, osobe bez držav-
ljanstva i izbjeglice koje borave u državi članici, ako se na njih
primjenjuje ili se primjenjivalo zakonodavstvo jedne ili više
država članica (prekogrančni element) te na članove njihove
obitelji i nadživjele članove obitelji.

Na državljane trećih država, što se socijalne sigurnosti tiče,
primjenjuje se Uredba (EU) br. 1231/2010 Europskog parlamen-

ta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o proširenju primjene Ured-
be (EZ) br. 883/2004 i Uredbe (EZ) br. 987/2009 na državljane
trećih zemalja koji tim uredbama još nisu obuhvaćeni isključi-
vo na temelju svog državljanstva.

Uvjet za primjenu Uredbe 1231/2010 je da državljani trećih
država zakonito borave na području države članice te da se
ne nalaze u situaciji koja je ograničena na samo jednu dr-
žavu članicu (prekogrančni element). Prema tumačenju Suda
EU, za zakonit boravak nije odlučujuće trajanje prisutnosti na
području države članice i činjenica da zadržavaju uobičajeno
središte svojih interesa u trećoj zemlji.

Uredba 1231/2010 ne primjenjuje se na Dansku, države EGP-a
te Švicarsku, što znači da se navedene države ne uzimaju u
obzir ni za prekogrančni element kad su državljani trećih dr-
žava u pitanju.

Koordinacija prema uredbama EU zasniva se na sljedećim na-
čelima:

1. **Jednako postupanje**

Zabrana diskriminacije na osnovi državljanstva, zaposlene i
samozaposlene osobe iz drugih država članica imaju jedna-
ka prava i obveze kao i državljani države domaćina. Pravo na
jednako postupanje bezuvjetno se primjenjuje na svaku za-
poslenu ili samozaposlenu osobu iz druge države članice koja
je u državi domaćinu boravila tijekom određenog razdoblja.
Prema ovom načelu, odredbe nacionalnog prava ne smiju biti
diskriminatorne, niti osobe iz drugih država članica smiju biti
u neravnopravnom položaju. Jednakost postupanja bez obzi-

ra na državljanstvo predstavlja opće načelo prava Europske unije koje je definirano, između ostaloga, člankom 18. Ugovora o funkcioniranju EU-a i Uredbom 492/2011 o slobodi kretanja radnika unutar EU-a.

Načelo jednakog postupanja zabranjuje ne samo izravnu diskriminaciju na temelju državljanstva nego i sve druge neizravne oblike diskriminacije koji u stvarnosti dovode do istog rezultata. Na temelju prakse Suda EU, načelo jednakog postupanja u Osnovnoj uredbi dodatno je osnaženo načelom uvažavanja istovjetnih davanja i dohotka, te činjenica i događaja. Ako se na temelju zakonodavstva nadležne države članice pravni učinci pripisuju pojavi određenih činjenica ili događaja, ta država članica uzima u obzir slične činjenice ili događaje koji nastanu u bilo kojoj državi članici kao da su nastali na njenom državnom području.

2. Određivanje mjerodavnog zakonodavstva

Odredbe Glave II. Osnovne uredbe sadrže potpun sustav pravila čija je svrha osigurati da osobe koje se kreću unutar EU-a budu obuhvaćene zakonodavstvom o socijalnoj sigurnosti samo jedne države članice te spriječiti da se na te osobe istovremeno primjenjuju zakonodavstva dviju ili više država članica (pozitivan sukob zakona) ili da ostanu izvan sustava socijalne sigurnosti (negativan sukob zakona). Države članice nemaju ovlast propisivati primjenjuje li se vlastito zakonodavstvo ili zakonodavstvo druge države članice (u odnosu na osobe obuhvaćene uredbama), već se primjenjuje zakonodavstvo određeno prema objektivnoj situaciji konkretne osobe i primjenom propisanih pravila.

3. Zaštita prava u vrijeme njihovog stjecanja (zbrajanje razdoblja osiguranja)

Pri donošenju odluke o tome ispunjava li određena osoba uvjete koji se odnose na trajanje osiguranja, zaposlenja ili boravišta, nadležna država članica mora uzeti u obzir razdoblja osiguranja, zaposlenja ili boravišta ispunjena u okviru zakonodavstva drugih država članica. Odredba o zbrajanju razdoblja osiguranja sadržana je u Glavi I. Osnovne uredbe i riječ je o horizontalnom načelu koje se primjenjuje na sva davanja obuhvaćena Osnovnom uredbom.

4. Zaštita stečenih prava (izvoz ostvarenih davanja)

Bez zaštite stečenih prava, odnosno izvoza davanja, osoba koja bi se odselila iz jedne države članice u drugu izgubila bi ostvarena socijalna davanja države iz koje se iselila. Da bi se navedeno izbjeglo, članak 48. UFEU-a izričito određuje da se isplata naknada jamči osobama koje imaju boravište na području država članica. Naknade u okviru socijalnog osiguranja mogu se isplaćivati na teritoriju čitave Europske unije te se državama članicama zabranjuje da isplatu tih naknada ograničavaju samo na osobe koje borave na njihovom teritoriju.

Navedeno načelo sadržano je i u Osnovnoj uredbi. Prema ovoj odredbi, novčana davanja koja se isplaćuju na temelju zakonodavstva jedne ili više država članica ili na temelju Osnovne uredbe ne podliježu nikakvom smanjenju, izmjeni, obustavi, ukidanju ili pljenidbi zbog činjenice da korisnik ili članovi njegove obitelji ne borave u toj državi članici, nadležnoj za pružanje davanja, već u drugoj državi članici.

5. Suradnja među nadležnim tijelima i ustanovama država članica

Tijela i ustanove država članica pružaju svoje usluge jedna drugoj i postupaju kao da primjenjuju vlastito zakonodavstvo. Administrativna pomoć koju pružaju spomenuta tijela i ustanove u pravilu je besplatna. Ustanove i osobe obuhvaćene Osnovnom uredbom imaju dužnost uzajamnog informiranja i suradnje radi osiguranja pravilne primjene navedene Uredbe. Tijela, ustanove i sudovi jedne države članice ne smiju odbaciti zahtjeve ili druge dokumente koji im se podnesu na osnovi činjenice da su pisani službenim jezikom druge države članice, koji je priznat kao službeni jezik ustanova Europske unije.

Pri provedbi postupaka za ostvarivanje prava na području socijalne sigurnosti, suradnja i razmjena podataka među nadležnim ustanovama je pretpostavka za pravilnu primjenu uredbi. Danas se razmjena podataka u pojedinim postupcima obavlja elektronički, putem posebnog sustava za razmjenu podataka na razini Europske unije, tzv. sustav EESSI (*Electronic Exchange of Social Security Informations*, odnosno Elektronička razmjena podataka sustava socijalne sigurnosti).

Od 28. lipnja 2019. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje uključen je u sustav elektroničke razmjene podataka na području socijalne sigurnosti Europske unije (EESSI). Od navedenog datuma u produkciji je elektronička razmjena podataka, a u radu se koriste komponente nacionalne aplikacije koje je razvio Zavod i aplikacija RINA (*Reference Implementation for a National Application*).

Edukacija radnika HZMO-a za rad u aplikaciji RINA radi uključivanja u EESSI sustav (Electronic Exchange of Social Security Informations), Zagreb, 2019.

Za pravilno tumačenje i primjenu pojedinih načela treba naglasiti da je posebno važno razgraničiti ih. Tako preuzimanje činjenica ili događaja koji su nastali u jednoj državi članici ni na koji način ne može drugu državu članicu učiniti nadležnom ili uzrokovati primjenu njezinog zakonodavstva, a također načelo postupanja s određenim činjenicama ili događajima ne bi se trebalo kositi s načelom zbrajanja razdoblja osiguranja. Stoga bi se razdoblja navršena na temelju zakonodavstva druge države članice trebala uzeti u obzir samo pri primjeni načela zbrajanja razdoblja osiguranja.

U primjeni uredbi Zavod je nadležna ustanova i tijelo za vezu za tri područja, za mirovine, obiteljska davanja (doplatak za djecu) i određivanje mjerodavnog zakonodavstva.

3.2.1. PREGOVORI O PRISTUPANJU REPUBLIKE HRVATSKE EUROPSKOJ UNIJI I PRIPREME ZA PROVEDBU UREDBI EU O KOORDINACIJI SUSTAVA SOCIJALNE SIGURNOSTI

Republika Hrvatska podnijela je 21. veljače 2003. zahtjev za članstvo u Europskoj uniji, a 18. lipnja 2004. dobila je status kandidata za članstvo. Pregovori o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji formalno su započeli 3. listopada 2005.

Pregovori su obuhvaćali 35 poglavlja, a na područje socijalne sigurnosti odnosilo se Poglavlje 2. - Sloboda kretanja radnika. Pravna stečevina Europske unije koju je Republika Hrvatska preuzela u okviru pregovora u ovom Poglavlju definira kretanje i boravak radnika tijekom zaposlenja u državi članici Europske unije te koordinaciju sustava socijalne sigurnosti koja uključuje zdravstveno osiguranje, mirovinsko osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti i prava na obiteljska davanja.

Europska unija je 16. lipnja 2008. prihvatila Zajedničko stajalište Europske unije u Poglavlju 2., kojim je utvrdila jedno mjerilo za privremeno zatvaranje predmetnog poglavlja. Prema navedenom mjerilu, Republika Hrvatska treba iznijeti argumente Europskoj uniji da će odgovarajuće administrativne strukture i sposobnosti provedbe biti u funkciji u trenutku pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, kako bi se primijenila pravna stečevina Europske unije u području slobodnog kretanja radnika. Posebno se to odnosi na područje koordinacije sustava socijalne sigurnosti.

Europska unija prihvatila je 30. studenoga 2009. Zajedničko stajalište Europske unije za zatvaranje Poglavlja 2., kojim je utvrdila da je Republika Hrvatska ispunila sve uvjete za privremeno zatvaranje predmetnog Poglavlja. Poglavlje je privremeno zatvoreno za pregovore na sjednici Međuvladine konferencije 2. listopada 2009.

Radi učinkovite pripreme za provedbu koordinacije sustava socijalne sigurnosti Republika Hrvatska je provela niz mjera, dokazujući time da će najkasnije do dana pristupanja EU-u imati uspostavljene sve odgovarajuće administrativne strukture i provedbene kapacitete za pravilnu primjenu pravne stečevine u području slobode kretanja radnika te osobito u području koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Mjere su obuhvaćale organizacijske promjene, projekte edukacije i osposobljavanja službenika te projekte prilagodbe informatičke podrške.

Republika Hrvatska je prema preporuci Europske komisije provela *Twinning* projekt *Jačanje administrativnih sposobnosti nadležnih tijela i provedbenih ustanova na području koordinacije sustava socijalne sigurnosti (Strengthening of the Administrative Capacity of Competent Authorities and Implementation Agencies for Co-ordination of Social Security Schemes)* u okviru IPA I 2009. Vrijednost *Twinning* projekta bila je milijun eura, a planiran je kao jedna od najvažnijih mjera stručnog usavršavanja radnika na području koordinacije sustava socijalne sigurnosti. Projekt je započeo 27. listopada 2011. i trajao je 18 mjeseci, a za partnera je odabrana Kraljevina Švedska.

Zavod je od 2011. do 2013. proveo opsežne pripreme za provedbu propisa Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti. Glavna aktivnost bila je provedba projekta *Ospobljavanje Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za primjenu propisa Europske unije na području koordinacije sustava mirovinskog osiguranja, doplatka za djecu i određivanja mjerodavnog zakonodavstva.*

Navedeni projekt imao je tri glavne komponente:

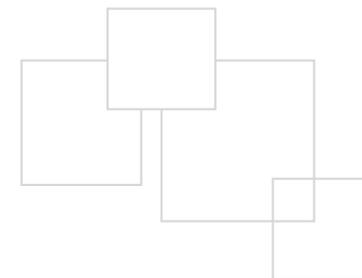
1. edukacija radnika za provedbu novih propisa
2. prilagodba postojećih i uspostava novih poslovnih procesa te informatičke podrške i
3. informiranje javnosti.

Edukacija je provedena održavanjem radionica i seminara u područnim službama i uredima Zavoda, uspostavljeni su novi poslovni procesi i osigurana informatička podrška. Na području informiranja javnosti objavljene su brošure i leci na službenim stranicama Zavoda te su uspostavljeni infotelefoni i imenovane su osobe za kontakt za pojedina područja iz nadležnosti Zavoda.

Radionica u okviru Twinning projekta, program IPA I, Jačanje administrativnih kapaciteta nadležnih tijela i provedbenih ustanova za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti, Zagreb, listopad 2011.

3.3. | PODRUČJE ODREĐIVANJA MJERODAVNOG ZAKONODAVSTVA

Od ulaska R Hrvatske u članstvo EU-a, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje nadležna je ustanova za određivanje zakonodavstva o socijalnoj sigurnosti koje se primjenjuje prema uredbama Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti.

Određivanje mjerodavnog zakonodavstva je jedno od temeljnih načela koordinacije. Odredbe Glave II. Osnovne uredbe sadrže cjelokupan sustav pravila svrha kojih je osigurati da osobe koje se kreću unutar EU-a budu obuhvaćene zakonodavstvom o socijalnoj sigurnosti samo jedne države članice te spriječiti da se na te osobe istovremeno primjenjuju zakonodavstva dviju ili više država članica (pozitivan sukob zakona) ili da ostanu izvan sustava socijalne sigurnosti (negativan sukob zakona).

Navedena pravila za određivanje mjerodavnog zakonodavstva imaju obvezan i isključiv učinak, odnosno za osiguranike, poslodavce ili države članice ne postoji pravo izbora mjerodavnog zakonodavstva, već se primjenjuje zakonodavstvo određeno prema objektivnoj situaciji konkretne osobe i primjenom navedenih pravila.

Zavod provodi upravne postupke radi donošenja odluke o zakonodavstvu države članice koje se primjenjuje na osiguranika. Kada su prema uredbama EU-a ispunjeni uvjeti da se na osiguranika primjenjuje hrvatsko zakonodavstvo o socijalnoj sigurnosti, Zavod izdaje potvrdu A1.

U Središnjoj službi u Zagrebu obavljaju se poslovi tijela za vezu i pružanja međunarodne pravne pomoći te rješavanja u drugom stupnju o pravima primjenom uredbi EU na području zakonodavstva države članice koje se primjenjuje na osiguranika.

U područnim službama i područnim uredima Zavoda obavljaju se poslovi rješavanja u prvom stupnju o zakonodavstvu države članice koje se primjenjuje na osiguranika i izdavanje potvrde A1 za upućene osobe, a u Područnoj službi u Zagrebu provode se, uz navedeno, i postupci primjenom drugih propisanih pravila.

Potvrda A1 je propisani obrazac (izgled i sadržaj propisan je odlukom Administrativne komisije za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti) koji vrijedi na čitavom području EU-a kao dokaz o zakonodavstvu koje se na osobu primjenjuje, da se doprinosi plaćaju u navedenoj državi članici i da ne postoji

obveza plaćanja doprinosa u drugoj državi članici u kojoj se obavlja djelatnost.

Obveza izdavanja potvrda A1 također je propisana, a uključuje upućene zaposlene i samozaposlene osobe, državne službenike, pomorce (kada se ne primjenjuje pravilo zastave broda), zaposlene i samozaposlene osobe koje rade u dvije ili više država članica, ugovorno osoblje EU-a i osobe kojima je odobreno odstupanje na temelju članka 16. Osnovne uredbe.

Trenutačno se potvrda A1 izdaje prema 12 različitih osnova, situacija na koje se primjenjuju različita propisana pravila. Svrha potvrde A1 je osigurati uvažavanje osnovnog pravila (nadležna je samo jedna država članica) kako bi se u konkretnim slučajevima izbjegla pojava sukoba nadležnosti, a služi kao dokaz o zakonodavstvu o socijalnoj sigurnosti koje se na određenu osobu primjenjuje.

The image displays three sample forms for A1 certificates, each with a different title: 'Potvrda o osiguranosti u socijalnoj sigurnosti koje se primjenjuje na teritoriju države', 'Potvrda o osiguranosti u socijalnoj sigurnosti koje se primjenjuje na teritoriju države', and 'Potvrda o osiguranosti u socijalnoj sigurnosti koje se primjenjuje na teritoriju države'.

The first form on the left is titled 'Potvrda o osiguranosti u socijalnoj sigurnosti koje se primjenjuje na teritoriju države' and includes a section for 'OSOBNE PODACI O OSOBI ZA KOJU SE IZDJE' with fields for name, date of birth, and other personal information. It also has a section for 'OSOBNE PODACI O OSOBI ZA KOJU SE IZDJE' with fields for name, date of birth, and other personal information.

The middle form is titled 'Potvrda o osiguranosti u socijalnoj sigurnosti koje se primjenjuje na teritoriju države' and includes a section for 'OSOBNE PODACI O OSOBI ZA KOJU SE IZDJE' with fields for name, date of birth, and other personal information. It also has a section for 'OSOBNE PODACI O OSOBI ZA KOJU SE IZDJE' with fields for name, date of birth, and other personal information.

The third form on the right is titled 'Potvrda o osiguranosti u socijalnoj sigurnosti koje se primjenjuje na teritoriju države' and includes a section for 'OSOBNE PODACI O OSOBI ZA KOJU SE IZDJE' with fields for name, date of birth, and other personal information. It also has a section for 'OSOBNE PODACI O OSOBI ZA KOJU SE IZDJE' with fields for name, date of birth, and other personal information.

3.3.1. PREGLED PRAVILA ZA ODREĐIVANJE MJERODAVNOG ZAKONODAVSTVA

Osnovno pravilo je da se na osobe na koje se primjenjuju uredbe, primjenjuje zakonodavstvo o socijalnoj sigurnosti samo jedne države članice. Prema općem pravilu, na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena ili samozaposlena osoba u državi članici primjenjuje se zakonodavstvo te države članice (zakonodavstvo države prema mjestu rada, *lex loci laboris*).

Međutim, u posebnim situacijama, opravdano je odstupiti od navedenog kriterija te su mogući i drugi kriteriji, osim kriterija stvarnog mjesta rada. Takve situacije za koje su propisana posebna pravila uključuju:

- upućene osobe – privremeno upućivanje radnika u drugu državu članicu
- osobe koje uobičajeno rade u dvije ili više država članica
- odstupanje prema članku 16. Osnovne uredbe.

Za primjenu pojedinog pravila iz Glave II. Osnovne uredbe kreirane su posebne tiskanice zahtjeva te je određena i neophodna dokumentacija koju je potrebno, uz navedene tiskanice, dostaviti (zavisno od propisanih uvjeta za primjenu pojedinog pravila i činjenica koje je u postupku potrebno utvrditi).

Posebna pravila za upućene (izaslane) osobe

Svrha posebnog pravila za upućene osobe je omogućavanje slobode pružanja usluga u korist poslodavaca koji upućuju

radnike u druge države članice, omogućavanje slobode kretanja radnika i zaštita njihovih prava te izbjegavanje administrativnih prepreka za radnike, poslodavce i ustanove socijalne sigurnosti koje mogu nastati kao posljedica primjene općeg pravila (*lex loci laboris*) za privremena i kratkotrajna razdoblja rada u drugoj državi članici.

Navedeno pravilo je iznimka od općeg pravila da se na zaposlene i samozaposlene osobe primjenjuje zakonodavstvo o socijalnoj sigurnosti države članice u kojoj rade. Prema tom pravilu, na upućene osobe, ako su ispunjeni propisani uvjeti, i nadalje se za vrijeme upućivanja primjenjuje zakonodavstvo države članice iz koje se upućuju, a ne zakonodavstvo države članice u kojoj rade. Kad su ispunjeni propisani uvjeti, primjenjuje se pravilo za upućene osobe, primjena pravila je obvezna, ne postoji pravo izbora. Međutim, ako neki od propisanih uvjeta nije ispunjen, u konkretnom slučaju ne može se primijeniti posebno pravilo nego se primjenjuje opće pravilo, nadležna je država prema mjestu rada.

Pravilo za upućene zaposlene osobe. Za primjenu pravila o upućivanju zaposlenih osoba potrebno je zadovoljiti određene uvjete, neke uvjete moraju zadovoljiti poslodavci, a neke radnici. Na zaposlenu osobu i dalje će se primjenjivati zakonodavstvo države iz koje je upućena ako:

1. upućivanje ne traje dulje od 24 mjeseca
2. osoba nije upućena da zamijeni drugu upućenu osobu (zabranjene su zamjene)
3. obuhvaćena je sustavom države iz koje se upućuje najmanje jedan mjesec prije upućivanja

4. poslodavac redovno obavlja svoju djelatnost u matičnoj državi
5. postoji izravna veza radnika s poslodavcem za vrijeme trajanja upućivanja.

Predviđeno trajanje posla radi kojeg se radnik upućuje u drugu državu članicu ne može biti dulje od 24 mjeseca. Institut upućivanja je privremenog karaktera, stoga pojedino upućivanje može trajati najdulje 24 mjeseca, a pravilo se ne primjenjuje ako se unaprijed zna da će poslovi trajati dulje od navedenog razdoblja.

Poslodavac mora ispunjavati uvjet redovnog obavljanja djelatnosti u državi iz koje se radnik upućuje. Smatra se da poslodavac redovno obavlja svoju djelatnost u državi iz koje se radnik upućuje ako u njoj obavlja značajan dio svoje djelatnosti, a ne samo poslove unutarnjeg upravljanja.

Nakon što razdoblje upućivanja završi, novo upućivanje za istu zaposlenu/samozaposlenu osobu može se odobriti nakon pauze od dva mjeseca nakon završetka prethodnog upućivanja.

Zahtjev za izdavanje potvrde A1 za upućivanje zaposlenih osoba popunjava i ovjerava poslodavac te dostavlja nadležnoj podružnoj službi ili uredu Zavoda prema sjedištu poslodavca.

Pravilo za upućene samozaposlene osobe. Pravila o upućivanju omogućuju i samozaposlenim osobama da privremeno obavljaju svoju djelatnost u drugoj državi članici, a da se na njih za to vrijeme primjenjuje zakonodavstvo matične države.

Propisani uvjeti koje moraju zadovoljiti su sljedeći:

1. upućivanje ne traje dulje od 24 mjeseca
2. da inače obavlja djelatnost kao samozaposlena osoba u matičnoj državi
3. djelatnost koju će obavljati u državi rada slične je naravi onoj koju obavlja u matičnoj državi.

Kriteriji koji se primjenjuju da bi se utvrdilo obavlja li osoba djelatnost kao samozaposlena osoba u matičnoj državi:

1. obavljao je samostalnu djelatnost u državi članici dva mjeseca prije upućivanja
2. i nadalje ispunjava sve potrebne uvjete za obavljanje svoje djelatnosti kako bi je mogao nastaviti nakon povratka
3. u matičnoj državi zadržao je ured
4. plaća poreze i doprinose u matičnoj državi
5. ima registriranu djelatnost kod nadležnog tijela za vrijeme upućivanja.

Da bi se utvrdilo je li djelatnost koju će obavljati u državi rada slične naravi onoj koju obavlja, procjenjuje se stvarna narav djelatnosti i nije bitno smatra li se ta djelatnost samostalnom ili je osoba u svojstvu zaposlene osobe u državi rada.

U načelu, djelatnost se smatra istom sa djelatnosti koja se obavlja u istom sektoru. Ipak, treba imati na umu da u istom sektoru postoje različite djelatnosti. Da bi se utvrdilo je li riječ o sličnoj djelatnosti, prije upućivanja potrebno je utvrditi stvarnu narav poslova koji će se obavljati.

Pravila za osobe koje redovno rade u dvije ili više država članica EU-a

Osoba obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u dvije ili više država članica ako istodobno ili naizmjenice obavlja jednu ili više različitih djelatnosti za jednog ili više poslodavaca u dvije ili više država članica. Na tu osobu primjenjivat će se zakonodavstvo države članice u kojoj ima uobičajeno boravište, ako obavlja značajan dio djelatnosti u toj državi članici, ili zakonodavstvo države članice u kojoj se nalazi registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca koji ga zapošljava.

Značajnim dijelom djelatnosti koja se obavlja u državi članici smatra se količinski značajan dio svih djelatnosti, s tim da to ne mora biti glavni dio tih djelatnosti. Pri utvrđivanju obavlja li zaposlena osoba značajan dio svoje djelatnosti u državi članici, obvezno se uzimaju u obzir sljedeći kriteriji: radno vrijeme i/ili naknada za rad.

Da bi se utvrdilo da osoba obavlja značajan dio djelatnosti u državi članici u kojoj ima uobičajeno boravište, osoba treba u toj državi raditi najmanje 25% radnog vremena i/ili ostvarivati 25% naknade za rad. Navedeni kriteriji nisu konačni. Ponekad se koriste i drugi kriteriji da bi se utvrdilo je li riječ o značajnom dijelu djelatnosti.

Registrirano sjedište ili mjesto poslovanja poduzeća ili poslodavca je mjesto gdje se donose ključne poslovodne odluke i gdje se nalazi glavna uprava, a ne mjesto gdje je ured samo prijavljen s administrativnim osobljem, bez ovlasti za donošenje odluka.

Djelatnosti koje su trajne, ali uzimaju manje od 5 % radnog vremena i donose manje od 5 % naknade za rad smatraju se graničnim djelatnostima. Granične djelatnosti ne uzimaju se u obzir pri određivanju zakonodavstva koje se primjenjuje na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba u dvije ili više država članica.

Osobom koja obavlja djelatnost kao samozaposlena osoba u dvije ili više država smatra se osoba koja istodobno ili naizmjenice obavlja jednu ili više odvojenih samostalnih djelatnosti bez obzira na narav tih djelatnosti. Na osobu koja obavlja djelatnost kao samozaposlena osoba u dvije ili više država primijenit će se zakonodavstvo:

1. države članice u kojoj ima uobičajeno boravište, ako u toj državi obavlja značajan dio djelatnosti, ili
2. države članice u kojoj je središte interesa te djelatnosti, ako ne obavlja znatan dio svoje djelatnosti u državi članici u kojoj ima uobičajeno boravište.

Kao i za osobe koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe, značajnim dijelom djelatnosti koja se obavlja u državi članici smatra se količinski značajan dio svih djelatnosti, s tim da to ne mora biti glavni dio tih djelatnosti. Pri utvrđivanju obavlja li osoba značajan dio svojih djelatnosti u državi članici moraju se uzeti u obzir sljedeći kriteriji: promet koji ostvaruje, radno vrijeme, broj pruženih usluga i/ili dohodak koji ostvaruje.

Osoba obavlja značajan dio djelatnosti u državi uobičajenog boravišta ako obavlja 25% svojih djelatnosti, tj. da je u odnosu na prethodno spomenute kriterije njihov udio najmanje 25% u državi uobičajenog boravišta.

Ako samozaposlena osoba ne obavlja 25 % svojih djelatnosti u državi članici u kojoj ima uobičajeno boravište, na nju se primjenjuje zakonodavstvo države članice u kojoj je središte interesa njene djelatnosti. Da bi se utvrdilo središte interesa njene djelatnosti, potrebno je uzeti u obzir sve profesionalne djelatnosti te osobe, a posebno sljedeće kriterije:

1. mjesto gdje se nalazi stalni i trajni poslovni prostor te osobe
2. uobičajena narav ili trajanje djelatnosti koje obavlja
3. broj pruženih usluga
4. namjera samozaposlene osobe očigledna je iz svih okolnosti u konkretnom slučaju.

Na osobu koja obavlja djelatnost kao zaposlena osoba i samozaposlena osoba u dvije ili više država primjenjivat će se zakonodavstvo one države u kojoj obavlja djelatnost kao zaposlena osoba. Ako djelatnost kao zaposlena osoba obavlja u dvije ili više država, potrebno je odrediti zakonodavstvo države koje se na nju primjenjuje na način propisan za osobe koje obavljaju djelatnost kao zaposlene osobe u dvije ili više država.

Osoba koja obavlja djelatnost u dvije ili više država članica EU-a dužna je o tome obavijestiti nadležnu ustanovu u državi članici uobičajenog boravišta. Nadležna ustanova u navedenoj državi, nakon provedenog postupka provjere svih okolnosti u određenom slučaju, donosi odluku o zakonodavstvu koje se primjenjuje. Pri donošenju odluke obvezno se uzima u obzir stanje koje se predviđa u sljedećih 12 mjeseci. Navedenom odlukom nadležna ustanova može odrediti da se na osobu primjenjuje zakonodavstvo u državi članici uobičajenog boravišta ili zakonodavstvo druge države članice.

Nadležna ustanova države čije je zakonodavstvo određeno kao zakonodavstvo koje se primjenjuje obavještava osobu i izdaje joj potvrdu A1.

Pravila za određivanje zakonodavstva koje se primjenjuje na pomorce. Za određivanje zakonodavstva koje se primjenjuje na pomorce postoje dva pravila:

- a) ako pomorac obavlja djelatnost kao zaposlena osoba ili kao samozaposlena osoba na pomorskom brodu koji plovi pod zastavom države članice EU-a, na njega se primjenjuje zakonodavstvo te države članice
- b) ako pomorac obavlja djelatnost kao zaposlena osoba na pomorskom brodu koji plovi pod zastavom jedne države članice EU-a, ali
 1. prima naknadu za rad od osobe ili poduzeća koje ima registrirano sjedište ili mjesto poslovanja u drugoj državi članici EU-a i
 2. ima uobičajeno boravište u toj drugoj državi članici EU-a
 3. na njega se primjenjuje zakonodavstvo te druge države članice EU-a.

Osoba ili poduzeće koje pomorcu isplaćuje naknadu za rad smatra se njegovim poslodavcem. Poslodavac koji ima registrirano sjedište u jednoj državi članici EU-a, a ima zaposlenog pomorca na brodu koji plovi pod zastavom druge države članice, obvezan je, kad je god moguće, unaprijed, o tome obavijestiti nadležnu ustanovu države članice EU-a čije se zakonodavstvo primjenjuje. Navedena ustanova, bez odgode, obavještava nadležnu ustanovu države članice EU-a pod čijom zastavom je brod na kojem pomorac plovi o zakonodavstvu koje se na njega primjenjuje.

Iznimno, prema članku 16. Osnovne uredbe moguće je da dvije ili više država članica, nadležna tijela tih država članica ili nadležne ustanove, zajedničkim dogovorom predvide odstupanja od pravila za određivanje zakonodavstva koje se primjenjuje. Odstupanje je moguće dogovoriti za određenu osobu ili za kategoriju osoba, i to samo ako je u interesu te osobe ili osoba.

Uredbe EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti propisuju obvezu izdavanja potvrde A1 u točno određenim slučajevima. U slučaju pomoraca, potvrda A1 obvezno se izdaje u dva slučaja, i to ako se na pomorca primjenjuje zakonodavstvo države članice u kojoj ima uobičajeno boravište, ako u toj istoj državi poslodavac koji ga plaća ima registrirano sjedište ili mjesto poslovanja i u slučaju odstupanja od pravila koje se na pomorca primjenjuje (prema članku 16. Osnovne uredbe).

U povodu zaprimljenih zahtjeva za odstupanje prema članku 16. Osnovne uredbe, Zavod pokreće postupke prema nadležnim ustanovama i tijelima drugih država članica i traži njihovu suglasnost. Nakon što pribavi suglasnost, smatra se da je postignut dogovor o odstupanju i u konkretnom predmetu Zavod izdaje potvrdu A1. Prema propisanom postupku, u ovim slučajevima potvrda A1 ne može se izdati dok se ne pribavi suglasnost druge države članice.

3.3.2. POSTUPCI ODREĐIVANJA MJERODAVNOG ZAKONODAVSTVA U ZAVODU

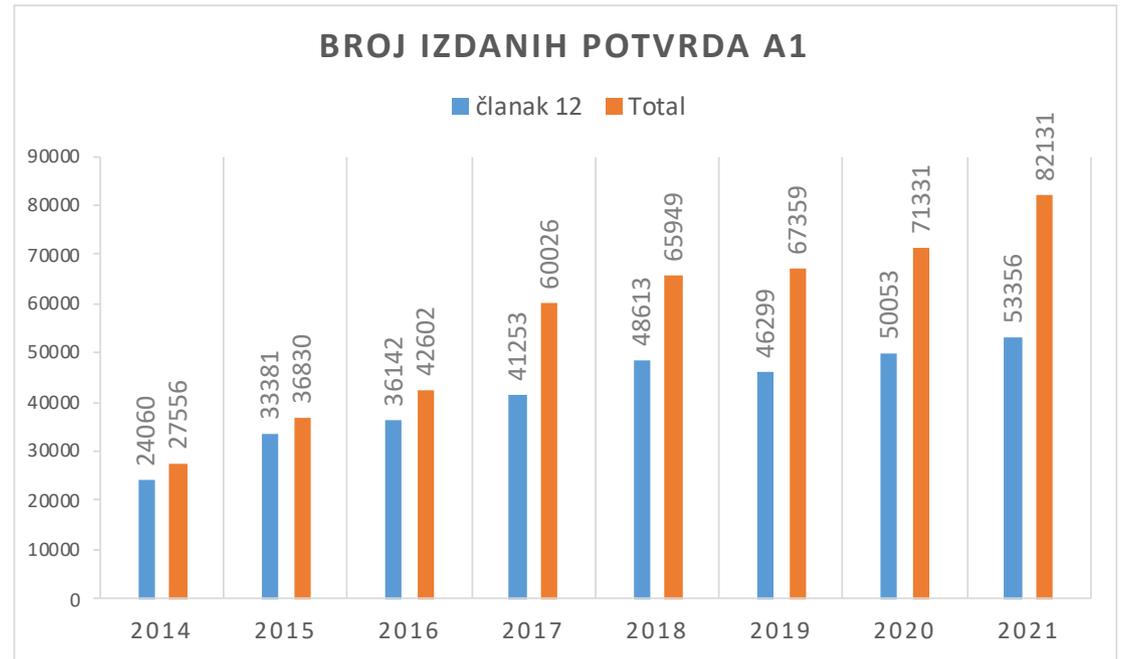
Postupci određivanja mjerodavnog zakonodavstva i izdavanja potvrda A1 obavljaju se putem informatičkih aplikacija Zavoda te je izdavanje potvrda A1 automatizirano. Nakon što se odobri upućivanje, država koja je izdala potvrdu A1 dužna je obavijestiti nadležnu ustanovu u drugoj državi članici (državi rada) da je određena osoba upućena. Navedene obavijesti šalju se elektronički, putem sustava EESSI. Zavod je slanje navedenih obavijesti u potpunosti automatizirao razvojem nacionalne aplikacije.

U pripremi je realizacija projekta Podnošenje zahtjeva za izdavanje prenosivog dokumenta A1 elektroničkim putem. Cilj navedenog Projekta je omogućiti podnošenje zahtjeva za izdavanje prenosivog dokumenta A1 elektroničkim putem te ispuniti jednu od obveza Zavoda u skladu s člankom 6. Uredbe (EU) 2018/1724 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. listopada 2018. o uspostavi jedinstvenog digitalnog pristupnika za pristup informacijama, postupcima, uslugama podrške i rješavanja problema te o izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012. Osim podnošenja zahtjeva elektroničkim putem, omogućit će se dostava elektronički potpisane potvrde A1 podnositelju zahtjeva u elektroničkom obliku, a također i provjera autentičnosti dokumenta (PD A1) izdanog u elektroničkom obliku putem QR koda.

Podnošenje zahtjeva za izdavanje prenosivog dokumenta A1 elektroničkim putem i mogućnost da se elektronički potpisana potvrda A1 dostavlja podnositelju zahtjeva u elektroničkom obliku omogućit će brže, jednostavnije i efikasnije podnošenje zahtjeva, uz manje troškova i potrebnih aktivnosti za poslodavce, uz istovremeno povećanje učinkovitosti poslovnih procesa u Zavodu.

Mogućnost podnošenja zahtjeva elektroničkim putem i dostavljanje potvrde A1 elektroničkim putem, uz do sada razvijene aplikacije predstavlja potpunu digitalizaciju ovih postupaka.

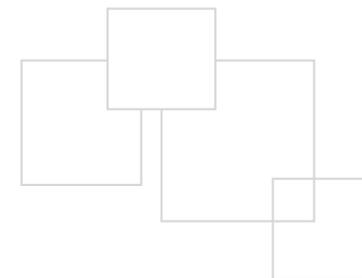
U grafikonu je prikaz broja izdanih potvrda A1 po godinama; posebno je prikazan broj za upućene osobe (članak 12. - plavi stupac), a posebno za ukupno prema svim pravilima - vidi se stalni značajni rast broja izdanih potvrda.

Broj zaprimljenih zahtjeva primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju

Izvor: Službena statistika HZMO-a

3.4. | KOORDINACIJA NA PODRUČJU MIROVINA

U odnosu na dotadašnju praksu i iskustvo u primjeni dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju, na području koordinacije mirovina najveća novost je obveza nadležnih ustanova da pri određivanju prava na mirovinu naprave dva izračuna. Riječ je o tzv. Petroni načelu i kodifikaciji sudske prakse (prema istoimenoj presudi Suda EU).

Prema navedenom načelu država članica dužna je primijeniti svoje nacionalno pravo (bez primjene uredbi za koordinaciju) ako bi samo primjenom tog prava korisnik bio u povoljnijem položaju nego u slučaju primjene uredbi. Prema tome, tijela država članica moraju svaki put usporediti situaciju u slučaju primjene uredbi sa situacijom u slučaju primjene isključivo nacionalnog zakonodavstva i primijeniti varijantu koja je povoljnija za korisnika. Tako nadležna ustanova države članice mora za svakog mobilnog radnika za kojeg je bila nadležna u određenom razdoblju obaviti dva izračuna i na kraju izvršiti isplatu prema onom izračunu koji je povoljniji za korisnika.

U skladu s navedenim načelom i obvezom koja iz toga proizlazi, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje prilagodio je svoje postupke i informatičke programe te su omogućena dva izračuna mirovine, a korisniku pripada povoljnija svota mirovine. U Hrvatskoj se od 1999. godine za izračun mirovine primjenjuje

tzv. njemačka formula, koja je zasnovana na prosječnim vrijednosnim bodovima (odnosu između plaća pojedinca i prosječnih plaća u državi), umnoženim s mirovinskim stažem i aktualnom vrijednošću mirovine (prosječnom svotom mirovine za jednu godinu navršenog mirovinskog staža), koja omogućava izravan izračun mirovine, isključivo na temelju hrvatskog mirovinskog staža, bez obzira na duljinu staža.

Značajna novost u mirovinskom osiguranju je i uređenje položaja i prava službenika i drugog osoblja u institucijama EU-a te osoba koje su zaposlene u međunarodnim organizacijama na području EU-a. Treba ponoviti da pravo Europske unije ne zadire u nadležnost država članica da urede svoje sustave socijalne sigurnosti te da, zbog nepostojanja usklađenosti na razini Europske unije, zakonodavstvo svake države članice određuje uvjete za stjecanje prava na davanja u području socijalne sigurnosti. Međutim, države članice u izvršenju te nadležnosti moraju poštovati pravo Europske unije, osobito odredbe o slobodi kretanja osoba. Usprkos ovoj podjeli nadležnosti između europske i nacionalne razine, mirovinski sustavi država članica nisu ostali nedirnuti europskim propisima.

Radi ispunjenja obveza na temelju prava Europske unije prihvaćen je Zakon o prijenosu mirovinskih prava (NN 117/2017),

koji previđa mogućnost da se pri stupanju u službu/radni odnos u institucijama Europske unije, hrvatska razdoblja mirovinskog osiguranja prenesu u sustav mirovinskog osiguranja EU, odnosno da se nakon prestanka takve službe/radnog odnosa navedena prava prenesu natrag u hrvatski sustav mirovinskog osiguranja.

Osim toga, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda EU, članak 45. Ugovora o funkcioniranju Europske unije treba tumačiti u smislu da mu je protivnički propis države članice koji onemogućava da se građaninu Europske unije uzmu u obzir razdoblja zaposlenja izvršena u institucijama EU-a, odnosno u međunarodnim organizacijama sa sjedištem na području druge države članice radi stjecanja prava na mirovinu.

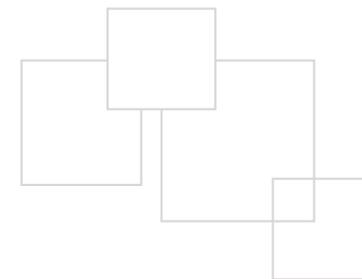
Sud Europske unije obvezao je države članice na otklanjanje nedostataka u mirovinskom osiguranju i za navedene osobe te zaključuje da bi se na temelju čl. 45. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (Sloboda kretanja radnika), odnosno čl. 4. st. 3. Ugovora o Europskoj uniji (Načelo iskrene suradnje) razdoblja zaposlenja trebala zbrajati radi ispunjenja nacionalnih uvjeta za stjecanje prava na mirovinu.

Treba naglasiti da obveza zbrajanja razdoblja zaposlenja postoji za službenike i drugo osoblje, uz mogućnost prijenosa. Iz toga proizlazi da su države članice obvezne na zbrajanje razdoblja ako dotična osoba ne iskoristi mogućnost prijenosa, a također, kako obveza zbrajanja postoji ne samo kada su ta razdoblja zaposlenja ostvarena izvan Republike Hrvatske, već se moraju uzeti u obzir i odgovarajuća razdoblja zaposlenja ostvarena u R Hrvatskoj.

Budući da je riječ o situacijama koje nisu obuhvaćene uredbama EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti (uredba obuhvaća osobe na koje se primjenjuje ili se primjenjivalo zakonodavstvo jedne ili više država članica, prema tome uredbe koordiniraju sustave socijalne sigurnosti država članica), a ni nacionalno zakonodavstvo ne definira kako postupati u tim slučajevima, u tu svrhu trebalo je predvidjeti izričitu odredbu u nacionalnom propisu.

Tako je člankom 29. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 115/18) iza članka 93. ZOMO-a dodano novo Poglavlje 10.a i članak 93.a kojim se propisuje pri ostvarivanju prava na hrvatsku mirovinu uzimanje u obzir razdoblja zaposlenja u međunarodnoj organizaciji ili u instituciji Europske unije, odnosno razdoblja trajanja mandata člana Europskog parlamenta.

3.5. | MJERODAVNOST SEKTORA ZA PROVEDBU UREDBI EUROPSKE UNIJE I MEĐUNARODNIH UGOVORA O SOCIJALNOM OSIGURANJU

U okviru mjerodavnosti Zavoda, u Sektoru za provedbu uredbi Europske unije i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, osim rješavanja o pravima na mirovinu, doplatak za djecu, prijenos mirovinskih prava i određivanje mjerodavnog zakonodavstva – upućeni radnici (u prvom stupnju u područnim službama i uredima, odnosno u drugom stupnju u Središnjoj službi), u Odjelu za poslove EU i međunarodnu suradnju obavljaju se i poslovi:

- tijela za vezu i međunarodnu suradnju, što uključuje organiziranje razgovora s mjerodavnim tijelima drugih inozemnih nositelja i institucija radi sklapanja međunarodnih ugovora i administrativnih sporazuma za provedbu ugovora
- međunarodne suradnje na bilateralnoj razini s drugim državama ugovornicama radi učinkovite provedbe i obostrano ujednačenog postupanja u primjeni ugovora
- sudjelovanja u radu multilateralnih organizacija koje se bave problematikom socijalnog osiguranja, kao što su npr. ESIP (*European Social Insurance Platform*), Europski forum osiguranja od nesreća na radu i profesionalnih bolesti
- organiziranja i održavanja međunarodnih savjetodavnih dana s ciljem da stručnjaci s područja mirovinskog osiguranja dvije ili više država istovremeno na jednom mjestu pružaju pravne savjete osiguranicima i korisnicima, koji na taj način dobivaju informacije o ostvarivanju prava i stanju postupaka u neposrednoj komunikaciji. Takvi stručni savjetodavni dani organiziraju se s Austrijom, Njemačkom, Slovenijom, Srbijom, Bosnom i Hercegovinom i Sjevernom Makedonijom (ukupno preko 20 u tijeku jedne godine)
- sudjelovanja u radu Administrativne komisije za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti EU i u radu Stalne međuresorne skupine za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti pri Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (primjena propisa EU), sudjelovanje u pripremi nota za Administrativnu komisiju, sudjelovanje na sastancima AD HOC grupe za mjerodavno zakonodavstvo, mirovine i doplatak za djecu (kao članovi grupe) koju je osnovala Europska komisija
- koordinacije s Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, odnosno s drugim ministarstvima

- organiziranja elektroničke razmjene podataka o činjenici smrti s inozemnim nositeljima mirovinskog osiguranja, kao i organiziranje poslova dostave tiskanica potvrda o životu korisnicima u inozemstvu (u države s kojima nije uspostavljena razmjena podataka). Radi sprječavanja neprikladnih isplata, Zavod je uspostavio suradnju i redovito elektroničkim putem razmjenjuje podatke o činjenici smrti sa Slovenijom, Njemačkom, Poljskom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom, Crnom Gorom, Sjevernom Makedonijom, Austrijom, Australijom i Švicarskom Konfederacijom
- kontrole i instruktaže
- provedbe postupaka prijeboja i povrata neprikladno isplaćenih davanja na području mirovina i doplatka za djecu
- provedbe postupaka u okviru ovlasti tijela za vezu koji se odnose na prisilnu provedbu ovršnih odluka nadležnih tijela R Hrvatske i drugih država članica EU, u postupku naplate doprinosa, kamata i ostalih troškova iz svih sektora socijalne sigurnosti
- pripreme i davanja suglasnosti za izuzeća primjenom članka 16. Osnovne uredbe
- pripreme i sudjelovanja na godišnjim sastancima ravnatelja/direktora zavoda/fondova regije
- pružanja pravne pomoći inozemnim ustanovama, osiguranicima, korisnicima i poslodavcima
- izrade očitovanja na upite mreže SOLVIT (mreža SOLVIT je usluga koju pružaju tijela državne uprave u svim državama članicama EU-a te na Islandu, u Lihtenštajnu i Norveškoj. Cilj mreže SOLVIT je pronaći brza rješenja za probleme

građana i tvrtki koje mogu stvoriti javnopravna tijela pri primjeni prava EU-a. Kako bi se problemi riješili učinkovito SOLVIT se oslanja na pravne savjete stručnjaka u tijelima državne uprave ili u Europskoj komisiji)

- ažuriranja podataka za Međunarodnu organizaciju za socijalnu sigurnost (ISSA) – opis sustava mirovinskog osiguranja i doplatka za djecu te za MISSOC tablice
- izrade provedbenih uputa i priručnika za rad područnih ustrojstvenih jedinica Zavoda za provedbu uredbi EU i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju te organiziranje edukacija radnika Zavoda.

11. susreti direktora fondova/zavoda država nastalih na prostoru bivše SFRJ, Ohrid, lipanj 2019.

SAŽETAK

Na području Europe, s obzirom na stalne migracije stanovništva, već gotovo dva stoljeća sklapaju se međunarodni ugovori o socijalnom osiguranju. Svrha tih ugovora je osigurati osobama koje su zaposlene u državama ugovornicama, kao i njihovim obiteljima, određena prava, odnosno davanja iz osiguranja za slučaj bolesti i majčinstva, starosti, invalidnosti i smrti, ozljede na radu i profesionalnih bolesti, kao i prava po osnovi nezaposlenosti te prava na obiteljska davanja. Međunarodni ugovori temelje se na sukladnom očitovanju najmanje dva međunarodnopravna subjekta i uređeni su međunarodnim pravom, a mogu se sklapati između dva (dvostrani ugovor) ili više (mno-gostrani ugovor) subjekata međunarodnog prava. U svojoj dosadašnjoj praksi Republika Hrvatska (i bivša SFR Jugoslavija) sklapala je dvostrane ugovore. U svim dvostranim međunarodnim ugovorima o socijalnom osiguranju za određivanje prava na mirovinu koristi se metoda raspodjele, odnosno djelomičnih mirovina (svaka država računa svoj dio mirovine na temelju svojih razdoblja osiguranja i određuje proporcionalnu mirovinu), a primjena ugovora je supsidijarna.

Provedba međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju na području Hrvatske počela je nakon II. svjetskog rata, iako su se već i u vrijeme Kraljevine Jugoslavije, pa i Nezavisne Države Hrvatske sklapali međunarodni ugovori o socijalnom osiguranju. Kao datum stvarnog početka provedbe međunarodnih ugovora na ovom području uzima se 1. travnja 1951., od kada se primjenjuje Opća konvencija o socijalnom osiguranju između Jugoslavije i Francuske.

Nakon proglašenja samostalnosti 8. listopada 1991., Republika Hrvatska je na temelju odredbi međunarodnog prava o sukcesiji država u pogledu ugovora preuzela i primjenu svih zatečenih ugovora o socijalnom osiguranju koje je sklopila bivša SFRJ, a koji su na taj dan bili na snazi i u primjeni. Međutim, postojala je i potreba samostalnog uređivanja odnosa u socijalnom osiguranju te prvi ugovor koji je Hrvatska samostalno sklopila bio je sa Slovenijom (1992. godine).

Do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje primjenjivao je 25 dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju. Nakon ulaska u članstvo EU-a 16 ugovora s državama članicama EU-a, od 12. travnja 2014. ugovor s Norveškom i od 1. siječnja 2017. ugovor sa Švicarskom Konfederacijom zamijenjeni su uredbama EU-a za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti.

Zavod danas ima uspostavljenu suradnju i koordinaciju na području mirovina s 40 država; od kojih se s 30 država primjenjuju uredbe EU, dvostrani ugovori o socijalnom osiguranju s 9 država te se s Ujedinjenim Kraljevstvom, nakon Brexita, primjenjuje Protokol o koordinaciji socijalne sigurnosti. Koordinacija podrazumijeva skup pravila međunarodnog socijalnog prava radi međusobnog usklađivanja sustava socijalnog osiguranja (nacionalnih i međunarodnih) u svrhu uređenja slučajeva s elementom inozemnosti te zaštite položaja radnika migranata i članova njihove obitelji.

U primjeni uredbi EU-a Zavod je nadležna ustanova i tijelo za vezu za tri područja, za mirovine, obiteljska davanja (doplatak za djecu) i određivanje mjerodavnog zakonodavstva, te je u razdoblju od 2011. do 2013. proveo opsežne pripreme i edukacije radnika za provedbu propisa.

U odnosu na dotadašnju praksu i iskustvo u primjeni dvostranih ugovora o socijalnom osiguranju, na području koordinacije mirovina najveća novost je obveza nadležnih ustanova da pri određivanju prava na mirovinu obave dva izračuna. Riječ je o tzv. Petroni načelu i kodifikaciji sudske prakse (prema istoimenoj presudi Suda EU).

Značajna novost u mirovinskom osiguranju je i uređenje položaja i prava službenika i drugog osoblja u institucijama EU-a te osoba koje su zaposlene u međunarodnim organizacijama na području EU-a.

Poslovi koordinacije obiteljskih davanja primjenom propisa EU-a ta-

kođer su novi poslovi u Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje, stoga je trebalo za ove poslove uspostaviti poslovne procese od početka, što je podrazumijevalo edukaciju radnika koji su raspoređeni na ove poslove, dizajniranje poslovnih procesa i informatičkih aplikacija koje su neophodne za rad na konkretnim predmetima, kao i vođenje evidencija o predmetima i korisnicima.

Obiteljska davanja su sva davanja u naravi ili novčana davanja namijenjena podmirivanju obiteljskih troškova, isključujući predujmove davanja za uzdržavanje i posebne doplatke za rođenje i posvajanje djeteta. Prema Izjavi Republike Hrvatske, u skladu s člankom 9. Osnovne uredbe, pod obiteljskim davanjem naveden je jedino doplatak za djecu.

SUMMARY

In the territory of Europe, international agreements on social security have been concluded for almost two centuries because of the constant migration of the population. The purpose of these agreements is to provide persons employed in the Contracting States and their families with certain rights i.e. benefits for sickness, maternity, old age, disability, death, occupational injuries and occupational diseases, unemployment related rights and rights to family benefits. International agreements are based on the consent of at least two international legal entities and are governed by international law. They may be entered between two (bilateral agreements) or more (multilateral agreements) entities of international law. The Republic of Croatia (and the former SFR Yugoslavia) has concluded bilateral agreements in its practice. All bilateral international social security agreements apply the method of distribution of pensions (pro-rata pensions) with each state calculating the share of the pension based on the insurance periods completed in its territory and determining, accordingly, the amount of the pro-rata pension. The application of agreements is thereby subsidiary.

The implementation of international social security agreements in Croatia began after World War II, although international social security agreements used to be concluded already during the Kingdom of Yugoslavia (Kraljevina Jugoslavija), and even the Independent State of Croatia (Nezavisna Država Hrvatska). The date of the actual commencement of the implementation of international agreements in this area is 1 April 1951, when the General Convention on Social Security between Yugoslavia and France started to apply.

After the declaration of independence on 8 October 1991, the Republic of Croatia took over the application of all existing social security agreements concluded by the former SFRY (in force on that day), based on the provisions of the international law on state succession in respect of treaties. However, there was also a necessity for independent regulation of social security relations; therefore, the first agreement that Croatia independently concluded was with Slovenia (1992).

Until the accession of the Republic of Croatia to the European Union on 1 July 2013, the Croatian Pension Insurance Institute (HZMO) applied 25 bilateral social security agreements. Following the EU accession, 16 agreements with the EU Member States, including the agreement with Norway (from 12 April 2014) and the agreement with the Swiss Confederation (from 1 January 2017), have been replaced by EU regulations on coordination of the social security systems.

Today, HZMO has an established cooperation and coordination in the field of pensions with 40 countries of which EU regulations apply with 30 countries, bilateral social security agreements with 9 countries and, after Brexit, the Protocol on Social Security Coordination with the United Kingdom. Coordination means a set of rules of international social law designed to get the social security systems in tune (national and international) with the purpose to regulate the cases with an international element and protect the position of migrant workers and their families.

In the application of EU regulations, HZMO is the competent institution and liaison body for three segments: pensions, family benefits (child benefit) and determination of applicable legislation. In the period from 2011 to 2013, HZMO carried out extensive preparations and training of its workers for the enforcement of EU regulations.

The biggest novelty in the field of coordination of pensions compared to the previous practice and experience in the implementa-

tion of bilateral social security agreements is the responsibility of the competent institutions to make two calculations when deciding about one's pension entitlement. It is the so-called Petroni principle and the codification of the case law (according to the eponymous judgment of the CJEU).

A significant novelty in pension insurance is the regulation of the position and rights of officials and other staff in the EU institutions and persons employed in international organizations within the EU.

Coordination of family benefits under the EU regulations belongs to new activities of the Croatian Pension Insurance Institute (HZMO) that demanded a necessary development of business processes from the very beginning. It also implied the training of employees assigned to this segment of work, designing business processes and IT applications requisite to work on specific cases and keeping records of case files and beneficiaries.

Family benefits are benefits-in-kind and pecuniary benefits; they are aimed to meet family expenses, excluding advances of maintenance payments and additional childbirth and adoption allowances. Under the Declaration of the Republic of Croatia, only the child benefit counts for the family benefits under Article 9 of the Basic Regulation.

RÉSUMÉ

Sur le territoire de l'Europe, vues les migrations constantes de la population, depuis déjà deux siècles sont conclus les accords internationaux de sécurité sociale. Le but de ces accords est d'assurer aux personnes employées dans les États-membres, ainsi qu'aux leurs familles, certains droits, voir les prestations pour le risque de maladie – maternité – vieillesse - invalidité – décès - lésions et maladies professionnelles, ainsi que les droits au chômage et les droits aux prestations familiales. Les accords internationaux sont basés sur la déclaration d'au moins deux sujets juridiques internationaux et sont régis par le droit international et ils peuvent être conclus entre deux (accord bilatéral) ou plus (accord multilatéral) sujets du droit international. Dans la pratique exercée jusqu'à présent la République de Croatie (et l'ex RSFY) concluait les accords bilatéraux. Dans tous les accords bilatéraux internationaux de sécurité sociale pour la détermination du droit à pension est utilisée la méthode de partage, voir la méthode de pensions en parts proportionnelles (chaque état calcule sa part de la pension sur la base de propres périodes d'assurance et attribue la pension proportionnelle) alors que l'application des accords est subsidiaire.

L'application des accords bilatéraux internationaux de sécurité sociale sur le territoire de la Croatie a commencé après la 2ème guerre mondiale, même si déjà au temps du Royaume de Yougoslavie et l'État indépendant de Croatie étaient déjà conclus des accords internationaux de sécurité sociale. Il est considéré que la date du début effectif de l'application des accords internationaux sur notre territoire est le 1 avril 1951, date à partir de laquelle est appliquée la Convention générale de sécurité sociale entre la Yougoslavie et la France.

Suite à la proclamation de l'indépendance du 08 octobre 1991, sur la base des dispositions du droit international des successions, la République de Croatie a repris aussi l'application de tous les accords de sécurité sociale conclus par l'ancienne RSFY qui étaient en vigueur et en application à cette date. Pourtant, il existait une nécessité de

déterminer d'une manière autonome les relations en matière de sécurité sociale et le premier accord conclu d'une façon autonome par la Croatie était celui avec la Slovénie (en 1992).

Avant l'entrée de la République de Croatie dans l'Union européenne survenue le 1 juillet 2013 l'Institut croate d'assurance pensions appliquait 25 accords bilatéraux de sécurité sociale. Suite à l'entrée dans l'UE 16 accords avec les états-membres de l'UE, l'accord avec la Norvège du 12 avril 2014 et l'accord avec la Confédération suisse du 1 janvier 2017 ont été remplacés par les règlements de l'UE pour la coordination des systèmes de sécurité sociale.

Jusqu'à aujourd'hui l'Institut a instauré la coopération et la coordination en matière de pensions avec 40 états; avec 30 états sont appliqués les règlements de l'UE, avec 9 états ont été signés 9 accords bilatéraux et, avec le Royaume Uni, suite au Brexit, est appliqué le Protocole de coordination de la sécurité sociale. La coordination comprend un groupe de règlements du droit international social conçue pour accorder les systèmes de sécurité sociale (nationaux et internationaux) dans le but de mettre en règle les cas avec un élément international et de protéger la position des travailleurs migrants et les membres de leurs familles.

En ce qui concerne l'application des règlements de l'UE, l'Institut est l'institution compétente et l'organisme de liaison pour trois domaines: les pensions, les prestations familiales (allocation familiale) et la détermination de la législation applicable. Durant la période de 2011 à 2013 il a mis en oeuvre les préparations et la formation des employés pour l'application de la réglementation.

Par rapport à la pratique précédente et à l'expérience avec les accords bilatéraux de sécurité sociale, la plus grande nouveauté en matière de la coordination des pensions est l'obligation des institutions compétentes d'effectuer deux calculs lors de l'étude du droit à pension. Il s'agit du principe de Petroni et la codification de la pratique judiciaire (selon le jugement de même nom de la CJUE).

Une nouveauté importante dans l'assurance pensions est également la systematisation de la position et des droits des employés et d'autre personnel dans les institutions de l'UE et des personnes employées dans les organisations internationales sur le territoire de l'UE.

L'organisation de la coordination des prestations familiales en application de la réglementation de l'UE est également une nouveauté dans l'Institut croate d'assurance pensions. Pour cela il fallait instaurer les processus de travail pour cette organisation depuis le début, ce qui comprenait la formation des employés, des processus

de design et les applications informatiques qui sont indispensables pour le travail sur les dossiers concrets ainsi que pour la gestion administrative des dossiers et des bénéficiaires des prestations.

Les prestations familiales sont toutes les prestations en nature ou en espèce destinées à couvrir les frais de subsistance des familles, à l'exclusion des avances des prestations générales d'entretien et les allocations spéciales pour la naissance ou l'adoption de l'enfant. Selon la déclaration de la République de Croatie, en conformité avec l'article 9 du Règlement de base, par prestation familiale on entend seulement l'allocation familiale.

ZUSAMMENFASSUNG

In Europa werden aufgrund ständiger Migrationen der Bevölkerung bereits fast zwei Jahrhunderte internationale Sozialversicherungsabkommen geschlossen. Der Zweck dieser Abkommen ist, den in den Vertragsstaaten beschäftigten Personen und ihren Familienmitgliedern bestimmte Ansprüche zu gewähren, z.B. Ansprüche auf Leistungen bei Krankheit, Mutterschaft, Alter, Invalidität und Tod, Ansprüche auf Leistungen bei Arbeitsunfällen, Berufskrankheiten und Arbeitslosigkeit oder Ansprüche auf Familienleistungen. Internationale Abkommen beruhen auf der Vereinbarung von mindestens zwei Völkerrechtssubjekten, unterliegen dem Völkerrecht und können zwischen zwei (bilaterale Abkommen) oder mehreren Völkerrechtssubjekten (multilaterale Abkommen) geschlossen werden. Im Verlauf der Geschichte schließt die Republik Kroatien (aber auch die ehemalige SFR Jugoslawien) solche Abkommen mit anderen Staaten ab. In allen bilateralen Sozialversicherungsabkommen wurde bzw. wird die Methode

der Teilrente angewendet (jeder Staat berechnet seinen Rentenanteil aufgrund der in diesem Staat zurückgelegten Versicherungszeiten und bestimmt die anteilige Rente), wobei die Anwendung des Abkommens subsidiär ist.

Die Umsetzung internationaler Sozialversicherungsabkommen auf dem Gebiet der heutigen Republik Kroatien begann nach dem zweiten Weltkrieg, obwohl solche Abkommen bereits in der Zeit des Königreichs Jugoslawien geschlossen wurden. Als Beginn der eigentlichen Durchführung von internationalen Abkommen gilt der 1. April 1951, d.h. der Tag der Anwendung der Allgemeinen Konvention über die Sozialversicherung zwischen SFR Jugoslawien und Frankreich.

Nach der Unabhängigkeitserklärung vom 8. Oktober 1991 übernahm die Republik Kroatien gemäß völkerrechtlichen Bestimmungen über die Staatennachfolge auch die Anwendung aller bereits vorhandenen

von der ehemaligen SFRJ geschlossenen Sozialversicherungsabkommen, die zu dieser Zeit in Kraft und Anwendung waren. Dennoch zeigte sich der Bedarf an einer selbständigen Regelung der Beziehungen in der Sozialversicherung, weshalb Kroatien 1992 das erste Abkommen mit Slowenien schließt.

Bis zum EU-Beitritt Kroatiens am 1. Juli 2013 waren 25 bilaterale Sozialversicherungsabkommen in Kraft. Nach dem EU-Beitritt wurden 16 Verträge mit EU-Mitgliedstaaten, der Vertrag mit Norwegen vom 12. April 2014 und der Vertrag mit der Schweizerischen Eidgenossenschaft vom 1. Januar 2017 durch die EU-Verordnungen zur Koordinierung der Systeme der sozialen Sicherheit ersetzt.

Das HZMO pflegt heute eine Zusammenarbeit mit 40 Staaten im Bereich der Rentenkoordinierung. Mit 30 Staaten finden EU-Verordnungen Anwendung, mit 9 Staaten bilaterale Sozialversicherungsabkommen und mit dem Vereinigten Königreich (nach dem Brexit) das Protokoll zur Koordinierung der Systeme der sozialen Sicherheit. Unter Koordinierung versteht man eine Reihe von internationalen Rechtsvorschriften zwecks Übereinstimmung der (nationalen und internationalen) Sozialversicherungssysteme, um zwischenstaatliche Fälle sowie den Status der Wanderarbeitnehmer und ihrer Familienmitglieder zu regeln.

Im Rahmen der Anwendung von EU-Verordnungen ist das HZMO der zuständige Träger und die Verbindungsstelle für drei Bereiche: Renten, Familienleistungen (Kindergeld) und Bestimmung anwendbarer

Rechtsvorschriften. Diesbezüglich hat das Amt im Zeitraum von 2011 bis 2013 umfangreiche Vorbereitungen und Schulungen seiner Mitarbeiter vorgenommen.

Im Unterschied zur bisherigen Praxis bei der Anwendung bilateraler Sozialversicherungsabkommen, sind die zuständigen Träger bei der Feststellung der Rentenansprüche von jetzt an verpflichtet, zwei Berechnungen zu erstellen. Es handelt sich um das sogenannte Petroni-Prinzip und die Kodifizierung der Rechtsprechung (nach dem gleichnamigen Urteil des EU - Gerichtshofs).

Eine weitere wesentliche Neuigkeit in der Rentenversicherung ist die Regelung des Status und der Rechte der Beamten und sonstigen Bediensteten der Europäischen Union sowie der Beschäftigten bei internationalen Organisationen innerhalb der EU.

Da das HZMO unlängst mit der Koordinierung der Familienleistungen gemäß EU Verordnungen beauftragt wurde, war es notwendig, entsprechende Geschäftsprozesse herzustellen, Mitarbeiter zu schulen und erforderliche IT-Anwendungen für die Evidenzführungen von Fällen und Versicherten zu entwickeln.

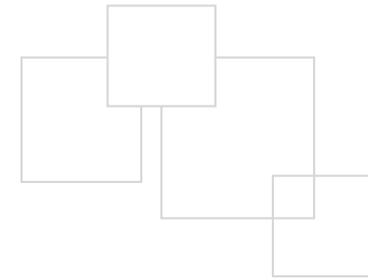
Unter den Familienleistungen werden alle Sachleistungen oder Geldleistungen verstanden, die zur Deckung der Lebenshaltungskosten einer Familie bestimmt sind, mit Ausnahme von Unterhaltsvorschüssen und Sonderzulagen wie Geburts- und Adoptionsbeihilfen. Gemäß Erklärung der Republik Kroatien nach Artikel 9 der Grundverordnung ist nur das Kindergeld als Familienleistung in Kroatien angeführt.

IV.

DOPLATAK
ZA DJECU I
OBITELJSKA
DAVANJA

4.1. | DOPLATAK ZA DJECU

Doplatak za djecu je jedna od najznačajnijih mjera obiteljske i socijalne politike kojoj je cilj poboljšati životni standard ekonomski ugroženim obiteljima.

Obveza države prema obitelji, a naročito prema majkama i djeci, sadržana je u Europskoj socijalnoj povelji iz 1961., koja u članku 16. utvrđuje prava obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu, a u članku 17. utvrđuje prava majke i djeteta na socijalnu i ekonomsku zaštitu.

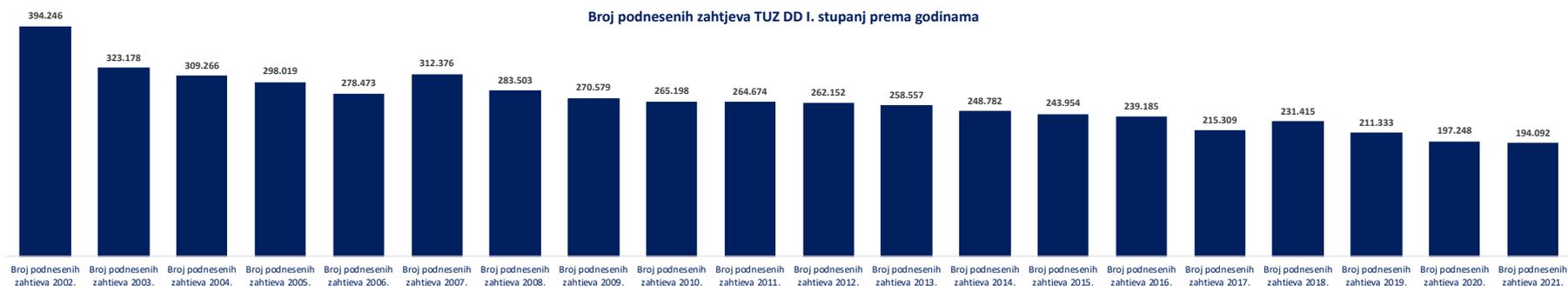
Još od 1950. doplatak za djecu provodi se kao poseban institut socijalnog osiguranja, od početka primjene Zakona o socijalnom osiguranju radnika i službenika i njihovih obitelji. Dodatno se uređuje i Uredbom o dodacima za djecu iz 1951. godine te novom Uredbom o dodatku za djecu iz 1956. godine. Od 1967. do 31. prosinca 1977. na snazi je Zakon o financiranju određenih oblika društvene zaštite djece, a od 1. siječnja 1978. te sve do 30. rujna 2000. Zakon o doplatku za djecu.

Krajem 60-ih godina 20. stoljeća znatno se smanjuju sredstva za doplatak za djecu, iznosi i broj djece za koju se doplatak isplaćuje te je u razdoblju prije osamostaljenja Republike Hrvatske imao samo funkciju ublažavanja siromaštva radničkih obitelji (Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu, Puljiz-Zrinščak, 2002.).

Stupanjem na snagu Zakona o doplatku za djecu (Narodne novine, broj: 77/99, 145/99, 25/00, 41/00 i 64/00), koji se primjenjivao od 1. listopada 2000. do 31. prosinca 2001., proširen je krug korisnika doplatka za djecu, pa uz zaposlene roditelje pravo mogu ostvariti i samostalni djelatnici. Kao uvjet za ostvarivanje prava propisan je niži i viši dohodovni cenzus. Promijenjen je način financiranja te se doplatak za djecu više ne financira doprinosima zaposlenih, nego iz državnog proračuna. Uveden je i novi uvjet za ostvarivanje prava - uvjet hrvatskoga državljanstva i prebivališta u Hrvatskoj od najmanje šest mjeseci prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Ovim Zakonom, uvažavajući potrebe djece s jednim roditeljem ili posvojiteljem, djece bez oba roditelja, djece s teškoćama u razvoju te djece trajno nesposobne za samostalan život i rad, propisan je poseban način određivanja svote doplatka za djecu.

U Republici Hrvatskoj je počevši od 1. siječnja 2002. na snazi Zakon o doplatku za djecu (Narodne novine, broj: 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 82/15 i 58/18) kojim su propisani uvjeti za stjecanje prava, a o pravu na doplatak za djecu rješava Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.

Izvor: Službena statistika HZMO-a

Ovim Zakonom u hrvatsko zakonodavstvo preuzima se Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljanima trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite (SL L 337, 20. 12. 2011.).

Doplatak za djecu je institut kojemu je svrha posebna zaštita obitelji i djece i ostvarivanje ciljeva pronatalitetne politike.

Pravo na doplatku za djecu osobno je pravo korisnika i ne može se prenijeti na drugu osobu.

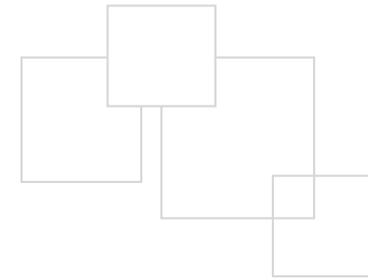
Izmjenama i dopunama Zakona o doplatku za djecu omogućeno je stjecanje prava na doplatku za djecu za veći broj djece s obzirom na dob do koje se pravo može ostvariti, produljenjem trajanja prava na doplatku za djecu za djecu s težim ili teškim invaliditetom, omogućavanjem ostvarivanja prava za djecu koja pohađaju srednju školu u kojoj obrazovanje traje pet godina. Također, izmjenom odredbi o propisanom dohodovnom cenzusu proširen je krug potencijalnih korisnika prava na do-

platak za djecu, a uveden je i pronatalitetni dodatak za treće i četvrto dijete. Definirano je od kojeg dana pripada pravo na doplatku za djecu za novorođeno dijete.

Nakon stupanja na snagu Zakona o doplatku za djecu uvedena je razmjena podataka potrebnih za utvrđivanje uvjeta za ostvarivanje prava na doplatku za djecu s institucijama koje ih vode u svojoj nadležnosti (Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Ministarstvo financija - Porezna uprava, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Ministarstvo unutarnjih poslova), kako ih korisnici sami ne bi trebali pribavljati i dostavljati.

S obzirom na to da je doplatku za djecu pravo koje se nastavno ostvaruje svake godine podnošenjem zahtjeva, provedba ovog Zakona značajan je dio poslova koji su u nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje te je, uključujući i doplatku za djecu primjenom uredbi Europske unije, 2020. godine bio 142 231 korisnik za 277 794 djece, uz prosječnu svotu doplatka za djecu od 371,64 kn. U 2021. godini bilo je 134 807 korisnika doplatka za djecu za 263 906 djece, uz prosječnu svotu doplatka za djecu od 377,30 kn.

4.2. | KOORDINACIJA OBITELJSKIH DAVANJA

Koordinacija obiteljskih davanja primjenom propisa EU-a također su novi poslovi u Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje. Premda su i pojedini dvostrani međunarodni ugovori imali odredbe o obiteljskim davanjima, nije bilo konkretnih predmeta i jedino iskustvo na ovom području je određena razmjena podataka s pojedinim državama. Stoga je trebalo za ove poslove uspostaviti poslovne procese od početka, što podrazumijeva edukaciju radnika koji su raspoređeni na ove poslove, dizajniranje poslovnih procesa i informatičkih aplikacija koje su neophodne za rad na konkretnim predmetima, kao i vođenje evidencija o predmetima i korisnicima.

Za ovo područje posebno su važne definicije i načela iz Glave I. Osnovne uredbe, a također i pravila iz Glave II. Osnovne uredbe, koja se odgovarajuće primjenjuju i na određivanje nadležnog zakonodavstva za obiteljska davanja. Propisana je iznimka, odnosno posebno pravilo za korisnike mirovine, prema kojemu umirovljenik ima pravo na obiteljska davanja u skladu sa zakonodavstvom države članice koja je nadležna za njegovu mirovinu.

Određivanje mjerodavnog zakonodavstva od iznimne je važnosti za koordinaciju obiteljskih davanja jer, s jedne strane, samo država članica koja je nadležna za jednog od članova

obitelji (što uključuje i onu koja je nadležna za dijete) ima obvezu odobravati davanja prema uredbama i, s druge strane, svaka nadležna država članica obvezna je odrediti pravo na svoje obiteljske naknade za sve članove obitelji, bez obzira na to borave li u istoj ili drugoj državi članici.

Prema definiciji iz Osnovne uredbe, obiteljska davanja su sva davanja u naravi ili novčana davanja namijenjena podmirivanju obiteljskih troškova, isključujući predujmove davanja za uzdržavanje i posebne doplatke za rođenje i posvajanje dje-

Razgovorni dani predstavnika HZMO-a i Familienkasse, provedbene ustanove za koordinaciju obiteljskih davanja u SR Njemačkoj, Zagreb, listopad 2019.

teta. Riječ je o definiciji kojom su šire obuhvaćena različita davanja (klasična obiteljska davanja, ali i druga posebna davanja koja nemaju puno zajedničkih elemenata, ali koja imaju isti cilj - podmirivanje obiteljskih troškova). Predmet koordinacije obiteljskih davanja nisu samo dječji doplatci, već i naknade za odgoj djece (koje su u nekim državama članicama povezane s roditeljskim naknadama) i naknade za njegu djece. Pokrivena su ne samo novčana davanja, već i davanja u naravi.

Prema Izjavi Republike Hrvatske, u skladu s člankom 9. Osnovne uredbe, pod obiteljskim davanjem naveden je jedino doplatak za djecu. U Prilogu I., uz Osnovnu uredbu, isključeni su privremeni predujmovi za uzdržavanje i jednokratne novčane potpore za novorođeno ili posvojeno dijete.

Obiteljska davanja (za razliku od drugih koja se odnose na jednu konkretnu osobu) odnose se na cijelu obitelj, stoga je važno odrediti tko su članovi obitelji.

Prema tradicionalnom konceptu članovi obitelji su roditelji i djeca. Na primjer, prema Konvenciji MOR-a, br. 102 o minimalnim standardima socijalne sigurnosti iz 1952., standardni članovi obitelji su muškarac sa ženom i dvoje djece. Međutim, način života bitno se promijenio. Izvanbračni odnosi i samohrani roditelji postali su uobičajena pojava. Broj brakova je u opadanju, a broj razvoda se povećava. Moderne obiteljske situacije su standardno shvaćanje obitelji dramatično promijenile, tako da je danas u nekima situacijama, kad su u pitanju složene obitelji, vrlo komplicirano odrediti koje bi osobe mogle biti uključene. Sud EU-a je uvažio te nove situacije te je proglasio i osobe izvan stvarne obitelji kao osobe koje bi

mogle ostvariti pravo na obiteljska davanja, npr. razvedeni roditelj (predmet C-363/08, Slanina).

Prema definiciji iz Osnovne uredbe, član obitelji je osoba definirana ili priznata kao član obitelji ili određena kao član kućanstva zakonodavstvom na temelju kojeg ostvaruje davanja. Budući da je riječ o pravilima za koordinaciju nacionalnih sustava socijalne sigurnosti, definicija članova obitelji je prije svega uređena nacionalnim zakonodavstvom svake države članice.

Ako nacionalnim zakonodavstvom nije propisano tko su članovi obitelji i ostale osobe na koje se ono primjenjuje, članovima obitelji smatraju se bračni drug, maloljetna djeca i uzdržavana punoljetna djeca. Ako je uvjet da žive u zajedničkom kućanstvu, uvjet se smatra ispunjenim ako osoba ovisi o osiguranoj osobi ili umirovljeniku (odnosi se i na razvedene roditelje ako postoji obveza uzdržavanja).

Osoba ima pravo na obiteljska davanja u skladu sa zakonodavstvom nadležne države članice, uključujući i davanja za članove svoje obitelji koji borave u drugoj državi članici kao da borave u prvoj državi članici. Budući da se za obiteljska davanja u obzir uzima cjelokupna situacija svih članova obitelji, postoji mogućnost da su za pojedine članove obitelji nadležne različite države članice, tako da se prava mogu ostvariti u više država članica (a mogu i u nenadležnoj državi članici, na temelju nacionalnog zakonodavstva).

Ako sve nadležne države članice moraju odobriti puni iznos svojih obiteljskih davanja, bez dodatnih pravila mogla bi se

preklapati prava i ostvariti prekomjerna davanja. Stoga su u Glavi III., Poglavlju 8. Osnovne uredbe predviđena pravila prednosti koja postavljaju hijerarhiju nadležnih država članica. Samo država članica koja ima primarnu nadležnost mora odobriti puni iznos svojih obiteljskih davanja, a sve druge nadležne države članice moraju odobriti samo razliku u slučaju da su obiteljska davanja prema zakonodavstvu tih država članica veće od onih države članice s primarnom nadležnošću.

Treba naglasiti kako se pravila prednosti primjenjuju pod uvjetom da je pravo ostvareno u više država, u istom razdoblju i za iste članove obitelji te da je riječ o davanjima iste vrste. U tom slučaju obitelji će ostvariti pravo na najviši iznos obiteljskog davanja predviđen zakonodavstvom jedne od država članica.

Prema pravilima prednosti, u slučaju davanja koje može priznati više država članica prema različitim osnovama, redosljed prioriteta je sljedeći:

- prava koja postoje po osnovi djelatnosti u svojstvu zaposlene ili samozaposlene osobe
- prava koja postoje po osnovi korištenja mirovine
- prava stečena po osnovi boravišta.

Ako se preklapaju prava koja se ostvaruju po istoj osnovi, redosljed prednosti utvrđuje se pomoću sljedećih kriterija:

- prava na temelju ekonomske aktivnosti
- mjesto boravišta djece (ako postoji ekonomska aktivnost u toj državi)
- najviši iznos davanja
- prava na temelju korištenja mirovine

- mjesto boravišta djece (ako se mirovina isplaćuje u toj državi)
- najdulje razdoblje osiguranja.

Koordinacija obiteljskih davanja prema uredbama EU najslabiji je dio koordinacije. Postupci za ostvarivanja prava mogu biti posebno zahtjevni i dugotrajni. Da bi se osobama olakšalo ostvarivanje njihovih prava i ovi postupci ubrzali, propisana su i određena pravila postupka.

Zahtjev za obiteljska davanja upućuje se nadležnoj ustanovi države članice prema mjestu uobičajenog boravišta podnositelja zahtjeva ili djece. Nadležna ustanova uzima u obzir situaciju čitave obitelji, kao da se na sve članove obitelji primjenjivalo zakonodavstvo dotične države i kao da su u toj državi imali boravište. Ako osoba koja ima pravo zatražiti davanje ne iskoristi svoje pravo, nadležna ustanova države članice čije se zakonodavstvo primjenjuje uzima u obzir zahtjev za obiteljska davanja koji je podnio drugi roditelj, osoba koja je izjednačena s roditeljem ili osoba ili ustanova koja zastupa dijete ili djecu u svojstvu skrbnika.

Postupajući prema zahtjevu, prije odlučivanja postoji li pravo na doplatu za djecu prema nacionalnom zakonodavstvu, nadležna ustanova treba prvo utvrditi koja je država primarno, a koja sekundarno nadležna. Ako ustanova države članice kojoj je podnesen zahtjev utvrdi da je prema pravilima prednosti primarno nadležna za isplatu obiteljskog davanja, donosi odluku o priznanju prava na obiteljsko davanje. Navedena ustanova bez odgađanja prosljeđuje zahtjev ustanovi druge države članice koja je sekundarno nadležna kako bi odlučila postoji li pravo na razlikovni dodatak (svota obiteljskog da-

Izvor: Službena statistika HZMO-a

vanja određena prema propisima druge države članice umanjena za svotu doplatka za djecu koja se isplaćuje u primarno nadležnoj državi članici).

Ako ustanova države članice kojoj je podnesen zahtjev utvrdi da je prema pravilima prednosti sekundarno nadležna za isplatu obiteljskog davanja, dužna je, bez odgađanja donijeti odluku o pravilima prednosti te zahtjev proslijediti ustanovi

primarno nadležne države članice kako bi odlučila postoji li pravo na obiteljsko davanje iz te države članice.

Nakon okončanja postupka u primarno nadležnoj državi članici, nadležna ustanova te države ima obvezu obavijestiti sekundarno nadležnu državu članicu o svojoj odluci, datumu priznanja prava i ostvarenoj svoti obiteljskog davanja. Nadležna ustanova sekundarno nadležne države članice nakon toga donosi svoju odluku o pravu na doplatku za djecu prema nacionalnom zakonodavstvu, odluku postoji li pravo na razlikovni dodatak, odnosno, u slučaju da je zahtjev odbijen jer ne postoji pravo u prvoj državi članici, isplaćuje punu svotu obiteljskog davanja.

Od 1. srpnja 2013. poslovi koordinacije obiteljskih davanja obavljali su se na jednom mjestu, odnosno za navedene postupke bila je nadležna samo Područna služba u Zagrebu. Radi stalnog porasta broja zahtjeva, u međuvremenu je provedena decentralizacija te su za rješavanje o pravu na doplatku za djecu primjenom pravnih propisa EU od 1. siječnja 2021. nadležne i druge područne službe i područni uredi Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje prema mjestu prebivališta, odnosno uobičajenog boravišta podnositelja zahtjeva.

U grafikonu je prikazan broj zaprimljenih zahtjeva za doplatku za djecu primjenom uredbi EU po godinama, od 1. srpnja 2013. do 31. prosinca 2021. Iz grafičkog prikaza može se vidjeti da se svake godine bilježi značajan porast zaprimljenih zahtjeva, a osobito u zadnjih nekoliko godina.

SAŽETAK

Doplatak za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena Zakonom o doplatku za djecu radi potpore u uzdržavanju i odgoju djece. Kao takav, jedna je od najznačajnijih mjera obiteljske i socijalne politike kojom se novčano želi poboljšati životni standard ekonomski ugroženim obiteljima.

U Hrvatskoj se doplatak za djecu provodi kao poseban institut socijalnog osiguranja još od 1950. godine, odnosno od početka primjene Zakona o socijalnom osiguranju radnika i službenika i njihovih obitelji.

Obveza države prema obitelji sadržana je u Europskoj socijalnoj povelji iz 1961., kojom je utvrđeno pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu te pravo majke i djeteta na socijalnu i ekonomsku zaštitu.

U Republici Hrvatskoj doplatak za djecu uređen je donošenjem Zakona o doplatku za djecu 1999. koji se počeo primjenjivati od 1. listopada 2000.

Novi Zakon o doplatku za djecu stupio je na snagu 1. siječnja 2002. i primjenjuje se i danas. Izmjene i dopune Zakona u razdoblju od 2001. do 2018. godine pratile su demografska i ekonomska zbivanja i zbog uvedenih mjera pridonose pronatalitetnoj politici te podizanju kvalitete obiteljskog života.

Ovim Zakonom u hrvatsko zakonodavstvo preuzeta je Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez

državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite (SL L 337, 20. 12. 2011.).

Doplatak za djecu je pravo koje se nastavno ostvaruje podnošenjem zahtjeva svake godine i zbog toga poslovi vezani uz provedbu Zakona o doplatku za djecu obuhvaćaju znatan dio poslova koji se obavljaju u nadležnosti Zavoda.

S početkom primjene uredbi Europske unije Zavod je započeo s koordinacijom obiteljskih davanja koja je u nadležnosti Sektora za provedbu uredbi Europske unije i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju Zavoda.

Obiteljska davanja su prema Osnovnoj uredbi sva davanja u naravi ili novčana davanja namijenjena podmirivanju obiteljskih troškova, isključujući predujmove davanja za uzdržavanje i posebne doplatke za rođenje i posvajanje djeteta.

U Izjavi Republike Hrvatske, u skladu s člankom 9. Osnovne uredbe, kao obiteljsko davanje naveden je jedino doplatak za djecu. Od ulaska Hrvatske u Europsku uniju poslovi koordinacije obiteljskih davanja obavljali su se na jednom mjestu, u Zagrebu, no zbog povećanog broja zahtjeva, provedena je decentralizacija te su za rješavanje o pravu na doplatak za djecu primjenom pravnih propisa EU od 1. siječnja 2021. nadležne ustrojstvene jedinice Zavoda prema mjestu prebivališta podnositelja zahtjeva.

SUMMARY

Child benefit is a cash benefit used by a parent or other person based on the Child Benefit Act supporting the maintenance and upbringing of children. The child benefit is one of the most important measures within the family and social policy aimed to improve the financial standing of economically disadvantaged families.

In Croatia, child benefit has been applied as a special legal institute of social insurance since 1950, namely since the beginning of the application of the Act on Social Insurance of Workers and Clerks and Their Families (Zakon o socijalnom osiguranju radnika i službenika i njihovih obitelji).

The obligation of the state towards a family is contained in the European Social Charter 1961, which guarantees the right of the family to social, legal and economic protection and the right of a mother and child to social and economic welfare.

In the Republic of Croatia, the child benefit was regulated by the adoption of the Child Benefit Act in 1999 and its coming into force on 1 October 2000.

The new Child Benefit Act entered into force on 1 January 2002 and still applies. Amendments to this Act (made from 2001 to 2018) reflected demographic and economic trends and, due to the introduced measures, have been contributing to a pronatalist policy and raising the quality of family life.

The Act transposes into Croatian legislation Directive 2011/95 / EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on

standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (OJ L 337, 20.12.2011).

Child benefit is a right successively exercised by the annual filing of an application. Therefore, the tasks related to the implementation of the Child Benefit Act imply a significant part of the work performed within the competence of HZMO.

With the beginning of the application of EU regulations, HZMO started coordinating family benefits. This activity falls within the responsibility of the HZMO Sector for the Implementation of EU Regulations and International Social Security Agreements.

According to the Basic Regulation, family benefits are all benefits in kind or cash intended to cover family expenses, excluding advances of maintenance payments and separate childbirth and adoption allowances.

Under Article 9 of Basic Regulation, the Republic of Croatia declared only child benefit as a family benefit. From Croatia's accession to the European Union, the coordination of family benefits was carried out in one place, in Zagreb; however, due to the increased number of applications, the work became decentralized. From 1 January 2021, the entitlements to the child benefit under EU regulations have been resolved by the HZMO organizational units according to the applicant's place of residence.

RÉSUMÉ

L'allocation familiale est une prestation pécuniaire accordée au parent ou à une autre personne déterminée par la Loi sur l'allocation familiale afin de soutenir l'entretien et l'éducation des enfants. En tant que telle, c'est une des plus importantes mesures de la politique familiale et sociale par laquelle est améliorée le niveau de vie des familles en difficultés économiques.

En Croatie, l'allocation familiale est mise en place comme une prestation de la sécurité sociale depuis 1950, voire depuis le début de l'application de la Loi sur l'assurance sociale des ouvriers, des employés et de leurs familles (Zakon o socijalnom osiguranju radnika i službenika i njihovih obitelji).

L'obligation de l'état envers les familles est contenue dans la Charte sociale européenne de 1961 par laquelle est déterminé le droit de la famille à la protection sociale, juridique et économique ainsi que le droit de la mère et de l'enfant à la protection sociale et économique.

En République de Croatie l'allocation familiale est régie par la Loi sur l'allocation familiale de 1999 qui est en application depuis le 1 octobre 2000.

La Nouvelle Loi sur l'allocation familiale est entrée en vigueur le 1er janvier 2002 et est en application jusqu'à présent. Les modifications ultérieures et compléments de la Loi, durant la période de 2001 à 2018 ont suivi la situation démographique et économique et, grâce aux mesures introduites, contribuent à la politique pro-nataliste et l'augmentation de la qualité de la vie des familles.

Avec cette Loi la législation croate a transposé la Directive 2011/95/UE du Parlement européen et du Conseil du 13 décembre 2011 sur les normes pour la qualification des citoyens des pays tiers ou des

personnes sans citoyenneté pour la réalisation de la protection internationale, pour le statut unique des réfugiés ou des personnes qui remplissent les conditions pour la protection subsidiaire et le contenu de la protection approuvée (SL L 337, 20. 12. 2011).

L'allocation familiale est un droit qui est ouvert suite à la présentation de la demande chaque année et pour cela les affaires relatives à l'application de la Loi sur l'allocation familiale représentent une partie importante des affaires effectuées dans l'Institut.

Avec le début de l'application des règlements de l'Union européenne l'Institut a commencé à effectuer la coordination des prestations familiales qui relèvent de la compétence du Secteur pour l'application des règlements de l'Union européenne et des accords internationaux de sécurité sociale de l'Institut.

D'après le Règlement de base les prestations familiales sont toutes les prestations en nature ou en espèces destinées à subvenir aux frais des familles, à l'exclusion des anticipations des prestations pour l'entretien et les primes de naissance ou d'adoption de l'enfant.

Dans la Déclaration de la République de Croatie, en conformité avec l'article 9 du Règlement de base, comme la prestation familiale figure seulement l'allocation familiale. Depuis l'entrée de la Croatie dans l'Union européenne les affaires de coordination des prestations familiales ont été effectuées dans une seule ville, à Zagreb. Pourtant, l'augmentation du nombre de demandes a causé la décentralisation: la prise de décisions sur le droit à l'allocation familiale en application des normes juridiques de l'UE à partir du 1er janvier 2021 relève de la compétence des unités constitutives de l'Institut selon le lieu de résidence du demandeur.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Kindergeld ist eine Geldleistung, die ein Elternteil oder eine andere gemäß dem Kindergeldgesetz bestimmte Person als Unterstützung für Unterhalt und Erziehung des Kindes bezieht. Diese Geldleistung gehört zu den wichtigsten Maßnahmen der Familien- und Sozialpolitik, die auf die Verbesserung des Lebensstandards, insbesondere von einkommensschwachen Familien, gerichtet ist.

Seit 1950 bzw. seit der Anwendung des Sozialversicherungsgesetzes für Arbeiter und Angestellte sowie ihre Familienmitglieder ist das Kindergeld ein gesondertes Rechtsinstitut der Sozialversicherung in Kroatien.

Mit der Europäischen Sozialcharta aus dem Jahr 1961 wurden die Pflichten des Staates gegenüber der Familie als Grundeinheit der Gesellschaft vorgeschrieben bzw. das Recht der Familie auf sozialen, rechtlichen und wirtschaftlichen Schutz und das Recht von Mutter und Kind auf sozialen und wirtschaftlichen Schutz festgelegt.

Das Kindergeld wurde in Kroatien mit der Verabschiedung des Kindergeldgesetzes 1999 geregelt, das seit dem 1. Oktober 2000 in Anwendung war.

Das aktuelle Kindergeldgesetz trat am 1. Januar 2002 in Kraft. Die Änderungen und Ergänzungen des Gesetzes im Zeitraum von 2001 bis 2018 waren in Einklang mit den demographischen und wirtschaftlichen Ereignissen. Die dadurch eingeführten Maßnahmen tragen zur Pronatalitätspolitik und Steigerung des familiären Lebensstandards bei.

Mit dem erwähnten Gesetz übernahm die kroatische Gesetzgebung die Richtlinie 2011/95/EU des Europäischen Parlaments und Rates vom 13. Dezember 2011 über Normen für die Anerkennung von Drittstaatsangehörigen oder Staatenlosen als Personen mit Anspruch auf internationalen Schutz, für den einheitlichen Status

für Flüchtlinge oder für Personen mit Anrecht auf subsidiären Schutz und für den Inhalt des zu gewährenden Schutzes (ABl. L 337 vom 20.12.2011).

Da das Kindergeld jedes Jahr neu zu beantragen ist, fallen viele der Aufgaben im Zusammenhang mit der Durchführung des Kindergeldgesetzes in den Zuständigkeitsbereich des Amtes.

Mit der Anwendung der EU-Verordnungen begann das HZMO mit der Koordinierung der Familienleistungen, die zu den Aufgaben des Sektors für die Durchführung der EU-Verordnungen und internationalen Sozialversicherungsabkommen gehört.

Unter den Familienleistungen werden laut Grundverordnung alle Sachleistungen oder Geldleistungen verstanden, die zur Deckung der Lebenshaltungskosten einer Familie bestimmt sind, mit Ausnahme von Unterhaltsvorschüssen und Sonderzulagen wie Geburts- und Adoptionsbeihilfen.

Gemäß Erklärung der Republik Kroatien nach Artikel 9 der Grundverordnung ist nur das Kindergeld als Familienleistung angeführt. Seit dem Beitritt Kroatiens zur Europäischen Union wurden die Angelegenheiten bezüglich der Koordinierung der Familienleistungen in der Zentralstelle in Zagreb erledigt. Aufgrund der gestiegenen Anzahl von Anträgen kam es zur Dezentralisierung, infolge welcher die Regionalstellen und -büros jetzt über die Kindergeldangelegenheiten gemäß EU-Rechtsvorschriften vom 1. Januar 2021 nach Wohnort des Antragstellers/der Antragstellerin entscheiden.

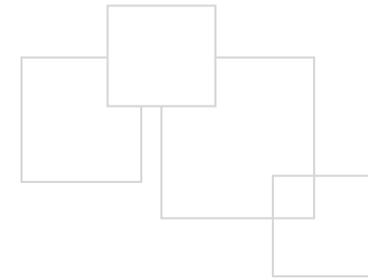
HRVATSKI ZAVOD ZA
MIROVINSKO OSIGURANJE

v.

DIGITALNA
TRANSFORMACIJA
POSLOVANJA
HRVATSKOG ZAVODA
ZA MIROVINSKO
OSIGURANJE

5.1. | POVIJESNI OSVRT NA RAZVOJ INFORMATIČKE DJELATNOSTI U ZAVODU

Razvoj informatičke djelatnosti Zavoda od 1968. godine može se pratiti kroz nekoliko razdoblja koja su činila određenu cjelinu u organizacijskom, tehničkom i tehnološkom smislu. Svojestveno svim tim razdobljima je niz aktivnosti, metodološki pripremljenih za odabir, prihvata i uporabu odabranih informatičkih rješenja.

U isto vrijeme, aktivnosti tijekom jednog razdoblja služile su kao pokretač i temelj za još jedan novi iskorak u primjeni novih tehnologija bez ikakvih negativnih posljedica na punu funkcionalnost i operativnost do tada izgrađenog informatičkog sustava.

5.1.1. | POČECI

U razdoblju od 1968. do 1972. godine u Zavodu su završene sve potrebne aktivnosti kao preduvjet za operativno stavljanje u funkciju Odjela obrade podataka i informatičke mreže, a kao rezultat potrebe za razvojem i podrškom poslovnom sustavu na novim osnovama. Pod time se podrazumijeva definiranje organizacijskog ustroja Odjela, definiranje kadrovske strukture i školovanje te završetak svih infrastrukturnih radova.

Takve aktivnosti rezultirale su uređenjem prostora systemske dvorane po svim svjetskim standardima. Na svim područjima (arhitektonskom, građevinskom, elektroenergetskom, klimati-zacijskom, protupožarnom i informatičkom) ugrađeni su materijali i oprema vodećih svjetskih i domaćih proizvođača, što je bilo jamstvo i preduvjet pune pouzdanosti i operativnosti informatičkog sustava za dulje vrijeme.

Paralelno s tim masovno su se prikupljali i unosili podaci kako bi se njima, kasnije na računalima, punile datoteke kao preduvjet njihove automatske obrade.

To je omogućeno strojevima za masovni unos na papirne i magnetne vrpce.

5.1.2. | PRVO RAČUNALO, DATOTEKE I SKUPNE OBRAD

U lipnju 1973. godine instalirano je prvo središnje računalo sa svojom periferijom u novouređen prostor systemske dvorane u Središnjoj službi u Zagrebu. Novonabavljena informatička oprema sastojala se od sljedećih sastavnica:

- središnje računalo IBM 360/40, s memorijom ukupnog kapaciteta od 128 KB
- jedinice magnetnih diskova IBM 2319 ukupnog kapaciteta 2,73 GB
- jedinice magnetnih vrpca IBM 2401, s približno 1400 magnetnih vrpca u kolutima
- linijski pisači IBM 1403; instalirana su ukupno 3 linijska pisača brzine ispisa od 1100 redova u minuti.

Kako je tadašnji razvoj aplikacija, odnosno samo kodiranje programa bilo moguće jedino preko 80 kolonskih papirnih kartica, u konfiguraciji su se također nalazila dva IBM 2540 čitača/bušača papirnih kartica.

IBM System 360/40, prvo središnje računalo u Zavodu

Ovako definiran i instaliran sustav bio je spreman za prihvatanje do tada razvijenih aplikacija i obradu prikupljenih podataka te podršku razvoju novih aplikacija, od sada na vlastitom računaru Zavoda.

Prva probna, skupna (batch) obrada izvedena na računaru bila je aplikacija isplate mirovinskih i invalidskih primanja. Izvedena je u rujnu 1973. na uzorku od 10 tisuća korisnika. Zadovoljavajući rezultati i izlazni podaci, uz nešto malo ispravaka, bili su dovoljni za donošenje odluke da je tehnički i aplikativno sustav spreman za prvu skupnu obradu, tako da je već sljedeći mjesec, u listopadu 1973. godine, izvedena produkcijska obrada isplate mirovinskih i invalidskih primanja za približno 200 000 korisnika u Republici Hrvatskoj.

Već 1975. godine zbog povećane potrebe za masovni unos podataka instaliran je sustav za unos podataka GCS InterScan 2100 koji je omogućavao i udaljeni prijenos podataka od upisnog mjesta do sustava i obratno. Tako je 1976. godine omogućen unos podataka izvan Središnje službe, i to u područnim službama u Koprivnici, Rijeci, Zagrebu, Splitu i Dubrovniku. Time je Zavod među prvima napravio iskorak prema primjeni daljinske obrade podataka.

5.1.3. | BAZE PODATAKA, ONLINE TRANSAKCIJE

S vremenom su zahtjevi korisnika za daljnju automatizaciju poslovnih procesa postajali sve veći, a mogućnosti instaliranog sustava sve ograničenije. Slijedeći saznanja o razvoju automatske obrade podataka u svijetu, stečenih informiranjem

i obrazovanjem vlastitih radnika Sektora informatike, u razdoblju 1978./1979. godina izrađen je Projekt integralnog informacijskog sustava HZMO-a.

Na bazi toga Projekta definirana je i strojna osnovica novog informacijskog sustava, a na osnovi potrebe iste napravljeni su projekti za uređenje prostora nove systemske dvorane na I. katu Središnje službe u Zagrebu.

Bio je to začetak i nužna podloga za novo desetljeće razvoja informatike od 1982. do 1992. godine.

Osim nabave najnovije generacije središnjeg računala i kompletne periferije, izgradnjom suvremene računalne mreže stvorena je pretpostavka za uvođenje distribuirane obrade podataka koja je omogućila nastanak, kontrolu i korištenje podataka na svakom radnom mjestu u Zavodu. Taj se cilj mogao ostvariti jedino uvođenjem i korištenjem baza podataka i pristupom do njih preko informatičke mreže.

Osnovni elementi koji su sudjelovali u definiranju sustava distribuirane obrade podataka bili su definiranje konfiguracije središnjeg sustava (HOST) s programskom podrškom, definiranje područnih podsustava s terminalima i programskom podrškom, definiranje komunikacijske opreme i medija za prijenos podataka te osiguranje potrebnih uvjeta za normalan rad cijelog sustava (izvor neprekidnog napajanja, klimatizacija i protupožarna zaštita).

U tom je smjeru i započelo instaliranje računala u područnim službama u Zagrebu (Središnja služba i PS u Zagrebu), Osijeku,

Rijeci i Splitu te mrežom terminala u svim područnim službama HZMO-a vezanim na računala pripadajuće regije.

Fizička instalacija novonabavljenih računala (u Središnjoj službi i četiri područne službe) i perifernih uređaja počela je u studenome 1982. godine. Također su instalirana 104 ekranska terminala i 29 matričnih pisača u svim područnim službama Zavoda kao podrška poslovima prikupljanja, ažuriranja i kontrole podataka.

Zbog povećanih potreba, proširila se i uporaba mikrofilmske tehnike tako da Zavod uvodi i distribuirane mikrografske obrade dokumentacije u područnim mikrografskim centrima za pripadajuće područne službe, u želji da se smanji arhivski prostor, omogući brža dostupnost podacima, lakše rukovanje, povećanje ažurnosti i točnosti te zaštita registraturne i arhivske građe.

U primjeni su se pojavile nove koncepcije lokalnih mreža LAN (Local Area Network) kao podrška instalaciji osobnih računala.

Zavod je već tada, 1990. godine, instalacijom prvih osobnih računala za podršku obradi teksta i oblikovanju sadržaja dokumenata, ušao u svijet primjene osobnih računala i njihovog povezivanja u lokalnoj mreži gdje je omogućena komunikacija svakog računala iz mreže sa središnjim računalom. Nedugo zatim osobna su računala, uz obradu teksta, počela nalaziti primjenu i u pojedinim zasebnim obradama neovisnim o podacima u središnjim bazama podataka. Bio je to trenutak kada su svi pokazatelji upućivali na to da treba napraviti novi iskorak zbog sve naglašenijih potreba Zavoda za informacijama

Nova systemska dvorana u Središnjoj službi

i podacima, kao jednim od osnovnih resursa u ostvarivanju ciljeva poslovnog sustava te potrebe za primjenu nadolazećih novih tehnologija. Nedostatak jedinstvene koncepcije u gradnji integralnog informacijskog sustava (IIS), zastarjelost i nedovoljni kapaciteti postojeće strojne i programske opreme, kao i nedostatak znanja i iskustva korisnika u području informatike, uvjetovali su donošenje odluke o izradi Studije poslovanja, u kojoj je trebalo predložiti i plan načina realizacije kako bi se prisutni problemi riješili.

Bio je to više koncepcijski pristup, nego što je ukazivao na potrebnu strojnu osnovicu, tako da se vrijeme do završetka analize i definiranja konačne strategije, kako bi se osigurala puna funkcionalnost postojećeg informatičkog sustava, premostilo nabavom snažnih, ali već rabljenih računala.

Zbog navedenih razloga, u razdoblju od 1992. do 2000. godine zamijenjeni su pojedini vitalni dijelovi opreme u informatičkoj infrastrukturi. Tako je 1992. instalirano središnje računalo, eksterne memorije i periferne jedinice.

Da bi se takav rastući trend zahtjeva mogao podržati, od 1994. godine započela je instalacija nove generacije središnjeg računala, diskovnih sustava i uvođenje robotiziranog sustava magnetnih vrpca u kazetama.

Nakon kratkog zastoja i predaha vezanog uz potrebnu analizu buduće koncepcije, instalacijom tog središnjeg računala Zavod primjenjuje i optičku tehnologiju za povezivanje jedinica središnjeg sustava, čime se uvelike povećava brzina pristupa do podataka.

Krajem 1997. godine instalirano je novo središnje računalo IBM 9672 RB6 s 2 GB radne memorije. Također, nabavljen je novi diskovni sustav IBM 2105 E20 SHARK kapaciteta 840 GB.

Istovremeno je zbog sve veće zastupljenosti instaliranih osobnih računala u informatičkoj mreži Zavoda, korištenja TCP-IP protokola i potrebe povezivanja osobnih računala i različitih protokola u jedinstvenu mrežu započela izgradnja novih lokalnih mreža.

Započelo je intenzivno izvođenje radova strukturnog kabliranja u područnim službama Zavoda kao preduvjet svim novim instalacijama informatičke opreme u mreži i time je omogućen prijenos glasa, podataka i slike unutar jedinstvene LAN instalacije, a 2005. godine temeljito je obnovljena i sistemska dvorana.

5.1.4. | PREUSTROJ, NOVA RAZVOJNA OKOLINA, WEB-APLIKACIJE

Sljedeće, novo, inovacijsko razdoblje u razvoju informatičke djelatnosti započelo je projektom preustroja HZMO-a, tj. prihvaćanjem studije Osnove preustroja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje 2005. godine od strane Vlade RH i izradom dokumenta Strateški program za restrukturiranje Zavoda 2006. godine. Izradom i donošenjem Strategije razvoja informacijsko-komunikacijskih tehnologija HZMO-a 2006. godine počela je operativna provedba informatičkih projekata u okviru preustroja Zavoda.

Jedan od ključnih projekta preustroja bio je i projekt Izgradnja računalno-komunikacijske infrastrukture, a predmet Projekta bila je izgradnja računalno-komunikacijske infrastrukture Zavoda s fokusom na nabavu središnjeg računala, dogradnju i poboljšanje računalne mreže Zavoda, uspostavu nove okoline, metodologije i procesa za razvoj aplikacija te izgradnja aplikacija u novoj okolini za potporu kritičnim temeljnim procesima.

Glavni ciljevi Projekta bili su:

- podržati proces preustroja i unaprijediti poslovanje Zavoda primjenom moderne informatičke tehnologije
- izgradnja novog sustava zasnovanog na otvorenim standardima i tehnologijama.

Ovaj je Projekt obuhvaćao četiri potprojekta:

- nabava središnjeg računala
- dogradnja i poboljšanje računalne mreže Zavoda
- uspostava nove okoline za razvoj aplikacija
- izgradnja aplikacija u novoj okolini za potporu temeljnim poslovnim procesima.

Učinci realizacije projekta rezultirali su instalacijom novog središnjeg računala 2009. godine i pripadajućeg sistemskog softvera, novom robusnom računalom mrežom visoke propusnosti, sigurnosti i pouzdanosti, uspostavom nove razvojne okoline temeljene na SOA načelima (Java, web-aplikacije, web-servisi) te izgradnjom prvih poslovnih aplikacija u novoj razvojnoj okolini.

Godine 2006. u produkciju je puštena prva usluga u sklopu razvoja elektroničkog poslovanja Zavoda - e-Mirovinsko kao usluga kojom, u sklopu modernizacije i preustroja Zavod korisnicima nudi suvremen način poslovanja elektroničkim putem.

Radi osuvremenjivanja mrežne infrastrukture i omogućavanja nesmetanog i sigurnog odvijanja poslovnih procesa koji uključuju razmjenu podataka s javnim ustanovama, građanstvom i poslodavcima 2011. godine pokrenut je projekt Izgradnja informatičko-komunikacijske strukture za elektroničko poslovanje Zavoda.

Prva usluga e-Mirovinskog e-Prijave omogućila je poslodavcima, obveznicima podnošenja prijave na mirovinsko osiguranje jednostavnije poslovanje, uštedu vremena i mogućnost obavljanja prijava brže, izravno iz vlastitog ureda ili doma, 24 sata dnevno.

5.1.5. | RAZVOJNI CIKLUS OD 2016. DO 2022.

Uzimajući u obzir brzi razvoj tehnologije, u ovom razdoblju dolazi do značajnih ulaganja u najnovija tehnološka rješenja te provedbu projekata za digitalnu transformaciju i elektroničko poslovanje zasnovanih na web-servisima.

Planom restrukturiranja Zavoda pred informatiku su postavljeni ciljevi uvođenja fleksibilnijih, otvorenih rješenja na razini računalne infrastrukture, konsolidacije baza podataka uz modernizaciju postojećih aplikativnih rješenja, digitalizacije procesa radi kvalitetnijeg poslovanja.

Provedena modernizacija računalnih komponenti (središnje računalo, mreža, distribuirana okolina) omogućila je izgradnju računalne infrastrukture kao preduvjeta za uvođenje niza novih aplikacija i usluga u sklopu razvoja e-poslovanja Zavoda.

Uvođenjem inovacija primjenom elektroničkog poslovanja u Zavodu razvijeno je niz usluga i servisa radi prikupljanja, obrade i razmjene podataka s fizičkim i pravnim osobama, državnim i javnim institucijama, kao i s inozemnim nositeljima mirovinskog osiguranja. Radi povećanja interoperabilnosti

niza elektroničkih usluga, integriran je u portal e-Građani i centar dijeljenih usluga (CDU). Sve to ne bi bilo moguće bez uvođenja i primjene modernih tehnoloških rješenja za integraciju i razmjenu podataka (npr. BizTalk sustav).

Radi planiranja budućeg razvoja, nadolazeće digitalizacije i učinkovitijeg upravljanja informatičkom djelatnošću Zavoda, 2017. godine izrađena je Strategija razvoja informatičko-komunikacijskih tehnologija (IKT) Zavoda te su implementirani projekti (među prvima u Republici Hrvatskoj) e-Račun, e-Potpis, e-Pečat koji su značajno unaprijedili i digitalizirali poslovne procese Zavoda. Poseban naglasak stavljen je na upravljački segment implementacijskog izvještajnog sustava, koji je značajno standardizirao metodologiju izvještavanja te omogućio kvalitetnije i brže donošenje poslovnih odluka.

Tijekom 2018. nabavljeno je novo središnje računalo (z14), a zatim su nabavljeni novi diskovi za virtualizacijsku okolinu te je povećan kapacitet postojećeg diskovnog sustava središnjeg računala, koje u ovom razdoblju doseže kapacitet blizu 100TB.

Moderniziran je i ispisni sustav prijelazom na pojedinačni ispis na A4 format (središnje računalo) te je konsolidirana ispisna okolina na razini Zavoda uvođenjem sustava za upravljanje ispisom.

Digitalna transformacija javnog sektora bila je i ostala izazov. Suočeni s izazovima pandemije bolesti COVID-19 i razornog potresa koji je pogodio Zagreb i dijelove Republike Hrvatske pokazalo se da je transformacijski ciklus u prethodne dvije godine ostvario željene rezultate, stoga je bez poteškoća

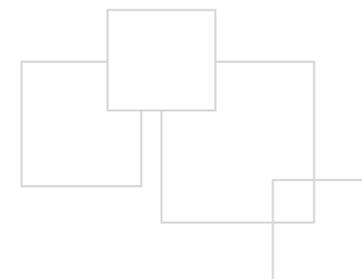
osiguran kontinuitet poslovnih procesa na najbolji mogući način, i to ne samo za potrebe Zavoda, nego i kao podrška drugim institucijama resornog ministarstva preko Pozivnog centra Zavoda. Također, u istom je razdoblju više od 1 500 korisnika dnevno obavljalo poslove putem udaljenog pristupa. Sve to zajedno ne bi bilo moguće bez prethodne digitalizacije procesa.

U ožujku 2020. šire zagrebačko područje pogodio je razorni potres koji je dodatno potaknuo i ubrzao tehnološko osuvremenjivanje podatkovnog centra, što je potaknulo pripreme radnje za provedbu projekta implementacije rezervnog informacijskog sustava (Disaster recovery) i nabave novog središnjeg računala (z15 T02) te druge infrastrukturne opreme radi

osiguranja kontinuiranog poslovanja Zavoda. Središnje računalo je najsuvremeniji podatkovni i transakcijski sustav koji pruža napredne mogućnosti bitne za sveobuhvatnu digitalnu transformaciju.

Nova arhitektura informacijskog sustava, temeljena na najboljim praksama i međunarodnim standardima, osigurava sve preduvjete za transformaciju i modernizaciju poslovnih aplikacija i podataka novog informacijskog sustava Zavoda. Navedenim alatima i infrastrukturom postiže se otvorenost postojećeg sustava radi povećanja interoperabilnosti i pružanja jednostavnijih i dostupnijih usluga našim korisnicima.

5.2. | RAZVOJ IKT USLUGA ZAVODA

Informacijska i komunikacijska tehnologija (u daljnjem tekstu: IKT) iz temelja transformira živote ljudi, a time i cijelog društva. IKT obuhvaća različite vrste tehnologija pomoću kojih se stvaraju, pohranjuju, obrađuju i razmjenjuju podaci i informacije. Znanje i informacije strateški su resursi današnjice te glavni pokretači razvoja društva, država, organizacija i pojedinaca.

IKT okosnica je informacijskog društva i društva znanja koje mi i mi pripadamo. Korištenjem suvremenih IKT tehnologija, u prvom redu interneta, nestaju geografske, društvene, jezične i kulturne razlike i barijere, a pojmovi kao što su privatnost, društvo, prostor i vrijeme, međuljudski odnosi i komunikacija, kultura, ljudska prava i slobode dobivaju sasvim novo značenje. IKT omogućava jednak i ravnopravan pristup informacijama i znanju svim ljudima, neovisno o njihovom socijalnom statusu i stupnju obrazovanja te bez obzira na to u kojem se dijelu svijeta nalaze.

Pojavom interneta i cyber prostora otvorili su se novi putovi i načini komuniciranja, kako među pojedincima, tako i između države i njezinih građana. Osnovni preduvjet za približavanje javnog sektora građanima putem novih tehnologija je digitalizacija državne i javne uprave (tzv. e-uprava). Digitalizacijom se nastoji olakšati komunikacija građana i tvrtki s državnim

tijelima, smanjiti nepotrebna i skupa administracija, osigurati bolja i brža dostupnost javnih usluga i informacija, ali isto tako uspostaviti međusobnu elektroničku povezanost tijela javne vlasti kako bi što više bila na usluzi privatnom sektoru i civilnom društvu.

Republika Hrvatska prepoznala je važnost razvoja e-uprave te se posljednjih godina provodi niz aktivnosti kojima je cilj unaprjeđenje digitalnih usluga, a s tim u vezi doneseni su i novi propisi, akcijski planovi te strategije razvoja javne uprave, od kojih je najpoznatija strategija Država bez papira, poznatija pod nazivom e-Hrvatska. Ona promiče sljedeća temeljna načela: otvorenost, transparentnost, uključivost te modernu, pojednostavljenu i ubranu komunikaciju građana s javnom upravom.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje planira i temelji razvoj vlastitih informatičkih usluga u skladu sa spomenutim načelima i strategijama. Tako je 2017. godine Zavod donio vlastitu Strategiju razvoja IKT sustava, u kojoj su jasno definirane smjernice koje se žele ostvariti u budućnosti, s posebnim naglaskom na daljnju informatizaciju poslovnih procesa Zavoda te razvoj digitalnih usluga namijenjenih građanima i gospodarstvu.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje ključna je institucija mirovinskog sustava Republike Hrvatske. Zavod skrbi za više od 1,5 milijuna osiguranika, više od 1,2 milijuna korisnika mirovina, više od 150 tisuća korisnika doplatka za djecu te za više od 6 tisuća korisnika nacionalne naknade za starije osobe. Obavljanje tako važne zadaće nezamislivo je bez adekvatne informatičke podrške, čija je osnovna svrha povećanje učinkovitosti Zavoda u cjelini te povećanje razine kvalitete usluga koje Zavod nudi svojim korisnicima. Navedeno je moguće postići jedino informatizacijom i digitalizacijom usluga Zavoda.

Novе informacijske i komunikacijske tehnologije uvelike utječu na oblikovanje budućih poslovnih procesa Zavoda te rezultiraju efikasnijom i djelotvornijom organizacijom poslova te znatno unaprjeđuju kvalitetu usluga Zavoda. To između ostalog uključuje sljedeće:

- digitalizaciju postojećih poslovnih procesa – transformiranje i oblikovanje poslova na način da se isti ili bolji rezultati postižu efikasnije i brže (jednostavniji poslovni procesi, eliminacija nepotrebnih aktivnosti koje ne donose dodatnu vrijednost, zaobilazanje uskih grla i ograničenja, stavljanje fokus na brzinu i kvalitetu konačnog rezultata)
- digitalizaciju poslovne dokumentacije (spisi, predmeti, rješenja) kroz naprednu integraciju procesnog i dokumentacijskog dijela informacijskog sustava
- tehnološko/podatkovno povezivanje s drugim registrima i tijelima javne uprave u Republici Hrvatskoj, Europskoj uniji i svijetu te s inozemnim nositeljima osiguranja radi pojednostavljenja, automatizacije i ubrzanja procesa koji prelaze interne okvire Zavoda

Digitalna transformacija kroz ESUD

- brže i jednostavnije ostvarivanje prava te učinkovita komunikacija s korisnicima putem novih e-usluga (e-zahtjevi, e-potvrde i sl.).

Sektor za informatiku u suradnji s vanjskim partnerima posljednjih je nekoliko godina implementirao niz novih e-usluga.

Najznačajnije e-usluge Zavoda dostupne korisnicima putem sustava e-Građani:

- elektronički zapis o radnopravnom statusu (tzv. e-Radna knjižica)
- Korisničke web-stranice Zavoda (informativni izračun mirovine, e-zahtjev za pretkompletiranje i dr.)

- e-potvrde iz područja mirovinskog osiguranja, ostvarivanja prava na mirovinu i doplata za djecu
- e-zahtjevi za mirovine, doplatka za djecu, mjerodavno zakonodavstvo i nacionalnu naknadu za starije osobe
- e-zahtjevi za isplatu jednokratnih novčanih primanja (COVID dodatak u 2021. i energetske dodatak u 2022. godini).

Implementacijom sustava e-Obrasci koji građanima omogućava da zahtjeve mogu popuniti i predati putem interneta znatno se pojednostavio i ubrzao proces podnošenja zahtjeva jer građani ne moraju više fizički dolaziti na šaltere Zavoda, što se pokazalo kao praktično i od korisnika dobro prihvaćeno rješenje, pogotovo u vrijeme pandemije bolesti COVID-19 kada su na snazi bile stroge epidemiološke mjere i ograničenja.

Poslovnim korisnicima dostupne su sljedeće e-usluge:

- e-prijave o početku i prestanku poslovanja obveznika i sve promjene tijekom poslovanja obveznika kao i prijave, promjene i prestanak osiguranja osiguranika (Lana)
- e-potvrde iz mirovinskog sustava za potrebe ovršnog postupka
- elektronička dostava podataka o utvrđenom stažu i osnovici (obraci eMPP1)
- elektronička kontrola podataka o kojima ovise prava iz mirovinskog osiguranja (Lana e-Kontrola)
- očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom.

Zavod je 2017. godine u svoje poslovanje uveo e-Račun, sustav za digitalnu razmjenu računa i pratećih elektroničkih dokumenata. Korištenjem integracijske sabirnice, Zavod se povezao sa servisima FINA-e i Državne riznice te s internim

informacijskim sustavima za planiranje i praćenje nabave, računovodstvo i financije i na taj je način digitalno podržan i zaokružen cjelokupan proces zaprimanja i plaćanja računa.

Ujedno je provedena i implementacija digitalne transformacije otvaranjem elektroničkih servisa prema vanjskim subjektima na način da se kroz elektroničke obrasce i novi portal omogućilo procesiranje iniciranja, zaprimanja i izdavanja digitalnih e-dokumenata (e-Obrazaca) koji su pravno priznati te ovjereni kvalificiranim certifikatima potpisnika i elektroničkim pečatom Zavoda kao institucije.

Zavod je među prvim tijelima javne uprave implementirao elektroničko potpisivanje i ovjeravanje dokumenata (e-potpis i e-pečat). Na taj način postignute su znatne uštede troškova ispisa dokumenata na papiru te je olakšan proces kolanja, pohranjivanja i pretraživanja poslovne dokumentacije. Usluge e-potpis i e-pečat omogućavaju ovjeravanje službenih dokumenata (npr. rješenja) bez upotrebe fizičkog pečata i potpisa odgovorne osobe te njihovu naknadnu verifikaciju. Elektroničkim potpisom do sada je potpisano više od 300000 dokumenata, što je znatno unaprijedilo poslovanje Zavoda u primjeni naprednog elektroničkog potpisa, kako interno, tako i prema korisnicima i partnerima na projektima.

Od 2018. godine u Zavodu je započela provedba implementacije izvještajnog sustava (engl. Business Intelligence - BI) koji je neophodan za učinkovito upravljanje velikom institucijom. S obzirom na njegovu kompleksnost, sustav poslovnog izvještavanja izgrađuje se u fazama, a namijenjen je menadžmentu Zavoda. Pomoću njega se prate ključni pokazatelji uspje-

ha poslovanja i operativnih procesa (engl. Key Performance Indicators – KPI). Sustav poslovnog izvještavanja prikuplja i obrađuje velike količine podataka, pohranjene u različitim izvorima, tj. bazama podataka, obrađuje ih te menadžmentu prezentira zbirne i pouzdane informacije u obliku tabličnih i grafičkih izvještaja. Analizom tih izvještaja menadžment na temelju objektivnih i relevantnih informacija donosi pravodobne i kvalitetne poslovne odluke koje se tiču optimizacije poslovnih procesa.

Od 2019. Zavod je uključen u informacijski sustav elektroničke razmjene podataka na području socijalne sigurnosti Europske unije (EESSI) putem kojeg se razmjenjuju podaci sa stranim nositeljima osiguranja odnosno tijelima i institucijama nadležnima za pojedina područja socijalne sigurnosti. Kako bi se u što većoj mjeri automatizirali poslovi u okviru EESSI sustava, Sektor za informatiku izradio je aplikativno rješenje koje koristi programska sučelja (API) za povezivanje s EESSI sustavom (tj. aplikacijom RINA) i na taj se način automatskim putem šalju i preuzimaju podaci koje Zavod dostavlja ili zaprima od stranih nositelja osiguranja.

Početak 2020. godine Zavod je automatizirao i osuvremenio postupak izrade i otpreme automatskih rješenja za doplatu za djecu, mirovine i nacionalnu naknadu za starije osobe. Osim što su rješenja doživjela značajan grafički i tehnološki redizajn u skladu sa suvremenim trendovima, ona se svakodnevno ispisuju, kuvertiraju i šalju poštom iz jednog, centraliziranog mjesta u Središnjoj službi, u automatiziranom procesu koji zahtijeva minimalni angažman ljudi. Rješenja se istovre-

meno automatski ulažu u virtualne predmete unutar sustava za upravljanje dokumentacijom kako bi bila dostupna voditeljima postupaka u Zavodu.

Poslovni procesi vezani uz nacionalnu naknadu za starije osobe u cijelosti su digitalizirani, od predaje e-zahtjeva, do njihove obrade i evidentiranja u bazama podataka Zavoda te do priznanja prava, izrade rješenja i isplate naknade korisnicima izravno na njihove tekuće račune.

Potrebno je spomenuti da Zavod razmjenjuje podatke elektroničkim putem s drugim tijelima u Republici Hrvatskoj kao i sa stranim institucijama. Riječ je o više od 30 državnih institucija (ministarstva, agencije, zavodi, komore i sl.) te institucijama u više od 10 zemalja Europske unije i izvan nje. Radi toga je Sektor za informatiku razvio web-servise i sučelja za razmjenu strukturiranih podataka u različitim formatima.

Da bi svoje usluge učinio dostupnima što većem broju korisnika, Zavod je u suradnji s Hrvatskom poštom omogućio izdavanje e-potvrda na šalterima Hrvatske pošte. Također, u suradnji s REGOS-om otvoreni su Mirovinski informativni centri (MIC-evi) kojima je cilj približiti mirovinski sustav korisnicima i olakšati im pristup svim potrebnim informacijama.

Spomenimo i druge informatičke projekte koji su već realizirani ili je njihova implementacija u tijeku, zahvaljujući kojima će se podići kvaliteta usluga Zavoda, ali i cijele javne uprave u Republici Hrvatskoj:

- intranetski portal radi povećanja komunikacije na razini Zavoda

- novi informacijski sustav za donošenje uputa i akata
- novi informacijski sustav Zavoda za upravljanje ljudskim resursima (HR aplikacija)
- nove web-stranice Zavoda koje na puno moderniji, pristupačniji i sadržajniji način daju korisnicima relevantne informacije o poslovanju i uslugama Zavoda
- elektroničko preuzimanje podataka o statusu učenika i studenata iz evidencija Ministarstva znanosti i obrazovanja, za korisnike obiteljskih mirovina i doplatka za djecu, čime je prestala potreba slanja potvrda o školovanju i studiranju u papirnom obliku
- projekt e-upisi djece u dječje vrtiće (provjera radnopravnog statusa roditelja)
- projekt Start (informacijski sustav za elektroničko pokretanje poslovanja)
- projekt unaprjeđenja predstečajnog i stečajnog postupka.

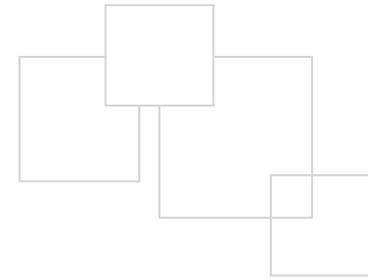
Zavod se posljednjih godina transformira u modernu, otvorenu, tehnološki naprednu i fleksibilnu ustanovu orijentiranu korisnicima i taj proces još uvijek nije završen. Stoga je nužno

s informatičko-tehnološkog aspekta odgovoriti na sve izazove koje takva transformacija donosi.

Najvažniji projekt koji se planira započeti u ovoj jubilarnoj godini je projekt implementacije novog core informacijskog sustava Zavoda financiran iz fondova Europske unije. Nadalje, planira se daljnja digitalizacija, razvoj novih e-usluga te nastavak povezivanja s drugim tijelima i institucijama u zemlji i inozemstvu. Budući core sustav Zavoda bit će temelj za novu vitalnost i agilnost Zavoda, otvarajući novo razdoblje rasta Zavoda, temeljeno na 100-godišnjem znanju i iskustvu svih naših zaposlenika u sinergiji s novim tehničko-tehnološkim rješenjima.

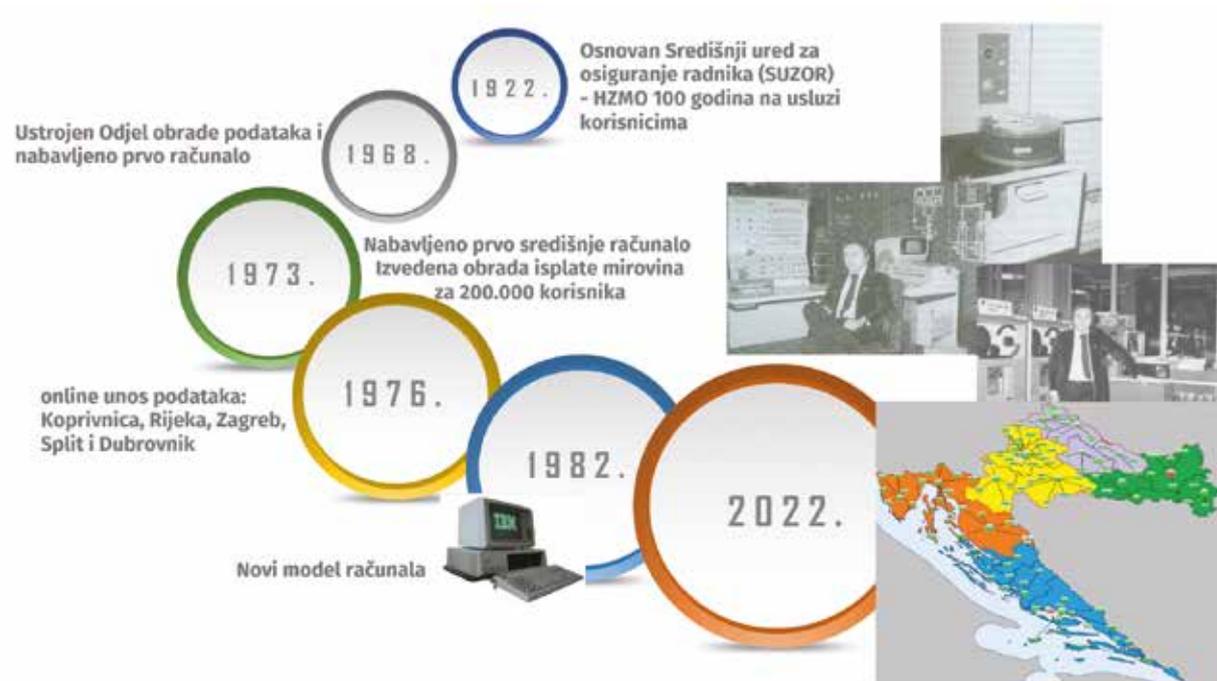
Sve napravljeno do sada, ali i ono što nas tek očekuje, ne bi bilo moguće bez najvažnijeg resursa, a to su ljudi. Stoga treba zahvaliti svim programerima, projektantima, poslovnim analitičarima, sistemskim inženjerima, tehničarima, operaterima i terminerima koji su svojim vrijednim i predanim radom pridonijeli razvoju Sektora za informatiku i Zavoda u cjelini.

5.3. | DIGITALNA TRANSFORMACIJA KAO PROCES

Proces digitalne transformacije podrazumijeva integraciju novih digitalnih tehnologija u poslovnim organizacijama kao i utjecaj tehnologije na društvo. Digitalna transformacija, između ostalog, naglašava uporabu tehnologije koja može pomoći u optimizaciji proizvodnje, jačanju konkurentskih prednosti poduzeća te u pružanju novih usluga korisnicima.

Ipak, digitalna transformacija obuhvaća više od uporabe tehnologija, a donosi i temeljne promjene u načinu razmišljanja i poimanja poslovanja organizacije. Osnovni cilj je poboljšanje performansi i brža prilagodba u promjenjivom okruženju. S druge strane, iskorištavanje novih tehnologija pomaže u optimizaciji poslovnih procesa, smanjenju troškova, smanjenju

broja radnih mjesta na kojima je ljudski faktor rizik i povećanje broja onih radnih mjesta na kojima je ljudski faktor neophodan.

Sve više poslodavaca prepoznaje dobrobiti digitalne transformacije u koju ulažu financijske i vremenske resurse, a sve kako bi održali konkurentnost na tržištu. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje ulaže u digitalnu transformaciju kroz brojne projekte, od kojih se mogu istaknuti **Certifikacija prema ISO/IEC 27001 sustavu upravljanja informacijskom sigurnošću**, kao temelj digitalne transformacije, te projekt **eHZMO**.

5.3.1. | KIBERNETIČKA SIGURNOST KAO TEMELJ DIGITALNE TRANSFORMACIJE

Kibernetička sigurnost je temelj digitalne transformacije, a to je prepoznalo i stručno posloводство Zavoda. Kako bi poslovni procesi unutar Zavoda bili sigurni, nužno je zadovoljiti prihvatljivu razinu korporativne sigurnosti, što je temeljna pretpostavka sigurnog poslovanja. S druge strane, informacijska sigurnost štiti informacije od oblika unutarnjih i vanjskih prijetnji da bi se omogućio nesmetan poslovni proces, smanjio rizik te povećala produktivnost. Krajnji cilj korporativne sigurnosti je osigurati kontinuitet poslovanja u uvjetima krize i što brži opravak od njenih negativnih utjecaja, kao i uspješan nastavak poslovanja.

Uspješno upravljanje sigurnosti u kontekstu zaštite informacija u poslovnoj organizaciji temelji se na sigurnosnim politikama u skladu s međunarodnim normama ISO 27001 te ISO 27002. Sigurnosnom politikom nedvojbeno se određuju pravi-

la ponašanja i odgovornosti unutar informacijskog sustava te izgrađuje svijest zaposlenika o važnosti informacijske sigurnosti. Isto tako, provedbom sigurnosne politike u poslovnoj organizaciji educiraju se dionici poslovnog sustava o mogućim rizicima i posljedicama napada na kibernetički prostor. Budući da su digitalni i fizički prostori sve više isprepleteni, pojavljuju se nove opasnosti i zbog toga je kibernetička sigurnost iznimno važna. Godine 2020. Zavod je dobio Certifikat prema međunarodnoj normi ISO/IEC 27001:2013 za sustav upravljanja informacijskom sigurnošću (eng. Information Security Management System - ISMS). Provedbom projekta Implementacija ISMS sustava za upravljanje informacijskom sigurnošću HZMO je implementirao cjelovit sustav upravljanja informacijskom sigurnošću prema međunarodnoj normi ISO/IEC 27001:2013 te tako postao **prvo tijelo državne i javne uprave koje je u ovom opsegu implementiralo HRN EN ISO/IEC 27001 normu**.

Certifikatom se potvrđuje usklađenost sustava upravljanja informacijskom sigurnošću (ISMS) sa zahtjevima norme ISO/IEC 27001:2013 u području informatike, upravljanja ljudskim potencijalima, strateške analize, razvoja i upravljanja projektima, poslovno-informacijske sigurnosti, kontrole i nadzora. Zavod mjesečno obrađuje podatke za više od tri i pol milijuna korisnika mirovina, doplatka za djecu i osiguranika, stoga je informacijska sigurnost visoko na listi prioriteta Zavoda. Također, ovim Certifikatom potvrđuje se implementacija sigurnosnih mjera radi očuvanja raspoloživosti, povjerljivosti i cjelovitosti informacija koje nastaju i koriste se u poslovnim procesima Zavoda, a sve u skladu s važećim zakonskim propisima iz područja informacijske sigurnosti i zaštite osobnih podataka.

5.3.2. | INVESTICIJSKI CIKLUS ZNAČAJNOG ULAGANJA U MREŽNU INFRASTRUKTURU I SIGURNOST

Velik napredak postignut je i u osuvremenjivanju postojeće računalne mreže Zavoda. U razdoblju 2016. – 2022. znatno se ulagalo u mrežnu infrastrukturu i sigurnost. Najprije je potpuno zamijenjena aktivna mrežna oprema (preklopnici, usmjerivači) s najnovijom generacijom mrežnih uređaja, koji posljedično podižu razinu pouzdanosti te osiguravaju visoku dostupnost poslužitelja i stabilnost u radu. Riječ je o opremi koja je postavljena u Središnjoj službi, područnim službama i uredima te ispostavama, a zamijenila je dotadašnje uređaje kojima su istekli radni resursi.

Godine 2022. započela je realizacija projekta rekonstrukcije podatkovnog centra Zavoda i sanacije energetskog čvorišta te su započele projektne pripreme za uspostavu Disaster Recovery lokacije. Radi podizanja razine sigurnosti mreže Zavoda, nabavljen je i implementiran vatrozid (eng. Firewall) najnovije generacije, kojim je postignuta visoka razina sigurnosti. Računalna mreža proširena je s mogućnošću bežičnog mrežnog pristupa i to s najsuvremenijim tehnološkim rješenjima (Aruba wireless). Dodano je i centralizirano upravljanje mrežom te je uspostavljen i sigurnosno-operativni centar (eng. Security Operations Center - SOC), sve u skladu s visokim normama i standardima informacijske sigurnosti HRN EN ISO/IEC 27001 te HRN EN ISO/IEC 27002.

Budući da su kibernetičke prijetnje u globalnom porastu, a napadi u kibernetičkom prostoru postaju sve sofisticiraniji,

Zavod je 2021. godine unutar SOC-a uspostavio i SIEM (eng. Security Information and Event Management - SIEM) sustav. SIEM sustav je sustav sigurnosnog upravljanja događajima i informacijama kojima upravlja Odjel za kibernetičku sigurnost, odnosno analitičari prve razine. SIEM sustavom obavlja se dnevni nadzor, kontrola dnevničkih zapisa (eng. log) i

Računalna mreža Zavoda

alarma. U okviru informacijske sigurnosti Zavod koordinira i usklađuje aktivnosti zajedno s Uredom vijeća za nacionalnu sigurnost (UVNS), Zavodom za sigurnost informacijskih sustava (ZSIS) kao i drugim nacionalnim institucijama iz područja sigurnosti.

5.3.3.1 PROJEKT eHZMO

Drugi značajan projekt u kontekstu digitalne transformacije je projekt eHZMO pokrenut 2020. godine, provedba kojeg je u tijeku. Zavod kontinuirano skrbi o približno 1,5 milijuna osiguranika, više od 1,2 milijuna korisnika mirovina te više od 150 tisuća korisnika doplatka za djecu (za više od 300 tisuća djece) i pri tome se nužno oslanjanja na informacijsko-komunikacijsku tehnologiju (IKT). Sadašnji informacijski sustav na kojem se izvršavaju osnovni procesi obrade temelji se na zastarjeloj mainframe tehnologiji proizvođača IBM iz 60-ih godina 20. stoljeća. Navedeni koncept s tehnološke strane iznimno

Najveći i najkompleksniji projekt u povijesti Zavoda, Projekt eHZMO usklađen je sa Strategijom e-Hrvatska 2020., Strategijom razvoja javne uprave 2015. – 2020. te Strategijom razvoja IKT sustava Zavoda

je kompleksan i otežava rad, a kao glavni problem je otežana integracija s drugim sustavima te nedostatak specijalističkih edukacija na području Republike Hrvatske, a samim tim i ljudskih resursa.

Digitalizacijom cjelokupnog sustava unaprijedit će se način upravljanja te povećati i razina transparentnosti, pri čemu će se maksimalno iskoristiti IKT. Kontinuirano ulaganje u modernizaciju IKT-a, odnosno nova IT rješenja omogućit će korisnicima elektroničku komunikaciju bez potrebe fizičkog dolaska u Zavod te dostupnost uslugama Zavoda neovisno o radnom vremenu.

Projekti Modernizacija IKT podrške Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje - **eHZMO** i Digitalizacija arhive HZMO-a - **eARHIV** financiraju se kroz Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026., a ukupna vrijednost projekata je 175.407.576 kn. **Cilj navedenih projekata** je transformirati Zavod u javnu ustanovu orijentiranu prema korisnicima s obzirom na to da je Zavod jedna od najvažnijih javnih institucija. Primarni cilj projekta eHZMO je unaprjeđenje usluga te digitalizacija usluga prema korisnicima, što posljedično znači mogućnost rješavanja zahtjeva digitalnim putem u najkraćem roku i to iz udobnosti vlastitog doma. Projekt eHZMO odraz je i digitalne spremnosti Zavoda, a usklađen je i sa **Strategijom e-Hrvatska 2020.**, **Strategijom razvoja javne uprave 2015. – 2020.** kao i sa **Strategijom razvoja IKT sustava HZMO-a.**

Provedbom Projekta očekuje se povezivanje i razmjena podataka s drugim tijelima javne uprave, inozemnim nositeljima osiguranja te lakše i brže ostvarivanje prava korisnika usluga.

Također, ubrzat će se komunikacija s korisnicima putem novih i unaprijeđenih e-usluga posredstvom digitalizacije procesa, odnosno posredstvom IKT-a. Provedbom Projekta apostrofirat će se i jačanje kapaciteta ljudskih resursa, razvoj kompetencija, znanja i vještina zaposlenika, što će posljedično značiti veću produktivnost uz podizanje razine kvalitete usluga usmjerenih prema krajnjim korisnicima.

U okviru projekta eHZMO planirana je izgradnja i implementacija modularnog IT sustava za podršku temeljnim (engl. core) procesima kao najzahtjevnija i najopsežnija aktivnost projekta, a planirana je i implementacija novog ERP sustava.

5.3.4. | ELEKTRONIČKE USLUGE ZAVODA MEĐU TOP 10 USLUGA PORTALA e-GRADANI

U kontekstu poslovanja Zavoda projekt eHZMO znači transformaciju poslovnih procesa i definiciju novog poslovnog modela, prateće organizacijske strukture te informatizaciju poslovnih procesa. Uz digitalizaciju smanjit će se i troškovi korištenjem IKT-a, a sve radi povećanja dostupnosti i kvalitete javno dostupnih informacija i usluga.

Portal **e-Građani** projekt je Vlade Republike Hrvatske koji na jednom mjestu pruža informacije i elektroničke usluge građanima i poduzetnicima te omogućuje brzu i jednostavnu komunikaciju s javnom upravom. Portal e-Građani trenutačno broji 100 e-usluga dostupnih građanima, a prema statističkim pokazateljima, dvije su e-usluge Zavoda među prvih 10 naj-

popularnijih usluga,¹ i to usluga elektroničkog zapisa o radnopravnom statusu te Korisničke stranice HZMO-a.

Usluga elektroničkog zapisa o radnopravnom statusu omogućava dohvat elektroničkog zapisa iz baze podataka Zavoda. Također, putem e-Usluge omogućen je pristup evidencijama osiguranika i podnošenje zahtjeva za elektronički zapis o radnopravnom statusu (e-Radna knjižica).

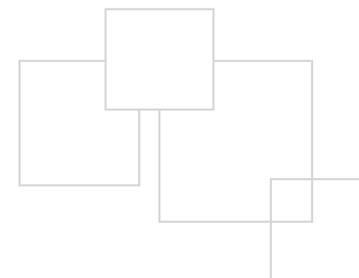
Putem e-usluge Korisničke stranice HZMO-a korisnici mogu zatražiti i dobiti elektronički zapis o svim vlastitim, odnosno relevantnim podacima evidentiranim u bazi podataka Zavoda.

¹ Pavelić, M., (2022.), Što Hrvati koriste na e-Građanima te koje usluge od njih 100 mogu dati cjelovita, a ne parcijalna rješenja građanima, dostupno na: <https://www.netokracija.com/e-gradani-100-usluga-najkoristnije-ivana-vukov-189429%20>. (10. ožujka 2022.)

TOP 10 usluga na portalu e-Građani

5.4. | E-USLUGA HZMO LANA

U okviru projekta e-Hrvatska, Zavod je među prvim javnim ustanovama započeo digitalizaciju poslovanja i implementaciju elektroničkih usluga (e-Usluge) kojima su se prijave za vođenje matične evidencije za obveznike i osiguranike mogle uspostavljati elektroničkim putem.

Mogućnost uspostavljanja e-prijava za vođenje matične evidencije elektroničkim putem uvedena je od 1. travnja 2006.

Korisnicima pravnim osobama omogućeno je da putem internetske stranice Zavoda podnose prijave, promjene i odjave za obveznike i za njihove radnike elektroničkim putem a da ne trebaju dolaziti na šaltere Zavoda, bez ograničenja, 0 – 24, sedam dana u tjednu i neovisno o uredovnom radnom vremenu Zavoda.

U svrhu unaprijeđenja postojećih e-Usluga, radi sveobuhvatnog uspostavljanja i obrada prijava na mirovinsko osiguranje elektroničkim putem, Zavod kontinuirano provodi aktivnosti za primjenu modernih i funkcionalnih informatičkih i poslovnih rješenja.

Od 1. siječnja 2014. uvedena je nova aplikacija za elektroničku uspostavu e-prijave u HZMO Lana te je time nadograđeno elektroničko poslovanje Zavoda novim funkcionalnostima za korisnike i radnike Zavoda.

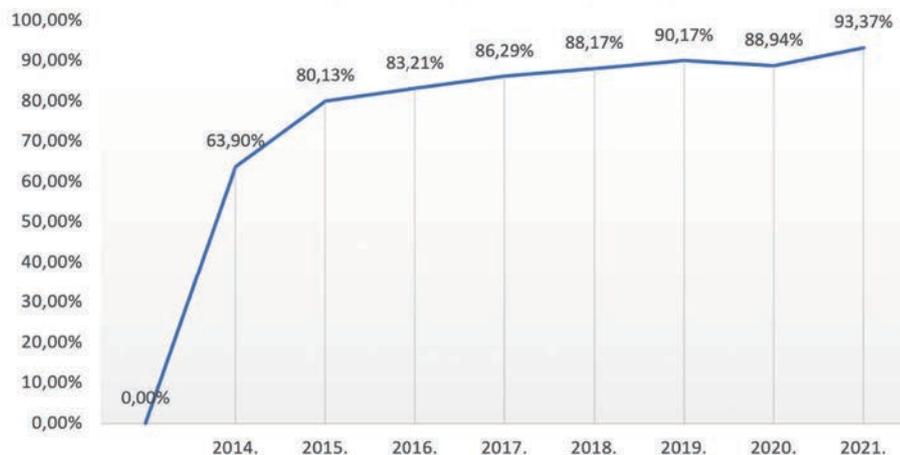
Nova aplikacija e-usluga HZMO Lana implementirana je kao web-aplikacija, prema novim informatičkim rješenjima. Takav sustav trajno je povezan s internetom i korisnici mu na jednostavan način mogu pristupiti putem internetskog preglednika na adresi <https://lana.mirovinsko.hr/>.

Aplikacija HZMO Lana proširena je mogućnošću uspostavljanja e-prijave za sve kategorije obveznika i osiguranika koji nisu bili obuhvaćeni prethodnom uslugom e-Prijave (samostalni obveznici doprinosa i osiguranici pomorci u međunarodnoj plovidbi) te uspostavljanja prijave odnosno promjene podataka o preračunatom stažu za sezonske poslove - eM-SEZ. Također je u cijelosti podržana i propisana obveznost uspostave e-prijava za obveznike koji zapošljavaju više od tri osiguranika.

Novim korisničkim sučeljem aplikacije i unaprijeđenim poslovnim procesom u Zavodu osigurala se potpuna funkcionalnost i efikasnost e-usluge HZMO Lana te se doprinijelo jednostavnijem i bržem postupku uspostave i obrade e-prijava, znatno je povećan broj korisnika i ostvaren bitno veći broj e-prijava u odnosu na ukupan broj prijava na mirovinsko osiguranje koje se uspostavljaju u Zavodu.

Vrijeme potrebno za obradu e-prijava znatno je skraćeno te se, nakon zaprimanja u HZMO Lani, najveći broj e-prijava

Udio e-prijava u ukupnom broju prijava

obradi u istom danu. Omogućeno je da se obrada e-prijava iz nadležnosti jedne ustrojstvene jedinice provede u drugim ustrojstvenim jedinicama Zavoda te je tako osigurana obrada e-prijava u propisanom zakonskom roku, a što je posebno zapaženo u razdobljima maksimalnog opterećenja sustava, početkom odnosno krajem mjeseca.

U kratkom vremenu od početka produkcije e-usluge HZMO Lana, tj. od 1. siječnja 2014., broj korisnika koji su se registrirali u e-uslugu bitno je povećan i gotovo svi obveznici koji su obvezni uspostavljati prijave elektroničkim putem registrirani su u sustav. U 2021. godini uslugom je obuhvaćeno približno 50 000 aktivnih korisnika za približno 230 000 obveznika, pravnih i fizičkih osoba.

Također, udio broja e-prijava koji je uspostavljen elektroničkim putem u HZMO Lani u ukupnom broju prijava u kontinuiranom je porastu od 2014. godine i početni udio od 8% porastao je na 88%, a od 2019. godine nadalje, ovisno o vrsti e-prijave, na približno 90%. Primjerice, u 2021. godini od ukupno 1 795 385 prijava koje su ažurirane u informacijskom sustavu Zavoda (Baza podataka obveznika i osiguranika) zaprimljeno je 1 678 160 prijava u elektroničkom obliku.

U razdoblju 2014. - 2021. očigledan je kontinuitet u rastu udjela elektroničkih prijava, osim 2020., zbog utjecaja širenja pandemije bolesti COVID-19 na kretanja na tržištu rada.

Velikim brojem ugrađenih funkcionalnosti korisnicima je osigurano optimalno korištenje aplikacije za obavljanje svih potrebnih poslova vezanih uz uspostavu e-prijava, tako da se cjelokupni poslovni proces odvija u digitalnom okruženju.

E-usluga HZMO Lana također omogućava obveznicima koji imaju velik broj osiguranika da uspostavljaju e-prijave putem opcije za uvoz podataka iz vlastitih kadrovskih evidencija, istovremenom izradom e-prijava za više osiguranika u formi XML datoteke (npr. za statusne promjene obveznika, za osnivanje novog obveznika i preuzimanje radnika od prethodnog obveznika, za promjenu sjedišta obveznika iz nadležnosti jedne u nadležnost druge ustrojstvene jedinice Zavoda i sl.).

Osim primarne svrhe usluge elektroničkog poslovanja HZMO Lana, uspostava i obrada e-prijava elektroničkim putem, daljnjim razvojem novih funkcionalnosti u HZMO Lani omogućen je registriranim korisnicima neposredan uvid u podatke sa-

držane u Očevidniku zaposlenih i samozaposlenih osoba s invaliditetom. Korisnicima su dostupni podaci o osobama s invaliditetom koje su prijavljene na mirovinsko osiguranje u skladu s propisima o mirovinskom osiguranju i koje ispunjavaju uvjete propisane posebnim propisima.

Korisnicima su na internetskoj stranici HZMO Lana dostupni i kontaktni podaci radnika ustrojstvenih jedinica koji obrađuju e-prijave i osoba za pružanje informatičke ili poslovne podrške, pa se tako eventualni problemi u korištenju e-Usluga rješavaju žurno, na dnevnoj razini, u najkraćem mogućem roku nakon zaprimanja zahtjeva.

Tijekom lipnja 2014., omogućeno je automatsko preuzimanje e-prijava o početku osiguranja (eM-1P) i e-prijava o prestanku osiguranja (eM-2P) iz HZMO Lane i naknadno, tijekom srpnja 2019., automatsko preuzimanje e-prijava o promjeni nastaloj tijekom osiguranja (eM-3P) u informacijski sustav Zavoda te njihovo automatsko ažuriranje u Bazu podataka osiguranika.

Automatskim preuzimanjem i ažuriranjem e-prijava u Bazi podataka osiguranika osigurana je znatno brža obrada e-prijava, bez potrebe da radnici Zavoda ručno unose podatke o obveznicima i osiguranicima, smanjene su pogreške pri unosu podataka i omogućena je pohrana e-prijava u elektroničku arhivu Zavoda, odnosno u sustav ESUD-a te nije potrebna mikrofilmska obrada i ažuriranje prijava u Bazi mikrofilmiranih prijava.

Na temelju navedenih rješenja u potpunosti je zaokružen poslovni proces uspostave, obrade i arhiviranja e-prijava u digitalnom obliku, kao i dohvat e-prijava u postupcima utvrđi-

vanja svojstva osiguranika, staža osiguranja ili ostvarivanja prava na mirovinu.

Nadzor provedbe poslovnog procesa obrade e-Prijava osiguran je neposredno putem aplikacije, statističkim praćenjem broja zaprimljenih, obrađenih i odbijenih e-prijava po ustrojstvenim jedinicama i radnicima u pojedinom razdoblju, odnosno na dnevnoj, mjesečnoj ili godišnjoj razini.

Daljnijim razvojem e-usluge HZMO Lana tijekom 2020. godine, u skladu s Akcijskim planom za administrativno rasterećenje gospodarstva Vlade Republike Hrvatske za 2020. godinu, korisnicima je od 5. siječnja 2021. dostupna nova e-usluga eMPP-1, kojom se obveznicima, poslodavcima pravnim i fizičkim osobama, omogućava da elektroničkim putem uspostavljaju prijave odnosno promjene o utvrđenom stažu osiguranja i osnovici (obrazac eMPP-1) u svim postupcima prikupljanja nedostajućih podataka važnih za ostvarivanje prava na mirovinu.

Uvođenjem nove elektroničke usluge eMPP-1 Zavod je dodatno unaprijedio svoje elektroničko poslovanje, osigurao je jedinstveni način digitalnog prikupljanja i obrade svih propisanih prijava za vođenje matične evidencije, pojednostavnio je i ubrzao postupak prikupljanja i obrade nedostajućih podataka o stažu i osnovici za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, osigurao je jedinstvenu kontrolu, evidenciju i arhiviranje svih vrsta e-prijava u digitalnom obliku, smanjio svoje administrativne i troškove obveznicima.

Poslovi unaprjeđenja i proširenja e-usluge HZMO Lana nastavljeni su i tijekom 2021. godine te je od 5. siječnja 2022. uve-

dena nova digitalna usluga za poslodavce - e-Kontrola, kojom je radnicima Zavoda omogućena kontrola podataka o kojima ovise prava iz mirovinskog osiguranja elektroničkim putem.

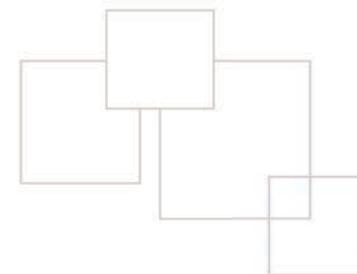
E-Kontrola korisnicima osigurava jedinstven način obavještanja o provedbi kontrole obveznika elektroničkim putem, digitalno prikupljanje i obradu propisane dokumentacije za kontrolu obveznika (rekapitulacije, popis radnika kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem i popratna financijska dokumentacija) te izradu i dostavu zapisnika o kontroli obveznika u elektroničkom obliku – e-Zapisnik, čime se cjelokupan postupak kontrole u potpunosti obavlja u digitalnom okruženju.

Novom uslugom digitalnog prikupljanja i obrade dokumentacije ubrzava se postupak kontrole podataka, smanjuju se administrativni troškovi te se pridonosi bržem ostvarivanju prava na mirovinu svih budućih umirovljenika.

U postojećem i budućem razvoju digitalnog poslovanja Zavoda, e-usluga HZMO Lana kao multifunkcionalna elektronička usluga kontinuirano se razvija i unaprjeđuje novim funkcionalnostima za korisnike i radnike Zavoda te je u predstojećem razvojnom razdoblju predviđeno omogućiti poslodavcima uvid u prijavno-odjavne podatke njihovih zaposlenika, izdavanje A 1 potvrde o mjerodavnom zakonodavstvu/EU na zahtjev poslodavca i daljnje povezivanje s drugim informacijskim sustavima i bazama podataka u Zavodu, Elektroničkim sustavom upravljanja dokumentima (ESUD), budućom bazom neupravnih postupaka u uredskom poslovanju i dr.

Također, treba istaknuti i da su e-usluge HZMO Lana povezane s informacijskim sustavom START Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja Republike Hrvatske, koji omogućava pokretanje poslovanja za trgovačko društvo i obrt na daljinu i njihovu registraciju u Zavodu elektroničkim putem.

5.5. | E-POTVRDE IZ MIROVINSKOG SUSTAVA

U skladu sa zakonskom obvezom Zavod izdaje potvrde osiguranicima o njihovim podacima registriranim u matičnoj evidenciji Zavoda. Potvrda je javna isprava i izdaje se kao ispis iz Baze podataka osiguranika na zahtjev osobe o čijim je podacima riječ.

Do 2016. godine potvrde su se izdavale u formi ispisa iz baza Zavoda. Razvojem elektroničkog poslovanja omogućeno je za primanje zahtjeva i izdavanje potvrda u elektroničkom obliku putem aplikacije e-Potvrde. Od 2016. godine traženje i izdavanje potvrda omogućeno je putem sustava e-Građani.

Potvrde koje se izdaju u elektroničkom obliku su:

- Potvrda o stažu i plaći (PONA)
- Obavijest o ostvarenom drugom dohotku (DOHA)
- Potvrda o korištenju prava iz mirovinskog osiguranja (MIO)
- Potvrda o isplaćenom doplatku za djecu (PIDD).

Potvrda o stažu i plaći (PONA)

Potvrda sadrži podatke o stažu i plaći/osnovici/naknadi koji se izvode u Zavodu za pojedinu godinu automatskom obra-

dom iz podataka preuzetih od REGOS-a (od 1. siječnja 2003. obrazac R-S/R-Sm, a od 1. prosinca 2013. obrazac JOPPD) i iz prijavno-odjavnih podataka evidentiranih u matičnoj evidenciji Zavoda.

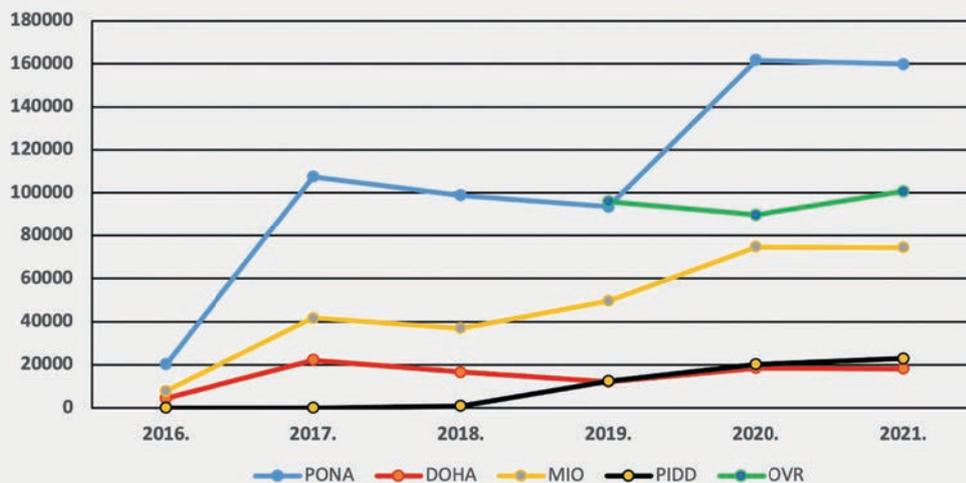
Obavijest o ostvarenom drugom dohotku (DOHA)

Obavijest sadrži podatke o ostvarenom drugom dohotku, drugoj samostalnoj djelatnosti i razliku obveze doprinosa za članove uprave, izvršne direktore, likvidatore i upravitelje zadruga te staž osiguranja izračunat prema visini ostvarenih primitaka.

Potvrda o korištenju prava iz mirovinskog osiguranja (MIO)

Potvrda sadrži podatak je li osoba korisnik prava iz mirovinskog osiguranja.

PREGLED IZDANIH POTVRDA 2016. - 2021.

Potvrda o isplaćenom doplatku za djecu (PIDD)

Potvrda sadrži podatak o isplaćenom doplatku za djecu.

Daljnijim razvojem elektroničkog poslovanja omogućeno je izdavanje Potvrde o dužniku radi pokretanja ovršnog postupka, u skladu s odredbama Ovršnog zakona, u elektroničkom obliku.

Novom aplikacijom u sustavu e-Potvrda omogućena je predaja i obrada zahtjeva te izdavanje navedene Potvrde, počevši od 2019. godine.

SAŽETAK

Razvoj informatičke djelatnosti Zavoda započeo je u drugoj polovici 20. stoljeća i podrazumijevao je provedbu aktivnosti uspostave i razvoja odjela nadležnog za informatičku djelatnost. Primjenjujući međunarodne standarde uređen je prostor systemske dvorane u koju je prvo središnje računalo instalirano 1973. godine.

Osim opremanja systemske dvorane i nabave najnovije generacije središnjeg računala i kompletne periferije, izgradnjom suvremene računalne mreže stvorena je pretpostavka za uvođenje distribuirane obrade podataka koja je omogućila nastanak, kontrolu i korištenje podataka na svakom radnom mjestu u Zavodu.

Važno inovacijsko razdoblje u razvoju informatičke djelatnosti započelo je prihvaćanjem studije Osnove preustroja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje 2005. godine od strane Vlade RH i izradom dokumenta Strateški program za restrukturiranje Zavoda 2006. godine, i time je počela provedba informatičkih projekata u okviru preustroja Zavoda.

Prva usluga u sklopu razvoja elektroničkog poslovanja Zavoda e-Mirovinsko, puštena je u produkciju 2006., koja je omogućila poslodavcima, obveznicima podnošenja prijave na mirovinsko osiguranje jednostavnije poslovanje, uštedu vremena i mogućnost uspostavljanja prijave brže, izravno iz vlastitog ureda ili doma. Od 1. siječnja 2014. uvedena je nova aplikacija za elektroničku uspostavu e-prijave u HZMO Lana te je time nadograđeno elektroničko poslovanje Zavoda. Korisnicima pravnim osobama omogućeno je da putem internetske stranice Zavoda podnose prijave, promjene i odjave za obveznike i za njihove radnike elektroničkim putem. Aplikacijom e-Potvrde, 2016. godine, omogućeno je zaprimanje zahtjeva i izdavanje potvrda u elektroničkom obliku putem sustava e-Građani. Uzimajući u obzir ubrzan razvoj tehnologije, došlo je do značajnih ulaganja u najnovija tehnološka rješenja te provedbu projekata za digitalnu transformaciju i e-poslovanje zasnovanih na web-servisima. Provedena modernizacija omogućila je izgradnju računalne infrastrukture kao preduvjeta za uvođenje niza novih aplikacija i usluga u sklopu razvoja e-poslovanja Zavoda.

Radi planiranja budućeg razvoja, nadolazeće digitalizacije i učinkovitijeg upravljanja informatičkom djelatnošću Zavoda, 2017. godine izrađena je Strategija razvoja informatičko-komunikacijskih tehnologija (IKT) Zavoda te su implementirani projekti e-Račun, e-Potpis, e-Pечат koji su znatno unaprijedili i digitalizirali poslovne procese Zavoda.

Odgovarajući na potrebe poboljšanja performansi i brze prilagodbe u promjenjivom okruženju, Zavod posebno vodi brigu o kibernetičkoj sigurnosti. U tom je smislu 2020. godine implementirao cjelovit sustav upravljanja informacijskom sigurnošću o time je postao prvo tijelo državne i javne uprave koje je implementiralo HRN EN ISO/IEC 27001 normu.

Iskustva s krizom uzrokovanom pojavom koronavirusa te suočavanje s posljedicama potresa u Hrvatskoj pokazala su potrebu za brzim i efikasnim sustavima i dodatno su potaknula tehnološko osuvremenjivanje podatkovnog centra radi osiguranja kontinuiranog poslovanja Zavoda. Nova arhitektura informacijskog sustava, temeljena na najboljim praksama i međunarodnim standardima, osigurava sve preduvjete za transformaciju i modernizaciju poslovnih aplikacija i podataka novog informacijskog sustava Zavoda.

Unaprjeđenje digitalizacije i transformacija Zavoda u javnu ustanovu orijentiranu prema korisnicima uspostaviti će se provedbom projekata koji su u tijeku - eHZMO i eArhiv. U okviru projekta eHZMO planirana je izgradnja i implementacija modularnog IT sustava za podršku temeljnim procesima kao najzahtjevnija i najopsežnija aktivnost projekta, a planirana je i implementacija novog ERP sustava.

Obavljanje temeljne djelatnosti Zavoda nezamislivo je bez adekvatne informatičke podrške, odnosno bez informatizacije i digitalizacije usluga. Zavod se posljednjih godina transformira u modernu, otvorenu, tehnološki naprednu i fleksibilnu ustanovu usmjerenu prema korisnicima i taj proces još traje.

SUMMARY

The development of the IT activity of HZMO began in the second half of the 20th century and included the establishment and development of the department responsible for IT activity. Applying international standards, the Server Room was set up with the first central computer installed in 1973.

In addition to equipping the Server Room and purchasing the latest generation of central computer and all peripherals, the construction of a modern computer network created a precondition for the introduction of distributed data processing that allowed the creation, control and use of data at every workplace.

The relevant innovation period in the development of IT activities began with the study Basics of Restructuring of the Croatian Pension Insurance Institute in 2005, adopted by the Government of the Republic of Croatia, and the drafting of the Strategic Program for Restructuring of the Institute in 2006. That way, the implementation of IT projects within the restructuring of the Institute was launched.

As a part of HZMO's electronic business development, e-Mirovinsko was launched in 2006 as the first electronic service. It allows employers, who are obliged to file applications for pension insurance, to do business easy, save time and process the applications faster, directly from their office or home. As of 1 January 2014, a new application was introduced in HZMO Lana that allowed the registration with the pension insurance by e-application, upgrading thus the electronic operations of HZMO. Legal entities, obliged to apply for registration with the pension insurance, may register and deregister the contribution payers and their employees or report any changes electronically, via the HZMO website. In 2016, e-Potvrde application (eng: e-Certificate) enabled the receipt of applications and the issuance of certificates electronically, via the e-Građani platform (eng.: e-Citizens). Following the accelerated development of technology, there have been significant investments in the newest technological solutions and projects for digital transformation and e-business based on web services. Modernization implied new computer infrastructure, a precondition

for many new applications and services as a part of the development of the HZMO e-business.

With a view to future development, upcoming digitalization, and enhanced management of the IT activities, HZMO created the Strategy of ICT Development in 2017. Also, the implementation of new projects, e-Račun (eng.: e-Invoice), e-Potpis (eng.: e-Signature), e-Pečat (eng.: e-Stamp) yielded improved and digitalized business processes in HZMO.

Responding to the necessity of improved performance and rapid adaptation in a changing environment, HZMO pays special attention to cyber security. In that respect, it implemented a comprehensive information security management system in 2020 and thus became the first public administration body to implement the HRN EN ISO / IEC 27001 standard.

Experiences with the crisis caused by the coronavirus and dealing with the consequences of the earthquakes in Croatia increased awareness of the need for fast and efficient systems and further technological modernization of the data centre to ensure the continued operation of HZMO. The new information system architecture, which is set up on best practices and international standards, provides all the prerequisites for the transformation and modernization of business applications and data of HZMO's new IT system.

Through the ongoing projects, eHZMO and eArhiv, HZMO plans to upgrade its digitalisation level and transform itself into a user-oriented public institution. The scope of the eHZMO Project foresees the installation and implementation of a modular IT system for support of main business processes, which is the most demanding and comprehensive activity of the Project. In addition, the application of a new ERP system is planned.

The HZMO's primary business activity cannot exist without matched IT support; namely, without the computerisation and digitalization of services. Therefore, in recent years, HZMO has been transforming into a modern, open, technologically advanced, flexible and user-oriented institution, with this process still underway.

beiter und Meldepflichtige elektronisch über die Internetseite des Amtes einzureichen. Die 2016 eingeführte Anwendung e-Potvrde (E-Bestätigungen) ermöglichte sowohl den Eingang von Anträgen als auch die Ausstellung von elektronischen Bescheinigungen über das Portal e-Građani (E-Bürger). Unter Berücksichtigung der aktuellen IT-Trends wurde wesentlich in die letzten technologischen Lösungen, Umsetzung von Projekten für die digitale Transformation und e-Business per Webservice investiert. Die durchgeführte Modernisierung ermöglichte die Errichtung einer IT-Infrastruktur, welche die Voraussetzung für die Einführung einer Reihe von neuen Anwendungen und Dienstleistungen im Rahmen des elektronischen Geschäftsverkehrs des Amtes bildete.

Zwecks Planung der zukünftigen Entwicklung und Digitalisierung sowie eines besseren Managements von IT-Aktivitäten auf der Ebene des Amtes wurde 2017 die Entwicklungsstrategie von Informations- und Kommunikationstechnologien (IKT) ausgearbeitet. Es wurden Projekte e-Račun (E-Rechnung), e-potpis (E-Unterschrift), e-pečat (E-Stempel) implementiert, um die Geschäftsprozesse des Amtes wesentlich zu verbessern und zu digitalisieren.

In Bezug auf die Leistungssteigerung und schnelle Anpassung in einem sich ständig ändernden Technologieumfeld widmet das Amt besondere Aufmerksamkeit der Cybersicherheit. Diesbezüglich wurde 2020 ein umfassendes Managementsystem für Informationssicherheit eingeführt. Damit wurde das HZMO die erste Behörde des staat-

lichen und öffentlichen Dienstes mit der eingeführten Norm HRN EN ISO / IEC 27001.

Aufgrund der Folgen der Corona-Pandemie und der Erdbeben in Kroatien zeigte sich der Bedarf nach noch schnelleren und wirksameren Systemen, was die Modernisierung des Rechenzentrums (Datacenters) zusätzlich beschleunigte. Die neue Informationssystem-Architektur, welcher beste Vorgehensweise und internationale Standards zugrunde liegen, sichert alle Voraussetzungen für die digitale Transformation und Modernisierung von Anwendungen und Daten des neuen Systems.

Die Weiterentwicklung des Amtes zu einer öffentlichen kundenorientierten Einrichtung wird durch die laufenden Projekte – eHZMO und eArhiv – fortgesetzt. Das Projekt eHZMO sieht so die Errichtung und die Implementierung eines modularen IT-Systems zur Unterstützung von grundlegenden Prozessen als die aufwendigste und umfangreichste Stufe dieses Projekts vor. Des Weiteren wird die Umsetzung eines neuen ERP-Systems (Enterprise Resource Planning) geplant.

Die Ausübung der Haupttätigkeit des Amtes ohne eine adäquate IT-Unterstützung bzw. ohne Informatisierung und Digitalisierung von Dienstleistungen wäre kaum möglich. In den letzten Jahren entwickelte sich das HZMO immer mehr zu einer modernen, offenen, technologisch bewußten und kundenorientierten Einrichtung, welcher Prozeß noch immer im Gange ist.

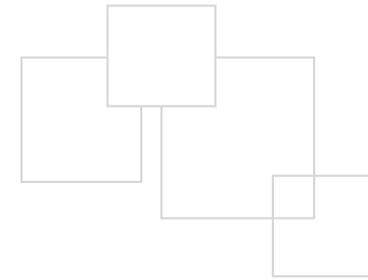
VI.

USTROJSTVO
I DJELOKRUG
HRVATSKOG
ZAVODA ZA
MIROVINSKO
OSIGURANJE

Poslovodstvo Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje
s lijeva na desno: Antonija Krolo Vasilj, pomoćnica ravnatelja za provedbu uredbi Europske unije i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, Ivanka Antolković, pomoćnica ravnatelja za ekonomske poslove, Suzana Filipović, pomoćnica ravnatelja za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, doplatka za djecu i nacionalne naknade za starije osobe, Ivo Bulaja, zamjenik ravnatelja, Šimo Šiljeg, pomoćnik ravnatelja za mirovinsko osiguranje, Luka Ljubičić, pomoćnik ravnatelja za informatiku, Ivan Serdar, ravnatelj, Miljenko Cvitanović, pomoćnik ravnatelja za pravne, opće i poslove gospodarenja imovinom Zavoda

6.1. | USTROJSTVO ZAVODA

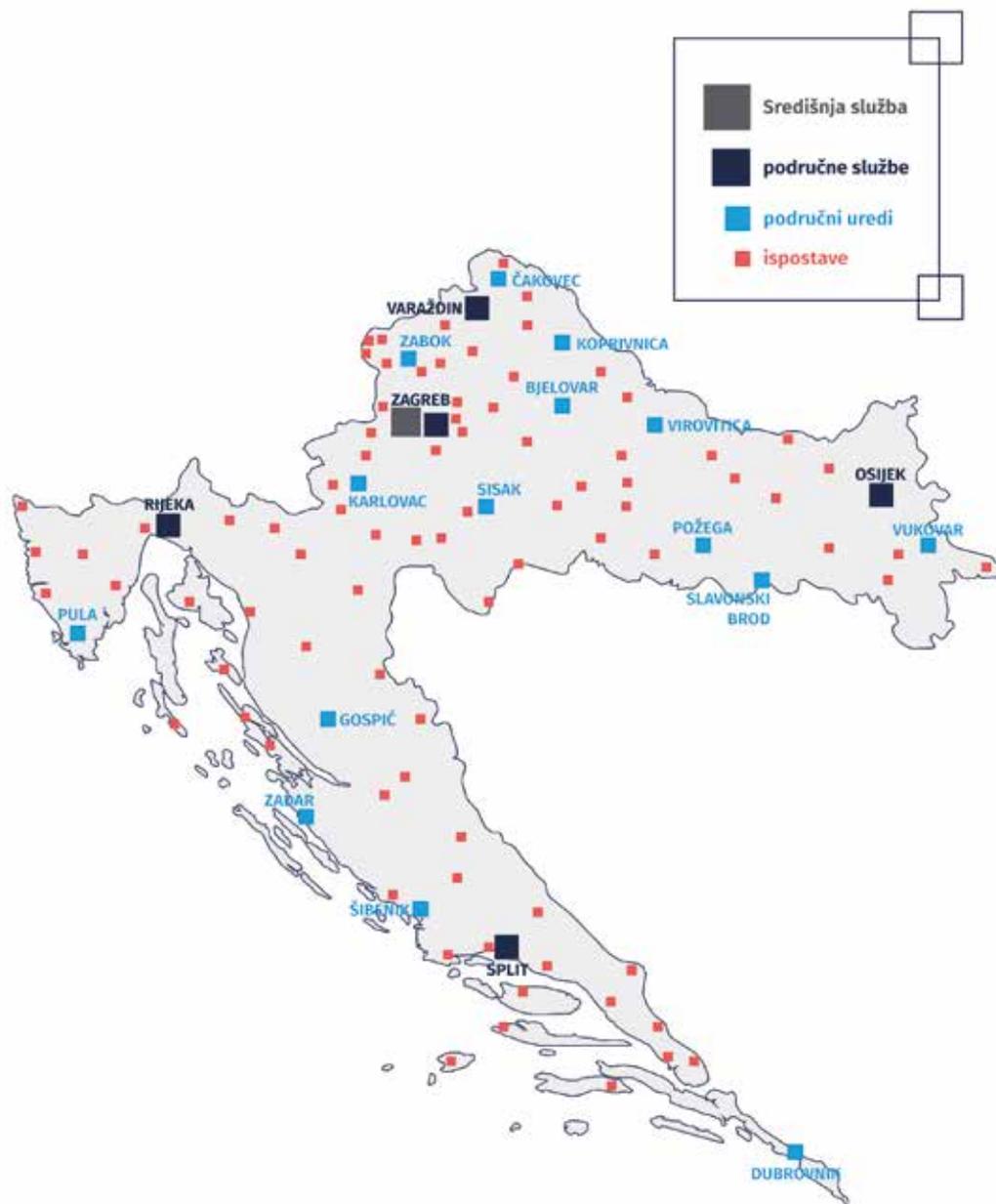
Središnji ured za osiguranje radnika, sa sjedištem u Zagrebu, koji je osnovan *Zakonom o osiguranju radnika* 14. svibnja 1922., preteča je današnjeg Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Okružni uredi, blagajna za osiguranje radnika sabračajnih poduzeća i bratinske blagajne po rudnicima bile su njegove provedbene organizacijske jedinice. Organiziran na načelu samouprave, Središnjim uredom i njegovim organizacijskim jedinicama zajednički su upravljali osiguranici, poslodavci i predstavnici države.

Središnji ured u najvećoj mjeri provodio je zdravstveno osiguranje, no već tada je u njemu (i okružnim uredima) bio organiziran rentni odjel, koji je provodio mirovinsko osiguranje u dijelu koji se odnosi na dugoročna davanja zbog invalidnosti i smrti prouzročeni ozljedama na radu i profesionalnim bolestima.

Poslove Središnjeg ureda početkom II. svjetskog rata preuzela je Središnjica osiguranja radnika, sa svojim područnim jedinicama, da bi *Zakonom o sprovođenju socijalnog osiguranja* na području DF Jugoslavije od 2. svibnja 1945., umjesto dotadašnjih zatečenih nositelja u svim granama socijalnog osiguranja, bio osnovan Središnji zavod za socijalno osiguranje sa sjedi-

štem u Zagrebu, koji je provodio i mirovinsko osiguranje na području čitave tadašnje države te preuzeo sva njihova prava i obveze prema osiguranicima i korisnicima davanja.

Mirovinsko osiguranje sve do 1971. godine provodio je isti nositelj za sve grane socijalnog osiguranja (osim osiguranja za slučaj nezaposlenosti), što je bilo u skladu s tada prevladavajućim shvaćanjem o jedinstvu socijalnog osiguranja, koje u sebi obuhvaća svih pet osnovnih grana toga osiguranja (zdravstveno, mirovinsko i osiguranje zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, osiguranje za slučaj nezaposlenosti i osiguranje obiteljskih dodataka). U kratkom razdoblju od 1950. do 1957., kada se socijalno (mirovinsko) osiguranje provodilo kao jedna od funkcija državne uprave, nositelji i provoditelji toga osiguranja bili su zavodi; kao više-manje samostalne ustanove, kojima se upravljalo na načelu samouprave. Važno je spomenuti da je, prema tadašnjim zakonskim propisima, nositelj mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj bio uvijek zavod za socijalno osiguranje na razini čitave Hrvatske (najprije Zavod za socijalno osiguranje Hrvatske, a kasnije – Republički zavod za socijalno osiguranje), dok su lokalni zavodi (gradski, kotarski), a kasnije komunalni zavodi provodili mirovinsko osiguranje na temelju posebnog ovlaštenja.

Karta HZMO u RH (godišnje izvješće)

Na temelju ustavnih promjena u Hrvatskoj, počevši od 1972. osnovane su i počele funkcionirati samoupravne interesne zajednice, a umjesto dotadašnjih zavoda za socijalno osiguranje, nastale su zajednice koje su osnovane i provodile osiguranje odvojeno, prema pojedinim granama socijalnog osiguranja, kao zajednice mirovinskog i zajednice zdravstvenog osiguranja. U dotadašnjem zakonodavstvu o mirovinskom i o zdravstvenom osiguranju, u svakome od njih zasebno, bila su uređena i prava za slučaj ozljede na radu ili profesionalne bolesti, a grana socijalnog osiguranja razdijeljena je i danas se provodi u sklopu mirovinskog (za dugoročna davanja) i zdravstvenog osiguranja (za kratkoročna davanja).

Za provedbu mirovinskog osiguranja na lokalnim razinama već tada su osnovane podružnice (današnje područne službe) i ispostave, a služba tadašnjeg Republičkog zavoda za socijalno osiguranje postala je Direkcija (kasnije Centralna, a danas – Središnja služba).

Provedba mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj ostala je ovako organizirana sve do 1990. godine kada su osnovani fondovi mirovinskog osiguranja, umjesto dotadašnjih samoupravnih interesnih zajednica (radnika, obrtnika i poljoprivrednika). Jedinstvena stručna služba Fonda radnika od tada je obavljala poslove za sva tri mirovinska fonda.

Reformom mirovinskog osiguranja (1999.) osnovan je današnji Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, koji je preuzeo prava i obveze te stručnu službu i imovinu od svojih prethodnika i koji i danas provodi mirovinsko osiguranje u Hrvatskoj.

6.1.1. | DJELOKRUG ZAVODA

Zavod je javna ustanova i pravni sljednik u provedbi mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj bivšeg Središnjeg ureda za osiguranje radnika (1922.), Državnog zavoda za socijalno osiguranje (1945.), Republičkog zavoda za socijalno osiguranje (1952.) te samoupravnih interesnih zajednica i fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja (1972., 1990.), koji su mu prethodili. To proizlazi ponajprije iz dugoročnosti karaktera mirovinskog osiguranja te dugoročnosti prava i obveza sudionika u njegovoj provedbi, kao i propisa o organizaciji mirovinskog osiguranja koji su u međuvremenu važili.

Djelatnost Zavoda je provedba obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti, utvrđenog Zakonom o mirovinskom osiguranju, postupka za ostvarivanje prava na doplatak za djecu, utvrđenog Zakonom o doplatku za djecu i postupka za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe, utvrđenog Zakonom o nacionalnoj naknadi za starije osobe. Djelatnost Zavoda obuhvaća:

- obavljanje poslova u vezi s ostvarivanjem prava radnika, poljoprivrednika, obrtnika i drugih osiguranih osoba iz mirovinskog osiguranja, ostvarivanjem prava na doplatak za djecu i ostvarivanjem prava na nacionalnu naknadu za starije osobe
- osiguranje zakonitosti ostvarivanja prava i pružanje stručne pomoći osiguranim osobama pri ostvarivanju prava
- vođenje upravnog postupka u vezi s ostvarivanjem prava i obveza iz mirovinskog osiguranja, ostvarivanjem prava na

- doplatak za djecu i ostvarivanjem prava na nacionalnu naknadu za starije osobe
- provedbu uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju
- vođenje evidencije o osiguranicima, obveznicima doprinosa i drugih davanja, korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja, korisnicima prava na doplatak za djecu i korisnicima prava na nacionalnu naknadu za starije osobe i osiguravanje tajnosti podataka unesenih u evidenciju Zavoda u skladu sa zakonom i općim aktom
- obavljanje poslova statističkih istraživanja u skladu sa zakonom
- provjeravanje poslovnih knjiga, financijske dokumentacije i drugih evidencija obveznika doprinosa radi kontrole podataka koji služe za ostvarivanje prava
- upravljanje i poslovanje prikupljenim sredstvima za namjene utvrđene zakonom i ulaganje sredstava radi smanjenja obveza uplatitelja doprinosa i drugih davanja ili za povećanje primanja korisnika iz mirovinskog osiguranja
- donošenje općih akata za provedbu mirovinskog osiguranja i drugih općih akata
- provedba politike razvoja i unaprjeđenja mirovinskog osiguranja
- izdavanje stručno-informativnih publikacija o djelatnosti Zavoda
- obavljanje drugih poslova u vezi s provedbom mirovinskog osiguranja, provedbom postupka ostvarivanja prava na doplatak za djecu i provedbom postupka za ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu za starije osobe

- obavljanje poslova u vezi s ostvarivanjem prava na pristup informacijama i ostalih poslova utvrđenih zakonom.

Zavodom, prema ZOMO-u, upravlja **Upravno vijeće**, sastavljeno od devet članova koje imenuje Vlada Republike Hrvatske, i to:

- četiri člana na prijedlog ministra nadležnog za mirovinski sustav
- dva člana na prijedlog udruga umirovljenika
- jednog člana na prijedlog Gospodarsko-socijalnog vijeća iz redova sindikata
- jednog člana na prijedlog Gospodarsko-socijalnog vijeća iz redova poslodavaca
- jednog člana, predstavnika radnika Zavoda.

Mandat članova Upravnog vijeća traje četiri godine, a za svoj rad Upravno vijeće odgovara Vladi Republike Hrvatske. Upravno vijeće obavlja sljedeće poslove:

- donosi Statut i druge opće akte za provedbu zakona
- donosi opće akte o unutarnjem nadzoru nad obavljanjem poslova iz djelatnosti Zavoda, o imovinskopравnim tražbina te o postupku s predstavkama i pritužbama
- donosi godišnji financijski plan Zavoda i njegove izmjene
- donosi program rada Zavoda
- usvaja godišnje izvješće o financijskom poslovanju Zavoda
- donosi izvješće o godišnjem radu i poslovanju Zavoda i podnosi ga ministarstvu nadležnom za mirovinski sustav
- donosi odluku o usklađivanju mirovine
- donosi odluku o usklađivanju nacionalne naknade za starije osobe

- odlučuje o davanju prethodne suglasnosti ravnatelju Zavoda za stjecanje, opterećenje ili otuđenje imovine u slučajevima utvrđenim Statutom Zavoda
- odlučuje o osnivanju trgovačkog društva, društva za upravljanje fondovima, odnosno investicijskog društva, kreditne i financijske institucije i ustanove te mirovinskog osiguravajućeg društva za obavljanje isplate mirovine korisnicima mirovina i drugim osobama određene na temelju kapitaliziranih uplata doprinosa člana mirovinskog fonda
- odlučuje o korištenju novčanih sredstava (dobiti) ostvarenih poslovanjem pravnih osoba koje je osnovao Zavod, za namjene utvrđene zakonom
- odlučuje o davanju prethodne suglasnosti za stjecanje, opterećenje ili otuđenje nekretnine ili druge imovine pravne osobe čiji je osnivač, u skladu s aktom o osnivanju te pravne osobe
- usvaja Tablice aktuarske matematike
- osniva svoja radna tijela
- odlučuje o naknadi za rad i naknadi materijalnih troškova članova Upravnog vijeća
- nadzire izvršenje programa rada i financijskog plana Zavoda
- daje upute, preporuke, smjernice za rad i mišljenja o pojedinim pitanjima ravnatelju, zamjenicima ravnatelja i stručnom vijeću
- donosi poslovnik o svome radu
- odlučuje o drugim pitanjima utvrđenim zakonom, Statutom i drugim općim aktom Zavoda.

Djelokrug, ustrojstvo, ovlaštenja, odgovornosti i tijela Zavoda utvrđeni su Statutom koji donosi Upravno vijeće, a potvrđuje Vlada Republike Hrvatske.

Za zakonitost rada Zavoda odgovoran je ravnatelj. **Ravnatelj** rukovodi Zavodom i u okviru svoje mjerodavnosti organizira i vodi rad i poslovanje Zavoda, predstavlja i zastupa Zavod te poduzima sve pravne radnje u ime i za račun Zavoda i zastupa Zavod u svim postupcima na sudovima, pred državnim tijelima te pravnim osobama s javnim ovlastima. U vođenju Zavoda ravnatelj:

- predlaže osnove poslovne politike, financijski plan i program rada Upravnom vijeću
- donosi odluke vezane uz poslovanje Zavoda, osim onih odluka o kojima odlučuje Upravno vijeće
- donosi sve opće akte, osim onih akata za koje je prema Statutu HZMO-a nadležno Upravno vijeće
- imenuje i razrješava predstojnike područnih službi i predstojnike područnih ureda, uz suglasnost ministra nadležnog za mirovinski sustav
- donosi drugostupanjska rješenja o pravu na mirovinsko osiguranje i pravima i obvezama iz mirovinskog osiguranja, o pravu na doplatak za djecu i pravu na nacionalnu naknadu za starije osobe
- donosi drugostupanjska rješenja o pravima iz mirovinskog osiguranja i doplatka za djecu primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju
- donosi drugostupanjska rješenja o pravima primjenom uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti na području mirovinskog osiguranja, doplatka za

- djecu i određivanja zakonodavstva države članice Europske unije koje se primjenjuje na osiguranika
- donosi rješenja o oglašavanju rješenja ništavim, poništavanju i ukidanju rješenja
- sklapa ugovore o radu s radnicima Zavoda i odlučuje o svim pravima i obvezama iz radnog odnosa i u vezi s radnim odnosom
- brine se o namjenskom trošenju sredstava Zavoda, djelotvornosti i zakonitosti u radu i poslovanju Zavoda te osigurava provedbu zakona, Statuta i drugih općih akata Zavoda
- podnosi Upravnom vijeću izvješće o godišnjem financijskom poslovanju Zavoda
- podnosi Upravnom vijeću izvješće o radu Zavoda jedanput godišnje
- osigurava rad Upravnog vijeća i provedbu njegovih odluka
- brine se o javnosti rada Zavoda, informiranju javnosti o obavljanju djelatnosti Zavoda te objavljivanju općih akata Zavoda
- utvrđuje pročišćene tekstove općih akata Zavoda
- na osnovi izvornika općeg akta Zavoda utvrđuje i objavljuje ispravke pogrešaka u objavljenom tekstu toga akta
- obavlja druge poslove na temelju zakona, Statuta i drugih općih akata Zavoda
- odlučuje o svim pitanjima koja nisu u nadležnosti Upravnog vijeća ili drugog tijela Zavoda
- predlaže Upravnom vijeću donošenje općih akata.

Ravnatelj ima **zamjenika** i **pomoćnike** (za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, nacionalne naknade za starije osobe i doplatka za djecu, za mirovinsko osiguranje, za provedbu

Središnja služba HZMO-a, Zagreb, A. Mihanovića 3

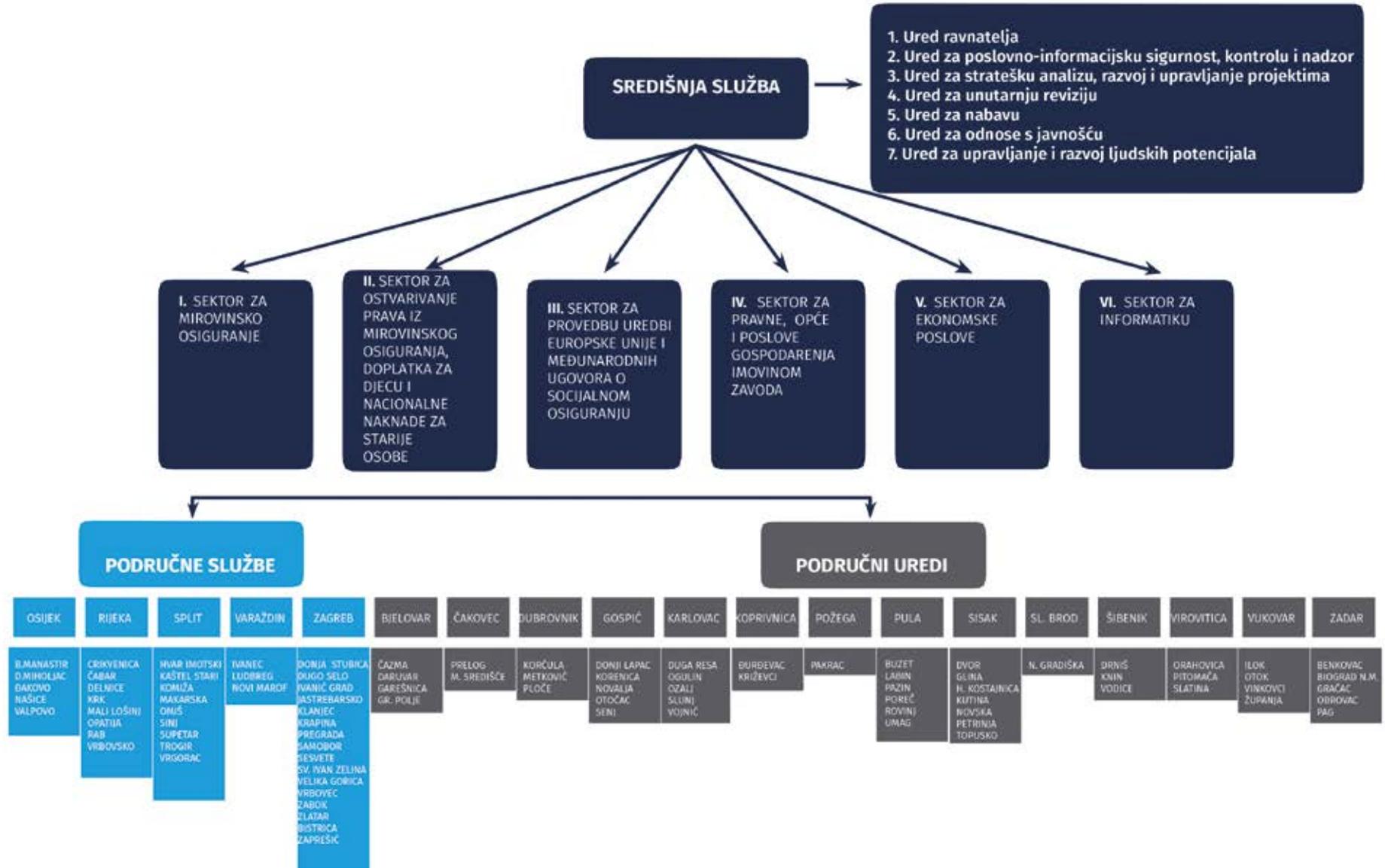
uredbi EU i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, za pravne, opće i poslove gospodarenja imovinom Zavoda, za ekonomske poslove i za informatiku) koji vode, koordiniraju, organiziraju i kontroliraju poslove sektora kojim rukovode, pružaju stručnu pomoć ravnatelju u obavljanju poslova

iz svojega djelokruga i ovlaštenu su davati naloge i upute za rad iz svojega područja rada predstojnicima područnih službi/ureda, načelnicima i drugim radnicima Zavoda. Ravnatelja, zamjenika ravnatelja i pomoćnike ravnatelja Zavoda imenuje Vlada Republike Hrvatske na mandat od četiri godine.

Zavod ima kolegijalno stručno tijelo – **Stručno vijeće**, sastavljeno od ravnatelja, zamjenika i pomoćnika ravnatelja, koje djeluje i u proširenom sastavu, s predstojnicima područnih službi i područnih ureda Zavoda. Stručno vijeće raspravlja o stručnim pitanjima vezanim uz rad Zavoda, daje Upravnom vijeću i ravnatelju mišljenja i prijedloge stručnih rješenja iz područja organizacije rada i obavljanja djelatnosti Zavoda, uvjeta za razvitak djelatnosti Zavoda i drugih poslova utvrđenih zakonom i Statutom te utvrđuje prijedloge općih akata Zavoda.

Radi obavljanja stručno-administrativnih, pravnih, ekonomskih i drugih poslova, Zavod je ustrojen tako da osigurava nesmetano, racionalno i uspješno obavljanje svoje djelatnosti, na način dostupan svim osiguranim osobama, korisnicima prava iz mirovinskog osiguranja, nacionalne naknade za starije osobe i korisnicima doplatka za djecu. Osnovni zadatak Zavoda je da na zakonit način i u zakonom utvrđenim rokovima rješava o pravima osiguranika, tj. donosi rješenja o pravu te osigurava pretpostavke za redovitu isplatu mirovina i drugih primanja iz mirovinskog osiguranja, doplatka za djecu i nacionalne naknade za starije osobe. Zavod obavlja poslove u jedinstvenoj stručnoj službi koja je organizirana, prema teritorijalnom načelu, u Središnju službu, sa sjedištem

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

u Zagrebu, područne službe (5), područne urede (14), uglavnom sa sjedištem u gradovima – sjedištima županija, i ispostave (92), sa sjedištem u gradovima i općinama u Republici Hrvatskoj.

U **Središnjoj službi** obavljaju se sljedeći poslovi: koordinacija i nadzor primjene zakona, Statuta i drugih općih akata Zavoda te uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, utvrđivanje i provedba politike razvoja i unaprjeđenja mirovinskog osiguranja predlaganjem nadležnom ministarstvu potrebnih mjera i iniciranje donošenja odgovarajućih propisa, poslovi tijela za vezu primjenom uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti na području mirovinskog osiguranja, doplatka za djecu i određivanja zakonodavstva države članice Europske unije koje se na osiguranika primjenjuje, sudjelovanje u međudržavnim pregovorima i pregovorima s inozemnim nositeljima socijalnog osiguranja u vezi s provedbom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i sklapanjem novih ugovora iz tog područja, pružanje međunarodne pravne pomoći u provedbi uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, izrada prijedloga općih akata za provedbu mirovinskog osiguranja i drugih općih akata Zavoda, upravljanje sredstvima za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, poslovi rješavanja u drugom stupnju o pravu na mirovinsko osiguranje, o pravima i obvezama iz mirovinskog osiguranja, o pravu na doplatku za djecu i pravu na nacionalnu naknadu za starije osobe te o pravima primjenom uredbi EU o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti na području mirovina, obiteljskih

davanja (doplatka za djecu) i određivanja mjerodavnog zakonodavstva te međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, poslovi nadzora, kontrole i instruktaze, poslovi revizije rješenja o svojstvu osiguranika i mirovinskom stažu, poslovi razvoja i osiguranja cjelovite informatičke podrške poslovnom sustavu Zavoda i razmjene podataka s drugim sustavima, provedba platnog prometa preko sustava Državne riznice i financijsko poslovanje, upravljanje i raspolaganje imovinom Zavoda, pravni poslovi u vezi s imovinom Zavoda i drugi imovinsko-pravni poslovi, poslovi upravljanja i razvoja ljudskih potencijala, poslovi unutarnje revizije te poslovi razvoja i koordinacije financijskog upravljanja i kontrole, provedba postupaka javne nabave, informiranja javnosti, izdavanja stručno-informativnih publikacija o djelatnosti Zavoda i dr.

U područnim službama i područnim uredima, prema nadležnostima utvrđenima Statutom Zavoda, obavljaju se poslovi rješavanja u prvom stupnju o pravu na mirovinsko osiguranje, pravima i obvezama iz mirovinskog osiguranja, pravu na doplatku za djecu, pravu na nacionalnu naknadu za starije osobe, o pravima primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti na području mirovinskog osiguranja, poslovi vođenja matične evidencije o osiguranicima i korisnicima prava, poslovi vezani uz isplatu mirovina te drugi poslovi.

U ispostavama, organiziranim u sklopu područnih službi i područnih ureda, obavljaju se poslovi prijama stranaka i rješavanja zahtjeva vezanih uz osiguranje (prijava, odjava, promjena) te poslovi pružanja pravne pomoći osiguranicima u vezi s provedbom mirovinskog osiguranja i ostvarivanjem prava.

6.1.2. | RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA

Ljudski potencijali jedan su od najvažnijih segmenata poslovnog sustava Zavoda. U današnjem, suvremenom okruženju naglasak je na povećanju kvalitete i učinkovitosti javne uprave. Učinkovitost poslovanja Zavoda primarno se temelji na stručnosti i motiviranosti njenih zaposlenika jer zadovoljstvo zaposlenika utječe na pružanje kvalitetnije usluge korisnicima, a time i na povećanje njihova zadovoljstva. U skladu s navedenim, proces upravljanja ljudskim potencijalima u Zavodu usmjeren je na razvoj učinkovitog sustava, što je jedino moguće uz kompetentnu i zadovoljnu radnu snagu - ljudske resurse, stoga u njih treba i ulagati. Upravo je zato Ured za upravljanje i razvoj ljudskih potencijala usmjeren na unaprjeđenje poslovnog sustava kako bi se minimizirali efekti nezadovoljstva zaposlenika.

Najvažnija aktivnost koja se u tom smislu provodi je projekt Uspostava sustava za upravljanje ljudskim potencijalima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje usmjeren na modernizaciju, optimizaciju i automatizaciju procesa upravljanja ljudskim potencijalima. Provedba projekta usmjerena je na područja unaprjeđenja postupaka zapošljavanja, stručnog usavršavanja i obrazovanja, na uvođenje sustava ocjenjivanja, nagrađivanja i napredovanja, primjenu sustava razvoja kompetencija radnika i ostala područja upravljanja ljudskim potencijalima, kao i na certificiranje Zavoda u području upravljanja ljudskim potencijalima radi osnaživanja pojedinaca i timova unutar Zavoda za aktivno sudjelovanje u ostvarenju

izvrsnosti u poslovanju. Uz to, navedenim Projektom obuhvaćene su edukacije u području apsentizma nakon odsutnosti zbog bolovanja kao i razvoja kompetencija radnika za neposredni kontakt s korisnicima usluga Zavoda. Edukacije u ovom području važna su odrednica u definiranju razvojnih programa radnika, a intencija je da takve edukacije postanu sastavni dio dugoročnog plana edukacija Zavoda kroz programe koji će se provoditi u Centrima za razvoj karijera i selekciju na lokacijama u Zagrebu, Rijeci, Osijeku, Varaždinu i Splitu.

Uspostavom sustava upravljanja ljudskim potencijalima želi se pridonijeti podizanju razine kvalitete usluga kroz otvorenu i pristupačnu komunikaciju s korisnicima, ojačati socijalnu

Prezentacija projekta Uspostava sustava za upravljanje ljudskim potencijalima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Zagreb, 2019.

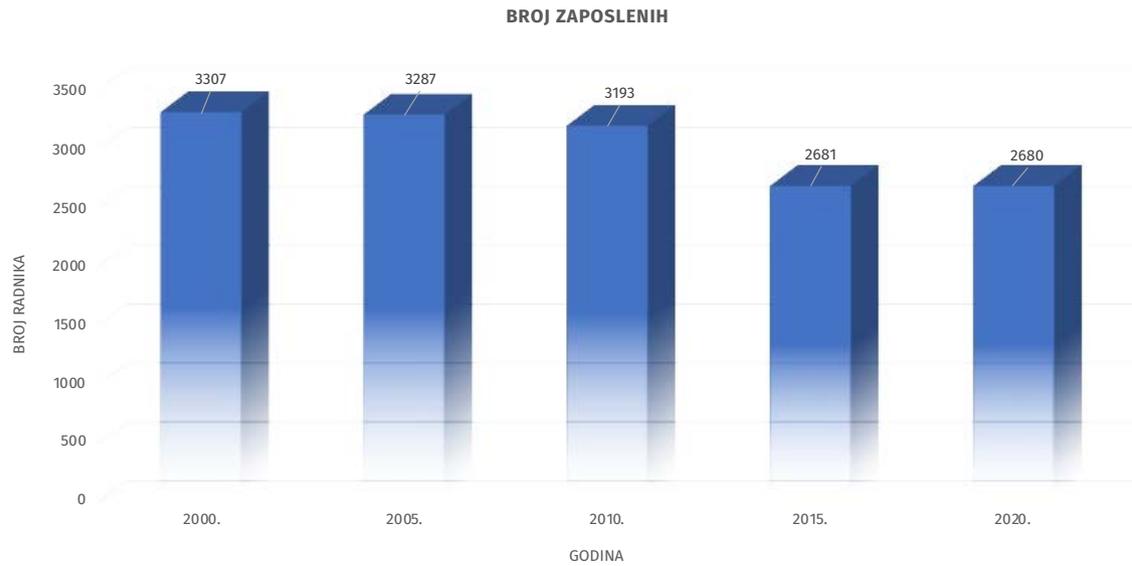
osjetljivost u odnosu prema korisnicima, podići etičku razinu i povećati djelotvornost i ekonomičnost u sustavu kroz ustrojstvo i sistematizaciju radnih mjesta te optimizaciju broja izvršitelja, kako bi se korisnicima usluga Zavoda mogla ponuditi kvalitetna standardizirana usluga na svim lokacijama Zavoda i na svim razinama.

Važno je napomenuti kako uz prethodno navedeno Zavod kontinuirano ulaže u razvoj zaposlenika i na temelju Plana edukacija radnika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kojim se u skladu s poslovnim potrebama i financijskim mogućnostima Zavoda na godišnjoj razini planira stručno usavršavanje i osposobljavanje radnika radi jačanja ljudskih potencijala u Zavodu. Unutar navedenog Plana je plan školovanja radnika radi stjecanja prve i druge razine visokog obrazovanja radi povećanja učinkovitosti poslovnih procesa, motivacije i stimulacije te duljeg zadržavanja najkvalitetnijih radnika u sustavu. Osim navedenoga, Planom edukacija planira se i stručno usavršavanje i osposobljavanje radnika, koje se temelji na potrebi za kontinuirano stručno usavršavanje radnika te radi provedbe odredbi zakona i podzakonskih propisa te općih akata Zavoda.

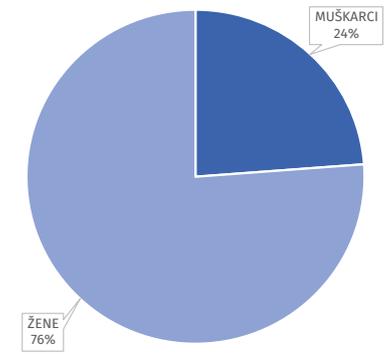
U smislu organizacijskih promjena, s ciljem transformacije Zavoda u modernu javnu instituciju, krajem 2019. godine provedena je centralizacija potpornih procesa (administrativno-kadrovski poslovi postali su dio nove koncepcije upravljanja i razvoja ljudskih potencijala). Centralizacija je uvedena i u segmentu pravnih poslova, poslova u vezi s naknadom štete, zastupanja Zavoda, gospodarenja imovinom Zavoda, zašti-

tom na radu i održavanjem, javnom nabavom i informatičkom podrškom poslovnom sustavu. Uvedena je nova dimenzija upravljanja područnim ustrojstvenim jedinicama u čijoj se nadležnosti obavljaju temeljni poslovni procesi (provedba mirovinskog osiguranja i ostvarivanje prava na mirovinsko osiguranje, ostvarivanje prava i obveza iz mirovinskog osiguranja i doplatka za djecu, ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja primjenom uredbi EU i međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, ostvarivanje prava na nacionalnu naknadu, poslovi uredskog poslovanja i obračuna i isplate mirovinskih primanja i doplatka za djecu) radi kojih je Zavod i osnovan kao javna ustanova.

U Zavodu je prepoznat prostor i potencijal za poboljšanje učinkovitosti i zbog toga je povećanje učinkovitosti i modernizaciju Zavod postavio kao jedan od temeljnih strateških razvojnih smjerova. Slijedom toga, ključni ciljevi sustava upravljanja ljudskim potencijalima su podizanje razine zadovoljstva i motivacije radnika, povećanje njihove učinkovitosti te u konačnici viša razina kvalitete i standarda usluga Zavoda radi postizanja svojevrsnog partnerstva između korisnika i Zavoda kao pružatelja usluga.

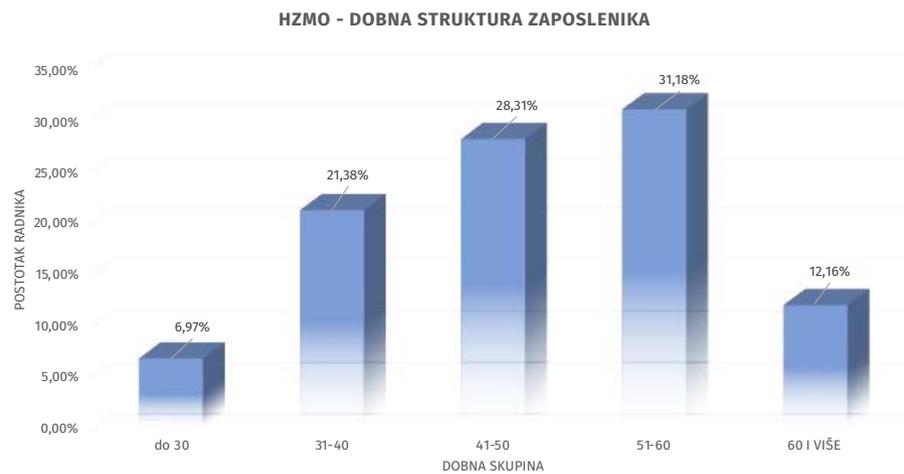

HZMO - SPOLNA STRUKTURA

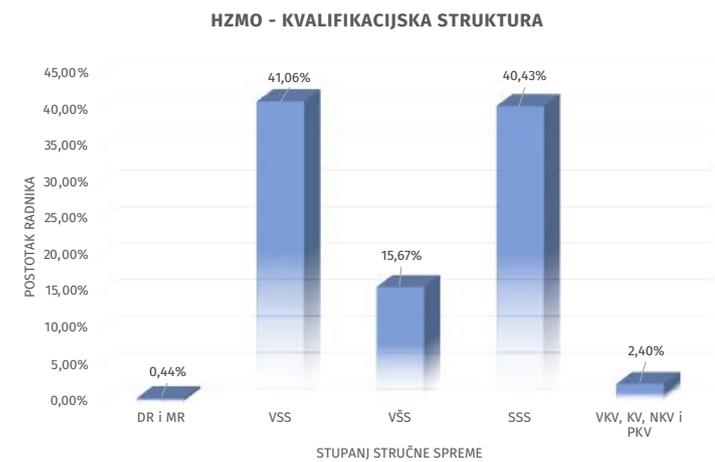

Pregled zaposlenih prema spolu u 2022. godini

Pregled kretanja broja zaposlenih u razdoblju od 2000. do 2020. godine

Pregled dobne strukture zaposlenika u 2022. godini

Pregled kvalifikacijske strukture zaposlenika u 2022. godini

6.1.3. | JAVNOST RADA ZAVODA

Uređena zakonom i Statutom Zavoda, javnost rada Zavoda osigurava se obvezom izvješćivanja Hrvatskog sabora, osiguranika i korisnika prava o radu Zavoda te dostupnošću podataka sredstvima javnog priopćavanja i objavom Statuta i općih akata Zavoda u Narodnim novinama. Poslovi koji proizlaze iz javnosti rada Zavoda obuhvaćaju suradnju s medijima, komunikaciju s osiguranicima i korisnicima prava putem info-telefona i elektroničke pošte, objavu općih akata u Narodnim novinama, objavu podataka i informacija u publikacijama i na

internetskoj stranici Zavoda, rješavanje zahtjeva za pristup informacijama te izdavanje stručno-informativnih publikacija Zavoda (pisanih i elektroničkih). Interno obavješćavanje radnika Zavoda provodi se objavom na oglasnim pločama i na intranetskoj mreži Zavoda.

U sklopu odnosa s medijima, Zavod javnosti daje priopćenja o aktualnim informacijama o radu i poslovanju, o radu tijela Zavoda te o radu stručne službe. Zavod u najkraćem mogućem roku, odnosno prema traženju, odgovara na svakodnevne upite iz medija, a čelnici i stručnjaci Zavoda nastupaju u medijima (TV i radijske emisije) itd. Medijske objave kontinuirano se prate radi bolje pripreme tema važnih za javnost te zbog ocjene medijske uspješnosti predstavljanja rada Zavoda javnosti. Prema analizama, Zavod je u proteklim godinama postigao pozitivan medijski (PR) učinak.

Na samom početku novog tisućljeća, 2001. godine, Zavod je pratio trendove modernog poslovanja i primjenjivao najnovije metode komunikacije s građanima, korisnicima i osiguranicima te prilagodio poslovanje suvremenim tehnologijama i potrebama korisnika.

Kako bi se korisnicima informacije iz djelokruga Zavoda pružale brže i točnije, a istodobno osigurao učinkovitiji i organiziraniji rad radnika Infocentra, 1. listopada 2001. uspostavljen je besplatni **Otvoreni telefon** (0800 63 63 63) putem kojeg su građani mogli izravno dobiti sve potrebne informacije iz nadležnosti Zavoda. Jedinstveni broj za upite građana bio je tada jedan od najsuvremenijih oblika izravne interaktivne komunikacije s javnošću.

Sljedeće godine u funkciju je stavljen i **Govorni automat** (060 103 103) za pružanje osnovnih informacija o ostvarivanju prava na doplatak za djecu i informacija o pravu na dodatak uz mirovinu određenih kategorija korisnika mirovina, što je rezultiralo značajnim unaprjeđenjem rada službi koje su operativno radile na provedbi osiguranja zbog manjeg opterećenja pozivima građana. Obavijesti na Govornom automatu redovito su se ažurirale i dopunjavale novim informacijama.

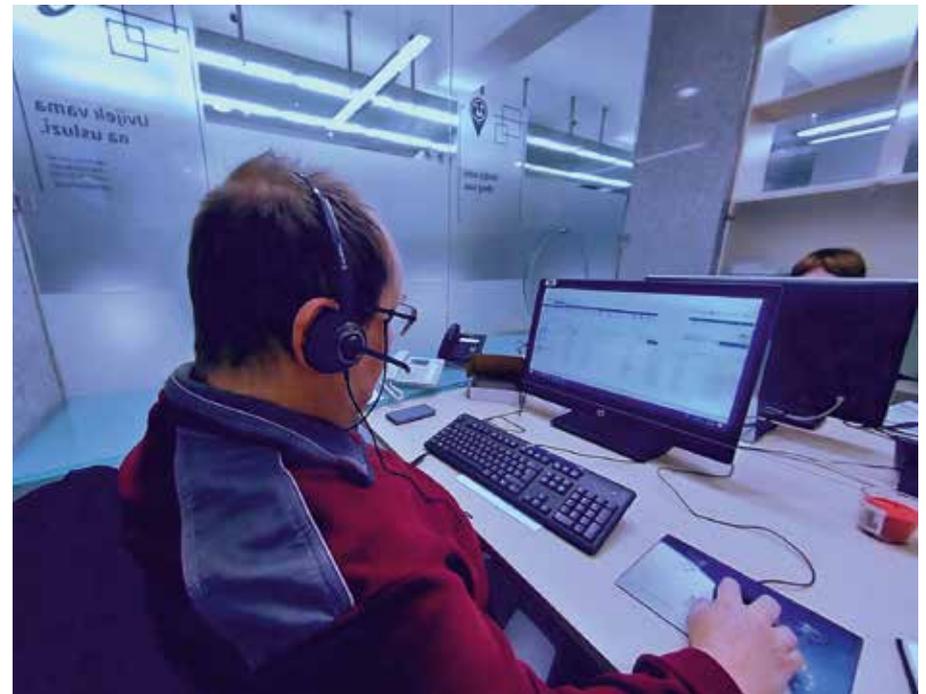
S obzirom na izvrsnu prihvaćenost usluga Otvorenog telefona te Govornog automata, s radom je 2003. započeo i **Pozivni (CALL) centar** (48 91 666) povezanih institucija (MRSS, HZMO, HZZO, HZZ, DZZOMM, HAGENA, REGOS) radi učinkovitijeg pružanja informacija građanima te je tada izrađena i tzv. Knjiga znanja, a komunikacija s korisnicima odvijala se i davanjem odgovora na upite putem uspostavljene mrežne stranice Zavoda.

Protekom godina, a radi bolje komunikacije iz specifičnih nadležnosti, povezane institucije izdvojile su se iz jedinstvenog Pozivnog centra te je svaka institucija uspostavila vlastiti informativni telefon kako bi u okviru svog djelovanja građanima pružila brže, cjelovitije, jasnije i relevantnije informacije. Tako su nastali današnji **infotelefoni Zavoda** (45 95 011 i 45 95 022) koji su ključna sastavnica Infocentra, a Otvoreni telefon, Govorni automat i zajednički Pozivni centar, uspostavom kojih je Zavod među prvima pratio trendove komuniciranja s građanima, smatraju se temeljima današnjeg Infocentra.

Infocentar jedinstveno je mjesto na kojem građani mogu dobiti sve potrebne informacije i ključan je dio politike poslo-

vanja Zavoda radi kontinuiranog unaprjeđenja otvorenosti institucije prema javnosti s fokusom na korisnika. Osnovan je u okviru Ureda za odnose s javnošću, a radnici Infocentra stručni su i specijalizirani za rad sa strankama te su zbog stečenog radnog iskustva u raznim službama Zavoda upoznati sa svim područjima rada, stoga profesionalno i kompetentno mogu odgovoriti na upite građana pristigle putem telefona, web-obrasca ili elektroničke pošte.

Radi osnaživanja Infocentra i korištenja modernih tehnologija u odnosu s građanima, u srpnju 2020. uspostavljena je aplikacija HZMO Live (CRM platforma) koja svojom funkcionalnošću

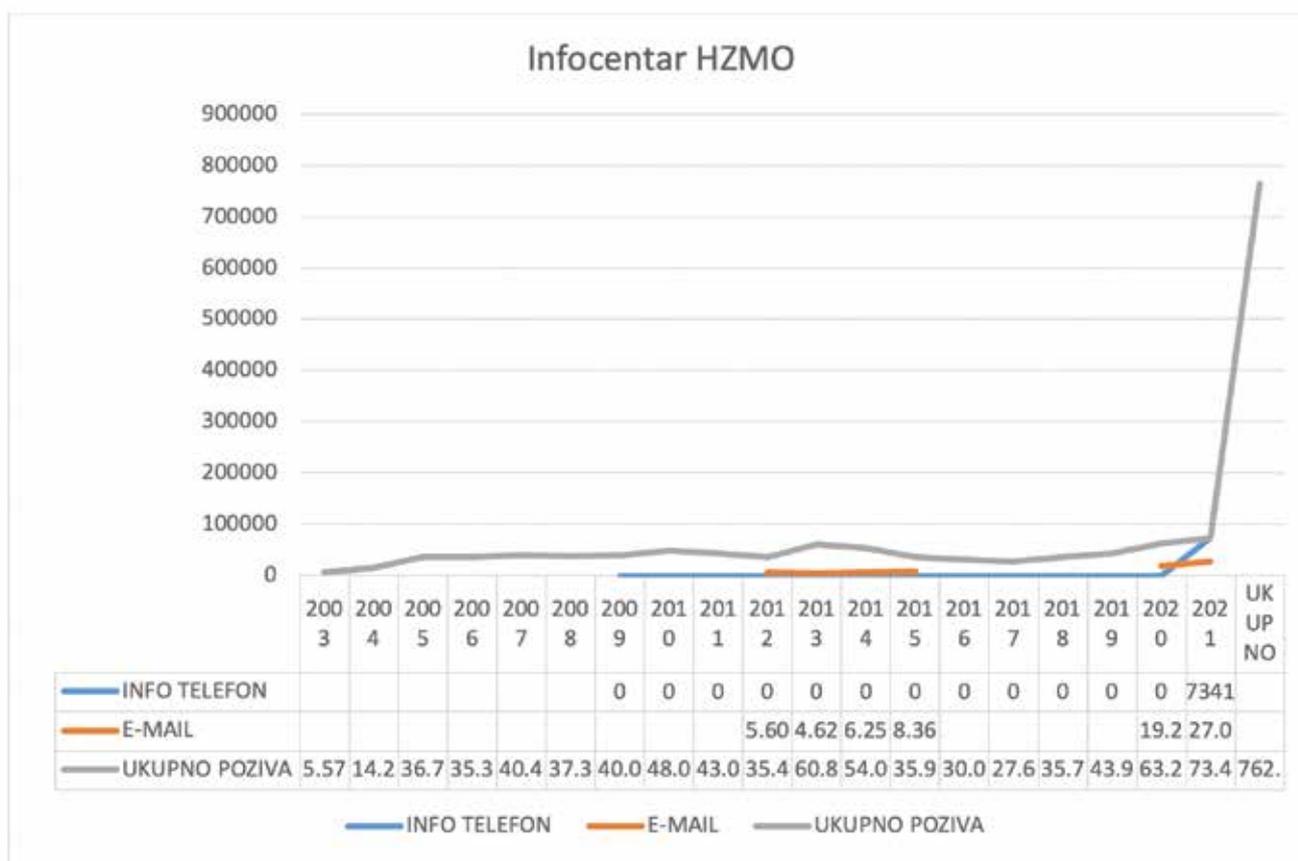
Infocentar

omogućuje učinkovitiju komunikaciju s građanima te kontinuirano praćenje i analizu upita, u skladu s kojima se kreiraju dodatne usluge prilagođene potrebama korisnika.

Infotelefoni Zavoda dostupni su korisnicima svakog radnog dana od 8 do 16 sati, a broj poziva u stalnom je porastu iz godine u godinu. Na najveći broj upita odgovara se u izravnom

kontaktu telefonom, a kada treba provjeriti i utvrditi činjenično stanje, odgovori se daju u kratkom roku.

Od uspostave sustava organizirane komunikacije s građanima do danas radnici Infocentra odgovorili su na više od 762 000 poziva te su svojim znanjem, trudom i ljubaznošću stvorili kvalitetan odnos s korisnicima.

Infocentar će i u idućim godinama nastaviti pratiti razvoj tehnologije i prilagođavati svoj rad i usluge potrebama korisnika i osiguranika kako bi i u narednih 100 godina bio *Uvijek vama na usluzi*.

Internetska stranica Zavoda www.mirovinsko.hr aktivna je od prosinca 2001. Od tada pa do danas doživjela je redizajn (2013.), a tijekom proteklih godina stranica je neprekidno mijenjana, dorađivana i dopunjavana novim sadržajem. Kako bi bio u korak s vremenom i što bolje se približio korisnicima, Zavod je pokrenuo izradu nove internetske stranice. U srpnju 2020. stavljene su u funkciju nove internetske stranice Zavoda, modernog i respozivnog dizajna, s učinkovitim sučeljem koje je prilagođeno korisnicima. Na internetskoj stranici, kao jednom od bitnih komunikacijskih kanala, putem koje se najšira javnost informira o radu Zavoda te o aktualnim događajima vezanim uz mirovinsko osiguranje, doplatak za djecu i nacionalnu naknadu za starije osobe, objavljuju se osnovne informacije i podaci o Zavodu te pružaju usluge web-servisa korisnicima koji posjeduju korisničko ime i lozinku (vjero-dajnice e-Pass). U sklopu sustava e-Građani, uz postojeće, od 2020. godine dostupne su i nove e-Usluge HZMO-a: e-Zahtjev za ostvarivanje prava na doplatak za djecu, e-Zahtjev za nacionalnu naknadu za starije osobe, e-Zahtjev za starosnu/prijevremenu starosnu mirovinu, e-Zahtjev za invalidsku mirovinu, e-Zahtjev za privremenu invalidsku mirovinu, e-Zahtjev za obiteljsku mirovinu iza osiguranika i e-Zahtjev za obiteljsku mirovinu iza korisnika.

I na internetskoj stranici Zavoda bilježi se kontinuirani rast posjeta korisnika, godišnje gotovo 4 milijuna, koji pregledaju prosječno 11-12 milijuna stranica. S obzirom na to da je od 2019. obvezna privola (tzv. politika kolačića) za prikupljanje podataka, „prikupljaju“ se podatci samo o posjetiteljima koji to dopuste, tj. daju privolu (traka kolačića) pa se može pretpostaviti da su brojevi posjetitelja i pregledanih stranica znatno veći. Uz Korisničke stranice, najzanimljivije rubrike su: Doplatak za djecu, Kada mogu u mirovinu, Tiskanice, Najčešća pitanja, Poslovanje HZMO-a za vrijeme epidemije COVID-19, Podnošenje zahtjeva, Prava iz mirovinskog osiguranja, Vijesti te Kontakti. U rubrici *Postavite pitanje* (web-obrazac), elektroničkim putem odgovora se na upite korisnika. Najveći broj pitanja odnosi se na ostvarivanje prava na doplatak za djecu (tuzemni i inozemni), mirovine, rad uz mirovinu, staž i prijave na osiguranje, izdavanje potvrda A1 (mjerodavno zakonodavstvo), prava iz mirovinskog osiguranja hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i pripadnika HVO-a i članova njihovih obitelji, nacionalnu naknadu za starije osobe i dr.

O radu Zavoda javnost se informira i preko profila Zavoda na društvenim mrežama LinkedIn, Facebook, Instagram i YouTube, na kojima se također iz godine u godinu bilježi porast broja pratitelja. Osim što korisnici primaju trenutačne informacije od Zavoda, ostvarivanje punog potencijala čini dvosmjerna komunikacija, tj. korisnici putem službenog profila trenutačno mogu postavljati upite i dobivati odgovore, najčešće u realnom vremenu.

Pisanim putem odgovara se na zahtjeve za pristup informacijama. Zavodu se prosječno godišnje podnese približno 40

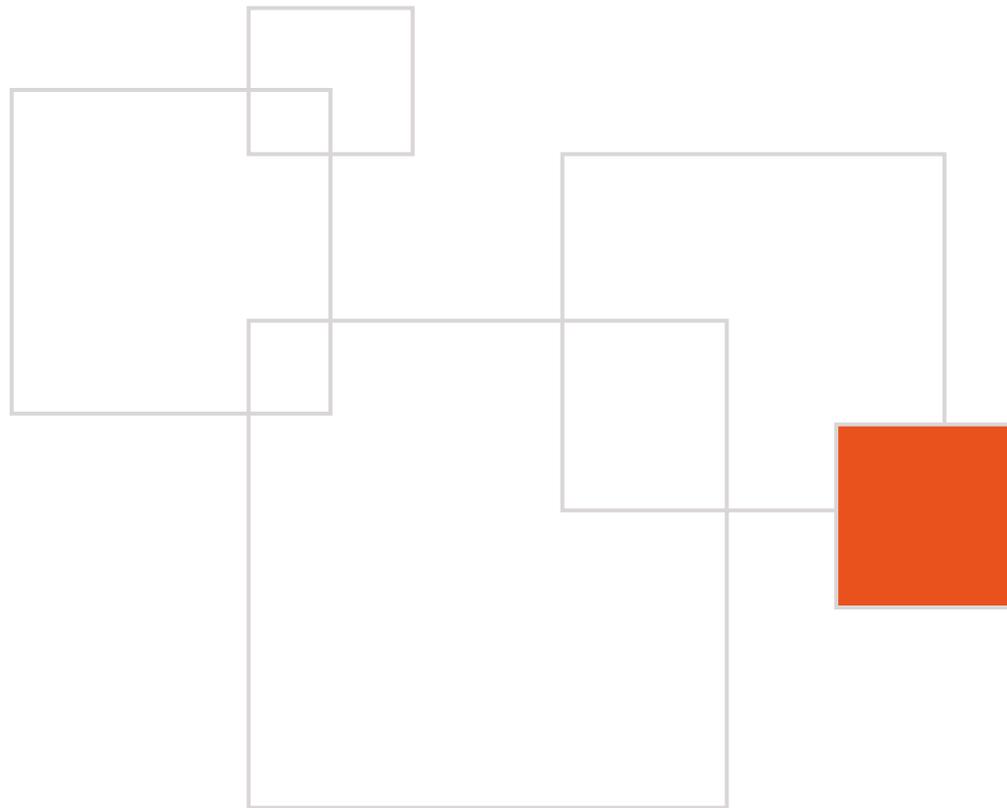
zahtjeva prema *Zakonu o pravu na pristup informacijama*. Zahtjevi se rješavaju i na njih se odgovara na način i u roku (15 dana) utvrđenim Zakonom.

U ostvarivanju javnosti rada važno mjesto ima i izdavanje stručno-informativnih publikacija Zavoda. Do 2009. publikacije su se uređivale i objavljivale u papirnatom obliku, a od kraja 2009. počinju se pripremati online izdanja. Sve publikacije objavljuju se na internetskoj stranici Zavoda. Uz digitalnu publikaciju *Statističke informacije HZMO-a* (koja se objavljuje mjesečno), redovito se objavljuju i stalni mjesečni prilozi *Mirovinski vodič HZMO-a* u Hrvatskom umirovljeničkom listu (koji izdaje Matica umirovljenika Hrvatske – MUH) te *info.HZMO* u publikaciji *Glas umirovljenika* (koji izdaje Sindikat umirovljenika Hrvatske – SUH). Osim navedenog, pripremaju se informativne brošure/letci iz različitih područja rada Zavoda, koje su dostupne na infošalterima u područnim službama/uredima i Središnjoj službi te na internetskoj stranici Zavoda.

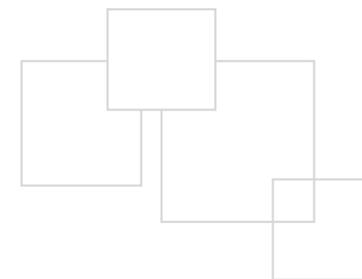
Zavod je prilagodio svoje poslovanje i uvjetima nastalim zbog epidemije bolesti COVID-19 kako bi osigurao nesmetanu komunikaciju s korisnicima usluga. Korisnike se informira kako ostvariti neko pravo te kako općenito ostvariti komunikaciju sa Zavodom u vrijeme trajanja epidemije. U takvim novonastalim okolnostima naglasak je stavljen na elektroničke usluge Zavoda, u sklopu sustava e-Građani, putem kojeg su korisnicima dostupne sljedeće e-Usluge: elektronički zapis o radnopravnom statusu (ERPS), informativni izračun mirovine, uvid u podatke o prijavama na osiguranje i odjavama s osiguranja, uvid u podatke o stažu, plaći i osnovici koje je za pojedine godine prijavio poslodavac, uvid u podatke o drugom dohotku

na koji se plaća doprinos za mirovinsko osiguranje, e-potvrde iz mirovinskog sustava (Potvrda o stažu i plaći, Obavijest o ostvarenom drugom dohotku i Potvrda o korištenju prava iz mirovinskog osiguranja), Kalkulator doplatka za djecu, e-Zahtjev za ostvarivanje prava na doplatak za djecu, e-Zahtjev za starosnu/prijevremenu starosnu mirovinu, e-Zahtjev za inva-

lidsku mirovinu, e-Zahtjev za privremenu invalidsku mirovinu, e-Zahtjev za obiteljsku mirovinu iza osiguranika, e-Zahtjev za obiteljsku mirovinu iza korisnika i e-Zahtjev za nacionalnu naknadu za starije osobe, dostava obavijesti u Osobni korisnički pretinac te uvid u podatke o školovanju radi ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja i doplatka za djecu.

6.2. | PRAVNE OSOBE KOJIMA JE ZAVOD OSNIVAČ

6.2.1. | PORTFELJ ZAVODA

Portfelj Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, odnosno njegovih pravnih prednika – republičkih fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja, nastao je prijenosom dijela dionica, odnosno poslovnih udjela trgovačkih društava nastalih pretvorbom i privatizacijom društvenih poduzeća. Naime, temeljni cilj pretvorbe i privatizacije bio je da se poduzeća s društvenim kapitalom pretvore u poduzeća s određenim vlasnikom ili vlasnicima, tj. da se društvena poduzeća koja nemaju titulara pretvorbom transformiraju u dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću koje ima u cjelini poznatog vlasnika. Osnovni principi postupka pretvorbe uređeni su Zakonom o pretvorbi društvenih poduzeća (Narodne novine, broj 19/91, 83/92, 94/93, 2/94, 9/95, 21/96 i 118/99, u daljnjem tekstu: Zakon o pretvorbi – prestao važiti 1. siječnja 2011.) i Zakonom o privatizaciji (Narodne novine, broj 21/96, 71/97, 16/98 i 73/00 i 92/10).

Zakon o pretvorbi odredio je da pretvorbom vlasništvo nad društvenim poduzećima, među ostalima, mogu steći Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske (u daljnjem tekstu: Fond radnika) i Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljopri-

vrednika Hrvatske (u daljnjem tekstu: Fond poljoprivrednika). Za dio vrijednosti poduzeća za koji vlasništvo nisu stekle ostale osobe koje taj Zakon navodi kao one koje mogu steći vlasništvo (zaposleni i ranije zaposleni u poduzeću, zaposleni u pravnim osobama koji rade sredstvima u društvenom i državnom vlasništvu, punoljetni državljani Republike Hrvatske u dijelu u kojem to nisu ostvarili zaposleni, osobe koje bez prava na popust kupe cijelo ili idealni dio poduzeća, itd.) izdane su dionice u dioničkim društvima, odnosno poslovni udjeli u društvima s ograničenom odgovornošću, koja su nastala pretvorbom, nakon čega su Hrvatskome fondu za privatizaciju (u daljnjem tekstu: HFP) prenesene dvije trećine, a fondovima mirovinskog i invalidskog osiguranja jedna trećina dionica, odnosno poslovnih udjela. Od spomenute jedne trećine, Fondu radnika pripalo je 70%, a Fondu poljoprivrednika 30% dionica, odnosno poslovnih udjela.

U ožujku 1996. Zakon o privatizaciji izmijenio je način raspoređivanja dionica i poslovnih udjela koji pripadaju mirovinskim fondovima te se tako dionice i poslovni udjeli raspoređuju u sljedećim omjerima: Fond radnika 60%, Fond poljoprivrednika 30% i Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja samostalnih privrednika Hrvatske 10%. Na temelju Zakona o pretvorbi i Zakona o privatizaciji navedeni fondovi mirovin-

skog i invalidskog osiguranja stekli su vlasništvo dionica i poslovnih udjela u trgovačkim društvima svih grana djelatnosti i na cijelom području Republike Hrvatske. HFP i fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja raspolagali su prenesenim dionicama i poslovnim udjelima, kao i sredstvima od njihove prodaje.

Odredbama članka 37. Zakona o pretvorbi određeno je da fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja mogu sredstva pribavljena prodajom dionica, odnosno poslovnih udjela u društvima i na temelju isplaćenog dijela dobiti koristiti za ostvarivanje svrhe radi koje su osnovani i za ulaganja radi povećanja kapitala kojim raspolažu.

6.2.2. | HRVATSKO MIROVINSKO OSIGURANJE d.o.o.

Republički fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja nisu imali ovlaštenje za obavljanje pravnih poslova vezanih uz dionice, poslovne udjele i financijske transakcije te su zbog upravljanja i gospodarenja stečenim dionicama i poslovnim udjelima Fond radnika i Fond poljoprivrednika 24. travnja 1992. sklopili Ugovor o osnivanju dioničkog društva Hrvatsko mirovinsko osiguranje. HMO d.d. (u daljnjem tekstu: HMO) je 1995. Odlukom Skupštine pretvoren u društvo s ograničenom odgovornošću te je registriran za poslove ostalog financijskog posredovanja, posredovanja u poslovanju s vrijednosnim papirima i upravljanja holding društvima.

Od 1. siječnja 1999. u primjeni je Zakon o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 102/98 - u daljnjem tekstu:

ZOMO) i tada su prestali s radom fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja, a Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (u daljnjem tekstu: Zavod) preuzeo je sredstva, prava, obveze i zaposlenike fondova. Člankom 136. ZOMO-a bilo je utvrđeno da su prihodi mirovinskog osiguranja, između ostaloga, i prihodi od dividendi, kamata i dr., a člankom 156. ZOMO-a bilo je propisano da imovinu Zavoda čine stvari, prava, dionice ili udjeli, novac i ostala sredstva na kojima su republički fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja i njihovi pravni prednici imali pravo raspolaganja, odnosno pravo vlasništva. Člankom 159. ZOMO-a bilo je propisano da radi povećanja imovine Zavod ima pravo osnivati druge pravne osobe te da se novčana sredstva (dobit) ostvarena poslovanjem tih pravnih osoba koriste za smanjenje obveza uplatitelja doprinosa i drugih davanja ili za povećanje primanja korisnika iz mirovinskog osiguranja.

HMO je gospodario dionicama i poslovnim udjelima iz portfelja fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja, odnosno Zavoda do 17. srpnja 2000. kada je s HFP-om potpisan Ugovor o gospodarenju dionicama i poslovnim udjelima. Naime, u skladu s člankom 1a. Zakona o privatizaciji svi imatelji dionica i poslovnih udjela bili su obvezni s HFP-om sklopiti ugovor o gospodarenju vlasničkim udjelima (gospodarenje je uključivalo upravljanje, prodaju i svako drugo raspolaganje dionicama i poslovnim udjelima). Dionice i poslovni udjeli za koje je postojala valjana isprava o vlasništvu preneseni su HFP-u, nakon čega se HFP upisao u registar dionica kao povjerenik, odnosno zastupnik Zavoda.

Nakon prijenosa portfelja na gospodarenje u HFP, na Skupštini HMO-a 15. prosinca 2000. donesena je odluka o promjeni tvrtke i djelatnosti tog Društva. Nova tvrtka je Hrvatsko mirovinsko osiguranje d.o.o. za poslovno savjetovanje, a izbrisana je djelatnost koja se odnosi na posredovanja u poslovanju vrijednosnim papirima te dodana nova djelatnost - savjetovanje u vezi s poslovanjem i upravljanjem.

HFP je gospodario dionicama i poslovnim udjelima u skladu s Planom i programom privatizacije koji je utvrdila Vlada Republike Hrvatske, odlukama Upravnog odbora HFP-a te suglasnostima Upravnog vijeća Zavoda, a ostale poslove u vezi s dionicama i poslovnim udjelima u ime i za račun Zavoda obavljao je HMO d.o.o. Na temelju Odluke Vlade Republike Hrvatske od 22. travnja 2010. (Odluka o prijenosu dionica i poslovnih udjela Hrvatskom fondu za privatizaciju na upravljanje - Narodne novine, broj 50/10) Zavod i HFP sklopili su 23. rujna 2010. Dodatak Ugovoru o gospodarenju dionicama i poslovnim udjelima prema kojem je HFP ovlašten za upravljanje, prodaju i svako drugo raspolaganje dionicama i poslovnim udjelima, bez obveze pribavljanja suglasnosti Upravnog vijeća Zavoda.

Dana 1. siječnja 2011. stupio je na snagu Zakon o upravljanju državnom imovinom (Narodne novine, broj 145/10) koji je propisao da državnu imovinu čine, između ostaloga, dionice i poslovni udjeli u trgovačkim društvima čiji je imatelj Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Na dan stupanja na snagu toga Zakona prestali su važiti Zakon o privatizaciji, Zakon o pretvorbi i Zakon o Hrvatskom fondu za privatizaciju. HFP je prestao s radom, a od 1. travnja iste godine sve ovlasti u po-

gledu upravljanja državnom imovinom preuzela je Agencija za upravljanje državnom imovinom (u daljnjem tekstu: Agencija). Prema odredbama Zakona o upravljanju državnom imovinom, upravljanje dionicama i poslovnim udjelima u trgovačkim društvima obuhvaćalo je posjedovanje, stjecanje, uporabu, korištenje i raspolaganje dionicama i poslovnim udjelima u trgovačkim društvima te ostvarivanje prava dioničara ili članova društva u skladu s propisima koji uređuju prava i obveze članova trgovačkih društava.

Na zahtjev Agencije Zavod je 15. rujna 2011., preko HMO-a, Agenciji dostavio isprave za upis na zastupnički račun koji se vodi u Središnjem klirinškom depozitarnom društvu. Dostavljene isprave omogućile su Agenciji upravljanje dionicama i poslovnim udjelima društava iz portfelja Zavoda bez pribavljanja bilo kakve daljnje suglasnosti, a HMO je nastavio obavljati radnje vezane za vođenje sudskih i upravnih postupaka nastalih u vezi s prodajom, prijenosom, odnosno zamjenom dionica ili poslovnih udjela.

Stupanjem na snagu Zakona o upravljanju i raspolaganju imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 94/13, 18/16, 89/17, 52/18) prestao je 30. srpnja 2013. važiti Zakon o upravljanju državnom imovinom. Pravni sljednik HFP-a – Agencija za upravljanje državnom imovinom, prestala je s radom, a njene poslove preuzeo je Državni ured za upravljanje državnom imovinom (njegov sljednik je Središnji državni ured od 16. listopada 2016.), kao središnje tijelo za upravljanje, raspolaganje i koordinaciju upravljanja i raspolaganja državnom imovinom od strateškog i posebnog interesa za Republiku Hr-

vatsku te Centar za restrukturiranje i prodaju (CERP). Na temelju navedenoga Zakona CERP, kao zakonski zastupnik, upravlja dionicama i poslovnim udjelima u trgovačkim društvima čiji je imatelj Republika Hrvatska, a koja nisu utvrđena kao društva od strateškog i posebnog interesa za Republiku Hrvatsku, te dionicama i poslovnim udjelima u trgovačkim društvima čiji je imatelj Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanacije i privatizacije banaka, osim onih trgovačkih društava čije je upravljanje i raspolaganje uređeno posebnim zakonom.

Dana 13. studenoga 2016. stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (Narodne novine, broj 104/16). Navedenim Zakonom ustrojeno je Ministarstvo državne imovine, a Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom pretao je s radom.

Dana 23. srpnja 2020. stupio je na snagu Zakon o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (Narodne novine, broj 85/20) kojim se Ministarstvo državne imovine spojilo s Ministarstvom graditeljstva i prostornoga uređenja u Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine, u čijem djelokrugu su sada poslovi upravljanja državnom imovinom.

GODINA	NAPLAĆENO OD GOSPODARENJA PORTFELJOM ZAVODA 1993. - 2021.	
	PRIHODI OD PRODAJE DIONICA I POSLOVNIH UDJELA	PRIHODI OD DIVIDENDI
1993	3.387.603,00	468.336,00
1994	62.910.075,15	4.904.964,91
1995	180.579.356,23	65.746.488,29
1996	153.561.625,99	64.587.281,84
1997	240.586.137,51	50.159.280,19
1998	426.163.760,69	59.441.352,78
1999	113.269.243,45	39.459.235,61
2000	14.997.834,00	58.830.029,30
2001	31.033.340,81	65.294.453,37
2002	33.551.892,81	53.107.643,47
2003	35.533.253,94	56.211.807,04
2004	16.904.154,08	31.867.696,17
2005	69.352.009,53	60.451.170,57
2006	9.603.378,13	46.464.721,52
2007	3.997.558,53	3.243.846,38
2008	1.267.221,66	128.395,66
2009	1.130.461,90	141.981,08
2010	1.767.147,07	92.812,48
2011	23,64	26.654.741,00
2012	2.035.527,52	4.646.236,40

2013	582.697,01	12.314.829,68
2014	268.275,74	25.302.739,00
2015	2.057.754,55	21.429.475,22
2016	90.916.915,55	62.901.982,91
2017	25.519.565,17	67.761.308,45
2018	100.814.202,19	5.017.445,61
2019	46.889.912,12	38.684.902,09
2020	3.949.141,08	34.241.144,06
2021	504.970,40	36.964.106,14
UKUPNO	1.673.135.039,45	996.520.407,22
SVEUKUPNO	2.669.655.446,67	

Na dan 31. prosinca 2021. ukupna nominalna vrijednost portfelja Zavoda koji obuhvaća 31 trgovačko društvo iznosila je 1.486.383.171,00 kuna. Osam društava iz portfelja Zavoda uvršteno je na listu Zagrebačke burze, a društva iz portfelja Zavoda koja su na popisu od strateškog i/ili posebnog interesa za Republiku Hrvatsku (Odluka o pravnim osobama od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku – Narodne novine, broj 147/21) su ACI za djelatnost marina d.d. Rijeka, Hrvatska poštanska banka d.d. Zagreb i Jadranski naftovod d.d. Zagreb.

6.2.3. HRVATSKO MIROVINSKO INVESTICIJSKO DRUŠTVO d.o.o. I INVESTICIJSKI FONDOVI POD NJEHOVIM UPRAVLJANJEM

Hrvatsko mirovinsko investicijsko društvo d.o.o. za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, Zagreb, Bakačeva 5 (u daljnjem tekstu: HMID ili Društvo) osnovano je 15. srpnja 1997., Ugovorom o osnivanju koji su potpisali tadašnji Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske, Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja samostalnih privrednika Hrvatske i Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja individualnih poljoprivrednika Hrvatske, pravni prednici današnjeg Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. I danas je Zavod jedini član Društva.

HMID od 10. ožujka 1998. ima odobrenje tadašnje Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske za osnivanje i upravljanje investicijskim fondovima, a od 25. srpnja 2014. ima odobrenje Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima (HANFA) u

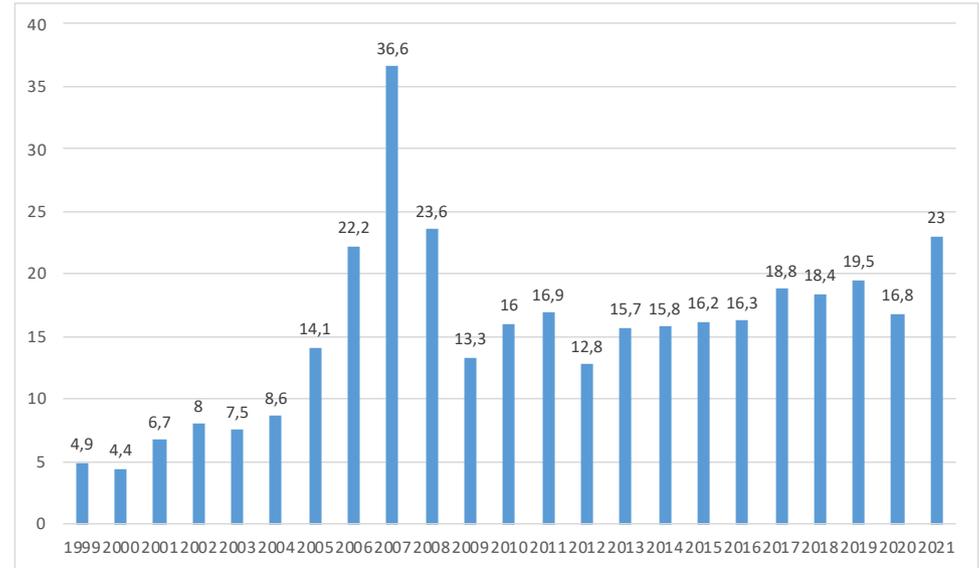
skladu sa Zakonom o alternativnim investicijskim fondovima (Narodne novine, broj 21/18, 126/19 i 110/21).

Temeljni kapital Društva od 12. kolovoza 2004. iznosi 5 milijuna kuna (pri osnivanju, 1997. godine, tadašnji fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja upisali su temeljni kapital od 1 milijun kuna, a 2004. godine je temeljni kapital Društva povećan iz njegove zadržane dobiti). HMID je kroz čitavo razdoblje poslovanja ostvarivao izvrsne poslovne rezultate te je od osnutka do danas Zavodu isplatio dividendu od gotovo 260 milijuna kuna.

Djelatnost Društva od 2014. godine i usklađenja sa Zakonom o alternativnim investicijskim fondovima je osnivanje i upravljanje alternativnim investicijskim fondovima, upravljanje njihovom imovinom, upravljanje rizicima i vrednovanje imovine tih investicijskih fondova i svi ostali poslovi dozvoljeni Zakonom o alternativnim investicijskim fondovima i odobrenjem nadzorne HANFA-e.

HMID je od osnutka do danas osnovao dva (alternativna) investicijska fonda: **Kapitalni fond d.d.** zatvoreni alternativni investicijski fond s privatnom ponudom (dalje u tekstu: Kapitalni fond) i **HMID PLUS** otvoreni alternativni investicijski fond s privatnom ponudom (dalje u tekstu: HMID PLUS). Oba fonda namijenjena su profesionalnim i/ili kvalificiranim ulagateljima, odnosno nisu namijenjeni malim ulagateljima kako ih određuju propisi o tržištu kapitala i investicijskim fondovima.

Fondovi kojima upravlja Društvo su tzv. dionički fondovi, odnosno pretežiti dio imovine uložen je u dionice domaćih tvrtki i kompanija iz srednje i istočne Europe (CEE regija).

Netodobit HMID-a za razdoblje 1999. - 2021.

Investicijski cilj oba fonda je povećanje vrijednosti imovine na duži rok, a ostvaruje se ulaganjem imovine pretežito u uvrštene vlasničke vrijednosne papire (dionice). Dionice trgovačkih društava izložene su, među ostalim, tržišnim rizicima (rizici promjene cijena, kamatnih stopa, deviznih tečajeva i sl.), koji se ublažavaju sektorskom i geografskom diverzifikacijom portfelja, ali u duljem roku ostvaruju viši prinos od drugih klasa imovine, što se vidi i na rezultatima fondova kojima upravlja HMID.

Kapitalni fond osnovan je 26. ožujka 1999. i od samih početaka tog Fonda do danas Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je njegov dioničar s udjelom od 99,99% u temeljnom kapitalu. U početku je, u skladu s propisima, Fond bio zatvoreni investicijski fond, da bi 2005. godine postao zatvoreni investicijski fond s javnom ponudom, 2013. godine zatvoreni alternativni investicijski fond s javnom ponudom i, konačno, 2015. godine zatvoreni alternativni investicijski fond s privatnom ponudom.

Pri osnivanju Zavod je upisao 3.845.201 dionicu Kapitalnog fonda, prenijevši iz svog portfelja dionice 18 različitih hrvatskih tvrtki, a koje je dionice Zavod stekao u postupku privatizacije hrvatskih poduzeća.

U 23 godine poslovanja Kapitalni fond uspješno je poslovao nemirnim vodama na tržištu kapitala i prebrodio sve, manje i veće, krize na tržištu kapitala u kojima se našao, uključujući i 2008. godinu kada je kriza započela na američkom tržištu sekundarnih hipotekarnih kredita, da bi se prelila na financijski sektor, a potom i na realni sektor. Ta je godina bila vrlo turbulentna za tržišta kapitala u svijetu, pa je i indeks Zagrebačke burze zabilježio pad od 67,13%, što se dramatično odrazilo i na Kapitalni fond koji je u tom trenutku bio izložen hrvatskim dionicama s više od 80% portfelja i zabilježio pad od 60% vrijednosti portfelja. Ipak, zbog kontinuiranog rada na restrukturiranju portfelja smanjenjem udjela nelikvidnih i neperspektivnih dionica i njihovom zamjenom za dionice sta-

bilnih, likvidnih i perspektivnih kompanija, Kapitalni fond ubrzo je premašio pretkriznu vrijednost portfelja. Zaključno s 31. prosincem 2021. Kapitalni fond bilježi prosječni godišnji prinos od 6,96% i ukupni prinos od osnutka od 362,39%. U apsolutnim iznosima to znači da je neto imovina Kapitalnog fonda u protekle 23 godine s početnih 384.550.110 kuna, porasla na 1.710.013.202 kune.

HMID d.o.o. osnovao je **HMID PLUS 17. listopada 2018.**, a Fond je započeo s radom 21. studenoga 2018. nakon razdoblja početne ponude. Uz suglasnost Upravnog vijeća Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, dio kumulirane zadržane dobiti HMID-a d.o.o. Zavod je uplatio u HMID PLUS radi izdavanja udjela. HMID PLUS je do kraja 2021. godine povećao imovinu svojih ulagatelja za 43,46%, odnosno Fond je ostvario prosječni godišnji prinos od 12,41% ili, u brojkama, od početnih 30 milijuna kuna, danas HMID PLUS bilježi neto imovinu od 157.707.227 kuna.

Društvo sve obvezne podatke objavljuje na svojoj web-stranici www.hmid.hr, gdje su u skladu s Pravilima Kapitalnog fonda objavljeni Statut, Pravila i financijski izvještaji Kapitalnog fonda d.d. S druge strane, zbog odredbi Zakona o alternativnim investicijskim fondovima, dokumenti otvorenog alternativnog investicijskog fonda s privatnom ponudom HMID PLUS ne objavljuju se na webu, već se dostavljaju ulagateljima prije ulaganja.

6.2.4. | HRVATSKO MIROVINSKO OSIGURAVAJUĆE DRUŠTVO d.d. (HRMOD)

Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. (HRMOD) prvo je hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo koje je osnovao Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje 12. ožujka 2020. U sudski registar HRMOD upisan je 7. kolovoza 2020., a s radom je započeo 4. siječnja 2021.

U Hrvatskoj je do tada postojalo samo jedno mirovinsko osiguravajuće društvo. HRMOD je osnovan primarno sa željom da se građanima ponudi mogućnost izbora mirovinskog osiguravajućeg društva za isplatu mirovine iz II. stupa. Ulaskom HRMOD-a na tržište raste konkurentnost u dijelu isplate mirovina iz II. i III. stupa mirovinske štednje i proširuje se ponuda mirovinskih programa budućim korisnicima mirovina.

Poslovanje HRMOD-a uređeno je Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima (Narodne novine, broj 22/14, 29/18 i 115/18). Nadzor nad poslovanjem mirovinskih osiguravajućih društava provodi Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA).

Hrvatsko
mirovinsko
osiguravajuće
društvo

Korisnici HRMOD-ovih usluga za mirovinu štedjeli su kao članovi obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova. HRMOD je dioničko društvo koje na temelju individualizirane kapitalizirane štednje građana isplaćuje mirovine iz obveznog mirovinskog osiguranja (II. stup) i mirovine iz dobrovoljnog mirovinskog osiguranja (III. stup), te mirovine na temelju individualnih izravnih jednokratnih uplata osoba u HRMOD.

Mirovinu iz obveznog mirovinskog osiguranja (II. stup) građani mogu koristiti nakon što ostvare pravo na mirovinu iz I. stupa koju isplaćuje Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Vrsta mirovine određena je rješenjem HZMO-a te može biti starosna ili prijevremena starosna mirovina, invalidska ili obiteljska.

Nakon što je određena vrsta mirovine budući korisnik mirovine iz II. stupa može odabrati jedan od oblika isplate, odnosno za pojedinačnu ili zajedničku mirovinu, a obje vrste mirovine mogu biti sa ili bez zajamčenog razdoblja u trajanju od najmanje 5 godina.

Mirovina se usklađuje dva puta godišnje sa stopom inflacije koju objavljuje Državni zavod za statistiku. Budući korisnici mirovina mogu, uz zadovoljenje određenih zakonskih uvjeta, odabrati i jednokratnu isplatu od 15% ušteđenih sredstava.

Prema podacima REGOS-a, tijekom 2021. godine, pravo na mirovinu ostvarilo je 13 887 članova obveznih mirovinskih fondova, od toga 3 506 odlučilo je primati kombiniranu mirovinu iz HZMO-a i mirovinskog osiguravajućeg društva, što znači da većina građana još uvijek bira mogućnost prijenosa ušteđenih

sredstava iz obveznog mirovinskog fonda u državni proračun i isplatu mirovine iz HZMO-a. Međutim, očekuje se da će sve veći broj građana primati kombiniranu mirovinu koju isplaćuju HZMO i mirovinska osiguravajuća društva.

Mirovinu iz dobrovoljnog mirovinskog osiguranja (III. stup)

građani mogu koristiti neovisno o radnom statusu, uz uvjet navršениh godina života i odabirom vrste dobrovoljne mirovine koja može biti doživotna ili privremena.

Pravo na doživotno primanje mirovine ostvaruje se najranije s navršениh 60 godina života, a iznimno s navršениh 50 godina života ako je osoba postala član dobrovoljnog mirovinskog fonda prije 1. siječnja 2019. Građani se mogu odlučiti za pojedinačne ili zajedničke oblike isplate uz opciju odabira zajamčenog razdoblja u trajanju od najmanje pet godina.

Pravo na privremenu isplatu mirovine ostvaruje se najranije s navršениh 55 godina života, a iznimno s navršениh 50 godina ako je osoba postala član dobrovoljnog mirovinskog fonda prije 1. siječnja 2019. Privremena mirovina može se ugovoriti u trajanju od najmanje pet godina.

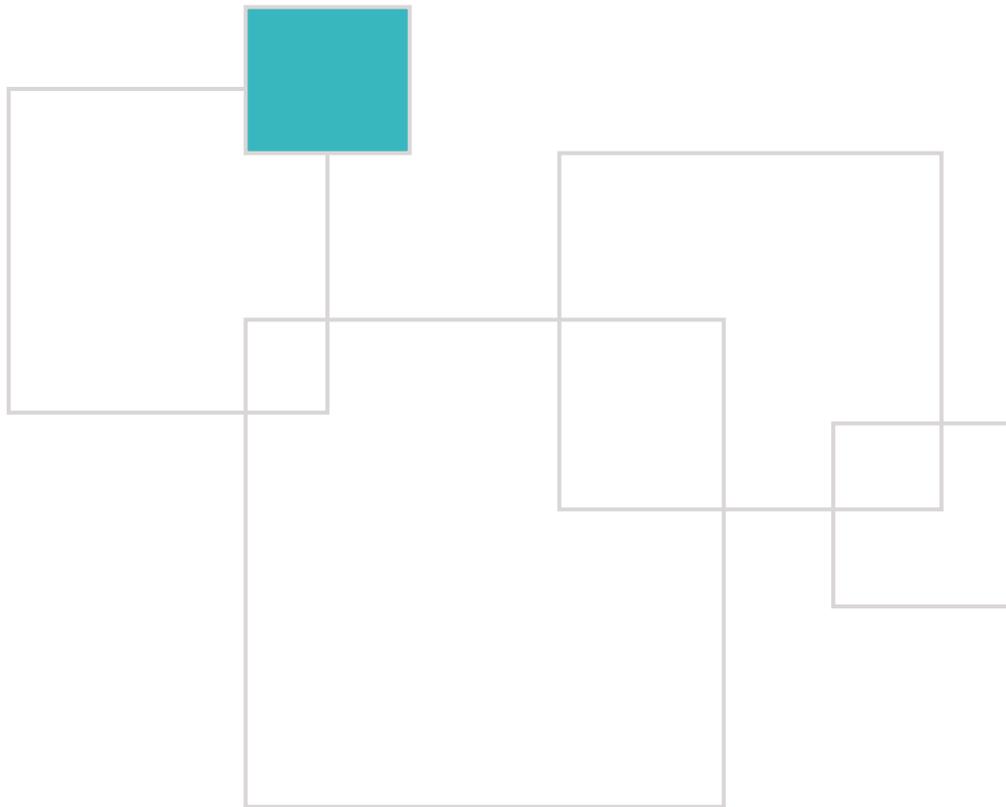
Neovisno o odabranom obliku mirovine, uz zadovoljenje određenih zakonskih uvjeta, moguće je odabrati i jednokratnu isplatu uštedenih sredstava do maksimalno 30%.

Sredstva namijenjena za isplatu mirovina nalaze se na računima odvojenima od računa HRMOD-a te se ulažu u skladu sa svim važećim zakonima i pravilima struke, isključivo u interesu korisnika mirovine kako bi se osigurala isplata sadašnjih i budućih mirovina.

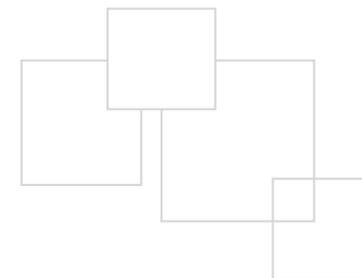
HRMOD je prve mirovine isplatio za veljaču 2021. godine.

Plan Društva je do 2026. zauzeti približno 65% tržišnog udjela ako na tržištu i dalje ostanu dva mirovinska osiguravajuća društva. Također, prema procjenama HRMOD-a, od 2022. do kraja 2026. godine iz obveznih mirovinskih fondova u mirovinska osiguravajuća društva moglo bi se prenijeti gotovo 8,6 milijardi kuna za 41 000 osiguranika.

HRMOD želi postati primarna adresa za sve relevantne informacije o mirovini iz II. i III. stupa, a sustavnim radom na podizanju razine financijske pismenosti u dijelu mirovinskog osiguranja potaknuti građane na preuzimanje odgovornosti za buduća mirovinska primanja.

6.3. | ZAVOD I FONDOVI EUROPSKE UNIJE

Zavod je javna ustanova koja kontinuirano povećava opseg te poboljšava kvalitetu i prilagodljivost svojih usluga radi povećanja učinkovitosti i razine kvalitete usluga korisnicima. Ulaškom Republike Hrvatske u Europsku uniju (EU) Zavod je prepoznao fondove EU-a kao potencijal za ulaganje u svoj daljnji razvoj unaprjeđenjem poslovnih procesa, edukacijom radnika te sveobuhvatnom modernizacijom informatičkog sustava i Zavoda u cjelini.

U sklopu Prijelaznog instrumenta (eng. *Transition Facility* – TF), koji je bio na raspolaganju Republici Hrvatskoj od pristupanja u EU, čija pomoć je bila namijenjena jačanju institucionalnih sposobnosti i primjeni prava Europske unije (razmjena najbolje prakse) u područjima koje nije bilo moguće financirati iz strukturnih fondova, Zavod je sudjelovao u razvoju IT (informatička tehnologija) infrastrukture kao dijela jačanja administrativnih kapaciteta i jačanja institucija za implementaciju regulativa u sustavu socijalne sigurnosti. Razvijena je informatička infrastruktura kao podloga za razmjenu podataka u okviru koordinacije sustava socijalne sigurnosti u RH te su digitalizirane i trajno pohranjene radne knjižice u elektroničkom formatu.

Instrument za povezivanje Europe (eng. *Connecting Europe Facility* - CEF) program je EU-a koji je, u razdoblju od 2014. do 2020. godine, bio namijenjen ulaganju u infrastrukturne pri-

oritete Europske unije u području prometa, energetike i digitalne tehnologije. Osmišljen je u svrhu jačanja i modernizacije trenutačne mrežne infrastrukture na području EU-a, a Zavod je kao jedan od sudionika projekta E-IDENTIFICATION, čijom provedbom se omogućio pristup hrvatskim javnim e-uslugama unutar platforme e-Građani, osigurao građanima Europske unije pristup elektroničkim korisničkim uslugama Zavoda.

Sudjelovanjem na projektu Povezivanje Hrvatske na EESSI (eng. *Electronic Exchange of Social Security Information* – EESSI, Elektronička razmjena informacija o socijalnoj sigurnosti), također u sklopu CEF-a, Zavod je bio jedan od sudionika koji su ustanovili nacionalnu infrastrukturu, neophodnu za funkcioniranje Elektroničke razmjene informacija o socijalnoj sigurnosti, i omogućio povezivanje sa središnjom elektroničkom platformom EESSI za komunikaciju. Na taj način uspostavljena je brza i sigurna elektronička razmjena podataka između nadležnih ustanova država članica EU u sustavu socijalne sigurnosti radi učinkovitijeg ostvarivanja prava iz sustava socijalne sigurnosti, i to za radnike koji se odluče koristiti pravom slobode kretanja kao i za članove njihovih obitelji.

U sklopu Europskog socijalnog fonda koji predstavlja glavni financijski instrument EU-a za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja, a jedna od važnih mjera je financira-

nje jačanja administrativne sposobnosti u državnoj upravi i javnom sektoru, Zavod je u sklopu Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., radi osiguravanja unaprjeđenja i razvoja ljudskih potencijala provodio u razdoblju od 15. svibnja 2018. do 15. srpnja 2019. projekt **Jačanje administrativnih kapaciteta HZMO-a**, ukupne vrijednosti 2.018.699,84 kn. Od 2018. godine u Zavodu se planirala dugoročna temeljita modernizacija i redizajniranje informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT sustav). Dugo godina poslovni procesi u Zavodu odvijali su se uz podršku informatičkih tehnologija (IT sustav), što je uključivalo i izradu aplikativnih rješenja korištenjem vlastitih resursa. Stoga je modernizacija IT sustava bila prioritet u daljnjem razvoju poslovanja zbog nezadovoljavajuće razine IT podrške poslovnim procesima. Uzimajući u obzir temeljitu modernizaciju i redizajniranje IKT sustava, pokazalo se nužnim ojačati kapacitete Zavoda u kontekstu stručnog usavršavanja kako bi se ista mogla adekvatno i održivo provoditi.

Radi osiguranja povjerljivosti, cjelovitosti i raspoloživosti podataka, omogućena je i kontinuirana edukacija radnika na području informacijske sigurnosti radi sprečavanja mogućih prijetnji i kibernetičkih napada. Stoga se dio edukacija u okviru Projekta odnosio i na unaprjeđenje informacijske sigurnosti jer Zavod u svom poslovanju stvara, obrađuje i razmjenjuje velik broj podataka koji se odnose na osiguranike, korisnike i radnike Zavoda.

Projektom je omogućena edukacija 210 radnika te su se time administrativni kapaciteti osposobili i podignuli na višu razinu za brže i kvalitetnije obavljanje radnih zadataka te za

transformaciju Zavoda u modernu javnu instituciju, koja na učinkovitiji i standardizirani način odgovara potrebama svojih korisnika.

Operativnim programom Učinkoviti ljudski potencijali u 2017. godini sufinancirana je izrada Strategije razvoja informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT sustava) Zavoda, kojom su uspostavljene smjernice za razvoj cjelovitog i učinkovitog IKT sustava. Istim Operativnim programom u 2019. godini sufinancirana je i izrada analize za potrebe uvođenja kontrolinga u poslovanje Zavoda, čija se implementacija planira kroz projekt Modernizacija IKT podrške Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje – eHZMO. Uvođenjem kontrolinga u poslovanje Zavoda povećala bi se učinkovitost poslovanja te bi se omogućilo kvalitetnije planiranje i upravljanje, bolja koordinacija na različitim razinama upravljanja, praćenje i analiza izvršenja planova te ostvarivanje zadanih ciljeva.

Najveći projekt Zavoda koji je sufinanciran sredstvima Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. je **Uspostava sustava za upravljanje ljudskim potencijalima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje**, koji je s provedbom započeo 18. srpnja 2019. i trajat će do 18. srpnja 2023. Ukupna vrijednost Projekta je 19.845.000,15 kn, a njegova svrha je uspostava cjelovitog, modernog sustava za upravljanje ljudskim potencijalima Zavoda, odnosno uvođenje tzv. HRM sustava (eng. *Human Resource Management*). Projektom će se unaprijediti procesi i procedure za upravljanje ljudskim potencijalima, uvesti novi IT sustav za upravljanje ljudskim potencijalima, provesti edukacija radnika te uspostaviti i opremiti centri za razvoj karijera i selekciju.

Zavod je prepoznao mogućnosti za poboljšanje učinkovitosti te je stoga povećanje učinkovitosti i modernizaciju postavio kao jedan od svojih temeljnih strateških razvojnih smjerala. Slijedom toga, jedan od glavnih ciljeva uspostave sustava upravljanja ljudskim potencijalima je podizanje kvalitete i standarda usluga Zavoda radi osiguravanja višeg životnog standarda građana kao korisnika usluga.

Kako bi se korisnicima usluga Zavoda ponudila kvalitetna standardizirana usluga na svim lokacijama (PS/PU/ispostavama) i na svim razinama, ovim Projektom unaprijedit će se i stvoriti jedinstven sustav edukacija i usavršavanja radnika.

Svečano predstavljanje sustava EESSI, srpanj 2019.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje partner je REGOS-u na projektu **Moja mirovina - Unapređenje usluga REGOS-a na tržištu rada**, koji se također sufinancira iz Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020., u dijelu Projekta koji se odnosi na uspostavljanje i opremanje Mirovinskih informativnih centara (MIC), te se radnici Zavoda edukacijama unaprjeđuju u područjima financijske i mirovinske pismenosti kako bi se poboljšala efikasnost njihovog rada i kako bi nova znanja i vještine mogli dalje primjenjivati u programima mirovinskog opismenovanja građana.

Projekt je osmišljen na temelju analize stanja javnosti, koja je pokazala da unatoč sve većem broju implementiranih e-usluga i razvoju komunikacije s korisnicima putem digitalnih kanala informacije nisu cjelovite i usluge nisu objedinjene na jednom mjestu, već su rascjepkane na više institucija mirovinskog sustava.

Kako bi se objedinile sve djelomične informacije iz različitih institucija kojima je u nadležnosti sustav mirovinskog osiguranja, Projektom je predviđeno jedinstveno mjesto na kojem fizičke i pravne osobe mogu dobiti relevantne informacije i povezati ih u cjelinu koja je važna u donošenju njihovih odluka – Mirovinski informativni centri.

Mirovinski informativni centri otvoreni su u ožujku 2021. godine u četiri regionalna središta - Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku. Posebno osposobljeni radnici u MIC-evima omogućavaju građanima lakši pristup informacijama iz nadležnosti Zavoda i REGOS-a.

U kontekstu jačanja mirovinske pismenosti građana, razvojem Projekta građanima se, a posebno mladima, osigurava podrška već od samog ulaska na tržište rada jačanjem njihovih znanja o mirovinskom sustavu kao dijelu ukupne financijske pismenosti.

Uspostava regionalnih Mirovinskih informativnih centara iskorak je u nastojanjima da javna uprava bude servis građana koji će zadovoljiti njihove potrebe novim uslugama koje pružaju institucije na tržištu rada, u ovom slučaju u području mirovinskog osiguranja.

Ujedno, provedbom ovog Projekta jačaju se kapaciteti radnika REGOS-a i Zavoda te drugih institucija relevantnih u području mirovinskog osiguranja koje će pružati stručne usluge korisnicima na tržištu rada. Realizacijom Projekta sustavno se jačaju kapaciteti radnika institucija na tržištu rada i nude se novi, pristupačni i cjeloviti načini informiranja građana i poduzetnika o sustavu mirovinskog osiguranja te se uspostavljaju nove usluge za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja.

Osim korištenja sredstava iz Europskog socijalnog fonda, Zavod je prepoznao i potencijal Europskog fonda za regionalni razvoj te je provedbom Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., u razdoblju od 13. kolovoza 2018. do 13. kolovoza 2020., sufinanciran projekt **Energetska obnova poslovne zgrade Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u Osijeku**, ukupne vrijednosti 8.290.742,50 kn. Realizacijom Projekta poboljšana je energetska učinkovitost zgrade u Osijeku te se ugradnjom dizala pridonijelo socijalnoj uključenosti osoba s

invaliditetom i promicanju jednakih mogućnosti za sve. Toplinskom izolacijom vanjske ovojnice i zamjenom stolarije postigla se ušteda godišnje toplinske energije za grijanje od 75,3% i smanjila emisija CO₂ za 66,6%, a povećana je i razina udobnosti ne samo za radnike, nego i za korisnike usluga.

U okviru instrumenta **EU sljedeće generacije** uveden je **Mehanizam za oporavak i otpornost** iz kojeg se državama članicama Europske unije omogućava korištenje bespovratnih sredstava putem vlastitih nacionalnih planova za oporavak i otpornost, a radi osiguranja ubrzanog gospodarskog oporavka te digitalne i zelene transformacije u svrhu održivijeg

Mirovinski informativni centar

razvoja te veće otpornosti društva i gospodarstva na buduće krize. U sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti Republike Hrvatske 2021. – 2026., Zavod provodi dva vrlo važna projekta za digitalnu transformaciju, **Modernizacija IKT podrške Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje – eHZMO** i **Digitalizacija arhive HZMO-a (eArhiva).**

Provedba projekta „eHZMO“ omogućava transformaciju poslovnih procesa u Zavodu definiranjem budućeg poslovnog modela, ključnih poslovnih procesa i organizacijske strukture te informatizacije poslovnih procesa, što uključuje digitalizaciju kao i ubrzavanje i smanjenje troškova temeljnih i potpornih procesa korištenjem informacijske i komunikacijske tehnologije. Ukupna procijenjena vrijednost Projekta je 128.700.592 kn, a provedba Projekta je od siječnja 2021. do lipnja 2026.

Analiza stanja postojećih poslovnih procesa i IKT sustava pokazala je da su poslovni procesi Zavoda i informacijski sustavi koji ih podržavaju u najvećoj mjeri zastarjeli. Postojeći poslovni procesi u Zavodu oblikovani su pod snažnim utjecajem tehnoloških rješenja i drugih sredstava rada koji su bili raspoloživi u vrijeme njihovog postavljanja (prije nekoliko desetljeća). Organizacijski ustroj i način rada oblikovao se tako da su se tada raspoloživi resursi mogli koristiti na optimalan način. Ubrzani napredak informacijske tehnologije učinio je navedene procese i tehnološka rješenja neefikasima i sporima. Danas dostupne nove IKT mogu snažno utjecati na oblikovanje budućih poslovnih procesa Zavoda, unaprijediti kvalitetu i brzinu usluge za korisnike te osigurati učinkovitost rada modernizacijom informatičkog sustava i temeljnih poslovnih procesa.

Projektom će se doprinijeti jačanju kapaciteta institucija na tržištu rada radi povećanja opsega, poboljšanja kvalitete i prilagodljivosti pruženih usluga.

Digitalizacija arhive HZMO-a je projekt koji je započeo u lipnju 2021. i trajat će do lipnja 2026., a ukupna procijenjena vrijednost je 46.706.984 kn. Cilj Projekta je povećanje dostupnosti i kvalitete javno dostupnih informacija i usluga korisnicima na tržištu rada uvođenjem digitalne arhive i racionalizacije administrativnih postupaka u upravljanju gradivom te unaprjeđenje sustava zaštite i očuvanja arhivskog i registraturnog gradiva, a u svrhu poboljšanja ukupne učinkovitosti rada Zavoda. U okviru Projekta predviđena je digitalizacija 1 000 000 aktivnih spisa (približno 50 000 000 stranica) te uspostava jedinstvenog mjesta trajne pohrane arhivske građe, odnosno sustava za upravljanje digitalnom arhivom.

Razvoj suvremene informacijske tehnologije koji je potaknuo uporabu računala u velikom postotku među građanima Republike Hrvatske, uz istodobno težište na zaštiti i obradi elektroničkih zapisa, ukazao je na potrebu za unaprjeđenjem poslovanja koje se odnosi na digitalizaciju poslovne i arhivske dokumentacije. Moderni način poslovanja zahtijeva kvalitetniju povezanost javnih ustanova s korisnicima usluga, što stvara potrebu za novim informacijskim sustavima, poput digitalnih arhiva.

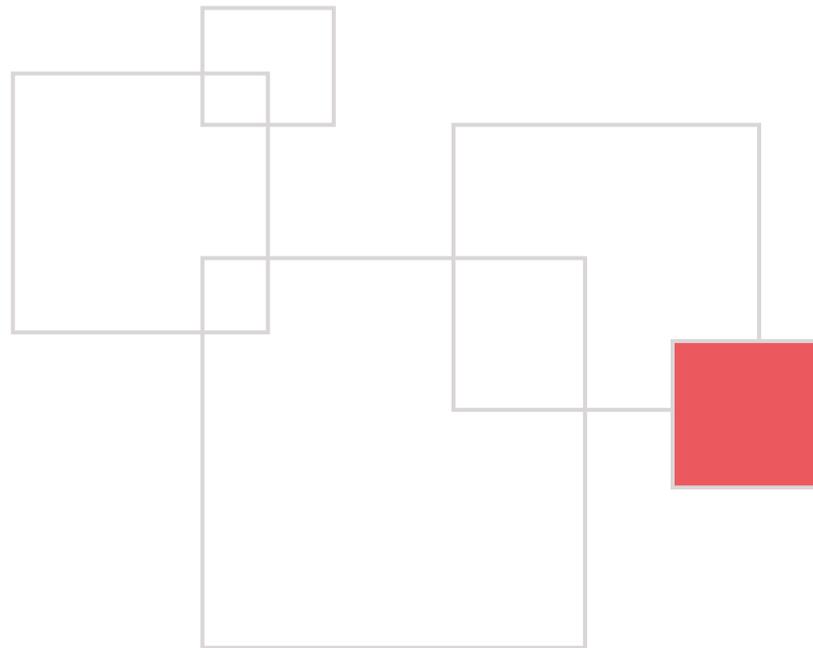
U težnji da prati trendove suvremenog načina poslovanja Zavod se suočio s mnogobrojnom dokumentacijom na dislociranim lokacijama, što predstavlja izazov u upravljanju arhivskom građom, koja se i dalje, u najvećem dijelu, temelji na

ručnom pretraživanju te tako uzrokuje značajno administrativno opterećenje i neučinkovitost te dugoročnu neisplativost.

Zbog velikog broja dokumentacije nastali su veliki troškovi za arhivski prostor, stoga je cilj digitalizacije poslovne i arhivske dokumentacije unaprjeđenje procesa upravljanja dokumentacijom unutar poslovnih procesa Zavoda kako bi se povećao opseg, kvaliteta i prilagodljivost usluga koje se pružaju korisnicima. Provedbom Projekta želi se doprinijeti poboljšanju interoperativnosti informacijskih i komunikacijskih proizvoda i usluga, poboljšanju digitalne pismenosti, znanja i

e-uključivosti te osiguranja digitalne interakcije Zavoda i njenih korisnika.

Zavod mogućnost dobivanja bespovratnih sredstava iz EU fondova vidi kao priliku za ulaganje u nove tehnologije, digitalizaciju, edukaciju radnika i stvaranje uvjeta za suvremeno poslovanje. Stoga će i dalje težiti prema korištenju sredstava fondova Europske unije kao izvoru financiranja za razvoj Zavoda u modernu javnu ustanovu s ciljem stalnog povećanja učinkovitosti i kvalitete svojih usluga te dostupnosti relevantnih informacija i podataka korisnicima i javnosti.

6.4. | NEKRETNINE ZAVODA KROZ POVIJEST I U SADAŠNJOSTI

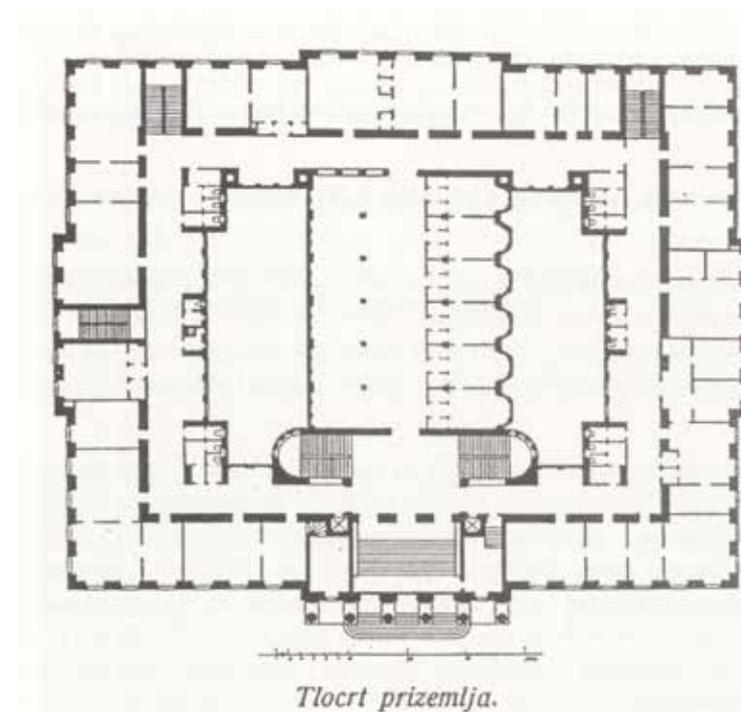
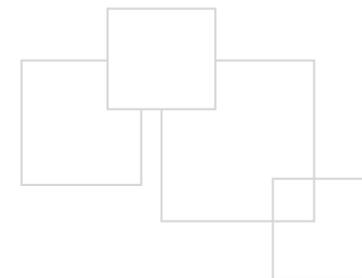
6.4.1. | POVIJESNI OSVRT I KRATKI OPIS ZGRADE SREDIŠNJEG UREDA ZAVODA U MIHANOVIĆEVOJ ULICI

Zgrada Središnje službe Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje u Mihanovićevoj ulici izgrađena je kao „Palača Središnjeg ureda za osiguranje radnika“ (skraćeno - Palača SUZOR) u razdoblju od 1925. do 1928. godine prema projektu arhitekta Rudolfa Lubynskog, jednog od najvećih hrvatskih arhitekata secesije.

U skladu s tadašnjom praksom gradnje u Srednjoj Europi lokaciju gradnje na južnom perivoju Zelene potkove između hotela Esplanade i Botaničkog vrta odredila je i blizina željezničkog kolodvora kako bi bila što pristupačnija osiguranicima i korisnicima prava.

Kao samostalni blok, svojim historicističkim oblicima Palača SUZOR-a odražava racionalizam i naklonost klasicizmu zagrebačke secesije te skladno korespondira s okolnom historicističkom i secesijskom arhitekturom donjogradskog središta.

U oblikovanju Palače SUZOR-a arhitekt Lubynski koristi reducirani historicistički vokabular kao dopunu monumentalnom

izrazu postignutim formatom građevine, u skladu s položajem i funkcijom građevine. Monumentalnost interijera postignuta je pažljivo biranim detaljima u stilu art-decoa.

Arhitektura pročelja je monumentalna i izvanredno se priljubljuje arhitekturi zgrade hotela Esplanade. Glavni ulaz zgrade sa šest dorskih stupova izgrađenih od vrapčanskog kamena djelomično je obložen dalmatinskim mramorom, a nad ulazom s lijeve i desne strane nalaze se figure u bas-reljefu koje predstavljaju Zdravlje i Rad, akademskog kipara i profesora Roberta Frangeša-Mihanovića.

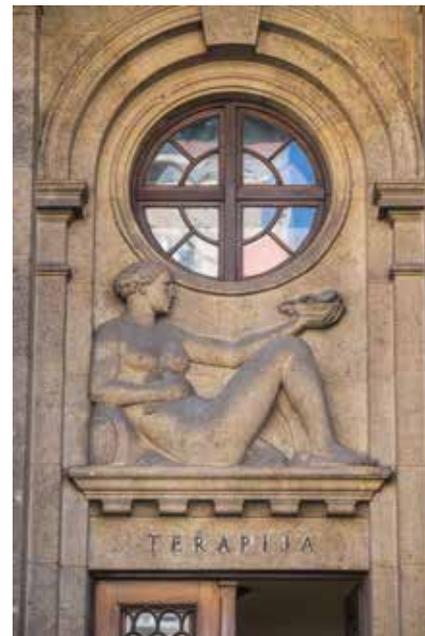
Palača ima oblik pravokutnika s duljim stranicama na sjeveru i jugu, ukupne površine 2679 m² koji je u suterenu izgrađen u cjelokupnoj površini. Tlocrtna dispozicija prostora zgrade određena je građevnim programom iz 1923. godine kojim je definirano da se u suterenu smjesti kupalište, hidroterapija i tehničke prostorije, u prizemlju liječničke ordinacije, tzv. ambulatoriji, na prvom katu blagajne i prostorije za informacije i poslovanje s poslodavcima, a na katovima uredske prostorije i velika dvorana za sjednice. Na trećem katu nalazila se i biblioteka, stanovi s tri ili četiri sobe i sporednim prostorijama, a na zadnjem katu arhiva i terasa za sunčano kupalište.

Parno kupalište u suterenu Palače ukrašeno je dekorativnim reljefima i skulpturama koje je tijekom 1926. i 1927. izradio Hinkajuhn, u majstorskoj izvedbi tehnološki zahtjevne ocakljene keramike velikih dimenzija. Ovaj ansambl keramičkih reljefa i skulptura ističe se kao najkompleksnija javna plastika u bogatom opusu kipara i keramičara Hinkajuhna.

U vrijeme kada je izgrađena slovila je za jednu od najvećih i najljepših poslovnih zgrada u državi, a zbog svoje kulturno-povijesne vrijednosti Palača SUZOR-a upisana je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao zaštićeno kulturno dobro.

Crtež zgrade Središnjeg ureda za osiguranje radnika prije gradnje

Reljef „Zdravlje“ i reljef „Rad“ na zgradi Središnje službe, Zagreb, A. Mihanovića 3, autor Robert Frangeš-Mihanović

6.4.2. | NEKRETNINE ZAVODA – POVIJESNI PRIKAZ I STANJE DANAS

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje raspolaže bogatim portfeljem nekretnina, kojima s pažnjom dobrog gospodara nastoji upravljati učinkovito i transparentno. U skladu s odredbama Zakona o upravljanju državnom imovinom (Narodne novine, broj 52/18) nekretnine u vlasništvu Zavoda više nisu dio državne imovine te je Zavod ovlašten njima samostalno upravljati.

Nekretnine u vlasništvu Zavoda su poslovni prostori, stanovi, zemljišta, garaže, apartmani i odmarališta te domovi za starije i nemoćne osobe. Nalaze se na području čitave Republike Hrvatske, u skladu s teritorijalnom organizacijom stručne službe Zavoda (pet područnih službi, 14 područnih ureda i u 92 ispostave).

6.4.2.1. | STANOVİ

Zavod trenutačno ima u vlasništvu 444 stana. Stambeni fond Zavoda nastao je izdvajanjem 6 % dohotka radnika Zavoda iz plaća i 2 % iz mirovina svih umirovljenika. Tim sredstvima Zavod je izgradio ili kupio 9 172 stana na području Republike Hrvatske. Donošenjem Zakona o prestanku važenja Zakona o izdvajanju i raspoređivanju sredstava za zadovoljavanje stambenih potreba (Narodne novine, broj 9/91) prestalo je izdvajanje iz plaća i mirovina u stambeni fond te je dio stanova prodan, a dio je u najmu (slobodno ugovorena najamnina i za-

štićeni najam). Strategijom upravljanja i raspolaganja nekretninama Zavoda za razdoblje od 2014. do 2017. godine utvrđena je potreba za prodaju nekretnina (prvenstveno stanova) koje se ne koriste u redovitom poslovanju Zavoda te je donesen Pravilnik o uvjetima i načinu prodaje stanova u vlasništvu Zavoda, predmet kojega je prodaja stanova i Pravilnik o prodaji nekretnina u vlasništvu Zavoda, predmet kojega je prodaja ostalih nekretnina.

Prazni stanovi u lošem su stanju i Zavod bi morao uložiti znatna financijska sredstva da bi stanovi bili prikladni za stanovanje, što je kao vlasnik dužan u skladu s odredbama Zakona o najmu stanova, u slučaju da ih daje u najam. S obzirom na to da predmet poslovanja Zavoda nije upravljanje stanovima, kao ni iznajmljivanje stanova, niti Zavod raspolaže financijskim sredstvima za popravke i održavanje tih stanova, provode se postupci prodaje stanova na javnim pozivima.

6.4.2.2. | POSLOVNI PROSTORI

Zavod je vlasnik 129 različitih poslovnih prostora koje uglavnom koriste područne službe, područni uredi i ispostave za obavljanje djelatnosti, a manji dio koristi se za pohranjivanje arhivske građe ili je dan u zakup.

Nekretnine u kojima Zavod obavlja svoju djelatnost su samostalne poslovne zgrade, poslovni prostori unutar zajedničkih poslovnih zgrada ili zgrade mješovite namjene.

Zavod se može pohvaliti i s nekoliko nekretnina koje imaju status spomenika kulture te kao takve imaju konzervatorsku

Palača Ćipiko u Trogiru

Područna služba HZMO-a u Zagrebu

Palača Scracin u Puli-Pola

zaštitu u obliku pojedinačnog kulturnog dobra, u gradovima u Zagrebu, Trogiru, Požegi, Puli, itd.

Veći broj poslovnih prostora nalazi se u starim gradskim jezgrama, a neki od njih smješteni su i unutar zaštićenih područja povijesnih urbanih odnosno parkovnih cjelina.

Primjereno tome, investicijski zahvati na takvim objektima u pravilu su znatno složeniji, počevši od razrade projekta do izvođenja radova, što povećava broj sudionika u gradnji, produljuje rokove provedbe te u konačnici i poskupljuje cjelokupne postupke.

Posebnu pažnju Zavod posvećuje investicijskim zahvatima na nekretninama u svom vlasništvu koje svrhovito planira i osigurava financijska sredstva na godišnjoj razini. Nažalost, potres koji je 2020. godine pogodio Grad Zagreb i Sisačko-moslavačku županiju nanio je štetu velikih razmjera na brojnim objektima Zavoda i zbog toga je njihova obnova u statusu prioriteta sanacijskih zahvata.

Zavod također kontinuirano provodi mjere radi otklanjanja nedostataka u poslovnim objektima u svom vlasništvu gdje god je moguće, ovisno o građevinskim karakteristikama poslovnih prostora, njihovom pravnom odnosno zemljišnoknjižnom statusu i u skladu s raspoloživim financijskim sredstvima.

6.4.2.3. | UPRAVLJANJE NEKRETNINAMA

Dugoročnom strategijom obnove nacionalnog fonda zgrada do 2050. godine¹ javni sektor u Republici Hrvatskoj obavezan je sustavno gospodariti energijom, što je propisano i zakonom.²

Ključna mjera za zgrade javnog sektora je Program energetske obnove zgrada javnog sektora. Cilj Programa je ispunjenje zahtjeva u skladu s Direktivom 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti prema kojoj se od država članica traži da od 1. siječnja 2014. svake godine obnove 3 % ukupne površine poda grijanih i/ili hlađenih zgrada u javnom vlasništvu.

Osim te mjere, za javni sektor predviđena je provedba i drugih mjera koje će pridonijeti energetske obnovi i općenito poboljšanju energetske svojstava zgrada javnog sektora, kako na nacionalnoj, tako i na lokalnoj razini. Mjere su navedene i u Integriranom nacionalnom energetske i klimatske planu Republike Hrvatske za razdoblje 2021. - 2030.

Direktivom (EU) 2018/844 dana se preporuka da se Dugoročne strategije obnove nacionalnog fonda zgrada do 2050. godine povežu sa zahtjevima zaštite od požara i rizika povezanih s pojačanom seizmičkom aktivnošću koji utječu na energetske obnove i životni vijek zgrada.

¹ Strategija obnove donesena na 29. sjednici Vlade Republike Hrvatske 14. prosinca 2020.

² Zakon o energetske učinkovitosti (Narodne novine, br. 127/14, 116/18, 25/20, 32/21 i 41/21) i Pravilnik o sustavnom gospodarenju energijom (Narodne novine, br. 18/15, 06/16)

Zakonom o gradnji utvrđeni su temeljni zahtjevi za građevinu, kojima se osigurava da svaka građevina, ovisno o svojoj namjeni, mora biti projektirana i izgrađena na način da tijekom svog trajanja ispunjava uvjete propisane Zakonom o gradnji i posebnim propisima koji utječu na ispunjavanje temeljnih zahtjeva za građevinu – mehanička otpornost i stabilnost, sigurnost u slučaju požara, higijena, zdravlje i okoliš, sigurnost i pristupačnost tijekom uporabe, zaštita od buke, gospodarenje energijom i očuvanje topline te održiva uporaba prirodnih izvora.

Zavod kao javna ustanova kontinuirano radi na poboljšanju postojećeg stanja fonda poslovnih zgrada koje ima u vlasništvu, planira obnovu postojećih i izgradnju novih zgrada, koristeći suvremene tehnologije pri projektiranju i gradnji.

Planira se prodaja neadekvatnih i nefunkcionalnih poslovnih prostora u kojima posluje Zavod, koji bi se zamijenili novim i uređenim, adekvatnim prostorima, a u gradu Zagrebu poslovanje bi se umjesto na pet odvijalo na jednoj, jedinstvenoj lokaciji.

Na postojećim poslovnim zgradama, osim mjera za energetske obnovu, plan obnove uključuje i mjere poput povećanja sigurnosti u slučaju požara, zaštite na radu, mjere za osiguravanje zdravih unutarnjih klimatskih uvjeta, otklanjanja arhitektonskih barijera koje su prepreka slobodnom kretanju slabije pokretnim osobama (osobe s invaliditetom i starije osobe, djeca u kolicima) te mjere za unaprijeđenje mehaničke otpornosti i stabilnosti zgrada, koje su posebno važne radi smanjenja rizika povezanih s djelovanjem potresa, jer uz troškove energetske obnove, na znatnom dijelu zgrada potrebna su dodatna ulaganja u konstruktivnu sanaciju.

S obzirom na preporuke Direktive i povećani rizik od djelovanja potresa, na velikom području Republike Hrvatske predviđenim će se aktivnostima, radi poboljšanja postojećeg stanja fonda zgrada u vlasništvu Zavoda, investirat u sveobuhvatnu obnovu i obnovu do razine zahtjeva za zgrade gotovo nulte energije kao i druge mjere kojima se poboljšavaju temeljni zahtjevi za građevinu.

Osnovni cilj poboljšanja postojećeg stanja fonda poslovnih zgrada je unaprijediti sustave za gospodarenje energijom uz sljedeće aktivnosti:

- centralizaciju i modernizaciju sustava grijanja, hlađenja i ventilacije
- djelomičnu ili potpunu zamjenu dijelova ovojnice grijanog dijela zgrade
- zamjenu i modernizaciju tehničkog sustava (npr. zamjena generatora topline, zamjene energenta, zamjena centralne ventilacijske jedinice, zamjene sustava rasvjete i sl.)
- uvođenje inteligentnih mjernih sustava, kao npr. uvođenje mjernih uređaja / senzora za mjerenje unutrašnje temperature i kvalitete zraka
- uvođenje visokoučinkovitih alternativnih sustava u mjeri u kojoj je to tehnički, funkcionalno i gospodarski izvedivo, istodobno uzimajući u obzir pitanja u vezi sa zdravim unutarnjim klimatskim uvjetima (sanacija vlage, smanjenje CO2 i sl.), zaštitom od požara i rizicima povezanim s pojačanim djelovanjem potresa, a koje će pridonijeti energetske obnovi i općenito poboljšanju energetske svojstava zgrada

- kombiniranje primjene visokoučinkovitih alternativnih sustava obnovljivih izvora energije i energetske obnove za ispunjenje nZEB zahtjeva za zgrade (zgrade gotovo nulte energije).

Napredak u ostvarivanju ciljeva i ostvarenja ušteda po energetskej osnovi kao i ispunjenje zadanog režima korištenja zgrade radi postizanja i održavanja razine ugone moći će se pratiti kroz pokazatelje u Informacijskom sustavu za gospodarenje energijom (ISGE) koji je temelj mjera za sustavno gospodarenje energijom u javnom sektoru. Podaci prikupljeni u ISGE sustavu omogućavaju analizu potrošnje energije i vode u zgradama prije i nakon ulaganja u povećanje energetske učinkovitosti, a povezivanjem s Informacijskim sustavom energetskih certifikata (IEC) omogućit će se pristup najpouzdanijim informacijama o zgradama i potencijalnim investicijama u mjere energetske učinkovitosti.

6.4.2.4. | DOMOVI ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE

Plan svih aktivnosti usmjeren je na digitalizaciju gradnje, korištenje suvremenih informatičkih tehnologija i uvođenje novih tehnika i tehnologija u području gradnje zgrada gotovo nulte energije i energetske obnove.

Radi rješavanja stambenih i socijalno-zdravstvenih potreba umirovljenika, pravni prednici Zavoda investirali su u izgradnju objekata domova umirovljenika sredstvima za stambenu izgradnju namijenjenim za zadovoljavanje stambenih potreba i poboljšanje nužnih uvjeta stanovanja korisnika mirovina i in-

valida rada. Financijska sredstva za izgradnju domova umirovljenika izdvajala su se u skladu s odredbama Zakona o izdvajanju i raspoređivanju sredstava za zadovoljavanje stambenih potreba (Narodne novine, br. 29/81), Društvenog dogovora o standardima za izgradnju i opremanje domova umirovljenika (Narodne novine, br. 4/79) i Odlukom SIZMIORH-a o načinu i uvjetima korištenja sredstava za zadovoljavanje stambenih potreba korisnika mirovine (Narodne novine, br. 25/78, 20/79, 23/81 i 19/94). Za izgradnju domova umirovljenika izdvajali su i umirovljenici iz mirovina po stopi od 4 %, a iznimno u pojedinim godinama (1983. do 1985.) po stopi od 2 %. Visinu stope izdvajanja utvrđivala je Skupština zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Nakon dovršetka izgradnje ti su objekti dani na korištenje društveno-pravnim osobama koje su se bavile rješavanjem stambenih potreba i smještajem korisnika mirovina i invalida rada.

Navedena namjenska sredstva izdvajala su se u stambeni fond za potrebe rješavanja stambenih potreba korisnika mirovina i invalida rada sve do donošenja Zakona o prestanku važenja Zakona o izdvajanju i raspoređivanju sredstava za zadovoljavanje stambenih potreba (Narodne novine, br. 9/91, 73/91, 43/92 i 6/93).

Budući da je pravni prednik Zavoda bio investitor izgradnje objekata domova umirovljenika, na njegovo ime izdavane su građevinska i uporabna dozvola na temelju koje je Zajednica mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske upisi-

vala u zemljišne knjige pravo korištenja, odnosno vlasništva na objektima, a ujedno je bila i osnivač pravnih subjekata – tada radnih organizacija domova umirovljenika. Primjenom članka 360. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 i 152/14 - u daljnjem tekstu: Zakon o vlasništvu) navedeni upisi nositelja prava upravljanja, korištenja i raspolaganja smatraju se pravom vlasništva.

U vrijeme stupanja na snagu Zakona o ustanovama (Narodne novine, br. 76/93) u zemljišnim knjigama općinskih sudova Zavod je imao upisano pravo raspolaganja, korištenja ili upravljanja nekretninama u kojima su djelatnost obavljali domovi umirovljenika. Odredbom članka 362. Zakona o vlasništvu bilo je propisano da se vlasnikom nekretnine u društvenom vlasništvu smatra osoba koja je u zemljišnim knjigama upisana kao nositelj prava upravljanja, korištenja ili raspolaganja tom nekretninom, a tko tvrdi suprotno treba to dokazati. Međutim, stupanjem na snagu Zakona o ustanovama, status domova je izmijenjen te domovi postaju javne ustanove, a njihovim se osnivačem smatra Republika Hrvatska. Navedenim Zakonom Vladi RH omogućen je prijenos osnivačkih prava na jedinice lokalne samouprave ili druge pravne osobe, odnosno dana je mogućnost da Vlada RH ovlasti nadležno ministarstvo da ono prenese osnivačka prava na jedinicu lokalne samouprave.

Člankom 36. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 59/01) određeno je da će Vlada Republike Hrvatske ili ministarstvo koje ona ovlasti pre-

Prvo potpisivanje Ugovora o prijenosu prava vlasništva na nekretninom Doma za starije i nemoćne osobe Koprivnica na Koprivničko-križevačku županiju, srpanj 2021. Na slici: župan Koprivničko-križevačke županije Darko Koren i ravnatelj Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje Ivan Serdar

nijeti odlukom svoja osnivačka prava na domovima socijalne skrbi iz članka 94. stavka 2. Zakona o socijalnoj skrbi (domovi umirovljenika) na jedinicu područne (regionalne) samouprave na čijem području domovi imaju sjedište, u skladu s odredbama Zakona o ustanovama i Zakona o socijalnoj skrbi. Osnivačka prava prenose se s danom 1. siječnja 2002.

Iako su prema članku 78. Zakona o ustanovama domovi umirovljenika postali javne ustanove čiji je osnivač Republika Hrvatska, Republika Hrvatska nije postala vlasnik nekretnina u kojima domovi obavljaju djelatnost. Stoga stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi, ni jedinice područne (regionalne) samouprave, na koje se od 1. siječnja 2002. prenose osnivačka prava na domovima umirovljenika, nisu postale vlasnici tih nekretnina.

Navedeni propisi utvrđivali su samo prijenos osnivačkih prava te nisu dirali u pravo vlasništva na nekretninama u kojima djelatnost obavljaju domovi za starije (i nemoćne) osobe koje

su i dalje bile u vlasništvu Zavoda. Međutim, korisnici objekata Zavoda prije bilo kakvog ulaganja sredstava u održavanje domova za starije i nemoćne osobe morali su tražiti prethodnu suglasnost Zavoda kao vlasnika, a sva ta ulaganja (koja su bila znatna) bila su ulaganja u tuđu imovinu. Isto tako, ustanove nisu mogle aplicirati na natječaje iz Europskog socijalnog fonda jer je uvjet za to bio vlasništvo na nekretnini, odnosno pravna osnova korištenja. Nakon višegodišnjih pokušaja sređivanja statusa nekretnina domova za starije i nemoćne Vlada Republike Hrvatske je u studenome 2020. zadužila Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike da u suradnji sa Zavodom poduzme potrebne aktivnosti i radnje za uređenje zemljišnoknjižnog stanja na nekretninama koje koriste domovi za starije i nemoćne osobe radi prijenosa prava vlasništva na tim nekretninama, bez naknade, na jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave kao osnivače domova. Tim je Zaključkom započeo proces prijenosa prava vlasništva na nekretninama domova za starije i nemoćne osobe sa Zavoda na osnivače domova, bez naknade.

SAŽETAK

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje javna je ustanova osnovana radi provedbe obveznog mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti, koja je od svojih pravnih prednika, republičkih fondova mirovinskog i invalidskog osiguranja, preuzela prava i obveze te stručnu službu i imovinu. Temeljna zadaća Zavoda je da na zakonit način i u zakonom utvrđenim rokovima rješava o pravima osiguranika i korisnika mirovina i mirovinskih primanja, tj. donosi rješenja o pravu te osigurava pretpostavke za redovitu isplatu mirovina i drugih primanja iz mirovinskog osiguranja, doplatka za djecu i nacionalne naknade za starije osobe. Zavod obavlja poslove u jedinstvenoj stručnoj službi koja je organizirana, prema teritorijalnom načelu, u Središnju službu, sa sjedištem u Zagrebu, područne službe (5), područne urede (14), uglavnom sa sjedištem u gradovima – sjedištima županija, i ispostave (92), sa sjedištem u gradovima i općinama u Republici Hrvatskoj.

Ljudski potencijali jedan su od najvažnijih segmenata poslovnog sustava Zavoda. U današnjem, suvremenom okruženju naglasak je na povećanju kvalitete i učinkovitosti javne uprave. Učinkovitost poslovanja Zavoda primarno se temelji na stručnosti i motiviranosti njegovih zaposlenika jer zadovoljstvo zaposlenika utječe na pružanje kvalitetnije usluge korisnicima. U Zavodu je prepoznat prostor i potencijal za poboljšanje učinkovitosti, kao jedan od temeljnih strateških razvojnih smjerova.

U skladu sa zakonom i Statutom, Zavod osigurava javnost rada obvezom izvješćivanja Hrvatskog sabora, osiguranika i korisnika prava o radu Zavoda. Poslovi koji proizlaze iz javnosti rada obuhvaćaju suradnju s medijima, komunikaciju s osiguranicima i korisnicima prava putem infotelefona i elektroničke pošte, objavu općih akata u Na-

rodnim novinama, objavu podataka i informacija u publikacijama i na internetskoj stranici, rješavanje zahtjeva za pristup informacijama te izdavanje stručno-informativnih publikacija.

Zavod je osnivač nekoliko pravnih osoba. Hrvatsko mirovinsko osiguranje d.o.o. za poslovno savjetovanje (HMO) trgovačko je društvo u vlasništvu Zavoda, osnovano 24. travnja 1992., a bavi se administrativno-tehničkim poslovima vezanim uz portfelj Zavoda. Hrvatsko mirovinsko investicijsko društvo d.o.o. za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima (HMID), osnovano 1997. godine, društvo je u 100% vlasništvu Zavoda. HMID upravlja s dva alternativna investicijska fonda, a to su Kapitalni fond d.d. zatvoreni alternativni investicijski fond s privatnom ponudom i od studenoga 2018. HMID PLUS otvoreni alternativni investicijski fond s privatnom ponudom. Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. (HRMOD) prvo je hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo koje je Zavod osnovao 11. ožujka 2020., a s radom je započelo 4. siječnja 2021.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju (EU) Zavod je prepoznao fondove EU-a kao potencijal za ulaganje u svoj daljnji razvoj unaprjeđenjem poslovnih procesa, edukacijom radnika te sveobuhvatnom modernizacijom informatičkog sustava i Zavoda u cjelini.

Nekretnine u vlasništvu Zavoda poslovni su prostori, stanovi, zemljišta, garaže, apartmani i odmarališta te domovi za starije i nemoćne osobe. U području upravljanja i gospodarenja nekretninama strateško opredjeljenje Zavoda je prodaja svih nekretnina koje ne služe obavljanju osnovne djelatnosti Zavoda, te se u skladu s time kontinuirano prodaju stanovi u vlasništvu Zavoda, a vlasništvo na nekretninama koje koriste domovi za starije i nemoćne osobe prenosi se na osnivače domova.

SUMMARY

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (Croatian Pension Insurance Institute, short: HZMO) is a public institution established for the implementation of mandatory pension scheme based on generational solidarity. It took over the rights and obligations, professional service and property from its legal predecessors, republic pension and disability insurance funds. HZMO's main task is to decide on the rights of insured persons, beneficiaries of pensions and pension benefits, legally and within the statutory deadlines. That means it brings entitlement decisions and provides prerequisites for regular payment of pensions, other benefits under pension insurance, child benefit and national benefit for the elderly. HZMO performs its work by providing an integrated professional service in its offices organized on the territorial principle: the Central Office with its seat in Zagreb, regional services (5) and regional offices (14) with headquarters in the cities and municipalities of the Republic of Croatia.

Human Resources are one of the most important segments of HZMO's business system. In today's modern business environment, the emphasis is on the higher quality and efficiency of public administration. The efficiency of HZMO's operations relies primarily on the expertise and motivation of its employees, because employee satisfaction leads to a more quality customer service. HZMO has recognized the space and potential for improving efficiency, as one of the fundamental courses of its strategic development.

In accordance with the law and its Statute, HZMO ensures the publicness of its operations by reporting to the Croatian Parliament, insures and beneficiaries about its work. The activities arising from the publicness of work include cooperation with the media, communication with insurees and beneficiaries through its call-centre and e-mail, announcements of its general acts in the Official Gazette, releasing of data and information in publications and on its website, resolving the requests for access to information, and issuing professional journals.

HZMO is a founder of several legal entities. Hrvatsko mirovinsko osiguranje d.o.o. za poslovno savjetovanje (eng.: Croatian Pension Insurance plc, for business consulting, short: HMO) is a company founded on 24 April 1992 and owned by HZMO. It engages in administrative and technical matters related to HZMO's portfolio. Hrvatsko mirovinsko investicijsko društvo d.o.o. za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima (eng.: Croatian Pension Investment Company Ltd. for the management of alternative investment funds, short: HMID), founded in 1997, is a company 100%-owned by HZMO. HMID manages two alternative investment funds, namely Kapitalni fond d.d. (eng.: Capital Fund plc), a closed-end alternative investment fund with a private offer and, as of November 2018, HMID PLUS, an open-end alternative investment fund with a private offer. Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. (eng.: Croatian Pension Insurance Company plc, short: HRMOD) is the first Croatian pension insurance company that HZMO established on 11 March 2020; it started to operate on 4 January 2021.

With the accession of the Republic of Croatia to the European Union (EU), HZMO recognized EU funds as a potential for investment in its further development by improving its business processes, educating employees and the comprehensive modernization of the information system and HZMO as a whole.

Real properties owned by HZMO include business premises, apartments, land, garages, resorts, and old age homes. HZMO's strategic commitment in the segment of real estate management is to sell the real properties unused for its core business. Accordingly, HZMO is continuously engaged in selling the apartments in its ownership and transferring the title over the real estate used by the old age homes onto their founders.

RÉSUMÉ

L'Institut croate d'assurance pensions est l'institution publique fondée avec le but de mettre en place l'assurance pensions obligatoire basée sur la solidarité générationnelle. Il a assumé des Fonds d'assurance pensions et d'invalidité de la république, ses prédecesseurs juridiques, les droits et les obligations ainsi que leur service professionnel et leurs biens.

La tâche principale de l'Institut est de décider, de manière légale et dans les délais fixés par la loi, sur le droit à pension des assurés et des bénéficiaires des pensions et des prestations de l'assurance pensions. Cela veut dire qu'il prend les décisions sur le droit à la pension et assure les conditions préalables pour le versement régulier des pensions et des autres prestations de l'assurance pensions, des allocations familiales et des allocations nationales pour les personnes âgées. L'Institut effectue ses tâches par le service administratif unique organisé, d'après le principe de territorialité, de manière suivante: le Bureau central avec le siège à Zagreb, les services régionaux (5), les offices régionaux (14), principalement avec les sièges dans les villes – les centres des régions et les filiales (92) avec le siège dans les villes et les communes en République de Croatie.

Les ressources humaines représentent un des segments les plus importants du système de travail de l'Institut. Dans le contexte actuel l'accent est mis sur l'augmentation de la qualité et de l'efficacité de l'administration publique. L'efficacité de la gestion des affaires de l'Institut est basée surtout sur la professionnalité et la motivation de ses employés parce que la satisfaction des employés mène vers une meilleure performance de leurs services offerts aux bénéficiaires des prestations. L'Institut a reconnu l'espace et le potentiel pour l'amélioration de l'efficacité comme une des orientations stratégiques fondamentales.

En conformité avec la loi et le Statut l'Institut assure le caractère public de son travail par l'obligation d'en informer le Parlement croate, les assurés et les bénéficiaires des prestations. Les activités provenant de la dimension publique de son travail englobent la

coopération avec les médias, la communication avec les assurés et les bénéficiaires des prestations par téléphone ou courriel, la publication des actes généraux dans les Journeaux officiels, la publication de données et d'informations dans diverses éditions et à la site Internet, la définition de demandes d'accès aux informations et l'émission des publications professionnelles et informatives.

L'Institut est le fondateur de plusieurs personnes morales. L'assurance pensions croate, société anonyme pour la consultation d'affaires (HMO), propriété de l'Institut, fondée le 24 avril 1992, qui s'occupe des affaires administratives et techniques en liaison avec le portefeuille de l'Institut. Le fonds d'investissement retraite croate srl, fondée en 1997 pour la gestion des fonds d'investissements alternatifs (HMID) est une société en pleine propriété de l'Institut. HMID gère deux fonds alternatifs, à savoir Kapitalni fond d.d. (Le Fonds de capital s.a) le fonds d'investissement alternatif fermé avec l'offre privée et, depuis novembre 2018, HMID PLUS – le Fonds d'investissement alternatif ouvert avec l'offre privée. La Société croate d'assurance pensions s.a. (HRMOD) est la première société d'assurance fondée par l'Institut le 11 mars 2020 qui est en activité depuis le 4 janvier 2021.

En entrant dans l'Union européenne (UE) l'Institut a reconnu les fonds de l'UE comme un potentiel pour l'investissement dans son développement à venir en améliorant les processus d'affaires, la formation des employés et la modernisation du système informatique et de l'Institut dans son ensemble.

Les biens immeubles qui sont la propriété de l'Institut sont les espaces de travail, les logements, les terrains, les garages, les appartements, les lieux de vacances et les maisons de retraite. Dans le cadre de la gestion des biens immeubles l'orientation de l'Institut est la vente de tous les biens immeubles qui ne servent pas pour le déroulement de l'activité fondamentale de l'Institut. Par conséquent, les logements appartenant à l'Institut sont vendus de manière continue et la propriété sur les immeubles utilisés par les maisons de retraite est transférée sur les fondateurs des maisons de retraite.

ZUSAMMENFASSUNG

Das kroatische Rentenversicherungsamt (HZMO) ist eine öffentliche Einrichtung zur Durchführung der gesetzlichen Rentenversicherung aufgrund des Generationenvertrags, die Rechte und Pflichten sowie die Belegschaft und das Vermögen ihrer Rechtsvorgänger (Renten- und Invalidenversicherungsfonds der ehemaligen SFRJ) übernahm. Die Hauptaufgabe des Amtes ist, im Einklang mit dem Gesetz und in gesetzlichen Fristen, über die Ansprüche der Versicherten und Rentenbezieher zu entscheiden, Bescheide zu erlassen und die Voraussetzungen für eine regelmäßige Auszahlung von Renten und anderen aus der Rentenversicherung gewährten Leistungen (Kindergeld und nationale Kompensation für Ältere) zu sichern. Das Amt ist nach dem Territorialprinzip organisiert und besteht aus der Zentralstelle mit dem Sitz in Zagreb, 5 Regionalstellen und 14 Regionalbüros, die überwiegend in Verwaltungssitzen der Gespanschaften gelegen sind, sowie aus 92 Zweigstellen mit dem Sitz in Städten und Gemeinden in der Republik Kroatien.

Das Personalmanagement (HRM) zählt zu den wichtigsten Geschäftssegmenten des Amtes. Im heutigen Betriebsumfeld steht die Qualitätssteigerung und leistungsfähige öffentliche Verwaltung im Vordergrund. Die Leistungsfähigkeit des Amtes beruht in erster Linie auf Kompetenzen und Motivation seiner Mitarbeiter selbst, denn ihre Zufriedenheit wirkt sich auf einen besseren Kundenservice aus. Das HZMO erkannte den Spielraum und das Potential für die Verbesserung seiner Leistungsfähigkeit und entwickelt sich in dieser Richtung strategisch und kontinuierlich weiter.

Gemäß Gesetz und Satzung informiert das Amt die Öffentlichkeit über seine Arbeit, indem es dem kroatischen Parlament, Versicherten und Anspruchsberechtigten einen Bericht erstattet. Die Tätigkeiten in Bezug auf die Informierung der Öffentlichkeit beziehen sich auf die Zusammenarbeit mit den Medien, (Service)Telefon- und E-Mail-Korrespondenz mit Versicherten und Anspruchsberechtigten, Veröffentlichung von allgemeinen Akten im Amtsblatt „Narodne novine“, Veröffentlichung von Daten und Informationen in Publikationen und

auf der Website, Bearbeitung von Anträgen auf Zugang zu Informationen und Herausgabe von informativen Fachpublikationen.

Das Amt hat mehrere Rechtssubjekte gegründet. Hrvatsko mirovinsko osiguranje d.o.o. za poslovno savjetovanje (Abk.: HMO d.o.o.) ist eine Handelsgesellschaft im Besitz des Amtes, die am 24. April 1992 gegründet wurde und sich mit administrativen und technischen Angelegenheiten im Zusammenhang mit dem Portfolio des Amtes beschäftigt. Hrvatsko mirovinsko investicijsko društvo d.o.o. za upravljanje alternativnim investicijskim fondovima (Abk.: HMID d.o.o.) wurde 1997 gegründet und ist im 100% Eigentum des Kroatischen Rentenversicherungsamtes. HMID d.o.o. verwaltet zwei alternative Investmentfonds, nämlich Kapitalni fond d. d., ein geschlossener Alternativer Investmentfonds mit Privatangebot, und seit November 2018 HMID PLUS, ein offener Alternativer Investmentfonds mit Privatangebot. Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. (Abk.: HRMOD d.d.) ist die erste kroatische Rentenversicherungsgesellschaft, die das HZMO am 11. März 2020 gründete und die am 4. Januar 2021 mit der Arbeit begann.

Mit dem Beitritt der Republik Kroatien zur Europäischen Union (EU) erkannte das HZMO die EU-Fonds als eine Investitionsmöglichkeit für seine Weiterentwicklung durch die Verbesserung von Geschäftsprozessen, Ausbildung von Mitarbeitern und eine umfassende Modernisierung des IT-Systems und des Amtes als Ganzes.

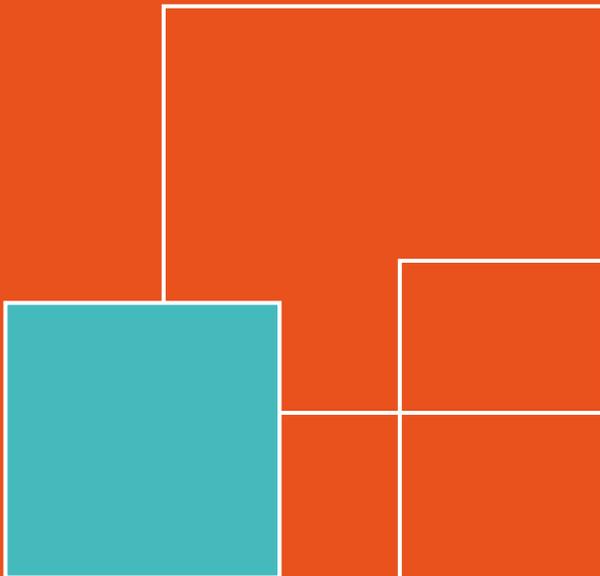
Die Immobilien im Eigentum des Amtes umfassen Geschäftsräume, Wohnungen, Grundstücke, Garagen, Appartements und Ferienanlagen sowie Alten- und Pflegeheime. Im Bereich der Immobilienverwaltung entschied sich das Amt strategisch dafür, alle nicht dem Hauptgeschäft des Amtes dienende Immobilien zu verkaufen. Infolgedessen werden kontinuierlich die Wohnungen im Eigentum des Amtes verkauft, während das Eigentum an den von Alters- und Pflegeheimen genutzten Immobilien auf die neuen Gründer übertragen wird.

HRVATSKI ZAVOD ZA
MIROVINSKO OSIGURANJE

VII.

BUDUĆNOST
I ODRŽIVOST
MIROVINSKOG
SUSTAVA

100 GODINA
S VAMA
hzmno. 1922.
2022.

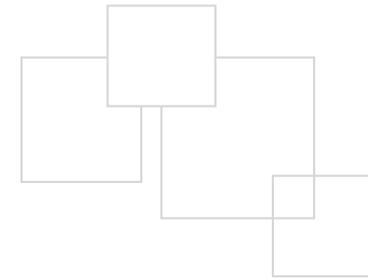
HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

7.1. | UVOD

Važnost sustava socijalne sigurnosti za društvo danas je široko prihvaćena. Osiguranje primjerene egzistencije usmjerene na zaštitu pojedinca u slučajevima starosti, nezaposlenosti, bolesti ili invalidnosti osnovna je zadaća modernog društva. Ubrzano starenje stanovništva istovremeno povećava potrebu za povećanjem razine socijalne sigurnosti, pri čemu posebnu ulogu ima mirovinski sustav. Naime, osnovna je svrha mirovinskog sustava da pojedincima i njihovim obiteljima omogući raspodjelu potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka, a posebice u razdobljima radne neaktivnosti. Osim toga, mirovine predstavljaju oblik individualne i nacionalne štednje koja je važna kako za građane, tako i za društvo u cjelini. Također, ne smije se zanemariti ni bitna funkcija mirovinskog sustava u održanju socijalne solidarnosti unutar društva.

Mirovinski sustav sastoji se od nekoliko podsustava definiranih s obzirom na kategorije osiguranika, način financiranja, raspodjelu mirovina i slično. Danas postoje dvije vrste mirovinskih sustava, sustav generacijske solidarnosti te sustav koji se temelji na mirovinskoj štednji. Za sustav generacijske solidarnosti bitna je komponenta međuovisnosti duljine i visine uplaćivanja doprinosa u mirovinsko osiguranje i redistribucije sredstava od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika, a u sustavu individualne mirovinske štednje

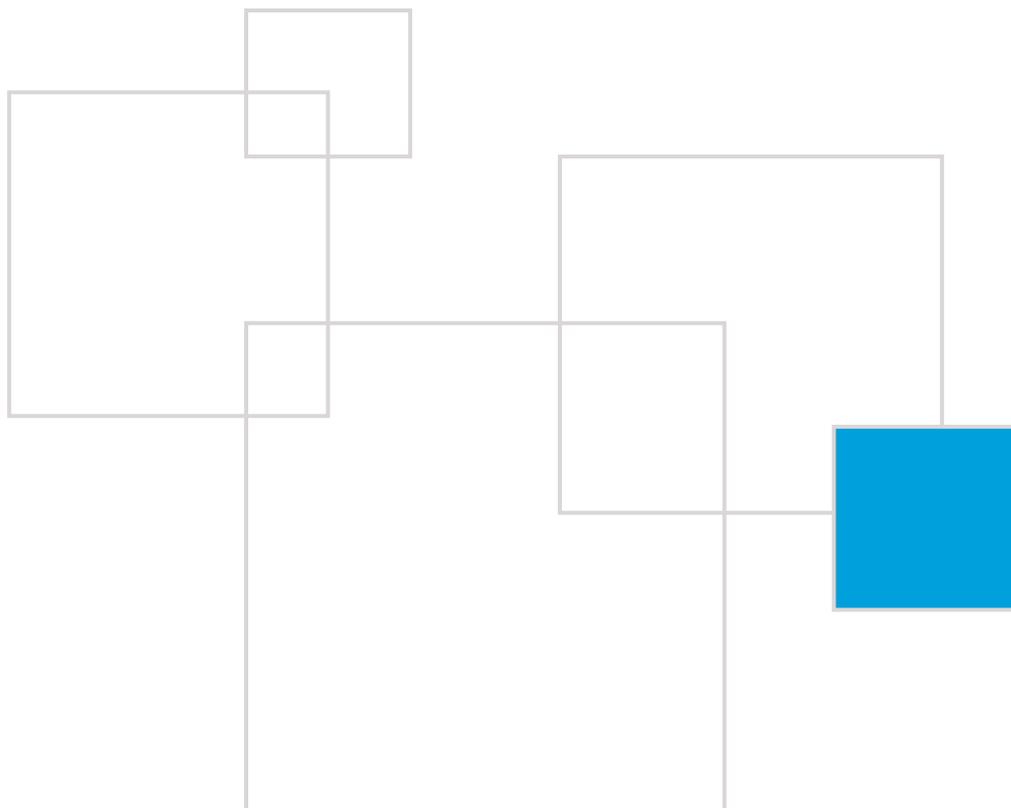
visina mirovina isključivo ovisi o uplaćenim doprinosima pojedinca i njihovoj kapitalizaciji.

Javni mirovinski sustavi, posebice oni koji se temelje na tekućem financiranju, posljednjih desetljeća suočavaju se s dvojakim izazovom, s očuvanjem financijske održivosti i osiguranjem primjerenih prihoda umirovljenicima. Prije svega, nepovoljni demografski trendovi utječu na smanjenje udjela mlađeg radno aktivnog stanovništva i povećanje udjela starijeg stanovništva, što predstavlja veliki izazov u kreiranju mirovinske politike. Stoga je u protekla dva desetljeća izražena potreba za provedbom reformi mirovinskog sustava radi stvaranja uvjeta za socijalno adekvatan te financijski stabilan sustav. Pri tome je ključno uspostaviti ravnotežu između primjerenih mirovina i financijske održivosti mirovinskog sustava u kratkoročnom i dugoročnom razdoblju, što je vrlo zahtjevan i složen proces.

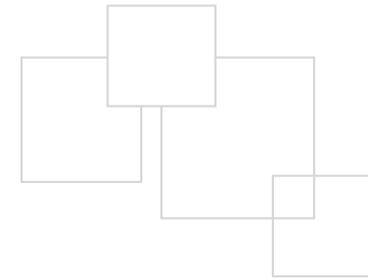
Demografska i gospodarska kretanja te zakonska regulativa u najvećoj mjeri određuju stabilnost i održivost mirovinskog sustava, a omjer osiguranika i umirovljenika, uz udio mirovinskih izdataka u BDP-u i udio prosječne mirovine u prosječnoj plaći, tzv. zamjenska stopa, je ključni pokazatelj primjerenosti mirovina i održivosti javnog mirovinskog sustava.

Međutim, za osiguranje stabilnosti i održivosti mirovinskog sustava ključna je provedba reformi i u nizu drugih društvenih segmenata, posebice na tržištu rada i u obrazovanju, kojima se stvaraju preduvjeti za povećanje zaposlenosti i dulji ostatak u svijetu rada.

Zbog intenzivnog demografskog starenja, umirovljenici su najbrojnija kategorija stanovništva, a samim time mirovinski sustav ima sve veću i značajniju ulogu u modernom društvu te je, stoga, čest predmet političkih, stručnih i znanstvenih rasprava.

7.2. | HRVATSKI MIROVINSKI SUSTAV

Transformiranjem mirovinskog sustava mirovinskom reformom iz 1999. godine uveden je kombinirani trostupni mirovinski sustav radi osiguranja dugoročne održivosti i primjerenosti mirovina. Mirovinski sustav izložen je općim gospodarskim rizicima i nepovoljnim demografskim kretanjima, a svaki dio ima svoje prednosti, ali i specifične rizike kojima je (više) izložen. U trodijelnom javno-privatnom mirovinskom sustavu rizici se dijele na više razina i načina financiranja, što bi prema ciljevima reforme za umirovljenike i gospodarstvo trebalo biti povoljnije od mirovinskog osiguranja koje se temelji isključivo na generacijskoj solidarnosti i financira samo na jedan način.

Reforma je provedena u dvije faze. U prvoj fazi reformirano je mirovinsko osiguranje generacijske solidarnosti, a od toga je najvažnije bilo povećanje dobi za starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu. Nadalje, promijenjena je formula za izračun mirovine, povećano je obračunsko razdoblje plaća koje se uzimaju za izračun mirovine i promijenjena je formula usklađivanja mirovina. Također, promijenjena je definicija invalidnosti te su ukinuta prava uvjetovana dohodovnim ili imovinskim cenzusom (zaštitni dodatak uz mirovinu i pravo na tuđu pomoć i njegu), koja su prebačena u sustav socijalne skrbi.

Mirovine iz I. stupa generacijske solidarnosti određuju se prema zakonom propisanoj formuli koja uspostavlja izravnu

međuvisnost duljine mirovinskog staža, visine plaća i visine mirovine. Solidarnost i socijalna preraspodjela u korist osiguranika s nižim mirovinama ostvaruje se putem instituta najniže i najviše mirovine, preraspodjelom sredstava unutar mirovinskog sustava, od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika. Umirovljenici koji su tijekom radnog vijeka ostvarivali niže plaće i uplaćivali manje doprinose za mirovinsko osiguranje, zahvaljujući najnižoj mirovini ostvaruju više mirovine od mirovina koje bi im na temelju njihovih plaća pripadale. S druge strane, umirovljenicima koji su u radnom vijeku imali plaće veće od određene razine, mirovine se ograničavaju primjenom instituta najviše mirovine te oni ostvaruju manju mirovinu nego što bi im na temelju plaća i doprinosa pripadala. Na taj se način ostvaruje socijalna solidarnost u mirovinskom sustavu i ublažava siromaštvo među umirovljenicima.

Pojedine skupine ostvaruju prava pod povoljnijim uvjetima prema posebnim zakonima, a veći opseg prava u odnosu na opće uvjete financira se iz državnog proračuna.

Od 2002. godine započela je druga faza reforme, u kojoj je počelo izdvajanje jedne četvrtine doprinosa u obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (drugi stup). Obveznici drugog stupa bili su osigura-

nici koji su 2002. godine imali manje od 40 godina života, a osiguranici u dobi između 40 i 50 godina imali su pravo izbora. Konstituiranjem drugog i trećeg stupa planirano je jačanje ovisnosti mirovina o doprinosima uplaćenim tijekom radnog vijeka, smanjenje javnih mirovinskih izdataka, jačanje individualne odgovornosti pojedinca za starost te dugoročno stabiliziranje mirovinskog sustava.

Prvi mirovinski stup (obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti) je javan i utemeljen je na osiguranju zaposlenih. Riječ je o tekuće financiranom sustavu u kojem doprinosi za mirovinsko osiguranje aktivne generacije osiguranika služe za isplatu mirovina sadašnjih korisnika. U prvom stupu osiguranicima se na temelju načela *uzajamnosti* i *solidarnosti* osiguravaju prava za slučaj starosti, invalidnosti (smanjenje, djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti), a članovima njihovih obitelji u slučaju smrti. Mirovinska prava u prvom stupu ostvaruju se na temelju unaprijed definiranih uvjeta i kriterija i financiraju se iz tekuće uplaćenih doprinosa te prihodima iz državnog proračuna. Stopa doprinosa za mirovinsko osiguranje iznosi 20% te 15% za osiguranike obvezno osigurane u oba mirovinska stupa. Dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje za staž osiguranja s povećanim trajanjem iznosi od 4,86% do 17,08%, koji se za osiguranike koji su i u drugom stupu razmjerno dijeli u oba stupa. Važno je istaknuti načelo solidarnosti prema kojem se redistribuiraju dohoci u korist umirovljenika s manjim mirovinama primjenom instituta najniže i najviše mirovine. Ključnu ulogu u prvom stupu ima Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje koji je nadležan

za provedbu ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti.

Za razliku od prvog, drugi stup (obvezno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje) provode subjekti privatnog prava, a doprinosi aktivne generacije ne koriste se za isplatu sadašnjih mirovina, nego se ulažu u imovinu koja ostvaruje prinos te se mirovina ostvaruje i isplaćuje na temelju vlastite akumulirane štednje. U obveznim mirovinskim fondovima prikupljaju se doprinosi iz drugog stupa, a osiguranici mogu izabrati mirovinski fond (trenutačno posluju četiri društva za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima – AZ, Erste Plavi, PBZ Croatia osiguranje i Raiffeisen). Doprinosi osiguranika vode se na osobnim računima, kapitaliziraju se različitim vrstama ulaganja radi ostvarivanja što većih prinosa uz što manji rizik. Isplata mirovina iz drugog stupa obavlja se preko mirovinskog osiguravajućeg društva (Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo d.d. i Raiffeisen mirovinsko osiguravajuće društvo d.d.).

Mirovine iz II. stupa određuju se prema načelu definiranih doprinosa, primjenom aktuarske računice. Visina mirovina izravno ovisi o visini kapitaliziranih doprinosa, starosti osiguranika u trenutku ostvarivanja prava na mirovinu i drugim elementima putem kojih se uspostavlja međuovisnost između visine osobne mirovinske štednje i visine mirovine, bez elemenata solidarnosti izraženih u I. stupu mirovinskog osiguranja. Za osiguranike koji ostvaruju mirovinu iz oba stupa, redistribucija se također ostvaruje primjenom instituta najniže

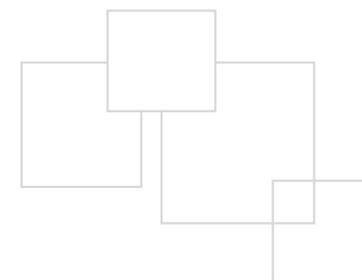
i najviše mirovine, ali u manjem opsegu nego za osiguranike koji ostvaruju mirovinu samo u prvom stupu, jer su osnovne mirovine ovih osiguranika u prvom stupu manje od mirovina ostvarenih samo u prvom stupu.

Treći stup (dobrovoljno mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje) namijenjen je osobama koje se žele dodatno dobrovoljno osigurati. Također se temelji na kapitalizaciji doprinosa, međutim šire su mogućnosti ulaganja mirovinske štednje i ugovaranja oblika mirovina nego u drugom obveznom stupu. Država potiče dobrovoljnu mirovinsku štednju isplaćujući članovima dobrovoljnih mirovinskih fondova poticajna sredstva u iznosu od 15% od ukupno uplaće-

nog doprinosa u prethodnoj kalendarskoj godini, a maksimalni poticaj iznosi 750 kn. Uplate poslodavca u dobrovoljnu mirovinsku štednju za zaposlenike ne smatraju se plaćom do iznosa od 500 kuna mjesečno, odnosno 6.000 kuna godišnje, nego su porezno priznat izdatak.

Središnji registar osiguranika (REGOS) je javna institucija zadužena za sve aspekte mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje. Također, važna je i uloga Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga koja provodi nadzor nad poslovanjem društava za upravljanje mirovinskim fondovima, mirovinskih osiguravajućih društava i REGOS-om.

7.3. | MIROVINSKA REFORMA

Stručna i znanstvena literatura te dosadašnja iskustva u Hrvatskoj i drugim državama upućuju na činjenicu kako uvjeti za ostvarivanje mirovine (dob, mirovinski staž) te način određivanja mirovina (međuovisnost duljine staža i visine plaća s visinom mirovine, povoljniji izračun za one koji kasnije odlaze u mirovinu) značajno pridonose održivosti mirovinskog sustava i adekvatnosti mirovina, što je osobito važno u uvjetima starenja stanovništva, koje se ogleda u smanjivanju broja mlađeg, a povećanju broja starijeg stanovništva. Stoga je bila potrebna cjelovita reforma mirovinskog sustava kojom bi sustav postao fiskalno održiv i kojom bi se u najvećoj mogućoj mjeri postigla i primjerena razina mirovina.

Promjene u mirovinskom sustavu bile su nužne radi njegovog prilagođavanja promjenama na tržištu rada, gospodarskim prilikama i demografskim izazovima. Tadašnje Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava zajedno s Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje, Središnjim registrom osiguranika i Hrvatskom agencijom za nadzor financijskih usluga je u 2018. godini, nakon sveobuhvatne analize mirovinskog sustava, izradilo paket od šest mirovinskih zakona, koji su stupili na snagu 1. siječnja 2019., kojim su bila obuhvaćena sva tri mirovinska stupa.

U prvom stupu je izmjenama *Zakona o mirovinskom osiguranju*:

1. ubrzano izjednačavanje dobi za prijevremenu starosnu i starosnu mirovinu za žene u odnosu na muškarce, i to na način da se od 2033. pravo ostvaruje s navršene 62, odnosno 67 godina života
2. povećana je dob za starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika sa 60 na 61 godinu od 1. siječnja 2027.
3. proširen je krug umirovljenika koji mogu raditi i primati mirovinu i na korisnike starosne mirovine za dugogodišnjeg osiguranika i prijevremene starosne mirovine, a korisnici starosne mirovine prema Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba mogu raditi do polovice punog radnog vremena uz isplatu cijele mirovine ili u punom radnom vremenu uz isplatu 50% mirovine
4. omogućeno je Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje osnivanje mirovinskog osiguravajućeg društva za isplatu mirovina iz drugog i trećeg stupa
5. povećana je dob za stjecanje prava na profesionalnu rehabilitaciju s 53 na 55 godina života te je povećana naknada plaće za vrijeme profesionalne rehabilitacije

6. povećana je najniža mirovina za 3,13%
7. povećana je osnovica za novčanu naknadu zbog tjelesnog oštećenja za 15%
8. povećana je tzv. bonifikacija s 0,15% na 0,34% po mjesecu odlaska u starosnu mirovinu nakon propisane starosne dobi
9. uvedeno je smanjenje prijevremene starosne mirovine od 0,3% za svaki mjesec ranijeg umirovljenja, tj. 3,6% po godini do maksimalno 18% za 5 godina ranijeg odlaska u mirovinu
10. uveden je institut *dodanog staža* prema kojem se majkama za svako rođeno i posvojeno dijete pri ostvarivanju prava za izračun mirovine dodaje šest mjeseci; to je demografska mjera u okviru mirovinskog sustava kojom se na odgovarajući način, u skladu s gospodarskim mogućnostima, štiti majčinstvo i nastoje ublažiti razlike u visini mirovina između muškaraca i žena
11. promijenjeno je usklađivanje mirovina, koje se usklađuju svako polugodište tako da se stopa usklađivanja računa kao zbroj stopa promjene indeksa potrošačkih cijena i rasta plaća u prethodnom polugodištu u omjeru 70 : 30 ili 30 : 70, ovisno je li bio veći rast plaća ili cijena.

Izmjenama *Zakona o dodatku na mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju* omogućen je osiguranicima obvezno osiguranim u drugom stupu (godiste 1962. i mlađi) izbor mirovine te se time oni dovode u isti pravni položaj s osiguranicima koji su se dobrovoljno uključili u drugi stup i koji su već nekoliko godina imali tu mogućnost. U postupku ostvarivanja prava osiguranici drugog stupa mogu birati u

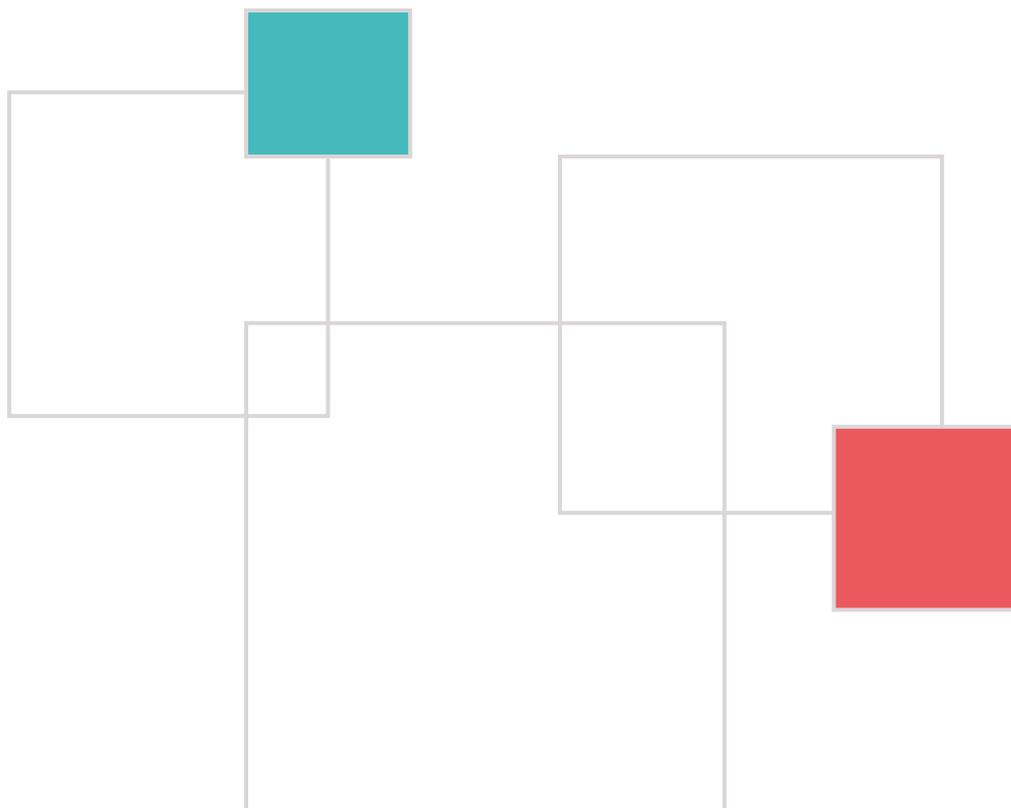
kojem će sustavu ostvariti mirovinu: mirovinu samo u prvom stupu s dodatkom od 27%, uz prijenos sredstava iz obveznog mirovinskog fonda u državni proračun ili mirovinu iz oba obvezna stupa. Ako izaberu mirovinu iz oba stupa, na mirovinu iz prvog stupa određuje se dodatak od 27% za mirovinski staž ostvaren do 2001. godine, a na dio osnovne mirovine koja im pripada za staž od uvođenja drugog stupa, od 1. siječnja 2002., dodatak iznosi 20,25%.

Novim *Zakonom o stažu osiguranja s povećanim trajanjem* institut tzv. beneficiranog staža prilagođen je tehnologijama 21. stoljeća. Na osnovi stručne analize, ukinut je povećani staž na onim radnim mjestima gdje nema zaposlenih te je smanjen stupanj povećanja staža na radnim mjestima gdje su uvjeti rada zbog uvođenja novih tehnologija te općih i posebnih mjera zaštite na radu olakšani, čime se potiče dulji ostanak u svijetu rada i za te kategorije osiguranika.

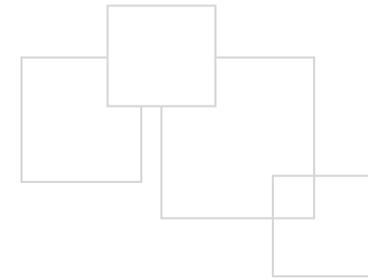
Izmjenama *Zakona o obveznim mirovinskim fondovima, Zakona o dobrovoljnim mirovinskim fondovima i Zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima* dodatno je osnažen i unaprijeđen drugi i treći mirovinski stup. Liberalizirana je mogućnost ulaganja obveznih mirovinskih fondova u infrastrukturne projekte na području Hrvatske, proširene su mogućnosti ulaganja putem uređenih sustava za prikupljanje kapitala, čime se potiče razvoj start-upova. Pri odlasku u mirovinu omogućena je i djelomična jednokratna isplata 15% sredstava ušteđenih u drugom stupu. Također su smanjeni administrativni troškovi smanjivanjem naknada koje mogu zaračunati društva koja upravljaju mirovinskim fondovima.

Iako je reformom od 1. siječnja 2019. napravljen značajan iskorak u prilagodbi sustava demografskim kretanjima te su otklonjene uočene generacijske nejednakosti u mirovinskom sustavu i ostvareni pozitivni pomaci za sadašnje i buduće umirovljenike, Građanska inicijativa „67 je previše“ podnijela je Zahtjev za raspisivanje državnog referenduma o *Zakonu o izmjenama Zakona o mirovinskom osiguranju*. Uvažavajući volju hrvatskih građana, pristupilo se izmjenama *Zakona o*

mirovinskom osiguranju od 1. siječnja 2020., kojim su u cijelosti preuzeti prijedlozi iz referendurnskog Zahtjeva - dob za starosnu mirovinu smanjena je na 65, prijevremenu starosnu mirovinu na 60 te za starosnu mirovinu za dugogodišnjeg osiguranika na 60 godina. Također je smanjeno smanjenje za prijevremeno umirovljenje s 0,3% na 0,2% za svaki mjesec ranijeg odlaska u mirovinu.

7.4. | MIROVINSKE PROJEKCIJE ZA HRVATSKU

Zbog naravi mirovinskog sustava i njegovog velikog utjecaja na socijalnu sigurnost starijih osoba i javne financije, nužno su srednjoročne i dugoročne projekcije demografskih i gospodarskih kretanja te mirovinskog sustava. Sažetak mirovinskih projekcija za Hrvatsku (*Croatia: Country fiche on pension projections*) sadrži najvažnije srednjoročne i dugoročne rezultate projekcija. Prihvatila ga je Europska komisija u okviru pripreme Izvješća o starenju stanovništva (*The Ageing Report - Economic and Budgetary Projections for the EU Member States*) i Izvješća o primjerenosti mirovina (*The Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the Europe*). Izvješća se pripremaju svake tri godine na temelju dugoročnih projekcija demografskih i makroekonomskih kretanja, broja umirovljenika i visine mirovina, odnosno sadašnje i buduće fiskalne održivosti mirovinskih i drugih socijalnih sustava (socijalne skrbi, osiguranja za nezaposlenost i zdravstvenog osiguranja). Služe za praćenje i planiranje fiskalnih prihoda i rashoda te planiranje i donošenje odluka za unaprjeđenje mirovinskih i drugih socijalnih sustava. Projekcije se temelje na trenutačno važećem zakonodavnom okviru. U slučaju značajnijih izmjena zakona izrađuje se izvanredno izvješće, koje je za Hrvatsku izrađeno 2019. zbog izmjene mirovinskih propisa iz 2019. godine.

Prema izvješćima Europske komisije (EK) o starenju i primjerenosti mirovina, problem starenja stanovništva i nepovoljnih demografskih trendova prisutni su u većini država članica te nepovoljno utječu na javne financije i socijalne sustave, osobito na mirovinski sustav. Smanjenjem stope nataliteta, starenjem i produženjem životnog vijeka stanovništva smanjuje se udio radno aktivnog stanovništva te povećava udio starijeg stanovništva.

Demografske projekcije pokazuju da stanovništvo u Hrvatskoj brzo stari i broj stanovnika se znatno smanjuje, tako da se do 2070. očekuje smanjenje stanovništva za približno 34%. Istovremeno, očekivani životni vijek osoba u dobi od 65 godina povećat će se za 6,3 godine za muškarce i 5,9 godina za žene. Ujedno se očekuje udvostručenje broja osoba koje imaju 80 i više godina. Međutim, istovremeno se predviđa povećanje stope zaposlenosti za radnu populaciju u dobi 20 - 64 godina do 2070. Razlog tome je povećanje dobi za prijevremenu i starosnu mirovinu za žene. Posebno je značajan projicirani rast stope zaposlenosti za dobnu skupinu 65 - 74 godine, s 5% u 2019. na 8,1% u 2070. godini.

Projicirani su i pozitivni trendovi povećanja prosječne dobi za umirovljenje te navršenom mirovinskom stažu. U razdoblju

2020. – 2070. prosječna dob za umirovljenje za muškarce povećat će se sa 63,4 god. u 2019. na 64,1 god. do 2070., a za žene sa 61,8 god. na 63,1 god., a prosječni mirovinski staž povećat će se za muškarce s 32,1 na 33,7 god. i za žene s 32,0 na 33,7 god.

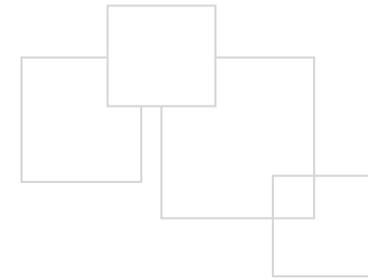
Također, projicirano je da će se javni izdaci za mirovine smanjiti s 10,2% BDP-a u 2019. na 9,5% u 2070. Istovremeno, udio doprinosa za mirovinsko osiguranje povećat će se sa 6% BDP-a u 2019. na približno 7,1% u 2070. godini, prvenstveno zbog prijenosa sredstava iz drugog stupa u državni proračun za osiguranike II. stupa koji odluče da će primati mirovinu samo iz I. stupa. Slijedom toga, očekuje se postupno smanjivanje deficita javnog mirovinskog sustava koji se pokriva iz državnog proračuna s 4,2 % na 2,4% BDP-a u 2070. godini. Izdaci za mirovine iz drugog stupa trebali bi se postupno povećati na 0,3% BDP-a do 2070. te bi ukupni izdaci za mirovine iznosili 9,8% BDP-a.

Stoga, unatoč nepovoljnim demografskim trendovima, ne očekuje se značajnije povećanje rashoda za mirovine zbog sljedećih razloga:

- 30% populacije koja je tek trebala ići u mirovinu već koristi prijevremenu starosnu, invalidsku ili mirovinu hrvatskog branitelja
- projicirano je smanjenje rashoda za invalidske mirovine s 1,8% BDP-a u 2019. na 0,7% BDP-a u 2070. godini zbog strožih uvjeta
- projicirano je smanjenje broja korisnika obiteljskih mirovina zbog demografskih kretanja te povećanja zaposlenosti i ublažavanja razlika u primanjima žena i muškaraca
- projicirani budući rast mirovina niži je od projiciranog rasta plaća.

Drugi stup trebao bi imati značajniju ulogu od 2030. godine nadalje, kada se očekuje da će sve više osiguranika izabrati isplatu mirovina iz oba, umjesto samo iz prvog stupa.

7.5. | STRATEŠKI DOKUMENTI U MIROVINSKOM SUSTAVU

U idućem razdoblju poseban izazov predstavlja povećanje adekvatnosti mirovina, stoga su u strateškim dokumentima, *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. - 2026.* (NPOO) te *Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030.* (NRS), predviđene mjere za daljnje unaprjeđenje mirovinskog sustava. U prvom stupu predviđeno je poticanje duljeg ostanka u svijetu rada i smanjenje broja prijevremenih umirovljenja te redefiniranje modela obiteljske mirovine i povećanje najniže mirovine.

Povećanje adekvatnosti mirovina iz drugog stupa želi se postići povećanjem prinosa kroz snažnije uključivanje mirovinskih fondova u infrastrukturne projekte, veća ulaganja u trgovačka društva u vlasništvu Republike Hrvatske te daljnje smanjivanje administrativnih troškova vezanih uz poslovanje obveznih mirovinskih fondova. Nadalje, planirano je poticanje, daljnje jačanje i unaprjeđenje dobrovoljne mirovinske štednje kako bi se budućim korisnicima osigurale veće mirovine i dostojanstvena starost.

Također, i u *Programu Vlade Republike Hrvatske 2020. – 2024.* kao jedan od glavnih ciljeva navodi se održivost mirovinskog sustava u sklopu kojega je predviđen nastavak mirovinske reforme povećanjem adekvatnosti mirovina. Ističe se nužnost poticanja duljeg ostanka u svijetu rada izmjenom radnog

zakonodavstva, omogućavanjem rada nakon navršene 65. godine života. Time bi se, uz predviđeno dodatno proširenje kruga umirovljenika koji mogu raditi uz istodobnu isplatu mirovine, osigurala veća participacija osoba starije životne dobi na tržištu rada. Poseban naglasak stavljen je na korisnike obiteljskih mirovina za koje je predviđeno omogućavanje pravednijeg načina izračuna mirovine. Isto tako, jasno je opredjeljenje za jačanje trostupnog mirovinskog sustava daljnjom liberalizacijom ulaganja obveznih mirovinskih fondova te stimuliranjem pojedinaca i poslodavaca na dobrovoljnu mirovinsku štednju koju država odgovarajuće nagrađuje poticajima.

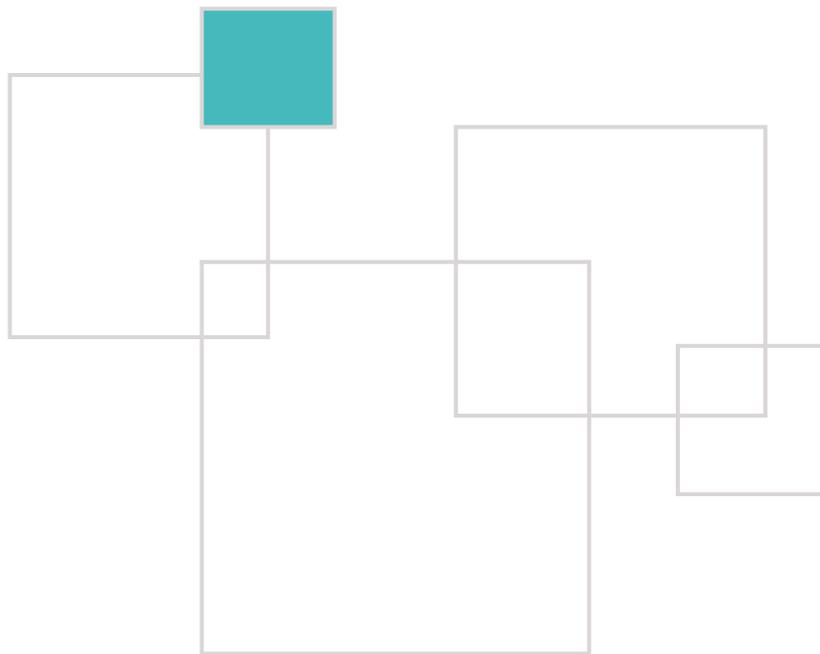
U NRS-u posebno je naglašen izazov u osiguravanju održivosti i primjerenosti mirovinskog sustava, a to je podizanje omjera broja zaposlenih i broja umirovljenika. Stoga je nužno dodatno jačati potencijale za rast gospodarstva i povećanje zaposlenosti. Važan čimbenik u osiguranju primjerenosti mirovina budućih umirovljenika je osobna odgovornost i motiviranost građana za mirovinsku štednju. Stoga je potrebno poboljšati pristup programima za povećanje financijske pismenosti građana.

Posebno su značajne aktivnosti predviđene u okviru mjera NPOO-a. Povećanje adekvatnosti mirovina nastavkom mirovinske reforme i planirana reforma radnog zakonodavstva

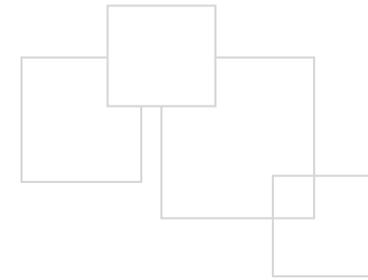
pozitivno će se odraziti i na mirovinski sustav te pridonijeti povećanju adekvatnosti mirovina. Prije svega, revidiranje zakonske odredbe o prestanku radnog odnosa zbog navršene životne dobi (65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, ako se poslodavac i radnik ne dogovore drugačije) omogućilo bi, ne samo dulji ostanak u svijetu rada i dulji staž, već bi se time ostvarilo i dodatno povećanje mirovine za 0,34% za svaki mjesec umirovljenja nakon propisane dobi, odnosno najviše 20,4% za pet godina kasnijeg umirovljenja. Pri tome treba voditi brigu o tome da se omogućavanjem duljeg rada radnicima koji ispunjavaju uvjete za starosnu mirovinu ne st-

vori dodatno neopravdano opterećenje za poslodavce. Isto tako, aktivnosti u području „borbe“ protiv neprijavljenog rada povećat će plaćanje doprinosa te posljedično osigurati veće mirovine.

Osnaživanje uloge posebnog savjetodavnog tijela nadležnog za praćenje kretanja u području minimalne plaće također će znatno utjecati na osiguravanje primjerenih plaća, a ne samo minimalnih, što će imati pozitivan utjecaj i u mirovinskom sustavu, jer će veće plaće uz dulji staž i kasniji odlazak u mirovinu rezultirati većim mirovinama.

7.6. | PLANNOVI ZA UNAPRJEĐENJE PRVOG STUPA

Iako je mirovinskom reformom iz 2019. napravljen pozitivan iskorak u poboljšanju razine adekvatnosti mirovina, i dalje je posebno značajan broj umirovljenika s niskim mirovinama u kategoriji korisnika obiteljskih mirovina, a u ukupnoj strukturi korisnika vezan je isključivo uz kratko razdoblje navršene mirovinskog staža. Statistički podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje upućuju na pozitivan trend povećanja mirovinskog staža za nove korisnike mirovina, ostvarene u 2021. godini, koji je iznosio 32 godine i 9 mjeseci, što je više od prosječnog mirovinskog staža svih korisnika, koji je u prosincu 2021. iznosio 30 godina i 11 mjeseci. Udio prosječne mirovine u prosječnoj neto plaći, bez mirovina ostvarenih prema međunarodnim ugovorima, u prosincu 2021. iznosio je 40,60%, a prosječne obiteljske mirovine 32,79%.

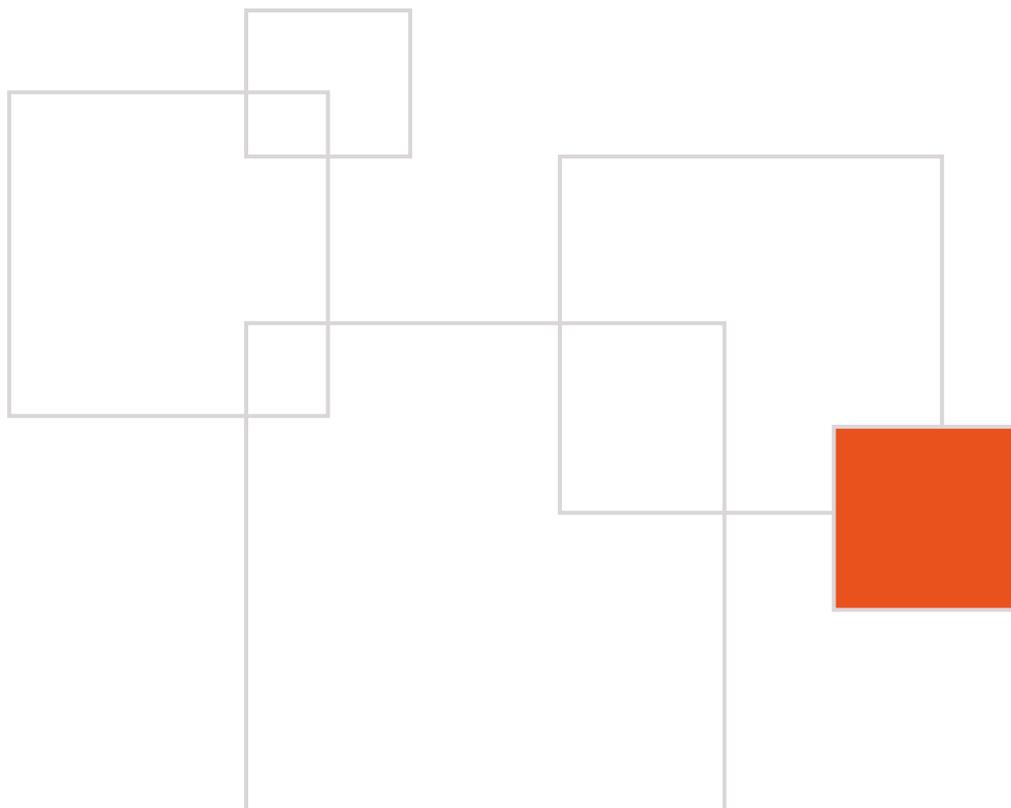
S obzirom na projicirano dugoročno smanjivanje udjela mirovine u plaći, što je između ostalog i posljedica povećanja broja korisnika mirovina iz prvog i drugog mirovinskog stupa, postupno će se smanjiti i transferi iz državnog proračuna za pokrivanje deficita mirovinskog sustava. Međutim, korisnici mirovine iz oba stupa primat će veća ukupna mirovinska primanja. Stoga mjere za povećanje adekvatnosti mirovina trebaju prije svega biti usmjerene na zaštitu ranjivih kategorija umirovljenika koje će primati mirovinu samo iz prvog stupa, a

značajan broj takvih umirovljenika je među korisnicima obiteljske, starosne, prijevremene starosne i invalidske mirovine, kojima se u slučaju smrti bračnog odnosno izvanbračnog partnera znatno smanjuju prihodi, te korisnika najniže mirovine.

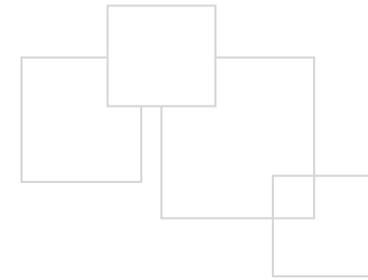
Statistički podaci Zavoda o prosječnim mirovinama korisnika obiteljske i najniže mirovine upućuju na nužnost promjene zakonodavnog okvira radi povećanja socijalne sigurnosti osjetljivih skupina umirovljenika. Redefiniranjem modela obiteljske mirovine predviđeno je povećanje adekvatnosti mirovina u slučajevima značajnijeg gubitka prihoda nakon smrti bračnog odnosno izvanbračnog druga. Naime, sadašnji zakon ne omogućava korištenje dvije ili više mirovina iz sustava generacijske solidarnosti, već korisnik može odabrati samo jednu, povoljniju mirovinu. Izmjenom pravnog okvira, omogućit će se korištenje dijela obiteljske mirovine korisnicima starosne, prijevremene starosne ili invalidske mirovine nakon smrti bračnog odnosno izvanbračnog druga. Također, planirano je povećanje mirovinskog faktora za izračun obiteljske mirovine. Ovime bi se obuhvatilo približno 300 tisuća korisnika obiteljske mirovine kojima bi se na odgovarajući način povećalo ukupno mirovinsko primanje. Uvođenjem novog modela obiteljske mirovine može se očekivati povećanje prosječne obiteljske mirovine za korisnike obuhvaćene izmjenama

zakonskih propisa za približno 10%. Korisnicima starosne, prijevremene starosne i invalidske mirovine u slučajevima smrti bračnog odnosno izvanbračnog druga, s nižim mirovinskim primanjima, u skladu s gospodarskim mogućnostima povećat će se ukupno mirovinsko primanje omogućavanjem istovremenog korištenja i dijela obiteljske mirovine, što će dodatno doprinijeti smanjenju rizika od siromaštva.

Planirano je i dodatno povećanje mirovine za korisnike najniže mirovine koji su u povećanom riziku od siromaštva s obzirom na niska mirovinska primanja. Predviđeno je povećanje najniže mirovine od 1. siječnja 2023. za 1,5% i od 1. siječnja 2025. za 1,5%, ukupno za približno 3%, čime bi se podigla donja razina prava za približno 275 tisuća umirovljenika.

7.7. | PLANNOVI ZA UNAPRJEĐENJE KAPITALIZIRANOG SUSTAVA

U sustavu kapitalizirane štednje podaci pokazuju da drugi i treći mirovinski stup ostvaruju solidne rezultate te će imati značajnu ulogu za buduće umirovljenike.

Ukupna neto imovina obveznih mirovinskih fondova na dan 31. siječnja 2022. iznosila je 133,12 mlrd. kn, od toga tek 1,11% je imovina fondova kategorije A, 6,83% je imovina fondova kategorije C - namijenjenog starijim osiguranicima, a najveći dio, 92,06% je imovina fondova kategorije B. Od početka djelovanja 2002. do kraja siječnja 2022., prosječni godišnji prinos obveznih mirovinskih fondova za kategoriju A iznosio je 7,69%, kategoriju B 5,47%, a za kategoriju C 4,37%.

Ukupna neto imovina dobrovoljnih mirovinskih fondova na dan 31. siječnja 2022. iznosila je 7,82 mlrd. kn (imovina otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova iznosila je 6,44 mlrd. kn, a zatvorenih fondova 1,38 mlrd. kn). Od početka poslovanja, 2002., do danas, prosječni godišnji prinos otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova iznosi 5,20%, a zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova 5,59%.

Prije provedbe mirovinske reforme iz 2019. godine, praksa ulaganja mirovinskih fondova na domaćem tržištu pokazala je određene nedostatke, poput ograničenih preduvjeta za ulaganja u infrastrukturne projekte, strožih ograničenja ulaganja

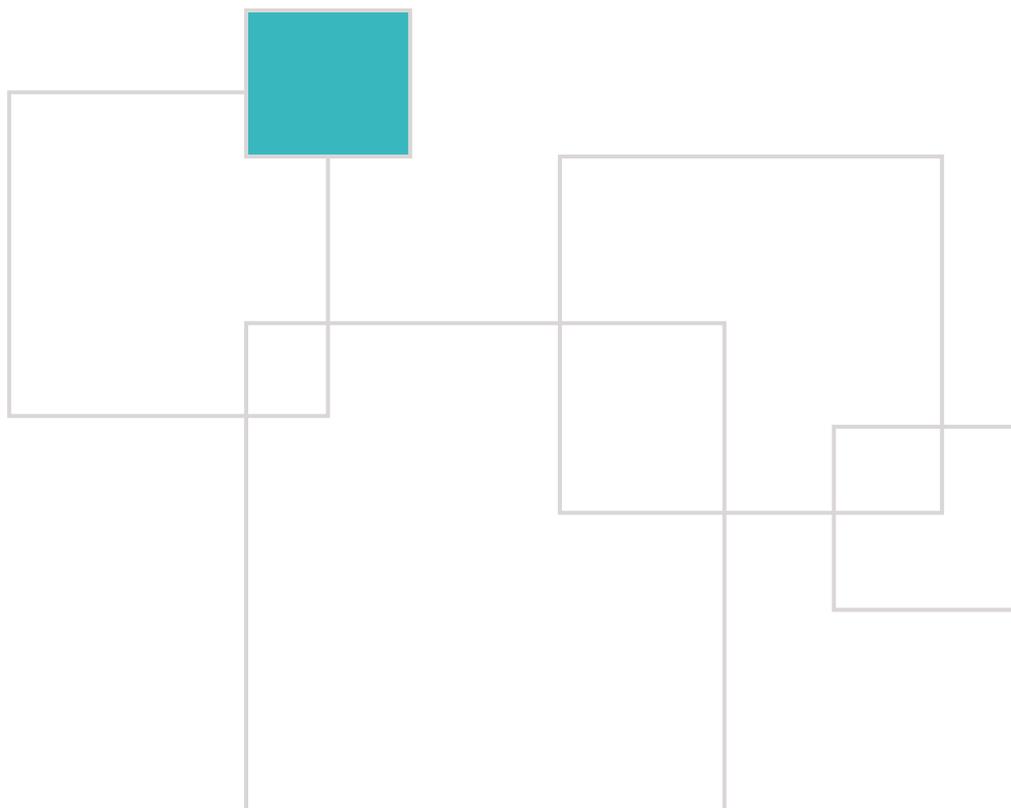
imovine fondova kategorije A i B te ograničenja izloženosti od maksimalno 2% NAV-a (*Net Asset Value*). Mirovinski fondovi najviše su ulagali u obveznice, a za ulaganja u infrastrukturne projekte nemaju ostvarene sve preduvjete. Prema projekcijama koje EK izrađuje za države članice, u budućem razdoblju očekuje se nastavak trenda niskih kamatnih stopa, što bi moglo rezultirati niskim prinosima mirovinskih fondova u slučaju pretežitog ulaganja u državne obveznice. Alokacijom navedenog dijela portfelja u imovinu koja omogućava veće prinose, mirovinski fondovi potencijalno bi ostvarili veće prinose, što je preduvjet za povećanje mirovina iz drugog stupa.

Povećala bi se adekvatnost mirovina iz II. stupa, što je moguće ostvariti jedino povećanjem prinosa od ulaganja obveznih mirovinskih fondova. Kako bi se ovaj rizik umanjio, planirana je daljnja diversifikacija ulaganja i snažnije uključivanje mirovinskih fondova u infrastrukturne projekte te veća ulaganja u poduzeća u vlasništvu Hrvatske, čime bi se stvorio potencijal za ostvarivanje viših prinosa, a time i većih mirovina za buduće generacije umirovljenika.

Dodatni državni poticaj tržištu kapitala trebao bi doći iz segmenta upravljanja državnim imovinom. S obzirom na velik broj udjela i trgovačkih društava u državnom vlasništvu i

pokretanja procesa aktivnijeg upravljanja tim društvima, potrebno je napraviti analize ulagačkog potencijala za mirovinska društva. Obvezni mirovinski fondovi mogu već sada ulagati u infrastrukturne projekte na području Hrvatske. Preduvjet za takva ulaganja je da Vlada odredi projekt kao infrastrukturni. Stoga je u tu svrhu predviđeno angažiranje neovisnih stručnjaka za izradu stručnih studija isplativosti ulaganja u tvrtke u vlasništvu Hrvatske u kojima je pokrenuta

ili planirana privatizacija, a koje bi poslužilo kao podloga za odluku Vlade za određivanje projekta infrastrukturnim. Time bi se osigurao preduvjet za povećanje ulaganja mirovinskih fondova u infrastrukturne projekte te generiralo kvalitetnije korporativno upravljanje, disperzija rizika i povećanje efikasnosti trgovačkih društava u djelomičnom ili većinskom državnom vlasništvu.

ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Unatoč provedenoj mirovinskoj reformi, nužno je kontinuirano provoditi mjere usmjerene na poboljšanje adekvatnosti mirovina, osobito u duljem roku, i to ne samo reformiranjem mirovinskog sustava, nego i reformom radnog zakonodavstva te provedbom mjera aktivne politike zapošljavanja. Međutim, reforma iz 2019. godine otvorila je perspektivu za osiguranje dugoročne održivosti i primjernosti mirovina. Pri tome je važno naglasiti kako buduće promjene u mirovinskom sustavu u najvećoj mjeri ovise o demografskim i gospodarskim trendovima te kretanjima na tržištu rada.

Unatoč nepovoljnim demografskim trendovima, podaci upućuju na povećanje broja osiguranika, uz istodobno stabiliziranje broja umirovljenika te povećanje staža kod novih korisnika mirovine. Naime, u razdoblju od 2016. do 2021. razvidno je značajnije povećanje zaposlenosti, što se ogleda i u povećanju broja osiguranika s 1 440 188 (2016.) na 1 571 672 (2021.), čime je povećan omjer osiguranika u odnosu na umirovljenike s 1,17 na 1,28. Pri tome, iznimno je važno konstantno naglašavati potrebu duljeg ostanka u svijetu rada, jer se jedino duljim radom i odlaskom u mirovinu u starijoj životnoj dobi mogu osigurati veće mirovine. Od posebne važnosti je osigurati veću zastupljenost starije populacije, 55+ na tržištu rada.

Također, pri kreiranju budućih mjera u mirovinskom osiguranju generacijske solidarnosti potrebno je voditi brigu o ravnoteži između osnovnih načela - uzajamnosti i solidarnosti, odnosno da se jačanjem zaštite najranjivijih skupina umirovljenika bitno ne naruši ovisnost mirovine o prethodnoj uplati doprinosa.

Obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi od osnutka ostvarili su iznadprosječne prinose u usporedbi s rezultatima poslovanja mirovinskih fondova u ostalim državama srednje i istočne Europe. Nesporno je da će drugi i treći mirovinski stup imati značajnu ulogu u poboljšanju materijalnog položaja budućih generacija umirovljenika, a nije zanemariv ni pozitivan utjecaj na hrvatsko gospodarstvo. Mjere iz mirovinske reforme već daju pozitivne rezultate, jer se trenutačno

od ukupnog broja osiguranika osiguranih u oba stupa njih oko 40% odlučuje za isplatu mirovine iz prvog i drugog stupa, a povećanjem prosječnog razdoblja uplate u drugi stup taj broj će se postupno povećavati. Daljnje unaprjeđenje drugog stupa svakako pretpostavlja snažnije uključivanje mirovinskih fondova u infrastrukturne projekte i daljnju liberalizaciju ulaganja, čime bi se stvorio potencijal za ostvarivanje viših prinosa, a time i većih mirovina. U idućem razdoblju treba razmotriti i prilagodbu trenutačne stope doprinosa za drugi stup od 5%, vodeći brigu o tome da povećanje stope doprinosa dodatno ne optereti državni proračun.

Isto tako, važno je i nadalje poticati dobrovoljnu mirovinsku štednju poboljšanjem pristupa programima za povećanje financijske pismenosti, kako bi se kod mlađe generacije pobudila svijest o potrebi osiguranja prihoda za dostojanstvenu starost.

Prema tome, mirovinska reforma promijenila je osnovne parametre u mirovinskom sustavu - uvjete za ostvarivanje prava, način određivanja i usklađivanja te način financiranja mirovina. Ove promjene Hrvatsku približavaju uvjetima za ostvarivanje prava u europskim državama, a s tri stupa mirovinskog osiguranja uveden je i kapitalni oblik financiranja mirovina, koji u različitim oblicima i opsegu postoji u svim razvijenim državama.

Uvođenje drugog stupa uzrokovalo je smanjenje doprinosa u prvi stup i dugoročne izdatke državnog proračuna za namirivanje tog manjka. Teret tranzicijskog troška smanjuje se kada u prvom stupu osiguranici drugog stupa počnu brojnije ostvarivati manje, osnovne mirovine, uz mirovinu iz drugog stupa, te zahvaljujući pozitivnim učincima reforme na razvoj tržišta kapitala i gospodarski rast, što je, uz socijalni, osnovni cilj mirovinske reforme.

Ipak, legitimaciju mirovinska reforma prije svega stječe svojim ciljevima i učincima u osiguranju socijalne sigurnosti osiguranika odnosno članova obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova za rizike starosti, invalidnosti i smrti hranitelja obitelji. Složenost sustava,

visoki troškovi i velika socijalna i gospodarska važnost mirovinskog osiguranja traže stalno praćenje i projekciju učinaka i prema potrebi prilagodbu pojedinih instituta u trodijelnom mirovinskom sustavu.

Dakle, ključno je i dalje jačati i razvijati trodijelni mirovinski sustav, posebno uzimajući u obzir demografske trendove i omjer osigurani-ka i umirovljenika. Kombiniranim sustavom može se osigurati dugo-ročno održiv mirovinski sustav i primjerena razina mirovina, a što je u skladu s preporukama brojnih međunarodnih organizacija, kao i

primjerima najbolje prakse u razvijenim državama Europe i svijeta. Jačanje trodijelnog mirovinskog sustava doprinosi podjeli tereta osi-guranja adekvatnih mirovina između državnog proračuna i osigurani-ka i dugoročno je najpovoljnija opcija. Hrvatska mirovinska reforma započela je svoj put, a za njezin uspješan nastavak treba tražiti pri-kladan odgovor na izazove koji proizlaze iz promjena na tržištu rada i sve izraženijeg starenja stanovništva.

CONCLUDING REMARKS

Despite the implemented pension reform, it is necessary to contin-uously carry out measures for improving the adequacy of pensions (especially in the long run), not only by reforming the pension scheme but also by reforming labour legislation and implementing active employment policy measures. However, the 2019 reform opened up prospects for ensuring the long-term sustainability and adequacy of pensions. It is important to emphasize that future changes in the pension system largely depend on demographic and economic trends and the development of the labour market.

Although the demographic trends are not favourable, data indicate more insured persons, the stabilization of the number of retired persons and new pension beneficiaries with longer pensionable ser-vice. Namely, there is a significant increase in employment from 2016 to 2021, resulting in an increased number of insured persons, from 1,440,188 (2016) to 1,571,672 (2021). Such a trend improved the ratio of insured persons to pensioners from 1.17 to 1.28. In addition, it is relevant to stress the necessity of remaining longer in the world of work because only a longer-lasting pensionable service and later re-tirement can result in higher pensions. It is of major importance to ensure a better representation of the elderly population (55+) in the labour market.

Equally so, it is necessary to pay attention to the balance between basic principles - reciprocity and solidarity - when creating future measures in the pension insurance of generational solidarity. Name-ly, the increased protection of the most vulnerable groups of pen-sioners should not significantly disrupt the dependence of pensions on the previously collected contributions.

Mandatory and voluntary pension funds have achieved above-aver-age returns since their establishment compared to the performance of pension funds in other Central and Eastern European countries. It is indisputable that the second and third pension pillars will play a significant role in improving the financial situation of future gen-erations of retired persons, with a positive impact on the Croatian economy that is not negligible. Measures from the pension reform are already yielding positive results. Today, about 40 % of all persons insured in the first and second pillar opt for a pension from both pil-lars. Thereby, following an increase in the average period of payment in the second pillar, this percentage will continue to rise gradual-ly. Further improvement of the second pillar certainly presupposes stronger involvement of pension funds in infrastructure projects and further liberalization of investments, which would create the poten-tial for higher returns, and thus higher pensions. In the forthcoming

period, the adjustment of the current contribution rate for the second pillar (5%) should be considered, taking care that the increase in the contribution rate does not further burden the state budget.

It is also relevant to encourage further voluntary retirement savings by improving access to financial literacy programs for raising awareness among the younger generation about the necessity to secure income for a dignified old age.

Therefore, the pension reform changed the basic parameters in the pension system – the entitlement conditions, the method of determining and adjusting, and the method of financing pensions. These changes bring Croatia closer to the eligibility conditions applicable in other European countries. On the other hand, the three-pillar pension insurance introduced a capital pension financing form available in all developed countries, in different modalities and to different extents.

The introduction of the second pillar resulted in the reduced contribution rate payable to the first pillar and long-term expenditures of the state budget to cover this deficit. The burden of transition costs will be less encumbering once the second-pillar insurees start earning lower basic pensions from the first pillar with the pension from the second pillar. This trend also comes from the positive effects the reform has on capital market development and economic growth

(which, along with the socially oriented, stands for a primary goal of the pension reform).

Nevertheless, the pension reform gains legitimacy primarily through its goals and effects in providing the social security of insured persons and members of mandatory and voluntary pension funds against the risks of old age, disability, and death of breadwinners. The complexity of the system, the high costs and the particular social and economic importance of pension insurance require constant monitoring and projection of effects and, if necessary, adjustment of individual principles of the three-pillar pension scheme.

It is, therefore, crucial to further strengthen and develop the three-pillar pension system, especially with a view to the demographic trends and the ratio of insured persons to retired persons. The combined system can provide a long-term sustainable pension scheme with adequate pensions, which is in line with the recommendations of many international organizations and examples of best practices in developed countries in Europe and the world. Strengthening the three-pillar pension scheme helps distribute the burden of ensuring adequate pensions between the state budget and the insurees as the most favourable option in the long run. Reform in Croatia has started, and its successful continuation requires an adequate response to the challenges arising from changes in the labour market and the increasing ageing of the population.

L'OBSERVATION CONCLUSIVE

Malgré la réforme des pensions effectuée, il est nécessaire de mettre en place de manière continue les mesures orientées vers l'amélioration adéquate des pensions, surtout à la longue, non seulement en réformant le système de pension mais aussi en réformant la législation du travail et en appliquant les mesures de la politique active de l'emploi. Pourtant, la réforme de 2019 a ouvert la perspective pour

assurer que les pensions soient durables et adéquates. En outre, il est important de souligner que les changements futurs dans le système de pension dépendent surtout des tendances démographiques et économiques ainsi que des mouvements dans le marché du travail.

Malgré les tendances démographiques défavorables, les données démontrent l'augmentation du nombre d'assurés, la stabilisation du

nombre de pensionnés et l'augmentation de la durée des périodes d'assurance des pensionnés nouveaux. En effet, dans la période de 2016 à 2021 il y a eu une importante hausse du taux d'emploi, ce qui a entraîné l'augmentation du nombre d'assurés de 1 440 188 (2016) à 1 571 672 (2021), et a créé un plus grand rapport entre les assurés et les pensionnés de 1,17 à 1,28. Il est extrêmement important de souligner constamment la nécessité de rester plus longtemps dans le monde du travail parce que c'est uniquement en travaillant plus longtemps et en partant à la retraite plus tard qu'il est possible d'assurer les pensions plus élevées. Il est surtout important d'assurer la présence plus significative de la population plus âgée (55 +) sur le marché du travail.

De la même manière, en créant les futures mesures au sein de l'assurance pensions basées sur la solidarité générationnelle il est nécessaire de prêter attention à l'équilibre entre les principes de base – réciprocité et solidarité – afin de renforcer la protection des groupes les plus vulnérables des pensionnés et de ne pas perturber la dépendance de la pension des contributions versés précédemment.

Les fonds de pension obligatoires et volontaires ont réalisé, depuis leur création, des rendements qui sont au-dessus de la moyenne par rapport aux résultats de la gestion des affaires des fonds de pension des autres états de l'Europe centrale et orientale. Il est indéniable que le deuxième et le troisième pilier de pension aient un rôle important dans l'amélioration de la situation économique des futures générations des pensionnés et un impact positif sur l'économie croate n'est certainement pas négligeable. Les mesures introduites par la réforme des pensions donnent déjà des résultats: actuellement environ 40 % des assurés affiliés à deux piliers optent pour le paiement de la pension des deux piliers et avec l'augmentation de la période de cotisation moyenne dans le deuxième pilier ce pourcentage sera graduellement plus haut. Le développement ultérieur du deuxième pilier entraîne certainement l'engagement plus actif des fonds de pension dans les projets d'infrastructure et la libéralisation ultérieure des investissements. Cela pourrait créer le potentiel pour

la réalisation de davantage de rendements et, par conséquent, pour les pensions plus élevées. Dans les temps à venir il est nécessaire de considérer aussi l'adaptation du taux actuel de cotisations pour le deuxième pilier de 5 % tout en faisant attention à ne pas alourdir ultérieurement le budget d'état avec la hausse du taux de cotisation.

Il est aussi important de continuer à encourager l'épargne-retraite volontaire par l'amélioration de l'accès aux programmes pour l'augmentation des connaissances financières afin d'éveiller la conscience de la jeune génération sur la nécessité d'assurer des revenus pour vieillir dans la dignité.

Par conséquent, la réforme des pensions a changé les paramètres de base dans le système de pension – les conditions pour l'ouverture des droits et la manière de déterminer, revaloriser et financer les pensions. Ces changements rapprochent la Croatie aux conditions pour l'ouverture du droit à pension existantes dans les états européens. En outre, le système de pensions des trois piliers a introduit aussi le financement des pensions sous forme de capital qui existe, sous ses diverses formes, dans tous les pays développés.

L'introduction du deuxième pilier a causé la baisse des cotisations dans le premier pilier et les dépenses à long terme du budget d'état pour le recouvrement des déficits. Ces coûts de transitions sont diminués lorsque les assurés du deuxième pilier commencent à percevoir en grand nombre les pensions de base du premier pilier, qui sont plus faibles, et les pensions du deuxième pilier et grâce aux effets positifs de la réforme sur le marché du capital et sur la croissance économique qui, outre son importance sociale, constitue l'objectif principal de la réforme des pensions.

Toutefois, la réforme des pensions acquiert sa légitimation avant tout avec ses objectifs et effets dans l'assurance de la sécurité sociale des assurés, voire des membres des fonds de pension obligatoires et volontaires pour les risques de vieillesse, d'invalidité et de décès des pourvoyeurs de la famille. La complexité du système, les coûts élevés et une grande importance de l'assurance pensions de

point de vue sociale et économique exigent un suivi et une projection constants des effets et, si besoin est, l'adaptation des segments du système de pension à trois piliers.

Donc, il est crucial de continuer à renforcer et développer le système de pension à trois piliers, en prenant en compte surtout les tendances démographiques et le rapport entre les assurés et les pensionnés. Avec un système mixte il est possible d'assurer le système de pension durable à long terme et le niveau adéquat des pensions, ce qui est conforme aux recommandations des nombreuses organi-

sations internationales ainsi qu'avec les exemples de la meilleure pratique dans les états les plus développés de l'Europe et du monde. Le renforcement du système de pension à trois piliers contribue au partage des charges de l'assurance des pensions adéquates entre le budget d'état et les assurés et, à long terme, c'est la meilleure option. La réforme des pensions en Croatie s'est mise en chemin et pour une poursuite fructueuse il est nécessaire de chercher la réponse adéquate aux défis dérivants des changements dans le marché du travail et du vieillissement toujours plus accentué de la population.

SCHLUSSÜBERLEGUNGEN

Trotz durchgeführter Rentenreform sind die Maßnahmen zur Verbesserung der Rentenangemessenheit kontinuierlich und insbesondere langfristig umzusetzen, nicht nur durch die Reform des Rentensystems, sondern auch durch die Reform des Arbeitsrechts und aktive Beschäftigungspolitik. Die Reform von 2019 eröffnete jedoch Perspektiven für die Sicherung der Nachhaltigkeit und Angemessenheit von Renten. In diesem Zusammenhang ist wichtig zu betonen, dass zukünftige Veränderungen im Rentensystem weitgehend von demographischen, wirtschaftlichen sowie Trends am Arbeitsmarkt abhängen.

Trotz der ungünstigen demographischen Entwicklungen ist ein Anstieg der Versicherten bei gleichzeitig beständiger Rentnerzahl und Erhöhung der Versicherungszeiten neuer Rentenbezieher zu verzeichnen. Im Zeitraum von 2016 bis 2021 setzte sich der Anstieg der Erwerbstätigkeit fort, infolgedessen die Zahl der Versicherten von 1.440.188 (2016) auf 1.571.672 (2021) stieg. Dadurch erhöhte sich auch das Verhältnis von Versicherten zu Rentnern von 1,17 auf 1,28. Zu-

gleich ist der Bedarf nach einem längeren Erwerbsleben kontinuierlich hervorzuheben, denn nur eine längere Lebensarbeitszeit und ein späterer Rentenanstritt bilden die Voraussetzung für höhere Renten. Deshalb ist es besonders wichtig, für eine stärkere Vertretung der Bevölkerung über 55 auf dem Arbeitsmarkt zu plädieren.

Auch beim Treffen zukünftiger Maßnahmen in der Rentenversicherung ist auf die Ausgewogenheit zwischen den Grundsätzen - Gegenseitigkeit und Solidarität - zu achten, bzw. dafür zu sorgen, dass durch den besseren Schutz der am meisten gefährdeten Rentner und Rentnerinnen die Abhängigkeit der Renten von vorher eingezahlten Beiträgen nicht wesentlich beeinträchtigt wird.

Obligatorische und freiwillige Rentenfonds erzielten seit ihrer Gründung überdurchschnittliche Renditen im Vergleich zu den Geschäftsergebnissen der Rentenfonds in anderen mittel- und osteuropäischen Staaten. Es ist unbestreitbar, dass die zweite und dritte Rentensäule eine bedeutende Rolle bei der Verbesserung der finan-

ziellen Lage von zukünftigen Rentnern und Rentnerinnen spielen werden, wobei positive Auswirkungen auf die kroatische Wirtschaft nicht zu vernachlässigen sind. Die Maßnahmen aus der Rentenreform zeigen bereits positive Wirkungen, da sich aktuell rund 40 % der Gesamtzahl der Versicherten in beiden Säulen für die Rente aus der ersten und zweiten Säule entscheiden. Durch die Erhöhung der durchschnittlichen Beitragszahlungsdauer in der zweiten Säule wird diese Zahl schrittweise steigen. Eine Weiterentwicklung der zweiten Säule setzt sicherlich eine stärkere Beteiligung der Rentenfonds an infrastrukturellen Projekten und an der Liberalisierung von Investitionen voraus, womit man das Potential für höhere Renditen und damit höhere Renten schaffen würde. Demnächst ist auch die Anpassung des aktuellen Beitragssatzes für die zweite Säule von 5 % in Erwägung zu ziehen, wobei zu beachten ist, dass die Erhöhung des Beitragssatzes den Staatshaushalt nicht zusätzlich belastet.

Des Weiteren ist es erforderlich, freiwillige Altersvorsorge durch einen besseren Zugang zu den Finanzbildungsprogrammen weiter zu fördern, um jüngere Generationen für eine Einkommenssicherung und ein würdiges Alter zu sensibilisieren.

Demnach änderte die Rentenreform die grundlegenden Parameter des Rentensystems – die Anspruchsvoraussetzungen, das Feststellungs- und Anpassungsverfahren sowie die Art und Weise der Rentenfinanzierung. Diese Änderungen bringen Kroatien den Voraussetzungen für die Ausübung von Rechten in europäischen Ländern näher. Mit drei Säulen der Rentenversicherung wurde ein Kapitaldeckungsverfahren bei der Finanzierung von Renten eingeführt, das in verschiedenen Formen in allen Entwicklungsländern bereits vorhanden ist.

Die Einführung der zweiten Säule führte zur Reduzierung der Beiträge in die erste Säule und zu den langfristigen Aufwendungen, die aus

dem Staatshaushalt zu decken sind. Die Übergangskosten werden dann reduziert, wenn die Versicherten der zweiten Säule in größerem Umfang niedrigere Grundrenten in der ersten Säule neben den Renten aus der zweiten Säule beanspruchen sowie durch positive Wirkungen der Reform auf den Kapitalmarkt und das Wirtschaftswachstum, was neben dem sozialen das primäre Ziel der Rentenreform ist.

Immerhin gewinnt die Rentenreform ihre Legitimität vor allem durch ihre Ziele und Wirkungen im Bereich der Absicherung der sozialen Sicherheit für Versicherte und Mitglieder der obligatorischen und freiwilligen Rentenfonds im Falle von Risiken wie Alter, Invalidität und Tod des Hauptverdieners. Die Komplexität des Systems, die hohen Kosten sowie die große gesellschaftliche und wirtschaftliche Bedeutung der Rentenversicherung erfordern ständige Beobachtungen, Projektionen und ggf. Anpassungen einzelner Rechtsinstitute im Dreisäulensystem.

Daher ist es von entscheidender Bedeutung, das Dreisäulensystem weiter zu stärken und zu entwickeln, insbesondere unter Berücksichtigung der demographischen Trends und Versicherten-Rentner Verhältnisses. Das kombinierte System kann ein langfristig nachhaltiges Rentensystem und ein angemessenes Rentenniveau gewährleisten, das den Empfehlungen vieler internationaler Organisationen sowie Best-Practice-Beispielen in Industrieländern Europas und der Welt entspricht. Die Stärkung des Dreisäulensystems trägt zur Lastenverteilung zwischen dem Staatshaushalt und den Versicherten und ist langfristig die günstigste Option bei der Sicherstellung einer angemessenen Rente. Die kroatische Rentenreform hat ihren Weg begonnen und ihre erfolgreiche Fortsetzung erfordert eine entsprechende Reaktion auf die Herausforderungen wie Arbeitsmarktveränderungen und zunehmende Alterung der Bevölkerung.

HRVATSKI ZAVOD ZA
MIROVINSKO OSIGURANJE

VIII. | PRILOZI

hzmno.

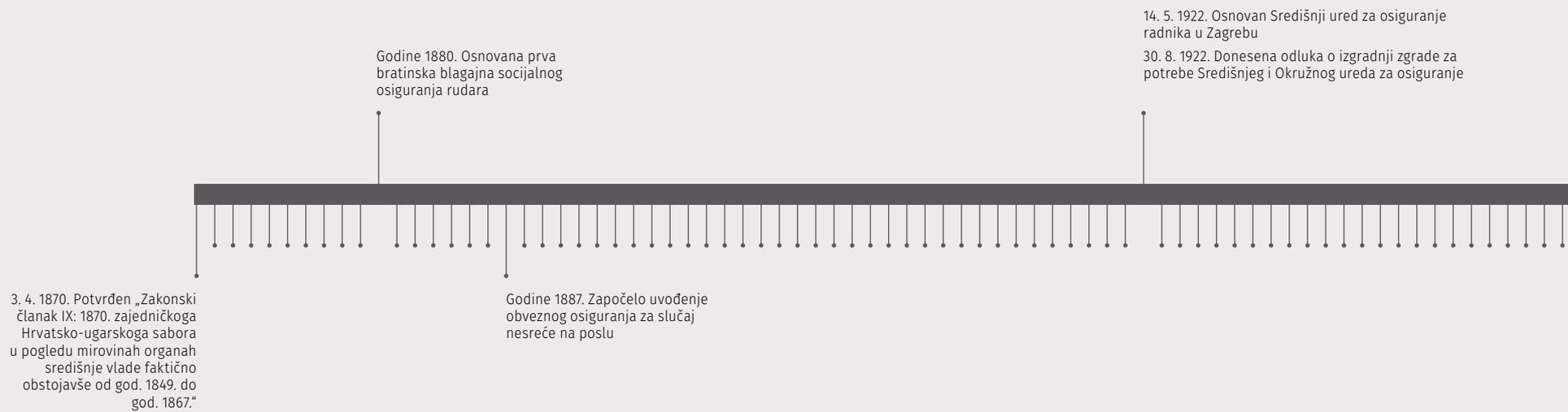
HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

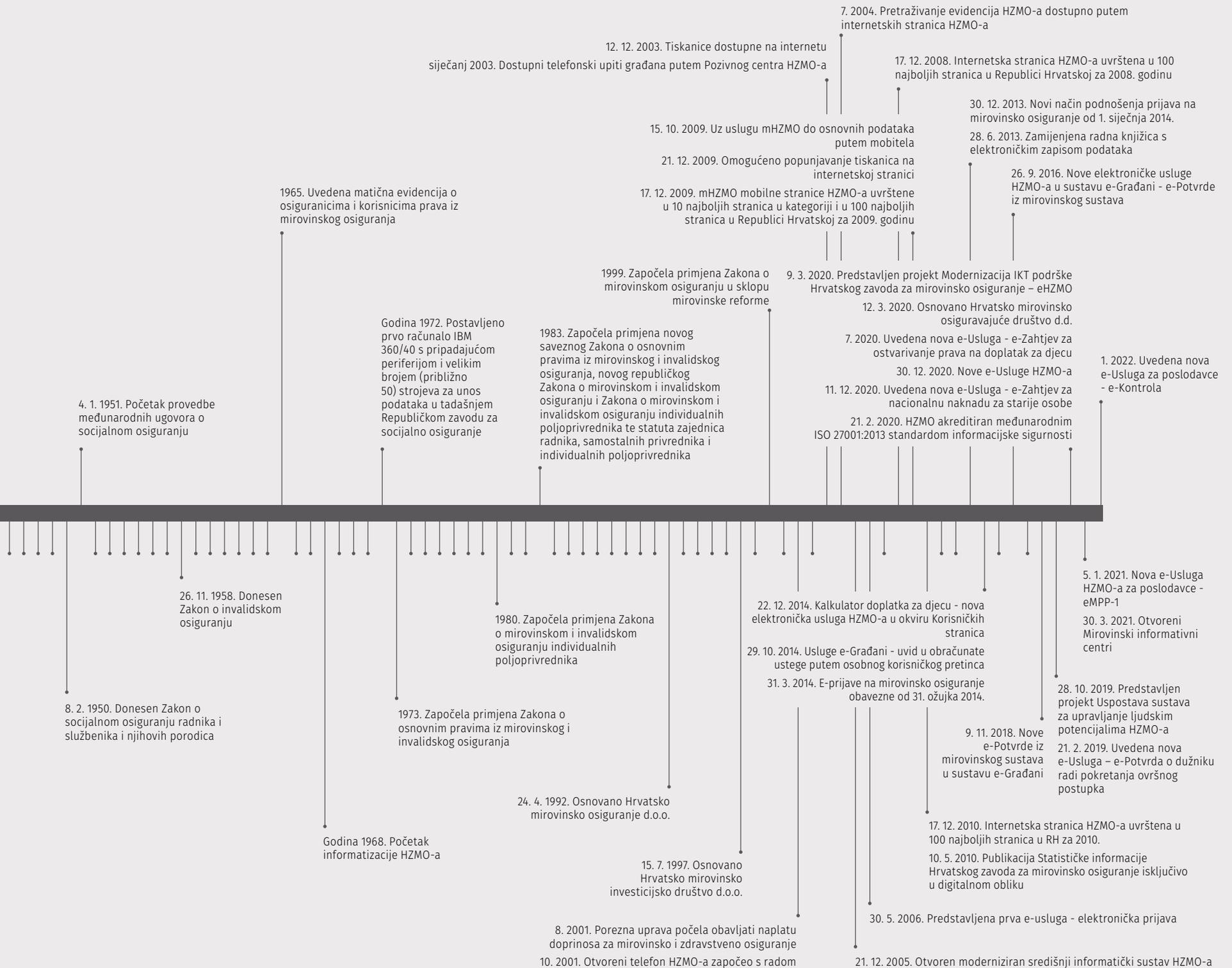
BROJ OSIGURANIKA I KORISNIKA MIROVINA PO VRSTAMA PRAVA, STANJE NA DAN 31.12.1999. DO 2021.

Stanje na dan 31. 12.	Osiguranici	Korisnici mirovina			UKUPNO	Odnos osiguranika i korisnika
		Starosna	Invalidska	Obiteljska		
1999.	1406091	539438	254936	226727	1017801	1,38
2000.	1380510	539736	255155	223613	1018504	1,36
2001.	1402102	547715	256843	227562	1032120	1,36
2002.	1421981	552735	257367	232090	1042192	1,36
2003.	1443995	555402	262440	236707	1054549	1,37
2004.	1460105	558357	267499	239799	1065655	1,37
2005.	1498877	565753	271662	243156	1080571	1,39
2006.	1538170	574414	279451	246221	1100086	1,40
2007.	1579463	580518	293148	247874	1121540	1,41
2008.	1604848	589567	308689	250034	1148290	1,40
2009.	1530233	600301	322598	250915	1173814	1,30
2010.	1475363	622253	326982	251151	1200386	1,23
2011.	1468133	633130	327729	252262	1213121	1,21
2012.	1432740	643785	322186	251721	1217692	1,18
2013.	1400631	644165	305008	241642	1190815	1,18
2014.	1397400	674604	302332	246802	1223738	1,14
2015.	1413637	775692	207271	245057	1228020	1,15
2016.	1440188	788527	201568	243280	1233375	1,17
2017.	1475044	795736	196027	240888	1232651,119	1,20
2018.	1506912	807362	190627	238269	1236258	1,22
2019.	1545192	823069	181871	236171	1241111	1,25
2020.	1536300	832850	174958	233277	1241085	1,24
2021.	1571672	833243	168299	231059	1232601	1,28

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, poslovna izvješća od 1999. godine kada je stupio na snagu Zakona o mirovinskom osiguranju (NN 102/98) do 2021. godine.

VREMENSKA CRTA

RAVNATELJI KROZ POVIJEST HRVATSKOG MIROVINSKOG OSIGURANJA

VILIM BUKŠEG

prvi ravnatelj SUZOR-a,
listopad 1922. – ožujak 1924.

MILAN GLASER

svibanj 1924. – svibanj 1931.
srpanj 1931. – prosinac 1936.

dr. ARSELIN AUGUSTIN

lipanj 1931. – srpanj 1931.

RADOVAN MATIJAŠIČ

prosinač 1936. – travanj 1941.

dr. JOSIP LJUBIN

travanj 1941. – veljača 1943.

dr. IVAN MUSA

ožujak 1943. – svibanj 1945.

ADAM KATIĆ

prosinač 1946. –
svibanj 1947.

ĐURO ŠPOLJARIĆ

svibanj 1947. – siječanj 1950.

dr. MILJENKO PROTEGA

prosinač 1952. –
veljača 1953.

STIPE UGARKOVIĆ

ožujak 1953. – svibanj 1956.

VINKO BUČEVIĆ

lipanj 1956. – kolovoz 1968.

JOVICA JOKIĆ

rujan 1968. – svibanj 1978.

FRANE BOKO

lipanj 1978. – prosinač 1987.

BOŠKO DIVJAK

siječanj 1988. –
listopad 1990.

STJEPAN BRČIĆ

listopad 1990. – ožujak 1996.

SILVIO MIĆIN**dr. sc. DAMIR ZORIĆ****DUNJA VIDOŠEVIĆ****SREĆKO VUKOVIĆ****MILE RUKAVINA**

ožujak 1996. – siječanj 1997., siječanj 1997. – siječanj 1999. veljača 1999. – veljača 2001. ožujak 2001. – srpanj 2004. srpanj 2004. – veljača 2012.

SREĆKO VUKOVIĆ**IVO BULAJA****JOSIP ALADROVIĆ****IVAN SERDAR**

veljača 2012. – travanj 2016. travanj 2016. – travanj 2017. travanj 2017. – srpanj 2019. srpanj 2019. –

Bez obzira na promjene koje će hrvatski mirovinski sustav, kao uostalom i svi drugi sustavi mirovinskog osiguranja u svijetu, neizbježno morati pretrpjeti da bi se prilagodio izmijenjenim gospodarskim i socijalnim uvjetima, prvi stup mirovinskog osiguranja koji počiva na međugeneracijskoj solidarnosti i dalje će biti važan dio socijalne sigurnosti, a Zavod će, kao njegov nositelj, i ubuduće uspješno odgovarati na izazove nužnih prilagodbi.

hzmo.

HRVATSKI ZAVOD ZA MIROVINSKO OSIGURANJE

